This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

1150,10

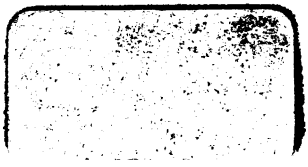

Ludwigsstollen

Ugeskrift for Læger

redigeret

af

C. Hempel.

Anden Række. Bind XIII.

№. 1—26).

Kjöbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1850.

Indholds-Fortegnelse.

Side

Abort, prophylaktisk Behandling af Disposition til, efter Dr. Metsch 92.
Alcoholismus chronicus efter M. Huss . . . . . 153. 178.
Anæmi ved Formindskelse af Blodets Æggehvide og deraf følgende Vattersot, efter Bequerel og Rodier. . . . . 97.
Bronchiectasis, efter Dr. Rapp . . . . . 337.
Bækken, det paa Skraa forsnevrede, efter Nægele . . . . . 361.
Börns Næring i physiologisk og pathologisk Henseende, efter Clarus . . . . . 113. 137.
Cholera, Bekjendtgjörelser om dens Gang i Rigets Nærhed, paa Bandholm, om Qvarantænen og offentlige Foranstaltninger i Anledning af samme, fra Finansministeriet, Sundhedscollegiet, m. m. . . . 112. 136. 152. 173. 208. 224. 248. 278. 295. 312.
Christiania Universitet, Besættelsen af Lectoratet i Medicin ved samme . . . . . 135.
Colchicum mod rheumatisk Feber, af Biering . . . . . 275.
Dödsfald . . . . . 176. 412.
Efterblödninger, til Behandlingen af, efter Nelaton . . . . . 241.
Entledigelse . . . . . 412.
Forbeningspunktet i Laarknoklens nedre Epiphyse benyttet til retslægevidenskabelige Formaal, efter Mildner . . . . . 304.
Indvoldsorm, nogle Bemærkninger om . . . . . 297.
Justitssagen imod Overlæge Stützer og Sundhedscollegiets Erklæring i Anledning af samme, ved Stützer . . . . . 291.
Kaffens Brug som Næringsmiddel, efter Gasparin . . . . . 1.
Leverens Physiologi, Bidrag til, efter Bernard, ved Morville . . . 377.
Litteratur . . . . . 64. 96. 136. 224. 412.
Livmoderens chroniske Svulst og Leieforandringer, efter Dubois . . 225.
Lægeexamen ved Kjöbenhavns Universitet i Efteraaret 1850 . . . 295.
Lægemödet i Roeskilde for 1850, Bekjendtgjörelser om . . . 16. 94.

Side

Lægeposten ved den fynske Daareanstalt:
et Par aftvungne Ord i Anledning af Bibl. f. Lægers Artikel derom, ved Aarestrup . . . . . 9.
i Anledning af Hr. Aarestrups aftvungne Ord, af H. Selmer . . 46.
Neuritis intercostalis i Phthisis tuberculosa, efter Beau . . . . . 358.
Ordensdecorationer . . . . . 80. 280. 312. 376. 412.
Oxalsur Diathese . . . . . 325.
Perichondritis laryngea og dens Forhold til andre Sygdomsprocesser, efter Dittrick . . . . . 313.
Pharmakope af 1850, en lille Bemærkning om, af Heiberg . . . . 79.
Proteinforbindelse i Blodet, et Par Ord om en, af Westergaard . . 49.
Radesygen, Bidrag til Kundskab om, efter Kjerrulf . . . . . 249.
Selvforbrændingen, Læren om denne, bedömt af Liebig . . . . . 17.
Strikturer, til deres Behandling, efter Syme . . . . . 59.
Sukkerets Oprindelse i den dyriske Organisme, efter Bernard . . . 65.
Sundhedscollegiets Forhandlinger, Bemærkninger ved et Uddrag af, ved Uldall . . . . . 110.
Syphilis, Overförelse af den constitutionelle fra Pattebörn til Ammerne . . . . . 220.
— , Suppuration i Thymus som Tegn paa medfödt S., efter Dubois 210.
Sæksvulster i Livmoderen og Moderskeden, efter Huguier . . . . . 81.
Tannin, om dets Brug, efter Alison . . . . . 310.
Tungens Belægning, Undersögelser om dens Oprindelse og Modificationer, efter Miquel . . . . . 281.
Udnævnelser . . . . . 16. 176. 208. 280. 312.
Bemærkninger i Anledning af de sidste Udnævnelser af Overlæger i Militær-Etaten . . . . . 333.
Universitetets academiske Aars forandrede Inddeling fra 23de Aug. 1852 . . . . . 15.
Vacancer . . . . . 48. 96. 136. 176. 208. 280. 412.
Bemærkninger over deres Langvarighed . . . . . 247.
Øienbetændelse, den granulære eller ægyptiske efter Thiry og Buys 405.

Den 4. Juli. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 1.

Redigeret af C. Hempel.

Om Brugen af Kaffe som Næringsmiddel.

Ved et Stof, der har en saa overordentlig udbredt Anvendelse som diætetisk Middel blandt alle Classer af Befolkninger som det ovennævnte, maa ethvert Bidrag til at lære dets Virkninger paa Organismen nöiere at kjende være os meget velkomment. Et saadant angaaende Kaffens Indflydelse har for ikke længe siden Gasparin, der beskjæftiger sig meget med Forbedringen af de arbeidende Classers Levemaade og övrige Vilkaar, leveret i en for Academie des sciences i Paris oplæst Afhandling (Gazette medic. de Paris 1850, Nr. 15), og om end de Resultater, hvortil G. er kommet, kunne möde Indvendinger og vel ikke endnu tör ansees for aldeles bestemte, ere de derhenhörende Undersögelser dog af megen Interesse.

Hovedgjenstanden, hvorom nærværende Undersögelser dreie sig, er den mærkelige Iagttagelse, G. har gjort angaaende nogle belgiske Bjergværksarbeideres Levemaade. I Omegnen af Charleroi findes nemlig en Befolkning, der har löst den Opgave, at ernære sig fuldstændigt, bevare

sin Sundhed og dertil opnaae en betydelig Muskelstyrke ved en Levemaade, der indeholdt ikkun halv saa mange nærende Stoffer, som ellers efter hvad der er bekjendt pleier at findes i den övrige europæiske Befolknings Födemidler.

For at tydeliggjöre dette maa forudskikkes nogle korte Bemærkninger om det Princip, der pleier at lægges til Grund ved Bedömmelsen af Födemidlernes Evne til Ernæring.

Det er i Almindelighed antaget, at Menneskets Födemidler, for at være tjenlige til Livets Ophold, maae indeholde saavel æggehvideholdige som qvælstoffrie Stoffer (i ternære Forbindelser); baade disse og hine ere meer eller mindre indhyllede Trevlestof, Bindevæv o. s. v. og forenede med andre Stoffer, navnlig fede eller flygtige Olier, Salte og jordagtige Substanser. Disse uorganiske Bestanddele kunne saagodtsom ikke tjene til Næring og afgive derfor ikke nogen Maalestok for Födemidlernes Tjenlighed til Ernæring.

Tager man alene Hensyn til de förstnævnte Stoffer, forsaavidt de indtræde samlede som Bestanddele i Menneskenes Födemidler, saa finder man, at deres Grundstoffer heller ikke vedligeholde noget constant Forhold; saaledes var f. Ex. blandt de engelske Jernbanearbeidere, der fuldförte Jernbanen til Rouen, Forholdet af Qvælstof- til Kulstofmængden som 100 : 1887; hos Irlænderne derimod i de Egne, hvor Kartofler udgjöre det vigtigste Födemiddel, er Forholdet af Qvælstof til Kulstof som 100 : 3942. Mængden af kulstofholdige Bestanddele er saaledes væsentlig forskjellig og ubegrændset.

Anderledes forholder det sig med de æggehvideholdige Stoffer, der repræsenteres ved Qvælstoffet. Af de Under-

sögelser, som G. har anstillet i en stor Del af Frankrigs Departementer, fremgaaer, at dette Grundstof ikke varierer indenfor videre Grandser end 20—26 Grammer (omtrent 6½—8⅔ ʒ) i et voxent Menneskes daglige Portion af Födemidler.

En paafaldende Afvigelse herfra fandt G. hos de ovennævnte belgiske Bjergværksarbeidere. Analysen af deres daglige Födemidler udviste, at disse ikke indeholdt mere end 14,820 Grammer Qvælstof; og hvad der især udmærkede deres Diæt fremfor alle de andre Folkeclassers var den vanlige Brug af Kaffe til alle Maaltider. Deres Levemaade var nemlig följende:

Om Morgenen strax efter at være staaet op nyder Arbeideren sin saakaldte Kaffe, det vil sige et svagt Infus af Kaffebönner blandet med næsten Halvdelen Cichorie. Denne Drik, hvortil sættes $\frac{1}{10}$ Mælk, udgjör næsten hele den flydende Del af Næringsmidlerne. Förend han begiver sig til sit Arbeide, drikker han endnu en god halv Litre (16—17 Unzer) af denne Kaffe og spiser dertil et Stykke Hvedebröd med Smör. Til Bjerggruberne medbringer han nogle Stykker Mad af samme Beskaffenhed og dertil en Blikflaske med noget over en Litre (33 Unzer) Kaffe. Disse Födemidler fortæres nu i Dagens Löb. Om Aftenen, naar han kommer hjem, spiser han Kartofler med Kaal eller andre Gröntsager; Aftenmaaltidet sluttes med et Stykke Smörrebröd og en Skaal Kaffe.

Alle de Arbeidere, hos hvem man har forhört sig ved de her anstillede Undersögelser, have opgivet, at de fortærede et Bröd i to Dage. Disse Bröd veie omtrent 4 (franske) Pund, hvilket udgjör 2 Pund eller 1 Kilogramme daglig (33½ Unzer). De nyde ikke Kjöd undtagen om Söndagene og de store Festdage, og drikke da tillige et Par

Litrer Öl. Deres Brød er altid af god Qvalitet. Det er kun som en sjelden Undtagelse at nogle bemidlede Arbeidere spise Kjöd paa andre Dage af Ugen.

Mængden af Smör som fortæres kan anslaaes til c. 60 Grammer (2 Unzer) om Dagen. Den Qvantitet af törre Kaffebönner og Cichorie, der nydes hver Dag, er omtrent 1 Unze (30,59 Gram.) af hver. Det Maal Kartofler og Gröntsager, der spises om Aftenen, udgjör noget over 1½ Pund (750 Grammer). Forresten nyder han om Sögnedagene hverken Öl eller andre gjærende Stoffer; Kaffen er hans eneste Drik.

Maalet for de belgiske Bjergværks-Arbeideres Födemidler kan altsaa anslaaes til följende: 2 Litrer Kaffe, $\frac{3}{10}$ Litre Mælk, 1 Kilogram Brød; Smör i forskjellig Qvantitet, 750 Gram. Gröntsager, ½ Kilogram Kjöd om Ugen eller 73 Gram. daglig; 2 Litrer Öl om Ugen eller 286 Grammer daglig.

Med Hensyn til Qvælstofholdigheden af disse Stoffer, da er Brödet af den Beskaffenhed, at det paa 100 Gram. indeholder 1,25 Gram. Qvælstof. Efter Payens Analyse give 100 Gram. pulveriseret Kaffe et Infus, der indeholder 0,726 Gram. Qvælstof, 100 Gram. pulveriseret Cichorie 0,574 Gram. Qvælstof. Kjödet i sin normale Tilstand med dets sædvanlige Forhold af Ben giver 2,42, Mælken 0,57, Gröntsagerne 0,36 Gram. Qvælstof, hver paa 100 Gram. Smöret, der saaledes som det er tilberedt ikke ganske kan antages at være berövet sit Ostestof, giver 0,64 Gram. Qvælstof paa 100 Gram.

Efter disse Data kunne vi opstille följende Tal for de belgiske Bjergværks-Arbeideres Næringsmidler om Dagen.

2 Litrer Kaffe.	30,59 Gram. Kaffebönner	0,222 Gram.	Qvælst.
	30,59 — Cichorie . .	0,176 —	—
	$\frac{3}{10}$ Litre Mælk	0,114 —	—

1 Kilogram	Brød	12,500 Gram.	Qvælst.
60 Gram.	Smör	0,004 —	—
750 —	Grönsager	0,037 —	—
73 —	Kjöd	1,767 —	—
		14,820 Gram.	Qvælst.

Forholdet af æggehvideholdige Stoffer i disse Menneskers Födemidler indskrænker sig altsaa til 14 Grammer Qvælstof istedetfor 23, som er Middeltallet hos forskjellige andre Folkeclasser. Denne Ernæring staaer endog under den, som de strengeste Munkeordener maae underkaste sig af religiöse Hensyn. G. har saaledes undersögt og analyseret de Næringsmidler, der benyttes af Munkene af Trappistordenen (i Drôme Departementet). Deres blege Ansigtsfarve og langsomme Gang, den ubetydelige mekaniske Anstrængelse de ere underkastede, og som Arbeiderne paa Landet deromkring ikke vurdere höiere end til ½ af hvad en af dem udholder, beviser, at deres Ernæring er indskrænket til den mindst mulige. Og denne indeholder dog 15 Gram. Qvælstof og 402 Gram. Kulstof eller Brint, reduceret til sit Æqvivalent af Kulstof.

Endvidere staaer disse Bjergarbeideres Næring endog under Fangernes i de franske Varetægtsfængsler, hvor det mekaniske Arbeide er meget ubetydeligt og indskrænker sig til lette Armbevægelser, der udfordre mere Opmærksomhed og Behændighed end Legemskraft. Deres daglige Föde indeholder 16,56 Gram. Qvælstof og 475 Gram. Kulstof eller Æqvivalent af Brint.

Endelig maa det bemærkes, at den Bjergmand, der lever af den her beskrevne, tilsyneladende saa smalle Kost, er en meget kraftig Arbeider, saa at, dersom franske Bjergværksarbeidere, der erholde en langt rigeligere Næring, forsöge at arbeide i Værkerne ved Charleroi, maae de snart

ophöre dermed, da de ikke kunne concurrere med den belgiske Bjergmand i Arbeidsdygtighed.

Det maa antages alene at være Kaffens Brug, der gjör det muligt for disse Mennesker at nöies med en Levemaade, som ikke engang er tilstrækkelig for Börn; og det er ikke som et nærende Stof at den har denne Virkning, thi Analysen udviser, at den her ikkun indtræder med $\frac{1}{35}$ i Tallet for Födemidlernes nærende Egenskaber. Kaffen maa altsaa besidde andre Egenskaber, der fortjene en særdeles Opmærksomhed.

I denne Henseende lader sig tænke følgende Alternativ som muligt: enten befordrer den Fordöielses-Functionen, saaledes at den bevirker en fuldstændigere Assimilation af Födemidlerne; eller maaskee den hindrer Organernes Stofvexel, saa at der ikke kræves saa stort et Forbrug af Bestanddele til Organismens Underhold og til Erstatningen af tabte Dele. Under sidstnævnte Forudsætning vilde Kaffen altsaa ikke være at betragte som et nærende Middel, men som et Stof, der forhalede Stoffernes Oplösning og Udskillelse.

Oplysning herom maatte være at erholde ved at undersöge Kaffens Virkninger paa Afsondringerne. Af de Forsög, som til den Ende ere anstillede, fremgaaer, at Personer, som undlode at nyde Kaffe, udtömte i 24 Timer 1394,500 Gram. Urin, der indeholdt 22,275 Gram. Urinstof, 0,578 Gram. Urinsyre, 1,291 Phosphorsyre, medens de samme Individers Urin under Brugen af Kaffe steg til 1733,750 Gram., i hvilke indeholdtes 12,585 Gram. Urinstof, 0,402 Gram. Urinsyre og 0,854 Gram. Phosphorsyre. Dersom yderligere Erfaringer skulde bekræfte disse Resultater, vilde det ovennævnte Problem være let at löse.

Det er iövrigt bekjendt, at de Folkeslag, der gjöre en

meget udstrakt diætetisk Anvendelse af Kaffe, ere meget maadeholdende. Karavanernes overordentlige Nöisomhed, de arabiske Stammers tarvelige og i meget ringe Grad nærende Levemaade afgive et ved Aarhundreders Erfaring stadfæstet Beviis for de Virkninger, der skyldes Kaffen; endvidere er Uddelingen af denne Drik til Tropperne paa deres trættende Marscher i Algier af Militære anseet for et af de bedste Midler til at sætte dem istand til at udholde Strabadserne.

Andre Stoffer have rimeligviis lignende Virkninger, som det vilde være interessant nöiere at kjende. Som saadan fortjener at nævnes Brugen af forskjellige Slags Lög, der er saa udbredt i det sydlige Europa. Paa den anden Side har Barral nylig oplyst, at Nydelsen af Kogsalt foröger Urinens Indhold af Urinstof og Urinsyre i et meget höit Forhold og saaledes frembringer Virkninger, der ere Kaffens aldeles modsatte.

Umiskjendelig er den Velstand, der hersker iblandt den ovennævnte Befolkning, af hvis Levemaade Kaffen udgjör en betydelig Bestanddel. Der findes ikke andre Fattige end saadanne, som tilfældige Læsioner, for hvilke de ere meget udsatte i Bjerggruberne, have sat ud af Stand til at arbeide.

Disse Undersögelser kunne, saaledes slutter Gasparin, erholde en stor Indflydelse paa de arbeidende Klassers Vilkaar, og fortjene saavel Lægers som Statsoeconomers hele Opmærksomhed. Dersom det blev beviist, at Kaffens Brug, uden at skade Sundheden eller Kræfternes Udvikling og Vedligeholdelse, satte Mennesket istand til at nöies med en langt mindre Qvantitet af Næringsmidler, vilde man have langt ringere Besvær ved at raade Bod paa Mangel under Hungersnöd, og anerkjende, at Brugen af denne Drik for-

tjente at udstrækkes og ikke hindres ved alt for höie Afgifter paa Indförselen.

Unægtelig fortjene saadanne Undersögelser angaaende vore mest almindelige diætetiske Midlers Indvirkninger paa Fordöielsen og Afsondringerne megen Opmærksomhed. Ved de nærværende paatrænger sig dog den Bemærkning, at et Födemiddels Indhold af Qvælstof neppe saa ubetinget kan ansættes som Maalestokken for dets ernærende Egenskaber, eftersom det ved bekjendte Forsög paa Dyr er beviist, at ikke alene et qvælstoffrit, men ogsaa et fortrinsviis qvælstofholdigt Stof, givet ganske alene som Födemiddel, ikke er istand til at opholde Livet, men at det der væsentlig udfordres hertil, er en vis Afvexling eller Blanding i Föden. Iövrigt vilde det have været meget oplysende, om Gasparin havde prövet, hvorvidt en Forandring i Bjergmændenes Levemaade, saaledes at en anden Drik f. Ex. et lige Qvantum Viin blandet med Vand hos Nogle substitueredes for Kaffen, bevirkede nogen Forskjel i deres Befindende og gjorde dem mindre udholdende eller kraftige end deres Kammerater, der vedbleve den tilvante Levemaade.

Et Par aftvungne Ord

i Anledning af Bibliothek for Lægers 2den Artikel om Lægeposten ved den fynske Daareanstalt.

(Af Stiftsphysicus Aarestrup).

Red. af Bibl. f. L. har i Aprilheftet af sit Tidsskrift paany varieret Themaet „Lægeposten ved Daareanstalten i Odense."

Indholdet af det brede Foredrag er kun et yderligere Beviis for min Yttring, at Red. har aldeles intet Kjendskab til Gjenstanden for sine Betragtninger, idet han støtter sin hele Argumentation paa Ufeilbarheden af Collegialtidendens statistiske Meddelelser, og saaledes fra dette sit vaklende theoretisk-numeriske Standpunkt fremsætter Paastande, hvis subjective Gyldighed kun kan tilfredsstille ham selv og de Læsere, der, ligesaa ubekjendte som han med Sagens Realitet, maatte finde sig overtydede ved hans Raisonnement.

Tonen i Bibl.s Opsats er forresten af den Beskaffenhed, at jeg ikke skulde have indladt mig paa nogetsomhelst Svar, dersom ikke den pathetiske Opfordring, at oplyse Grunden til Uoverensstemmelse i de af mig opgivne Talstörrelser angaaende Daareanstaltens Virksomhed i de sidste 4 Aar med de, som forefindes i Collegialtidenden, ligeoverfor Publikum forekom mig at fortjene nogen Opmærksomhed.

Forklaringen er let. Som Red. rigtig forudsætter, er der öst af forskjellige Kilder. Jeg har benyttet de umiddelbareste og eneste ved Anstalten selv, og gjengivet hvad efter min Opfordring saa nöiagtigt og samvittighedsfuldt som muligt er meddelt mig, en Udskrift nemlig af Anstaltens eneste Optegnelse angaaende Patienterne, som Overopsynsmanden, Hr. Andersen, der har tjent Anstalten i de sidste 6 Aar, og förer Bog over Indkomne og Udgaaede,

har afgivet med sin Haands Underskrift, dateret 10de Marts 1850, i den schematiske Form, hvori den findes aftrykt i Ugeskriftet, og om hvis Paalidelighed og Overensstemmelse med mig ubekjendte tidligere Angivelser jeg saameget mindre havde Grund at tvivle, da denne Mand, der er övet i Contoirforretninger, har det fuldstændigste Kjendskab til hver Patient, og — ingen anden Journal eller Protokol forefindes for de sidste 8 Aar. Oplysningerne ere meddelte af mig som Embedsmand, i Følelsen af min Pligt at opponere mod Red.s ubeföiede Angreb paa Stiftsövrigheden, og det af mig Anförtes Gyldighed skal jeg vide at forsvare for det rette Forum, men ikke for Red.s anmassende Position i Sager, der angaae Daareväsenet. De höitidelige Besværgelser angaaende Troværdigheden af disse forskjellige Angivelser, af hvilke ingen er forfattet af mig, og den lugubre Paaberaabelse af en Afdöd, for om muligt at give Sagen Vigtighed og sætte mig i en vis Forlegenhed, forbigaaer jeg, som jeg haaber med de fleste Læseres Bifald. Hvad der er rimeligst Aarsag til de ubetydelige Afvigelser i Hovedsummerne og de mere betydelige i de altid vanskelig bestemmelige Rubriker „Helbredede og Uhelbredede," kan jeg kun antyde, da Schematiseringens Form tildels kan bære Skylden, dels — som Red. selv bemærker — en skarpere Opfattelse af Begrebet „Helbredede," og mest maaskee den Omstændighed, at periodisk Afsindige ofte, kort efter Udskrivelsen og formodet Helbredelse, indlægges paany, ligesom ogsaa Typhus- og Delirium tremens-Patienter ikke sjeldent have været optagne fra Sygestuerne og Byen, hvor man ikke har kunnet bevogte dem. Heller ikke nytter en smaalig Kritik af disse Angivelsers Uoverensstemmelse, idet Red. (Pag. 458) selv indrömmer — hvad vist Alle ere enige om —, at man ikke skal lægge stor Vægt paa en

Daareanstalts numeriske Beretninger. Jeg kunde tilföie, som træffende Exempel paa Misligheden af slige statistiske Indberetningers Natur, at i de faa Maaneder jeg har fungeret ved Anstalten, ikke mindre end 3 Patienter med en vis Föie kunne siges at være udskrevne som „helbredede“ og 1 i „bedret Tilstand,“ skjöndt jeg selv vil anföre dem som „uhelbredede.“ Et Fruentimmer med periodisk Mani, hvorom man ved Optagelsen intet vidste, blev udskrevet som helbredet, fjorten Dage derefter atter indlagt, og er nu efter flere Gange tilbagevendte regelmæssige Anfald, atter udskrevet uden Tegn paa Sindsforvirring. En anden Patient, 20 Aar lidende af periodisk Afsind, blev optaget, men da hun under sit korte Ophold i Anstalten ingen Paroxysme fik, blev hun, i fuldkommen psychisk-normal Tilstand, efter Familiens Forlangende, udskrevet. En 3die 62aarig Patient var kun ½ Dag i Anstalten, hvorefter hun, tilsyneladende sjælefrisk, af sin Mand fordredes udleveret. En 4de Patient, med höieste Grad af Dements, men hvis maniakalske Paroxysmer vare aftagne i de sidste Aar, udgik — om man vil — i „bedret Tilstand.“ Derfor, at ville anvende den numeriske Methode paa Beretninger, grundede i individuelle Anskuelser og mange Tilfældigheder, med saa smaa Tal og saa uensartede Störrelser, som den fynske Daareanstalts Rubriker „Curable og Helbredede“ kunne angive, er urimeligt. Bestemmelsen „curabel,“ næsten alene stöttet paa de ved Optagelsen meddelte höist ufuldstændige og upaalidelige Angivelser, lider af en saadan Usikkerhed, at denne Rubrik ingen Betydning kan have, förend efter længere Iagttagelse og nöiere Oplysning, og herpaa grunder sig naturligviis den ubestemte Grændse, og at flere Patienter, der ved Optagelsen anföres som muligt Curable, meget hurtigt gaae over i Categorien Incurable, der er noget

bestemtere, idet den baseres paa Iagttagelser i Anstalten selv.

Naturligvüs ignorerer Red. ganske det af mig anförte Factum, at Anstalten er forpligtet til, saalænge der er Plads, at optage enhver Afsindig, uden Hensyn til Curabilitet; at dette er Aarsag til det stigende Patientantal, hvorved en curativ Virksomhed netop tilintetgjöres, og at saaledes Detentionsanstalten som saadan, under de givne Vilkaar, altid maa betragtes som overfyldt, og ofte ikke kan modtage nogensomhelst Patient, — en Omstændighed, der endog udelukker Muligheden af at bestaae som Curanstalt i Nödstilfælde, ligesom ogsaa idelig et stort Antal afgjort Incurable fra Stiftets forskjellige Egne, hvis Pleie og Bevogtning Humaniteten ikke mindre bör tage sig af, af Communerne ere anmeldte til Optagelse.

Jeg har altid anerkjendt Red.s Dygtighed og Fortjeneste, men den Overlegenhed, hvormed Aspiranten til et Læge-Embede ved en projecteret Daareanstalt troer at burde omtale sine Colleger med Hensyn til psychiatrisk Duelighed, hvad enten det skeer af politiske Grunde eller er en Följe af hans Egenskab som Journalist, maa han ikke fortryde paa, at jeg, saavel som andre, vide at reducere til sin Værdi, og retorquerende hans Jargon kunde jeg sige: Red.s store Vildfarelse i denne Sag grunder sig paa den fixe Idee, at være complet Psychiater, og deraf följende uimodstaaelige Drift til psychologisk at forklare og med Bogtrykkersværte vidtlöftig udmale. Motiverne til hvilkensomhelst Handling, der synes ham skikket til Gjenstand for psychiatriske Etuder, samt afgiver vid Mark nok til, bearbeidet i oeconomiske Öiemed, at fylde nogle Ark af Bibl. f. L. Vi anerkjende hans ret gode Hoved, men hans fornærmelige Yttringer under Discussionen af en offentlig Sag,

med svagt Skin af udelukkende Interesse for Daarevæsenet, maae vi i allerhöieste Grad misbillige og opfordre ham paa det Indstændigste til at gjöre Afbigt, dersom han ikke vil see Staven brudt o. s. v. o. s. v.

Denne Psychiater-Stil skal jeg imidlertid vogte mig for, og ligesaalidt i disse Linier, som i min tidligere Beriglelse, söge at imödegaae de Insinuationer, som Red. fremförer mod Stiftsövrigheden og mig, — jeg kan kun undre mig derover — jeg, som efter Red.s egen Bemærkning, ifölge de indledende Yttringer og Slutningen af min Beriglelse, man kunde fristes til at anlage som Allieret; — hvad jeg ogsaa i Virkeligheden, tiltrods for Red.s nærgaaende og ikke uvittige Stiklerier, der mulig kunne more Publikum, ansöer mig selv for at være, nemlig Allieret i sund Kjærlighed til Psychiatrien og alle dermed forbundne Indretninger, men ikke i overspændt og mistænkelig Begeistring for numeriske Luftcasteller.

Enhver Læser af min Beriglgelse i Ugeskriftet vil finde, at det er saa langt fra, at jeg har nedsat eller nedsætter Daareanstalten i Odense, eller at jeg har villet godtgjöre Overflödigheden af dens Lægepost — hvorfor Red. i sin Hidsighed beskylder mig —, at jeg tvertimod har fremhævet den som en velorganiseret Detentionsanstalt, og beredvillig anerkjender de ædle Bestræbelser, hvorved den har hævet sig fra en simpel Daarekiste til en hensigtsmæssig og hyggelig Pleie-Anstalt, til et Asyl, destoværre endnu ikke rummeligt nok for Stiftets ulykkelige incurable Affindige; men jeg paastaaer, at den kun væsentlig i denne Retning, under sine nuværende Vilkaar, virker heldbringende og gavnligt, og at den paatænkte Omorganisation af hele Graabrödre-hospitalet, og en mulig Udskillelse af Daareanstalten, först kan reise Spörgsmaalet om, hvad der er at foretrække,

enten Bibeholdelsen af den velorganiserede Detentionsanstalt alene som saadan, eller en ny, udvidet og selvstændig Indretning, der omfattede saavel en Cur- som Pleieanstalt, og hvorved naturligviis ogsaa Lægeposten maatte undergaae væsentlige Forandringer, navnlig med Hensyn til höiere Gagering, Bopæl o. s. v. Det er Hensyn til en saadan Forandring, der har bestemt Fyns Stiftsövrighed og Graabrödrehospitalets Direction til at foretrække en Constitution for fast Lægeansættelse, og det er disse, i Psychiatriens og Lægestandens sande Interesse tagne Hensyn, som have paaförd Vedkommende et fornærmeligt Overfald fra en Side, hvor man maatte vente sig Besindighed og Humanitet.

Stöttet paa min egen Anskuelse af Anstaltens faktiske Tilstand, uforstyrret af vidtsvævende og subtile Demonstrationer, saavelsom af uklare numeriske Beregninger, gjentager jeg derfor min Erklæring — som Red. til Fordel for sin journalistiske Virksomhed og en eller anden Client kan bearbeide og dreie saameget han lyster, uden at jeg videre skal reflectere derpaa —: at Lægeposten ved den fynske Daareanstalt, saalænge denne er i sine nuværende Vilkaar, ikke er et Embede af den Vigtighed og Betydning, som Red. i psychiatrisk Bersærkegang har udraabt den for; og at som en Följe heraf, Embedets öieblikkelige Besættelse ikke er en paatrængende Nödvendighed, skjöndt jeg selv har erkjendt det Önskelige deri og opfordret dertil, naar ikke andre væsentlige Hensyn stode i Veien. Jeg skal endnu kun tilföie, at Justitsministeriet har sanctioneret den af Stiftsövrigheden i denne Sag brugte Fremgangsmaade.

Til Veiledning ved en neppe udeblivende 3die Phantasi i Bibl. f. L. over den fynske Daarelægeporst, tillader jeg mig sluttelig at bemærke, at det imponerende Vi, hvormed Red. giver sine belærende Ord Vægt, og den sikkre

Holdning, som psychiatrisk Phraseolog, der ikke kan negtes ham, ikke har megen Virkning paa Nerver, der daglig nödsages til at beskjæftige sig med praktisk Psychiatri, og jeg siger ham hermed et roligt Farvel.

Odense den 14de Juni 1850.

Ifölge Bekjendtgjörelse fra Kirke- og Undervisningsministeriet af 13de Mai d. A. angaaende en forandret Inddeling af det academiske Aar ved Kjöbenhavns Universitet, skal dette regnes fra hvert Kalenderaars 23de August til samme Datum næste Aar og deles i to Semestre, hvoraf det förste gaaer fra 23de August til 31te Januar, det andet fra 1ste Februar til 22de August; hvert Semester indbefatter en Forelæsnings- og en Examenstid foruden Ferierne. Den almindelige Forelæsningstid er i förste Halvaar fra 23de August til 22de December, og i det andet fra 1ste Februar til 9de Juni incl.; dog kunne Docenterne i Botanik træffe en saadan Fordeling af Forelæsningstiden som deres Fags særegne Natur kræver. Ferierne ere tvende större, Juleferien fra 23de December til 6te Januar, og Sommerferien fra 10de Juni til 22de August; samt de mindre Paaske- og Pintseferier. Examinerne skulle i det förste academiske Semester afholdes imellem 7de og 31te Januar og i det andet imellem 10de Juni og 9de Juli, dog at ved de större Examina den skriftlige Examen kan afholdes inden Forelæsningernes Ophör.

Disse Bestemmelser om Examenstiden bliver ogsaa gjældende for den lægevidenskabelige Embedsexamen, med den Undtagelse, at Pröverne i praktisk og pathologisk Anatomi og Operationer for dem, som ville underkaste sig Examen

om Sommeren, blive særskilt at afholde i Ugen efter Paaske. Den lægevidenskabelige Forberedelsesexamens botaniske Del bliver særligen at afholde i October Maaned, hvorimod dens chemiske og zoologiske Del henlægges til de almindelige Examenstider.

Denne Ordning af det academiske Aar træder i Kraft den 23de August 1852; de Examina i Aaret 1852, som hidtil have været afholdte i April, henlægges derfor til Tiden fra 10de Juni til 9de Juli.

Lægemødet i Roeskilde for 1850.

I Henhold til den mig paa Lægemødet i Roeskilde den 19de Juli 1847 givne Bemyndigelse, tillader jeg mig herved at indbyde mine ærede Collegeer til et Møde i bemeldte By den 2den September d. A., forbeholdende mig, i et af de senere udkommende Nr. af Ugeskrift for Læger, at meddele en Udsigt over de Gjenstande, der turde komme under Forhandling.

Nestved den 1ste Juli 1850.

Höegh-Guldberg.
p. t. Formand.

Udnævnelse. Under 14de Juni er Prof, Dr. med. S. M. Trier, R. af D. beordret at indtræde som kongelig Directeur i Bestyrelsen af det kjöbenhavnske Börnehospital.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Blanco Luno.

Den 20. Juli. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 2—3.

Redigeret af C. Hempel.

Læren om det menneskelige Legemes Selvforbrænding

bedömt af Liebig*).

(Zur Beurtheilung der Selbstverbrennungen des menschlichen Körpers von Justus Liebig. Heidelberg 1850).

For meer end 100 Aar siden (1725) fandt man forbrændte Rester af en Kone i Rheims, der var gift med en Mand

*) Den her udviklede Anskuelse om den saakaldte Selvforbrænding er allerede tidligere (Annal. d. Chemie u. Phys., Bd. L, p. 331. 1844) fremsat af Liebig, men nærværende Skrift synes nærmest foranlediget ved den af de offentlige Tidender i sin Tid bekjendte Criminalsag i Anledning af en Grevinde v. Görlitz's Dödsmaade (i Darmstadt). Bemeldte Grevinde fandtes om Aftenen den 13de Juni 1847 liggende halv opbrændt paa sit Værelse. Med Undtagelse af en Tjener havde ingen af Huspersonalet været hjemme senere end om Eftermiddagen Kl. 3½. Da man om Aftenen Kl. 11 sprængde de aflaasede Döre til Værelset, fandtes Spor af Forstyrrelse og Uorden, Möbler og Bohave tildels meget forbrændte, og en qvælende Rög opfyldte Værelset, hvori der endnu var en svag Ild, men Liget brændte ikke. Ved Besigtigelsen fandtes Klædningsstykkerne paa Overkroppen næsten ganske forbrændte af Ilden, hvorimod Klæderne paa Underkroppen kun udviste ubetydelige Spor af Brand; Hovedet var ganske forvandlet til en Kulklump og

ved Navn Millet, liggende i Kjökkenet i en Afstand af halvanden Fod fra den aabne Kamin. Af Legemet var ikke Mere tilbage end nogle Dele af Hovedet, Benene og Rygraden. Millet havde en smuk Tjenestepige, og der opstod den Mistanke imod ham, at han var sin Kones Mörder, en

---

ukjendeligt, Haarene vare aldeles borte, Halsen og den överste Del af Brystet udvendig for en stor Del forkullet, men Brandsporene aftoge nedad imod Underkroppen og ophörte 1 Tomme under Hjertegruben; Overextremiteterne vare ligeledes stærkt forbrændte. Den Afdöde havde været fuldkommen rask, og der var ikke mindste Grund til Mistanke om Hengivenhed til Drik; det var ikke beviist, at der havde staaet Lys i Værelset, og paa det Sted af Gulvet, hvor Liget laae, fandtes ingen Forbrændingsspor. Den tilkaldte Retslæge afgav strax et meget ubetænksomt Skjön, der gik ud paa Sandsynligheden af at en Selvforbrænding havde fundet Sted, hvilket han dog kort efter modificerede med den Tilsætning: under Forudsætning af at ingen Voldsgjerning var udövet af en Anden. Hermed stilledes Sagen i Bero af Retten, og Forlangendet om en legal Obduktion afvistes. Den offentlige Mening udtalte sig imidlertid misbilligende om denne Ende paa Sagen, og da den Afdödes Ægtefælle paa Grund af de i Publikum verserende Rygter gjentagne Gange anholdt om Retsundersögelsens Gjenoptagelse, blev denne tilstedet 4 Maaneder efter, da der ogsaa opstod Mistanke mod den Tjener, der ene havde været hjemme med Grevinden paa Dödsdagen, saavel for Mordet paa denne som for et senere Forgivelses Attentat med Spanskgrönt imod hendes Ægtefælle. Under Gangen af denne vidtlöftige Sag affordredes en Commission af Læger og Naturkyndige paa Ny en Betænkning over Grevinde v. Görlitz's Dödsmaade; Liget blev da 14 Maaneder efter Begravelsen opgravet og undersögt paa Ny, og Commissionen kom ensstemmig til det Resultat, at en Selvforbrænding her paa ingen Maade kunde være Aarsag til Döden og den Tilstand, hvori Liget forefandtes paa Dödsdagen, hvorimod den antog for sikkert, at den Afdödes Legeme först efter Döden havde været paavirket af Ilden, og at Livet sandsynligviis var hende berövet ved en Anden. I sine Motiver forkastede Majoriteten af Commissionen, hvoriblandt Liebig og Bischoff, Existensen og Muligheden af Selvforbrænding i Almindelighed, hvorimod Minoriteten, den ovennævnte Retslæge, maaskee for Conseqvensens Skyld, holdt paa Muligheden af samme, men forkastede den nu in casu ligesom Majoriteten. Enden paa Sagen blev, at den mistænkte Tjener af en Edsvorneret dömtes skyldig saavel i Mordet paa Grevinden som i Forgivelses Attentatet.

criminel Undersögelse indledtes, men kyndige Mænds Skjön erkjendte her en menneskelig Selvforbrænding, og Millet blev frikjendt som uskyldig. Dette er det förste eller et af de förste Tilfælde af den saakaldte Selvforbrænding. Man seer let, at Ideen om dette Phænomen opstod paa en Tid, da man havde aldeles vrange Forestillinger om Forbrændingens Væsen og Aarsager. Hvad der overhovedet foregaaer ved en Forbrænding, opdagedes först for 70 Aar siden (Lavoisier), og hvilke Betingelser der maa forene sig for at et Legeme kan vedblive at brænde, udfandtes först for 40 Aar tilbage (Davy).

Efter denne Tildragelse ere indtil vore Dage forekomne 45 til 48 Tilfælde, af hvilke det overveiende Flertal ligne hverandre i följende Omstændigheder: 1) de passerede om Vinteren; 2) hos Brændevinsdrankere i beruset Tilstand; 3) i Lande, hvor Værelserne opvarmes ved aabne Kaminer og Kulbækkener, Engelland, Frankrig og Italien; i Lande, hvor Varmen tilveiebringes ved Ovne, som i Rusland og Tydskland, ere de Dödsfald, som man har henregnet til Selvforbrænding, overordentlig sjeldne; 4) der har beviislig aldrig været Nogen tilstede under Forbrændingen; 5) ingen af de Læger, der have samlet Tilfældene og forsögt at give en Forklaring deraf, har iagttaget Processen og hvad der gik forud for Forbrændingen; 7) ligeledes er det aldrig bleven oplyst, hvormeget Brændemateriale der var tilstede; 7) ligesaa lidt som hvor lang Tid der var forlöben fra Forbrændingens Begyndelse til det Öieblik, da man fandt det forbrændte Legeme eller dets Rester.

Beretningerne om Dödsfald ved Selvforbrænding, der gaae tilbage til det forrige Aarhundrede, ere ikke afgivne af dannede Læger, de hidröre fra ukyndige Personer, der vare uvante med at gjöre Iagttagelser, og bære Utroværdig-

hedens Stempel paa sig; i Reglen angives, at Legemet aldeles forsvinder paa en Fedtplet i Værelset og nogle Knokkelrester nær. At dette er umuligt, veed Enhver, det mindste Knokkelstykke bliver hvidt i Ilden og aftager noget i Omfang, men der bliver dog 60—64 Procent deraf tilbage efter Forbrændingen, sædvanlig med Bibeholdelse af den oprindelige Form.

I yderst faa Tilfælde er det forbleven uafgjort, om en udenfra kommende Ild, en Funke, et brændende Lys, et glödende Kul har bevirket Antændelsen. De berömteste Læger (Dupuytren og Breschet) og Lærere i Medicina forensis ansee alle de Tilfælde, ved hvilke det antages, at Legemet af sig selv, uden ydre Aarsag, (et Lys, et glödende Kul, en Funke) har begyndt at brænde og er vedblevet at fortæres af Ilden, for upaalidelige, ubeviste og usandsynlige. Dr. Franck (Encyclop. V. Buch, Berlin 1843) udhæver blandt 45 Tilfælde, som han har samlet, 3, hvilke han antager höre herhen.

En nærmere Betragtning af det vigtigste blandt disse tre Tilfælde vil vise, hvad Dom man skal fælde derom; det fortælles 1787 af en italiensk Chirurg (Barber) Battaglia paa följende Maade.

En Præst ved Navn Bertholi gaaer omkring paa Torvet i Filetto for at besörge nogle Forretninger; han overnatter hos en der boende Svoger, og paa sit Værelse lader han et Stykke grovt Lærred lægge over Skuldrene indenfor Skjorten; da han bliver alene, giver han sig i Færd med at læse i sin Bönnebog. Nogle Minuter derefter bemærker man en usædvanlig Larm i dette Værelse, man hörer ham skrige, og de Tililende finde ham liggende udstrakt paa Gulvet, omgivet af en svag Flamme, der aftager eftersom Folk komme til, og tilsidst forsvinder.

Man fandt den ydre Hud paa höire Arm og paa Strækningen fra Skuldrene nedad til Lænderne aflöst fra Kjödet; Skuldrene, der beskyttedes af Lærredet, vare ikke beskadigede, selve Lærredet viste ingen Spor til Forbrænding, paa alle beskadigede Dele var Skjorten fortæret, og overalt hvor Klædningsstykkerne ikke vare svedne, bemærkedes heller ikke under disse nogen Forbrænding; Underbenklæderne saavel som Underlemmerne vare uberörte af Ilden.

Dette Tilfælde er en Hovedstötte for den Anskuelse, at en af sig selv opstaaende Forbrænding er mulig, hvortil har knyttet sig Ideen om en ganske eiendommelig Ild, der forbrænder den dyriske Substans uden at antænde de omgivende brændbare Stoffer. Men hverken Marc eller Franck, der adskille dette Tilfælde fra alle andre, omtale hvad nöiagtigere og samvittighedsfuldere Referenter (Devergie) opgive, at der i Præstens Værelse förend Forbrændingen stod en med Olie fyldt Lampe, der efter Tildragelsen fandtes tom, og hvis Væge fuldstændig var brændt til Aske.

Tager man her i Betragtning, at Legemet kun var forbrændt paa de Steder, hvor Skjorten havde været antændt, at alle de övrige Dele, hvor dette ikke var Tilfældet, heller ikke viste Spor til Brand, fremdeles, at Huden ikke var forkullet men kun lösnet fra Legemet (den hængde ned i Lapper), medens Skjorten var fuldkommen opbrændt og forvandlet til Aske, saa er det fuldkommen umuligt at antage, at Skjortens Antændelse er foraarsaget ved Huden, der dog ikke selv brændte, og der bliver ingen anden Forklaring mulig end den, at Skjorten har fænget Ild, og at Legemets Brandsaar have været en Følge af denne overfladiske Forbrænding. Tilstedeværelsen af Oliclampen, der

har brændt, hvilket sees af Oliens Forsvinden, fjerner enhver Tvivl om Aarsagen til Ildens Opkomst.

Hvad nu de eiendommelige Omstændigheder angaaer, der undertiden ere iagttagne ved Tilfælde af den saakaldte Selvforbrænding, at nemlig ellers let brændbare Gjenstande i Nærheden af det brændende Legeme ikke fængede Ild, hvoraf man sluttede sig til en ganske egen Art af Ild, forskjellig fra den sædvanlige, saa afgiver Battaglias Beretning om det nylig beskrevne Tilfælde at talende Exempel derpaa. Han fortæller nemlig, at Bertholis Munkehætte var fuldkommen fortæret, uden at Haarene i mindste Maade vare svedne, og tilföier, at han sikkert vil indestaae for Sandheden af denne Kjendsgjerning. Antager man, at Præsten havde Hætten paa Hovedet, som Referenten aabenbart forudsætter (thi havde Hætten ligget over Stolen og brændt i denne Stilling, saa vilde Haarenes usvedne Tilstand sikkerlig ikke have vakt Forundring), saa er dette jo en ganske tilfældig Omstændighed, hvoraf Ingen vil kunne slutte, at det var en ganske eiendommelig Ild, der fortærede denne Hætte; i hvilken Tilstand af Sundhed eller Sygdom Præsten end kan have befundet sig, saa meget er vist, at hans Hætte ikke tog Del i denne Tilstand, den var ikke syg, hos den kan ingen Aarsag ligge til at den af sig selv udbryder i Lue, og det en saadan, som er forskjellig fra enhver anden, hvorved Haar opbrændes.

Dette ene Exempel turde være tilstrækkeligt til at godtgjöre Utroværdigheden af de tre specielt fremhævede Tilfælde, i hvilke en Forbrænding antages at have fundet Sted uden at Ild befandtes i Nærheden*).

*) Det andet Exempel, som anföres, lyder saa fabelagtigt, at en oplyst Mand neppe for Alvor kan referere det; thi paa det Individ, hos hvem Phænomenet tildrog sig, brændte den höire Haands Fingre, der derpaa

Antagelsen af en Selvantændelse og deraf fölgende Forbrænding modstrider Forbrændingens bekjendte Love overhovedet og det menneskelige Legemes Beskaffenhed i den Grad, at Naturvidenskaben hidindtil aldeles ingen Notiz har kunnet tage af disse Angivelser og deres Forklaring.

Hvad de andre 45—48 Dödsfald indtrufne ved saakaldet Selvforbrænding angaaer, saa forudsætte Forfatterne, som have gjort dem til Gjenstand for Betragtning, ikke, at de Individer, der paa denne Maade have mistet Livet, ere antændte af dem selv, derpaa gaaede op i Flammer og forbrændte, men de indrömme, at en ydre Aarsag nemlig Ild har været tilstede; de antage, at Legemet har fænget Ild ved denne, men derpaa er vedblevet at brænde, uden at nogen Ild udenfra har fortsat sin Virkning paa Legemet. De indrömme, at det menneskelige Legeme i og for sig er meget lidt brændbart, men antage, at Kjödet, Huden og alle dets övrige Dele paa Grund af overdreven Nydelse af Brændevin eller andre Aarsager kunne blive brændbare, ei blot saaledes som et Stykke Træ, der, naar det lægges bræn-

---

ved Beröring antændte Benklæderne og venstre Haands Fingre; denne Ild vedblev at brænde i Sand og kunde ikke slukkes ved Vand. Det tredie Tilfælde traf en Geistlig i Amerika (Overton, American Journal 1835. Nov.); han fölte en Stikken i det venstre Ben, som naar et Haar udrives, og saae da paa denne Del en lille bleg Flamme, der bedækket med Haanden udslukkedes og efterlod en Brandplet, ¾ Tomme bred og 3 Tommer lang; ogsaa her vare Klæderne ovenpaa Stedet gjennembrændte, Huden derimod ikke forbrændt, der viste sig ikke engang en Blære, Huden var ligesom afskrabet, meget tör og mörk farvet. Hos Cigarrygere turde vistnok saadanne Tilfælde af Selvforbrænding være hyppige. De Fortællinger om Selvforbrænding, der periodisk dukke op i offentlige Dagblade (som f. Ex. den i Journal des Debats af 24. Febr. 1850, der har viist sig at være en ren Opdigtelse), have en paafaldende Lighed med Fortællingerne om den store Söslange, som mange amerikanske Reisende og sandhedskjerlige Matroser og Skibscapitainer have seet og beskrevet.

Forf. Anm.

har brændt, hvilket sees af Oliens Forsvinden, fjerner enhver Tvivl om Aarsagen til Ildens Opkomst.

Hvad nu de eiendommelige Omstændigheder angaaer, der undertiden ere iagttagne ved Tilfælde af den saakaldte Selvforbrænding, at nemlig ellers let brændbare Gjenstande i Nærheden af det brændende Legeme ikke fængede Ild, hvoraf man sluttede sig til en ganske egen Art af Ild, forskjellig fra den sædvanlige, saa afgiver Battaglias Beretning om det nylig beskrevne Tilfælde at talende Exempel derpaa. Han fortæller nemlig, at Bertholis Munkehætte var fuldkommen fortæret, uden at Haarene i mindste Maade vare svedne, og tilföier, at han sikkert vil indestaae for Sandheden af denne Kjendsgjerning. Antager man, at Præsten havde Hætten paa Hovedet, som Referenten aabenbart forudsætter (thi havde Hætten ligget over Stolen og brændt i denne Stilling, saa vilde Haarenes usvedne Tilstand sikkerlig ikke have vakt Forundring), saa er dette jo en ganske tilfældig Omstændighed, hvoraf Ingen vil kunne slutte, at det var en ganske eiendommelig Ild, der fortærede denne Hætte; i hvilken Tilstand af Sundhed eller Sygdom Præsten end kan have befundet sig, saa meget er vist, at hans Hætte ikke tog Del i denne Tilstand, den var ikke syg, hos den kan ingen Aarsag ligge til at den af sig selv udbryder i Lue, og det en saadan, som er forskjellig fra enhver anden, hvorved Haar opbrændes.

Dette ene Exempel turde være tilstrækkeligt til at godtgjöre Utroværdigheden af de tre specielt fremhævede Tilfælde, i hvilke en Forbrænding antages at have fundet Sted uden at Ild befandtes i Nærheden*).

*) Det andet Exempel, som anföres, lyder saa fabelagtigt, at en oplyst Mand neppe for Alvor kan referere det; thi paa det Individ, hos hvem Phænomenet tildrog sig, brændte den höire Haands Fingre, der derpaa

Antagelsen af en Selvantændelse og deraf følgende Forbrænding modstrider Forbrændingens bekjendte Love overhovedet og det menneskelige Legemes Beskaffenhed i den Grad, at Naturvidenskaben hidindtil aldeles ingen Notiz har kunnet tage af disse Angivelser og deres Forklaring.

Hvad de andre 45—48 Dödsfald indtrufne ved saakaldet Selvforbrænding angaaer, saa forudsætte Forfatterne, som have gjort dem til Gjenstand for Betragtning, ikke, at de Individer, der paa denne Maade have mistet Livet, ere antændte af dem selv, derpaa gaaede op i Flammer og forbrændte, men de indrömme, at en ydre Aarsag nemlig Ild har været tilstede; de antage, at Legemet har fænget Ild ved denne, men derpaa er vedblevet at brænde, uden at nogen Ild udenfra har fortsat sin Virkning paa Legemet. De indrömme, at det menneskelige Legeme i og for sig er meget lidt brændbart, men antage, at Kjödet, Huden og alle dets övrige Dele paa Grund af overdreven Nydelse af Brændevin eller andre Aarsager kunne blive brændbare, ei blot saaledes som et Stykke Træ, der, naar det lægges brænd-

---

ved Berörıng antændte Benklæderne og venstre Haands Fingre; denne Ild vedblev at brænde i Sand og kunde ikke slukkes ved Vand. Det tredie Tilfælde traf en Geistlig i Amerika (Overton, American Journal 1835. Nov.); han følte en Stikken i det venstre Ben, som naar et Haar udrives, og saae da paa denne Del en lille bleg Flamme, der bedækket med Haanden udslukkedes og efterlod en Brandplet, ½ Tomme bred og 3 Tommer lang; ogsaa her vare Klæderne ovenpaa Stedet gjennembrændte, Huden derimod ikke forbrændt, der viste sig ikke engang en Blære, Huden var ligesom afskrabet, meget tör og mörk farvet. Hos Cigarrygere turde vistnok saadanne Tilfælde af Selvforbrænding være hyppige. De Fortællinger om Selvforbrænding, der periodisk dukke op i offentlige Dagblade (som f. Ex. den i Journal des Debats af 24. Febr. 1850, der har viist sig at være en ren Opdigtelse), have en paafaldende Lighed med Fortællingerne om den store Söslange, som mange amerikanske Reisende og sandhedskjerlige Matroser og Skibscapitainer have seet og beskrevet.

Forf. Anm.

dende paa Jorden, efterhaanden ophörer at brænde, men i samme Grad som en Bunke Halm eller et Tællelys, der engang antændt fortsætter Forbrændingen, indtil Intet mere eller kun Kul og Aske ere tilbage.

Om nu end den Mening er fremsat for 125 Aar siden, at Mennesker kunne brænde paa den nysbeskrevne Viis, og om samme end fra den Tid indtil vore Dage er udtalt ved 48 lignende Tilfælde, saa ligger heri dog ikke det ringeste Beviis for Rigtigheden af denne Mening.

Der gives historiske Beviser for en Begivenhed, at f. Ex. en Person i den eller den By, paa en vis Time og Sted er funden död og forbrændt, men der gives ingen historiske Beviser for Sandheden af den Mening, at Personen spontant er brændt, ligesaalidt som der gives historiske Beviser for Sandheden af den Paastand, at der existerer en sygdommelig Tilstand i det menneskelige Legeme, ifölge hvilken dette opnaaer samme Brændbarhed som en Bunke Halm.

For at Sandheden af en saadan Mening skulde kunne vinde Anerkjendelse, maatte fremfor Alt de Grunde, hvorpaa den stötter sig, erkjendes som rigtige og utvivlsomme, og Kjendsgjerninger nöiagtig udfindes, hvortil disse Grunde knytte sig. For saaledes at bevise den förste Paastand, maa ikke blot godtgjöres Muligheden af at et Stykke Kjöd kan blive brændbart paa den angivne Viis, men det maa ogsaa vises, at en saadan Forbrænding har fundet Sted fra Kjödet af. Hvad den anden Paastand angaaer, saa maa ligeledes vises, at en saadan sygdommelig Tilstand, som her er forudsat, virkelig bestaaer, og at Individer, der ere brændte, virkelig have befundet dem i en saadan Sygdoms-Tilstand.

Intet af dette er skeet; ingen af alle de, der ere Til-

hængere af Selvforbrændingstheorien, eller som ved Skrifter have bestræbt sig for at opretholde og stötte denne Theori, have nogensinde foretaget Forsög for at komme til Kundskab om dyriske Stoffers Forholdende i Ilden; ingen af dem har nogensinde iagttaget en Sygdomstilstand, i hvilken det levende eller döde menneskelige Legeme bliver let eller hurtig brændbart; ingen er istand til at opgive de Tegn, hvorpaa man kjender en saadan Tilstand.

Tilhængerne af Selvforbrændingstheorien paastaae, at paa Naturvidenskabens nuværende Standpunkt er Muligheden af Selvantændelse og Kjendsgjerningen om levende eller döde Menneskers Selvforbrænding ikke modbeviist; hvorledes denne Selvforbrænding gaaer for sig, det, sige de, bliver ikke deres Sag at forklare, de paastaae blot, at den har fundet Sted: derfor tale ved de forefundne Dödsfald aldeles utvetydige Kjendsgjerninger; hvormange Naturphænomener gives der ikke, som Naturvidenskaben endnu ikke kan forklare, uden at disse Phænomener derfor ophöre at være sande? Hvormange ubekjendte Kræfter maa ikke endnu kunne findes, hvorom Nutidens Chemi end ikke har nogen Ahnelse? og er det ret eller billigt eller endog tilladeligt ligefrem at forkaste saamange Mænds Vidnesbyrd, som have udtalt sig for Selvforbrændingen?

Saadanne Grunde egne sig aldeles ikke til at retfærdiggjöre en Anskuelse, thi med saadanne Indvendinger lader sig enhver Paastand forsvare, der strider imod den sunde Menneskeforstand, de passe paa alle. Disse Mænd forglemme ganske, at ingen betvivler Sandheden om Dödsfalds Indtræden ved Forbrænding, ligesaalidt som en Mængde uforklarede Phænomeners Virkelighed lader sig drage i Tvivl; Kjendsgjerningen staaer fast, men ikke dens Forklaring. Hvad hine paastaae, er jo ikke Kjendsgjerningen; Tildragelsen er

og bliver sand endog uden deres Paastand, ikke derimod, at Dödsfaldet er skeet paa den af dem udtænkte Maade og kun lader sig forklare paa denne Maade. Ligeledes er det ogsaa ganske urigtigt, naar de angive ikke at ville forklare Tilfældet; thi de forklare det netop, idet de paastaae, at Legemet uden ydre Indvirkning ved en i det selv liggende Aarsag er bleven brændbart og virkelig er brændt; men for at indsee denne Forklaring og bedömme dens Rigtighed, maa man naturligviis spörge om de Grunde, hvorpaa den stötter sig, og naar dét viser sig, at der aldeles ingen Grunde derfor lade sig anföre, eller at de som anföres ere falske, d. e. stride imod bekjendte, afgjorte Sandheder, saa kan dog deres Forklaring af, hvorledes et Menneske har kunnet brænde spontant, ikke ansees for sand eller rigtig.

Naar en Læge erklærer, at et Menneske er död af Suffocation eller af en Lungebetændelse, saa forudsætter dette, at han kjender den Proces eller Sygdom, der er gaaet forud for Döden, eller han maa efter Döden have opdaget Kjendetegn paa Qvælning eller paa Lungebetændelse; for Enhver, hvem Alt dette forbliver ubekjendt, er det en Umulighed at kunne udtale nogen paalidelig Mening over Dödsaarsagen.

Sæt nu, at en Mand pludselig er död, og en Mængde Omstændigheder tyde paa, at han er bleven forgivet; en retslig Undersögelse, Obduktion, chemisk Pröve anordnes, men der findes ingen Tegn paa Forgiftningen, Giften kan ikke eftervises. Naar nu Retslægerne — i Henhold til at der for 100 eller flere Aar siden gaves en Gift, aqva Tofana, hvorved mange Mennesker bleve myrdede, en Gift, der unddrager sig al Efterforskning og bevirker Döden uden at efterlade Spor af dens Virkning — afgave den Erklæring, at Manglen af alle Dödsaarsags-Tegn tydede paa, at Döden

var foranlediget ved denne italienske Gift, hvad vilde i dette Tilfælde en forstandig Mand sige til et saadant Udsagn? eller dertil, om Spörgsmaalet, hvad da aqva Tofana egentlig var, besvaredes saaledes, at dette vidste man ikke, ligesom der endnu gives Meget, hvorom man ikke veed Besked, uden at alligevel Existensen af aqva Tofana kunde betvivles?

Under selvsamme Forhold som saadanne Retslæger befinde de Mænd sig, som antage den saakaldte Selvforbrænding som Dödsaarsag. Man finder i et Værelse en Mand eller Kone liggende död og forbrændt. Synsmændene opfordres til at afgive deres Betænkning over Tildragelsen, men ere ikke i Stand til at paavise, paa hvilken Maade Branden er opstaaet, hvorledes den har forplantet sig til Legemet; ligesaalidt have de gjort sig nöiagtig Rede for den Grad af Forbrænding eller Destruktion, der har truffet Legemet, men da der i et Tidsrum af mere end 100 Aar ere forekomne Tilfælde af lignende Beskaffenhed, i hvilke det er antaget for vist, at Forbrændingen er opstaaet af sig selv, eller at Legemet, antændt ved en ydre Aarsag, derpaa af sig selv er vedbleven at brænde, saa indordne de det foreliggende Tilfælde under de andre bekjendte Tildragelser og forklare det som man har forklaret disse.

Fordi det ikke lykkedes dem at udfinde Beviserne for, at Döden er bevirket ved ydre Aarsager, og at Legemets Tilintetgjörelse er bevirket ved Paavirkning af et Brændemateriale udvendig fra; af Ubekjendtskab med hvad der er gaaet forud for Döden, slutte de til en positiv Aarsag, for hvis Bestaaen ethvert Beviis mangler, der ikke alene er i höieste Grad tvivlsom, men som endog strider imod de almindelig bekjendte Love for dyriske Legemers Forbrænding og Brændbarhed.

For at forklare en Tildragelse, som man ikke kan oplyse, hentes en Aarsag frem, som man netop ikke forstaaer. Istedet for ligefrem at sige, at det foreliggende Tilfælde i Mangel af tilstrækkelige Oplysninger ikke lader sig forklare, paastaae de, at denne Mangel er et Beviis for, at Selvforbrænding har fundet Sted, som de mangle tilstrækkelige Data til at forklare, men som dog maa være virkelig foregaaet, efterdi lignende Tilfælde for mere end 100 Aar tilbage ere forklarede paa lignende Viis.

En saadan Slutnings Uholdbarhed behöver ikke nærmere at fremhæves. Et forekommende Tilfælde forklares ved Existensen af en Selvforbrænding, og de selvsamme saaledes fortolkede Tilfælde anföres som Beviis for Selvforbrændingens Existens.

Som en anden Hovedgrund for Selvforbrændingen anföres, at i Flertallet af de forekommende Tilfælde er Legemet fundet ödelagt af Ilden i en Grad, der forböd at antage Tilstedeværelsen af saameget Brændemateriale udenfor Legemet, som var nödvendigt til en saadan Virkning; netop derfor maa en indre Aarsag i Legemet have medvirket, d. e. Legemet maa have vedligeholdt Ilden ved sin egen Masse.

Hvad angaaer Brændematerialet, som antages at have været tilstede i utilstrækkelig Mængde, saa er dette en meget usikker Forudsætning; thi Ilden som Aarsag til Döden eller til Forbrændingen har den Egenskab, at den fortærer det Stof, der vedligeholder den, saa at altsaa dette sidste ikke bliver uforandret tilbage som et andet Vaaben, hvormed et Menneske er dræbt. Det er altsaa umuligt efter Forbrændingen at bedömme, hvor meget Brændemateriale der i Forveien har været tilstede, thi det Tiloversblevne er kun en Del af det Hele, som har indvirket, og netop den Del forsvinder og fortæres, der frembringer Virkningen.

Hvad dernæst de Forfattere angaaer, der optræde som Forsvarere af Selvforbrændingstheorien, Paalideligheden af deres Relationer, saa maa man fremfor Alt tage i Betragtning, om de vare competente til at fælde en ordentlig Dom. Den første nödvendige Betingelse derfor er, at de besidde de dertil fornödne Kundskaber, vide hvad en Forbrænding overhovedet er, og hvad derved gaaer for sig; dernæst at de have iagttaget Tilfælde af Forbrænding og virkelig nære det oprigtige Forsæt at forklare Processen og Alt hvad der kan tjene til at oplyse Tildragelsen, uden nogen forudfattet Mening.

Bedömmer man Forfatternes Troværdighed efter denne Maalestok, saa bliver der af alle Paastande og Meninger intet andet tilbage end Beretningen om et Dödsfald eller et Antal af Dödsfald ved Forbrænding. Det er allerede omtalt, at ingen af dem har bivaanet en saadan Forbrændings-Proces; de fortalte Tilfælde ere enten tagne af upaalidelige Avisefterretninger, eller de ere berettede efter andre Forfattere, der ligesaalidt have iagttaget noget af disse Tilfælde; alle uden Undtagelse antage for sikkert, at en Selvforbrænding existerer; hvad der sysselsætter dem er ikke at undersöge Processens Mulighed, men at vise, hvorledes den er gaaet for sig, skjöndt de ikke have seet den i Virkeligheden.

Man seer heraf tydelig, paa hvilket Standpunkt disse Mænd staae, og hvorlidet de kunne ansees competente til at udtale en gyldig Dom over disse Tildragelser. I Regelen benyttes de af Andre fortalte upaalidelige Tilfælde til Stötte for en af dem selv opfunden Theori; hvad der i Fortællingen taler for Theorien fremhæves, og alt Andet, hvad der strider imod eller ikke passer paa samme, anföres enten slet ikke eller betegnes som underordnet; deres Bestræbelser gaae ikke ud paa at undersöge Selvforbrændingens Existens og Virkelighed; de ere Advokater for Selvforbrændings-Theorien.

Man kan ikke undre sig over, at der for 50 til 100 Aar siden gaves udmærkede Læger, der troede paa og forsvarede det menneskelige Legemes Selvforbrænding, paa en Tid da man overhovedet kun ufuldkomment kjendte Forbrændingens Natur og Væsen; men de, som nu til Dags optræde som Forsvarere for denne Anskuelse, ere for störste Delen Mennesker, hvis Competence, Iagttagelsesevne eller dertil fornödne Kundskaber ingenlunde er godtgjort ved videnskabelige Arbeider eller Undersögelser, hvis Navne man kun kjender, fordi de ere optraadte som Forsvarere for denne Theori.

Den Bestemthed, hvormed mange Værker over Medicina forensis referere de bekjendtgjorte Tilfælde og sætte de forskjellige Theorier over Selvforbrænding ud fra hinanden, har medfört den store Skade, at en Mængde oplyste praktiske Læger mod bedre Overbeviisning lade Selvforbrændingen gaae og gjælde som saadan, og undlade bestemt at udtale sig imod disse Beretninger og Anskuelser, for ikke at ansees for Kjættere.

Det er indlysende for Alle og Enhver, at naar i vore Tider et Menneske beskyldes for at have ombragt et andet ved Gift, maa först og fremmest Giften være fundet, og dernæst bevises, at den Anklagede har brugt denne Gift til Udförelse af sin Forbrydelse. I de Tider, da man endnu ikke kjendte Midlerne til med Sikkerhed at opdage Giftene, benyttede man Pinebænken til Misgjerningens Opdagelse. Det er neppe fornödent at erindre om, at dette Redskab har bragt Tusinder af Mennesker til at bekjende, at de kunde hexe og öve Trolddom. Baalene for Troldmænd og Hexe existere nu ikke mere, ikke fordi Beviset er fört for at der ikke gives Hexe, men fordi en dybere Indsigt i Naturvidenskaben uimodsigelig har godtgjort, at

Alt, hvad der lagdes disse Ulykkelige til Last, ikke var at tilskrive Djævelen men naturlige Aarsager. Disse Tusinder bragdes paa Skaffottet af Advokaterne for den Mening, at Trolddom og Hexeri var mulig og virkelig existerede; da man senere spurgte om Grundene og samvittighedsfuldt prövede og undersögde alle Kjendsgjerninger, hvorpaa de stöttedes, oplystes det, at Alt, hvad der syntes at tale derfor, beroede paa falske Iagttagelser, falske Forklaringer, Vildfarelser eller Lögn.

Ganske paa samme Maade forholder det sig med de andre af Erfaringen eller Videnskaben hentede Grunde, hvormed Forsvarerne for Selvforbrænding bestræbe sig for at understötte deres Theori, og gjöre Processen sandsynlig eller endog bevise samme. De af Erfaring hentede Grunde ere for en Del sande, men passe ikke paa Tilfældene; de som udledes af Videnskaben, de saakaldte theoretiske Grunde, ere uden Undtagelse falske og kunne heller ikke forklare Tildragelserne.

Til disse sidste hörer Fortællingen om et Factum, der passerede for 99 Aar siden: en Slagter i Neuburg havde en syg Oxe, der var ophovnet over hele Legemet; da han dræbte den, udströmmede af dens Bug en brændbar Luft, der lod sig antænde og brændte med en 5 Fod höi Lue. Det samme Phænomen iagttog Morton paa et dödt Svin, Ruysch og Bailly paa menneskelige Lig, der vare usædvanlig opsvulmede formedelst Luftudvikling.

I Henhold til disse Kjendsgjerninger antage Forsvarerne af Selvforbrænding, at der i det menneskelige Legeme ved Sygdom kan opstaae en Tilstand, i hvilken der udvikler sig en brændbar Luftart, der ansamler sig i Bindeværet og, antændt ved en ydre Anledning eller en elektrisk Gnist, bevirker en Forbrænding af Legemet. Man bemærker let-

den til dens Letantændelighed er dens löse Sammenhæng, saaledes at ethvert Straa er omgivet af Luft; naar derimod Halmen er skaaret til Hakkelse, er den tungt brændbar, ja man kan dermed endog slukke en stærk Ild, naar saamegen Hakkelse kastes derpaa, at det brændende Legeme bliver bedækket deraf; det ophörer at brænde, fordi Luftens Adgang hindres ved Hakkelsen.

Heldes Brændevin paa en Budding og antændes, saa brænder Brændevinen, og naar den er fortæret af Ilden, brænder Buddingen ikke.

Den löse, let brændbare Bomuld, benyttet til Væge i en Oliélampe, bliver tungt brændbar, den forkulles og forbrænder kun der, hvor Luften har Adgang til Vægen. Derimod kan man gjöre Papir, Vadskesvamp letantændelig, naar de blive gjennemtrukne af Salpeter og törrede, et Stof, der i og for sig ikke er brændbart; med let brændbare Legemer lader dette sig ikke bevirke.

Tilstedeværelsen af Brændevin eller en overvættes Fedtholdighed kan ikke meddele det menneskelige Legeme en Letbrændbarhed, som det ikke i og for sig er i Besiddelse af; til at forbrænde Legemet hörer stedse tillige en Ild udvendigfra, der vedbliver at virke paa Legemet, naar Brændevinen eller Fedtet er fortæret.

Törrede dyriske Substanser ere i og for sig ikke tungt antændelige, endog let brændbare til Forkulning, som man let kan overbevise sig om ved et Stykke Horn; endog Knokler lade sig antænde ved en ringe Ild, og anbragte i en Hob vedblive de at brænde af sig selv, indtil de blive fuldkommen hvide som Kridt; det törrede, sit Indhold af Vand for störste Delen berövede Kjöd forholder sig fuldkommen ligesom Horn; ogsaa Membraner og Vævene kunne let destrueres i Ilden; alle disse Stoffe blive tungt brænd-

bare ved deres Indhold af Vand, der i Kjödets og de blöde Legemsdeles friske Tilstand udgjör 75, i Blodet 80 pCt. Vandet er indeholdt i disse Dele ligesom i en Svamp, der har meget fine Porer; som bekjendt kan det i fri Luft endog ved den heftigste Ild ikke ophedes over 100°, dets Kogepunkt; denne Hedegrad er dog langt fra höi nok til at bringe den dyriske Substans til at flamme, selv Fedt behöver dertil 437°, altsaa meer end fire Gange saa höi Temperatur som det kogende Vands.

Alle Stoffer, hvis Antændelsestemperatur ligger höiere end 100°, blive tungt antændelige, naar de i porös Tilstand gjennemtrækkes af Vand; thi saalænge dette er tilstede, kan det brændbare Legeme ikke brænde endog ved den heftigste Ild; först naar Vandet er fordampet, stiger dets Hedegrad; og ved Antændelsestemperaturen udbryder det i Lue.

Man vil heraf let indsee, hvorfor heller ikke en overvættes Fedme kan gjöre Legemet let brændbart, thi saalæng som Legemet indeholder Vand, antændes Fedtet ikke, fordi der dertil udkræves en höiere Hedegrad; det smelter og flyder ud, og naar de for Ilden udsatte Dele af Legemet have mistet deres Vand ved Fordampning, ville disse Dele antændes og gaae op i Lue, selv om ogsaa intet Fedt var tilstede. Tilstedeværelsen af Fedtet, der ligeledes brænder, gjör Flammen stærkere, men ikke det brændende Legeme lettere brændbart. Hurtigere brændbart kan man kun gjöre et Legeme ved Tilsætning af meget iltholdige Stoffer; ved Behandling med Salpetersyre bliver som bekjendt Bomuld, Linned o.s.v. saa overordentlig hurtig antændeligt og brændbart, at det kan bruges istedetfor Krudt.

At Fedtet i et for Ilden udsat dyrisk Legeme, naar det flyder ind i Ilden og brænder, kan bidrage til en yderligere

Destruktion af Legemet, indsees let uden nogen særegen Theori, thi Flammen af brændende Fedt virker ganske paa samme Maade som brændende Vinaand, og at man med denne kan frembringe den samme Virkning som med Træ, er noksom bekjendt.

I det levende Legeme er der en Omstændighed, der modsætter sig dets Antændelse og Brand, hvilken mangler i Liget, d. e. Blodcirkulationen. I et Stykke Kjöd, som Ilden indvirker paa, forbliver Fugtigheden, hvoraf det er gjennemtrukket, paa sin Plads, indtil den fordamper; men det levende Legeme gjennemströmmes i alle, selv dets fineste Dele, af en Blodström, der gjör, at de udenfra ophedede flydende Dele uophörlig föres bort og fortrænges af andre mindre opvarmede. Er Indvirkningen af Ilden udenfra meget heftig, saa indtræder en Reaction fra Blodet af, bestaaende i en Udtræden af Vand hen imod det stærkt ophedede Sted; Huden hæver sig op, og der opstaaer en med Vand fyldt Blære, en Brandblære. Saalænge denne Blodström vedvarer, kan Legemet vel beskadiges af den udvendig paavirkende Varme; men det kan ikke brænde og ikke blive opbrændt eller forkullet, forinden Blodkredslöbet er ophört, d. e. naar det er dödt.

En Selvforbrænding i levende Live er desaarsag aldeles umulig; selv den saa overordentlig brændbare Phosphor taber under disse Omstændigheder sin Brændbarhed, naar den, som Tilfældet er i Svovlstikkerfabrikerne, i fint fordelt Tilstand er omgiven af Vandpartikler.

At en betydelig Fedt- eller Brændevinsholdighed ikke er Aarsag til Letbrændbarhed eller Letantændelighed, fremgaaer endelig paa det Klareste deraf, at Hundreder af fede, mæskede Brændevinsdrankere ikke brænde, naar de tilfældigen eller frivillig komme Ilden for nær, ja med Sikkerhed kan for-

udsættes, at saalænge som Blodkredsløbet vedvarer, vil deres Legeme ikke gaae op i Flamme, selv om de vilde holde deres Haand i Ilden lige til Forkulning.

Mest mærkværdig er den Anskuelse, der forudsætter, at Selvforbrændingen bevirkes ved Elektriciteten eller en elektrisk Gnist. Denne Anskuelse grunder sig paa en Beretning af en Reisende ved Navn Brydone, der fortæller, om et Fruentimmer, at hendes Haar ved Kæmningen bleve saa elektriske, at man saae Gnister, saa ofte hendes Haar blev redt. En anden Kjendsgjerning er den, at en Senator i Nordamerika ved Navn Dayton under Iförelsen af sine Strömper af Uld eller Silke iagttog elektriske Gnister. Disse Kjendsgjerningers Sandhed kan ingenlunde benægtes, men den Anvendelse, som Tilhængerne af Selvforbrændings-Theorien have gjort deraf, synes i det Mindste meget besynderlig, thi den Egenskab hos Haar eller Silke at blive elektriske ved Gnidning, tilhörer ikke det menneskelige Legeme men enhver Paryk eller Strömpe; Elektriciten kommer ikke frem fra Legemets Indre, thi det afklippede Haar eller den aftrukne Strömpe besidder den ligeledes; Legemet er tvertimod den störste Hindring for dens Tilsyneladelse, og kun i sjeldne Tilfælde er Huden saa tör og saaledes beskaffen, at Haar eller Silke blive elektriske ved Gnidning, omendskjöndt de beröre Huden. Aldrig er en Egenskab som denne Elektricitetsudvikling iagttaget paa Legemet af en Forbrændt, hverken för eller efter Döden, aldrig er af en saadan Gnist Haaret, Strömperne eller Klæderne blevne antændte.

De Meninger og Personer, der antage og forsvare Selvforbrændingen som en historisk Sandhed, kunne ikke bedre charakteriseres end ved at anföre Theorien efter en af dens

nyeste Forsvarere F. Strubel*). Støttende sig til den Reisende Brydones Iagttagelse siger han: „Bliver nemlig Elektricitetsudviklingen i et menneskeligt Legeme af hvilkensomhelst Aarsag saaledes foröget, eller Elektriciteten i den Grad ansamlet og condenseret, at den udlades i elektriske Gnister udefter, saa kan Selvforbrænding indtræde, og det af følgende Grunde: De elektriske Gnister, der gjennemfare Legemet i alle Retninger, maae efter de physiske Love ikke alene i större eller ringere Forhold decomponere Vandet, som udgjör $\frac{2}{3}$ af Legemet, men ogsaa antænde de af Decompositionen fremkomne Grundstoffer, Ilten og Brinten, hvad enten dette nu bevirkes ved Elektricitetens mekaniske Tryk eller ved en chemisk Virkning, hvorom Physikerne ikke ere enige. Men Ilt bragt sammen med Brint og antændt, et Forhold som finder Sted i det givne Tilfælde, udvikler den höieste Grad af Varme, i hvilken Diamanten med Lethed kan smelte. Ved denne Forklaring af Selvforbrændingen forstaaes af sig selv, hvad man hidtil ansaae for et Under, nemlig der overordentlige Hurtighed og korte Tid, i hvilken den gik for sig, og man kan kun undre sig over, at det Modsatte kunde finde Sted. Ligeledes vil det deraf blive forklarligt, hvorledes Legemets Fedt kan antændes og brænde ved Selvforbrænding.“

Denne Theori er et Mönster paa alle Theorier. Ophavsmanden til samme har end ikke det fjerneste Begreb om Lovene for Elektricitetens Udvikling og Ansamling, om Betingelserne for Dannelsen af Gnister eller Vandets Decomposition ved Elektriciteten. Det maa her være tilstrækkeligt at bemærke, at naar Elektriciteten adskiller Vandet i

*) Die Selbstverbrennung des menschlichen Körpers mit besonderer Berücksichtigung ihrer medic.-rechtlichen Bedeutung etc. Gieszen 1848.

sine Bestanddele, saa opstaaer ingen Gnist, og naar en Gnist antænder Bestanddelene, saa danner sig Vand, og der kan ingen Adskillelse i Bestanddele finde Sted. Antaget endog, at det ganske gik for sig, saaledes som er forudsat, at Vandet blev adskilt i sine Bestanddele, og disse ved den selvsamme decomponerede Potens igjen forenedes med hverandre til Vand, saa vilde Legemet ved en Antændelse af Vandets Bestanddele, som en med Krudt ladet Bombe, i mindre end et Sekund springe i tusinde Stykker med et Knald og fare omkring til alle Sider, og dog vilde Legemet ikke kunne tændes, uagtet den höie Hedegrad, fordi al Ilt og Brint strax bliver taget i Beslag, og ingen fri Ilt bliver tilovers til at forbrænde Legemet. Begge de Bestanddele, hvori Vandet adskilles ved en elektrisk Ström, danne nemlig blandede sammen den saakaldte Knaldluft, der i höi Grad udmærker sig ved den Egenskab ved Antændelse at brænde med et heftigt Knald. Fylder man en Svineblære med denne Knaldluft, og antænder den ved en elektrisk Gnist, saa springer den med et Knald som et Kanonskud, men Blæren antændes derved ikke og forbrænder ikke.

Hvad den overordentlige Hurtighed angaaer, som man forudsætter ved den saakaldte Selvforbrænding, saa er dette en reen Opdigtelse; thi i de Tilfælde, i hvilke det menneskelige Legeme er fundet aflivet og forbrændt, veed man ikke det Alleringeste om den Maade, hvorpaa Forbrændingen er gaaet for sig.

Det Samme gjælder om Beskaffenheden af Flammen, der endog ikke skal kunne slukkes ved Vand. Alle Beviser for disse Egenskaber (Forbrændingens Hurtighed og Uudslukkelighed) stötte sig til et eneste Tilfælde, som ikke en Læge, ikke en Barber, men en Præst, Boineau, har fortalt. Det var en 80aarig Kone, der ikke drak Andet end

Brændevin; hun begyndte at brænde, siddende paa en Stol, og brændte op, omendskjöndt en Mængde Vand blev gydt over hende, indtil alt Kjöd paa Kroppen var fortæret, der blev kun Skelettet tilbage, siddende i Stolen. Tildragelsen er fortalt 1749 og saaledes 101 Aar gammel; Referenten bivaanede ikke Forbrændingen, saae heller ikke Flammen, men hans gode Hensigt, at indjage sine Skriftebörn en gavnlig Skræk for Brændevins-Drik, er umiskjendelig; deraf forstaaes den brændende Drankerskes Ilds Lighed med Helvedes Flammer; Stolen, der ikke havde syndet, brændte naturligviis ikke, den var kun noget sveden paa sin Overflade. Ideen om Forbrændingens Hurtighed og Uslukkelighed i de andre 40—50 Tilfælde, stötter sig alene paa dette Tilfælde, thi i de andre fandt man Personerne döde og forbrændte, som man havde forladt levende 5—6—12 Timer iforveien. Mere veed man ikke derom.

Det mest iöinefaldende Beviis paa Ubekjendtskab med de sædvanlige Forbrændingens Love og paa Incompetence til at bedömme de forkommende Tilfælde af den saakaldte Selvforbrænding, fremgaaer fornemmelig deraf, at Forkjæmperne for samme lægge den störste Vægt paa de ubetydeligste Omstændigheder, der aldeles ikke kunne komme i Betragtning, medens de allervigtigste ansees af dem som aldeles ikke existerende. Dette er navnlig Tilfældet med Dampen, Rögen og Lugten, der opfylder Rummet, hvori man finder den Brændte, samt den klæbrige, brune, fedtede Afsætning, hvormed Möbler, Vinduesposter og Speile findes overtrukne. Dette ansees af dem for en Eiendommelighed, et Kjendetegn paa Selvforbrænding. Denne Afsætning eller Overtræk bestaaer, som Enhver veed, af faste brændbare Dele og af flydende Produkter, der dannes ved Ildens Indvirkning paa dyriske og vegetabilske Stoffer (f. Ex. Kjöd,

Blod, Papir o. s. v.), naturligviis kun i det Tilfælde, at disse ikke brænde; thi disse flydende og faste Produkter ere i og for sig let brændbare, og dens Ikkeantændelse hidrører stedse fra en Mangel paa Ilt og den til deres Antændelse nödvendige, men manglende Varmegrad. De faste Dele i Rögen kaldes i Almindelighed Sod, de flydende Produkter före Navn af Tjære. Afsætningen paa Stolper og Möbler er et tyndt Overtræk af Tjære eller Sod, den er ligesom disse fedtet at föle paa og har aldeles den samme Beskaffenhed, som det Overtræk, der danner sig i Begyndelsen i de Rum, hvori man ryger Kjöd, og som afsætter sig paa dette selv. Med en Smule Kjönrög, som man oplöser i Vand, kan man give Glas og Træ ganske det samme Overtræk, kun seer man da Penselströgene, hvilke man ikke bemærker, naar disse Produkter ved Afkjöling i Luften ensformig afsætte sig paa Gjenstandene. Blandt de Produkter, som dyriske Substanser levere, findes desuden en Svovlforbindelse, Svovlammonium, der giver Bly- eller Metalfarver en brun eller sort Couleur.

Disse Produkter dannes som sagt, naar Ilden indvirker paa brændbare Legemer, der ikke brænde (som ved Tilberedning af Tjære eller tör Destillation), og ere et uimodsigeligt Beviis paa, at de Stoffer, hvorfra de hidröre, ikke have brændt, thi hvis dette var Tilfældet, og Luften havde havt tilstrækkelig Adgang, saa vilde de have brændt op, og Intet deraf været at see; der vilde ikke have dannet sig nogen Afsætning paa Glas eller Möbler.

Det ligger i Sagens Natur, at En, som engang i sit Liv har lugtet Rosenvand, for Fremtiden som oftest ved Erindringen vil være istand til at adskille Rosenvand fra andet velluglende Vand; men at det skulde være muligt at kjende, om den Lugt, der opfylder et Værelse, hidrører

fra en Selvforbrænding eller ikke, eller at Overtrækket paa Möbler og Træ hidrörer fra et selvforbrændt menneskeligt Legeme og ikke fra Læder (som beklæder Husgeraad o. s. v.), Papir, Træ, Haar, Klæder, der Altsammen ligeledes findes forbrændt, og det uden at den Lugtende nogensinde i et lignende Tilfælde har havt Leilighed til at gjöre sine Sandseorganer bekjendte med slige Produkters Eiendommelighed, eller kan have nogen Erindring derom, — at antage det, er ligefrem en Fornærmelse imod den sunde Menneskeforstand.

De Conseqvenser, hvortil Antagelsen af Selvforbrænding have fört, staae i en saa afgjort Modsætning til Erfaringen, at deres Forklaring af Selvforbrændings-Theoriens Tilhængere ikke har fundet det mindste Gehör hos nogen med Naturvidenskaberne fortrolig Læge eller Videnskabsmand. Saalænge Lægevidenskaben har bestaaet, er vistnok aldrig det Tilfælde forekommet, at et Ægtepar i samme Sekund er bleven angrebet af en Lungebetændelse eller en anden Sygdom, og at Sygdommen hos begge, Mand og Kone, er forlöben i samme Tid, og at begge döe i et og samme Sekund. Hvor mange usandsynlige Forudsætninger maae ikke opstilles om Helbredstilstanden forud for Sygdommen, for at et saadant Sammentræf kan finde Sted? Forsvarerne af Selvforbrændingen finde Alt dette ganske i sin Orden for den Sygdom eller Tilstand, der gaaer forud for Forbrændingen, thi de fortælle et Tilfælde, at en Skrædder, Lariviere, tilligemed sin Kone, som man om Aftenen Kl. 7 havde forladt i berüset Tilstand, den næste Morgen Kl. 11 paa enkelte Levninger nær fandtes forvandlede til en uformelig forkullet Masse. Den som kan tilskrive denne Tildragelse en Sygdomsaarsag, er istand til at nedsluge en Kameel. At flere Mennesker, der befinde sig i eet Kam-

mer, samtidig qvæles ved Kuldamp, er et Tilfælde, der desværre ikke saa sjeldent forekommer.

Tilhængerne af Selvforbrændingen betragte det som en Eiendommelighed ved samme, at man, hvor den har fundet Sted, aldrig har hört noget Raab om Hjælp, aabenbart fordi Personerne ere döde, forinden de ere forbrændte. Dette er ganske det samme, som om man vilde betegne som en Eiendommelighed ved Indbrudstyveri, at de Bestjaalne ikke höre den Larm, som Tyvene afstedkomme for at bryde ind i Huset. Et saadant Tyveri lykkes kun, naar Husbeboerne ikke höre Lyden, f. Ex. ere fraværende, ligesom et Menneske naturligviis kun kan forbrænde til Kul og Aske, naar Ingen hörer hans Nödraab; havde der været Folk i Nærheden og den Brændende formaaet at skrige, saa vilde han ikke været saaledes forbrændt.

For at forklare Forbrændingen af en enkelt Legemsdel, antages naturligviis stedse, at Sygdommens Sæde har været i denne. Vare Bugen og Indvoldene forbrændte, saa var Sygdommen i Bugen, brændte Hovedet og Halsen, saa var dens Sæde i disse Dele o. s. v. Man forklarer altsaa Tilstedeværelsen af Aarsagen alene ved Virkningen, hvilket strider imod alle Logikens Regler.

Selvforbrændings-Theorien er saa elastisk, at den kan udvides eller indskrænkes, ganske som man behöver det; var Forbrændingen stærk, saa var Sygdommen betydelig, var den overfladisk, saa var den som en Slags Snue; to Qvadrattommer Hud paa Benet er syg og stikker Benklæderne i Brand, omkring det syge Sted er Huden sund som hos andre Mennesker. Behöver Selvforbrændingens Fortolkere Bevidsthed, saa er den tilstede, fordres der ved Hovedets Brand Selvbevidsthed til visse Handlinger, saa er den ogsaa tilstede. Er det godtgjort saa sikkert som

noget Menneske kan godtgjöre, at det forbrændte Individ aldrig var beruset og nærede Afsky for Brændevin, saa underskydes, at han sandsynligviis drak i Smug. Man seer, hvorledes en Vildfarelse, og Selvforbrændingstheorien er en Vildfarelse, stedse avler Forblindelse, Modsigelser og nye Vildfarelser. Der gives kun een Vei til Sandheden, hvilken gjennemkrydses af tusinde krumme Veie; ved hver af disse staaer Lettroenhed som Veiviser. Sandheden har sine Rettigheder, der ikke ustraffet lade sig krænke, den har sine Kjendetegn, hvoraf den kjendes af enhver Uhildet.

Hvorfor en Del af de Klæder, der findes tæt ved det brændende Legeme, ikke forbrændes, dette er, sige Tilhængerne af Selvforbrændingstheorien, netop en Eiendommelighed ved dette Phænomen, som man har iagttaget; og hvorfor det samme brændende Legeme, der ikke stak Klæderne i Brand, antændte en Sekretær af Træ og en Sopha, dette forklares igjen paa andre Maader; ovenpaa Brystet brændte Klæderne, og Flammen af det brændende Legeme virkede som andre Flammer, nedenfor Hjertegruben brændte Klæderne ikke, Aarsagen hertil var den særegne Beskaffenhed af Flammen!

At ville forklare de allermindste og ubetydeligste Enkeltheder ved saadanne Tildragelser, er umuligt for Enhver, som ikke var tilstede derved, og at forlange Redegjörelse derfor, er ligefrem taabeligt, thi en Forklarings Afgivelse forudsætter jo, at man maa sjende Tildragelsen, som man netop ikke kjender; mange af disse Enkeltheder bero paa et Sammenstöd af Betingelser, der senere ikke mere træffe sammen, og som man netop derfor kalder tilfældige.

Af det Anförte vil man forhaabentlig være istand til at bedömme denne Theories sande Værd, saavelsom alle Tilfælde af den saakaldte Selvforbrænding, og indsee, hvorfor Videnskaben ingen Notize kan tage af en saadan Theori, der mangler ethvert Grundlag.

Den nære Forbindelse imellem Brændevinsdrik og Dödsfald ved Ildebrand, er saa öiensynlig og haandgribelig, at den neppe behöver nogen nöiere Udvikling. Hos et beruset Menneske, som er berövet Overlæg og al Dömmeevne over Fare og hvad dermed staaer i Forbindelse, kan man forudsætte enhver, endog den usandsynligste Handling. Man kan tænke sig, at et Menneske i denne Tilstand ved at gaae tilsengs og slukke Lyset antænder Omhænget og Sengen, at han om Vinteren indslumrer, medens et Kulbækken med glödende Kul staaer i Værelset og Kaminen er lukket, at

han lader det brændende Lys staae under Bordet eller en anden Gjenstand. Utallige, lige sandsynlige Forudsætninger kunne gjöre os begribeligt, at Ild udbryder i et Værelse, hvor der befinder sig et Menneske med Lys, og naar dette Menneske dertil er i en fuldkommen beruset Tilstand, saa forøges Faren i samme Forhold, som hans Tilregnelighed formindskes, han staaer ganske ved Siden af Barnet, der ikke har noget Begreb om Ildens Virkning. For 3 Aar siden kröb en saadan Ulykkelig (i Nærheden af Oxford) ved Vintertid op paa en Kalkovn og opbrændte fra Födderne opad paa den skrækkeligste Maade. Dette er den egentlige Sammenhæng imellem Brændevin og Forbrænding. Hvad der fortælles om Flammer, der slaae ud af den Druknes Hals, er fuldkommen usandt, Ingen har nogensinde seet saadanne Flammer, stedse har Fortælleren hört det af en Andens Beretning. Nöiagtige i dette Öiemed anstillede Forsög bevise, at Luft som ganske mættes med Vineand-Dampe under en Temperatur som det menneskelige Legemes, ikke lader sig antænde, selv under disse höist gunstige Forhold, og ikke brænder med Lue.

Naar en Ildebrand udbryder i et Værelse eller et Hus, er Eieren eller Assurancens Embedsmænd i Reglen i höi Grad interesserede i at opdage, hvorledes Ilden er opstaaet, og hvo der har anlagt den. I Flertallet af Ildebrande bliver dette ikke oplyst, fordi hverken den, der har gjort det af Ondskab, eller den, der har gjort det af Uforsigtighed, tilstaaer det. Naar Aarsagen til Ilden ikke udfindes, saa vil dog Ingen troe, at Ilden er opstaaet af sig selv uden Menneskers Medvirkning, og naar der i et saadant Hus findes en brændt Kat, saa vil vist Ingen falde paa den Idee, at Ilden er udbrudt ved Kattens Selvforbrænding, eller forudsætte, fordi Katteskind ved Gnidning med Haanden undertiden giver elektriske Gnister, at der gives en Sygdom imellem Kattene, hvorved de blive selvbrændbare. Og dog er Antagelsen af en saadan Sygdom hos Kattene ikke usandsynligere end hos Mennesket. Vel kan man indvende, at Kattene ikke drikke Brændevin, men Tilhængerne af Selvforbrændingen antage jo, at Selvantændelsen netop forekommer hos Individer, der ikke ere hengivne til Brændevinsdrik.

Idet man, for at udfinde Aarsagen til en Ildebrand, indleder en nærmere Undersögelse over de Personer, der havde Adgang til det Sted, hvor Branden opstod, lykkes det hyppig at udfinde den forsætlige eller uforsætlige Gjernings-

mand. Den legale Medicin bör, selv om Selvforbrændingstheorien var sand, som den ikke er, ikke gribe ind i en saa simpel og ved Erfaring retfærdiggjort Fremgangsmaade, forinden alle andre sandsynlige Aarsager til Ildens Opkomst ere udelukkede, og naar den desuagtet gjör det, saa nedsætter den sin Berettigelse og faaer Del i Gjerningsmandens Skyld, den tager Udaaden i Beskyttelse, i det den leder Undersögelsen paa Afveie. Den Læge, hvem i saadanne Tilfælde affordres et Skjön, kan efter Pligt og Samvittighed ikkun sige, i hvilken Tilstand han fandt Liget, om Læsionen ved Ilden har fundet Sted för eller efter Döden, om Döden var en Følge af Ilden, eller, förend Ildens Indvirkning, var bevirket ved andre Aarsager (ved udvendige Saar, Qvælning o. s. v.) Under ingen Omstændigheder er det ham tilladt at forklare Noget, han ikke har seet, ved Tilfælde, som han heller ikke har seet, eller ved en Theori, som er ham ubegribelig.

I Anledning af Hr. Aarestrups aftvungne Ord.

(Af H. Selmer).

I forrige Nummer af Ugeskriftet har Stiftsphysicus Aarestrup taget til Gjenmæle mod Bibliothekets sidste Artikel om Lægeposten ved den fynske Daareanstalt.

I disse „aftvungne Ord“ anföres Overopsynsmanden ved Anstalten som Hjemmel for Rigtigheden af Hr. Aarestrups efter min Mening upaalidelige Angivelse angaaende Patientstand o. s. v. i Odense, og i Henhold hertil betegnes hele min paa Collegialtidendens Tal stöttede Argumentation, som udgaaende fra „et vaklende theoretisk-numerisk Standpunkt.“ Men uden videre at forkaste Authenticiteten af de i den afdöde Hospitalslæges Embedsberetninger anförte Fakta angaaende Helbredede, Bedrede, Uhelbredede o. s. v., fordi de ikke stemme med den nuværende Overopsynsmands Optegnelse — denne være nu saa „övet

i Comptoirforretninger" som han vil — er dog virkelig en Vilkaarlighed, hvorimod enhver Hospitalslæge turde finde sig beföiet til at protestere.

Vistnok er det paafaldende, at der ved Odense Daareanstalt ikke findes andre Optegnelser angaaende Patienterne end en Bog, som föres af Overopsynsmanden; imidlertid kan denne Mangel meget vel lade sig forklare af en simpel Tilsidesættelse af de behörige Former. Ligesom man nemlig nu og da har ment, at Sygejournalerne ved andre Hospitaler ere Overlægernes private Eiendom, kan det gjerne være, at den afdöde Hospitalslæge i Odense har betragtet sine Optegnelser angaaende Patienterne som Papirer, der efter de aarlige Beretningers Indsendelse kun vedkom ham selv personlig. Rimeligviis er altsaa den authentiske Kilde til Odense Daareanstalts Statistik enten at söge der, hvor Hr. Gjellerups private Papirer befinde sig, eller maaskee den slet ikke længer existerer andetsteds end i selve de Embedsberetninger, hvorpaa Collegialtidenden stötter sig.

Det skjönnes altsaa ikke rettere end at de Talangivelser som findes i denne fremdeles maae ansees for rigtige og Hr. Aarestrups for urigtige, indtil det er godtgjort, at Overopsynsmandens Bog i Odense stemmer med de Gjellerupske, formodentlig i Justitsministeriets Arkiv henliggende Embedsberetninger, der i saa Fald maa have været refererede unöiagtigt i Collegialtidenden. Dette sidste er imidlertid meget usandsynligt; og da Uoverensstemmelsen mellem Collegialtidendens og Hr. Aarestrups Tal er meget betydelig, er det altsaa ingenlunde lykket ham at modbevise mine paa de officielle Angivelser stöttede Paastande, saa meget mindre som han hverken har oplyst det Mindste med Hensyn til de af mig paapegede Uoverensstemmelser mellem hans egne Tal indbyrdes, der nödvendig maa svække deres Troværdighed, eller har indladt sig paa Realiteten af min övrige Argumentation, og navnlig ikke har havt andet Svar paa mine Bemærkninger om det Formstridige og Uhensigtsmæssige i, at netop han selv har ladet sig constituere i denne Post, end at Justitsministeriet har sanctioneret Stiftsövrighedens Fremgangsmaade.

Formodentlig har Hr. Aarestrup selv fölt, at det skorter ham paa Grunde i denne Sag, i det han söger at dække Svagheden af sit Ræsonnement med höiröstede personlige Udfald. Skjöndt det nu aldrig er behageligt at blive overfuset offentligt, kan det dog heldigviis undertiden skee paa

en saadan Maade, at det kun gaaer ud over den fra hvem Grovheden kommer. Naar derfor Hr. Aarestrup glemmer sig selv i den Grad, at han bruger Talemaader, der ikke höre hjemme i en anstændig Polemik, og en Tone, der kunde være udsat for Tilretteviisning i dannet Selskab, — saa gjör det mig vistnok ondt at være bleven Anledning til en Expectoration, som han selv vil föle det Usömmelige i, naar nogen Tid er gaaet; men den Sag, jeg her har stridt for, vil snarere vinde end tabe derved, at dens Modstander griber til Uartigheder, og jeg aflægger ham herved min Tak for den uvilkaarlige Anerkjendelse af mine Argumenters Vægt, som ligger i hans Vrede.

Vacance. Ved kongl. Resolution er det bestemt, at Distriktslæge-Embedet i Thisted By med tilhörende Landdistrikt skal deles saaledes, at Hillerslev og Hundborg Herreder tilligemed Snedsted Sogn af Hassing Herred vedblive at henhöre under Distriktslægen i Thisted, medens der for den övrige Del af Hassing Herred og Refs Herred oprettes et nyt Distriktslæge-Embede med en Gage 250 Rbd. og med Forpligtelse for den Læge, som hertil beskikkes, at tage Bopæl i Vestervig. Dette Embede er opslaaet vacant den 13de Juli.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 27. Juli. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 4.

Redigeret af C. Hempel.

Et Par Ord om en Proteinforbindelse i Blodet.

(Af Cand. med. & chir. Westergaard).

Det vil være Ugeskriftets Læsere bekjendt, at Hr. Panum offentliggjorde*) nogle Forsög, han havde anstillet med Blodserum. De Facta, der fremgik af disse Forsög, vare allerede i længere Tid af Andre anerkjendte som rigtige; derimod kom Hr. Panum ved Forklaringen af Facta til et Resultat, der rigtignok var nyt; som bekjendt fremsatte han nemlig den Mening, at det af fortyndet Blodserum ved en Syre udskilte Stof skulde være Casein. I en ganske kort Afhandling**) paaviste jeg, at de af Hr. Panum anförte Beviser for Caseinets Tilstedeværelse i Blodet dels vare urigtige og dels manglede Beviiskraft. Hr. Panum indrömmer i en senere Afhandling***) Rigtigheden af det af mig Fremstillede; og det var mig ikke uventet, da det, jeg anförte, ikke var noget af mit Eget, eller noget Tvivlsomt.

*) Bibl. f. L. Januarhefte 1850.
**) Ugeskr. f. L. 2den Række XII, p. 225.
***) Bibl. f. L. Aprilhefte 1850.

Derimod var det mig noget uventet at höre af Hr. Panum, at jeg havde nægtet Tilstedeværelsen af Ostestof i Blodet. Fornuftigviis kan man kun antage, at dette er Meningen af Hr. Panums Ord, naar han er saa god at gjöre mig „opmærksom paa, at man ogsaa ad Negationens Vei kan opstille Hypotheser, og at man gjör sig skyldig i en saadan ved at benægte Tilstedeværelsen af Ostestof i Blodet*).“ Jeg har imidlertid ikke benægtet Tilstedeværelsen af Ostestof i Blodet, hvilket Enhver jo let kan overbevise sig om; men rigtignok har jeg benægtet Gyldigheden af de for den Mening anförte Beviser. At Hr. Panums Argumenter ikke bevise Ostestoffets Tilstedeværelse i Blodet, kan dog vel ikke involvere den Slutning, at der ikke skulde være andre Grunde, der tale derfor, og som bevirke, at man ikke kan benægte Muligheden af dette Stofs Tilstedeværelse i Blodet. Jeg tör altsaa ikke gjöre Hr. Panum den Ære stridig selv at være Forfatter af den ovennævnte „duperende“ Negationens Hypothese.

I min forrige lille Afhandling, der kun havde til Hensigt at undersöge Hr. Panums Argumentation, kunde jeg ikke nærmere indlade mig paa en Udvikling af Sagens Realitet, men yttrede kun, at det var mindst sandsynligt at antage det omtalte Stof for Ostestof, men at den almindeligt antagne Mening, at det skulde være Albumin fældet af Natronalbuminat, var sandsynligere. Og denne Mening skal jeg tillade mig at motivere.

I Blodserum findes oplöst en alkalisk Proteinforbindelse, men om denne har sin Oprindelse fra Albumin**) eller

*) Bibl. f. L. Aprilhefte p. 323.

**) Naar her og i det Följende kun omtales Albumin, maa det bemærkes, at hvad der i disse Forhold siges om Albumin ligesaavel kan gjælde om Fibrin. W.

Casein, det er Spörgsmaalet, som vi nu skulle undersöge. At den indeholder Albumin, kan vel uden videre antages for ganske vist, da vi ellers maatte antage, at Casein, hvis det findes i Blodet, havde en saa stor Affinitet til Natron, at det ganske kunde forhindre Albumin fra at gaae i Forbindelse med dette Alkali; men dette er neppe rimeligt. Saalænge man ikke vil nægte, at der findes Albumin i Blodserum, synes man derfor nödt til at antage, at idetmindste en Del af den omtalte Proteinforbindelse maa være Albumin; men derfor kunde det jo godt tænkes muligt, at en anden Del, den störste eller den mindste, kunde være Casein. For at faae en Mening herom maa man henvende sig baade til Chemien og til Physiologien.

Betragte vi först Sagen fra et chemisk Standpunkt, bliver Spörgsmaalet om Chemien kan adskille de af en Alkaliforbindelse udfældede Proteinstoffer; det kan Chemien ikke, da de alle væsentligt forholde sig paa samme Maade; herfra kunne vi altsaa ingen Oplysning hente. Nu veed Hr. Panum dette, og dog synes han at vedblive med af det udfældede Stofs Egenskaber at hente chemiske Argumenter for den Mening at det skulde være Ostestof. Vi maae derfor undersöge, om Chemien ved Hr. Panums Forsög er bleven beriget i denne Retning. Den væsentligste Omstændighed, der anföres, er Oplöselighedsforholdet i Eddikesyre; herom veed man, at begge Stoffer snart kunne være meget let oplöselige i Eddikesyre, snart tungt eller næsten uoplöselige; de Omstændigheder, der bevirke dette, ere ikke nöie bekjendte. Dette veed Hr. Panum, da han anförer det, og dog er hans Beretning om egne Forsög saa overfladisk, at hvis man derfra skal slutte til selve Forsögene, disse da maa være værdilöse; i hvert Fald vil man ikke kunne indrömme dem, at de tilintetgjöre

omhyggeligere Undersögeres modsatte Erfaringer. Af de physiske Egenskaber, hvorved det omtalte Stof efter Hr. Panum skulde adskille sig fra Albumin fældet af Natronalbuminat, kan man heller ikke hente Argumenter; thi, man anslaae disse Forskjelligheder saa höit, man vil, saa maa man dog indrömme, at Stoffet deri er lige forskjelligt fra Albumin og Casein. Om disse physiske Egenskaber i en anden Retning kunne give nogen Oplysning, vil senere blive omtalt.

Naar Proteinstoffet er udfældet af sin Alkaliforbindelse, maae vi altsaa indrömme, at den qvalitative Analyse ikke kan anstilles, og ligesaalidt giver Elementæranalysen nogen Oplysning. Er Casein derimod i Oplösning, kan man kjende det, i det mindste naar det ikke er blandet med de andre Proteinstoffer, ved dets Coagulation ved Hjælp af Kalvemave. Vel anstillede Forsög med Blodserum i denne Retning have ledet til et negativt Resultat; men man maa indrömme, at dette negative Resultat ikke er noget bestemt Beviis for Ostestoffets Ikke-Tilstedeværelse i Blodet, da man endnu ikke tilstrækkeligt kjender de Forhold, der kunne forhindre Coagulationen. Chemikerne have derfor, længe för Hr. Panum begyndte at skjænke denne Sag sin Opmærksomhed, været paa det Rene med, at det ikke er muligt at finde Ostestof i Blodet, selv om det skulde være der.

Fra et physiologisk Standpunkt derimod have vi unægtelig Grund til at formode Casein i Blodet. Da det nemlig kan antages for temmeligt sikkert, at Se- og Excretionsstofferne gjennem Blodet föres til de afsondrende Organer, maa man ogsaa antage, at Casein er en Bestanddel af Blodet, i det mindste under Mælkeafsondringen; og det er intet Modbeviis, at det hidtil ikke har kunnet findes. Men gjælder dette ogsaa under Omstændigheder med Hensyn til

Qvindeblod, saa er der dog ikke ringeste physiologiske Grund til at antage Caseins Tilstedeværelse i Mandens Blod, og vel endnu mindre i Hönseæggehvide, hvor vi dog ogsaa vide, at der findes en oplöst Alkaliproteinforbindelse, af hvilken Eddikesyre og Kulsyre udfælde en coaguleret Proteinforbindelse, der synes at forholde sig paa samme Maade som den tilsvarende Forbindelse i Blodet. Hr. Panum er rigtignok kommen til et modsat Resultat*); men han har ogsaa sammenblandet eller forvexlet Æggets saakaldte tela cellulosa med det her omtalte Stof; to Ting, der ere aldeles forskjellige.

Efter denne Betragtning vil det være indlysende, at man fortiden vistnok er Sandheden saa nær som muligt, naar man antager det omtalte Stof i Blodserum for Albumin, og at man kun kan antage det for lidet sandsynligt, at det skulde være Ostestof. Dette, som er den almindelige Mening, vil vel ogsaa vedblive at være det, indtil der kan anföres Grunde derimod; og selv Hr. Panum, som dog vist var den Eneste, der paastod at Stoffet skulde være Ostestof, maa nu ogsaa ansee det for usandsynligt.

Hr. Panum er nemlig kommen til et nyt Resultat angaaende Ostestof, han finder det „höist problematisk**), om Casein existerer som særegent Stof***). Det kunde være interessant at faae at vide, hvilket Stof det da er, Chemikerne have taget feil af, naar de have troet at finde Ostestof i Mælken. Hr. Panum synes at antyde, at det er Albumin; i det mindste har hele Problemet sin Oprindelse derfra, at Hr. Panum ikke har kunnet finde Forskjel mellem

*) Bibl. f. L. Januarhefte p. 59.
**) Bibl. f. L. Aprilhefte p. 316.
***) Og dog erklæres det for en „duperende Hypothese“ at nægte dets Tilstedeværelse i Blodet. W.

Albumin og Casein. Den brugte Argumentation er saa — besynderlig, at den maa anföres ordret*): „Af Albumin findes der imidlertid ogsaa en for sig i Vand oplöselig Modification, foruden hin ved sin Forbindelse med Alkali i Vand oplöselige, men i og for sig uoplöselige Modification. Da nu en tilsvarende i og for sig**) i Vand oplöselig Modification af det Stof, vi kalde Ostestof, ikke existerer**), saa vilde det fra et chemisk Standpunkt kun da være motiveret at betragte Ostestof som noget Særegent, fra Albumin Forskjelligt, naar man kunde eftervise chemiske Forskjelligheder imellem coaguleret Ostestof og coaguleret Albumin, eller imellem Ostestoffets og Albuminets oplöselige Forbindelser med Alkali.“ Hr. Panums chemiske Standpunkt maa være noget eiendommeligt, naar han af den Omstændighed, at det ene Stof er oplöseligt og det andet uoplöseligt, kan slutte, at begge Stoffer maa være identiske, naar der ikke findes andre Forskjelligheder mellem dem. Chemien efterviser imidlertid flere saadanne, og Hr. Panum anförer selv en af dem paa den följende Side, nemlig Caseinoplösningens Evne til at coaguleres ved Kalvelöbe. Dette Factums Rigtighed er bekjendt nok, og paa den anden Side er der hidtil ikke eftervist noget Dyrstof, heller ikke Natronalbuminat, der forholder sig paa denne Maade. Dette Reagens affærdiger Hr. Panum dermed, at en „Chemiker neppe kan anerkjende det for et Reagens laudabile***),“ og dermed er det da

*) Bibl. f. L. Aprilhefte p. 313.

**) Disse Ord ere ikke udhævede af Forfatteren. W.

***) Hvad Hr. Panum forstaaer ved et Reagens laudabile, kan man imidlertid ikke vide, da det omtalte Reagens, rigtigt anvendt, er meget godt. Hr. Panum synes at bruge latinske Talemaader til at skjule sin Mening; det er saaledes ikke let at forstaae, hvorfor han et andet

afgjort, at Ostestoffets Existens i Mælken er problematisk. Hr. Panum synes at betragte dette Reagens paa en særegen Maade, idet han et andet Sted*) benytter det som „physiologisk Grund.“ Nu er det vel unægteligt, at baade Ostestof og Kalvemave ere physiologiske Stoffer; ogsaa maa det indrömmes, at Kalvemavens Virkemaade i dette Tilfælde ikke er ganske klar, idet den kan betragtes som en Katalyse, eller som en Gjæring; men der er Intet, der antyder, at Ostedannelsen skulde være en Livsyttring, saa at man derfra kunde hente physiologiske Grunde for Nogetsomhelst; og heller ikke sees det, at en Physiolog kan have mere Grund til at ansee dette Reagens for „laudabile,“ end en Chemiker. Hvad Hr. Panum, formodentligt som Chemiker, har at indvende mod Gyldigheden af det anförte Reagens, synes at være den Formodning, at Natronalbuminat muligen kunde forholde sig paa samme Maade. Hertil er kun at svare, at saalænge Chemien skal være en Erfaringsvidenskab, kan den ikke indrömme ubegrundede Formodninger Evne til at svække Erfaringers Gyldighed. For at finde Forskjellen mellem Albumin og Casein i Mælken kunne vi henholde os til Hr. Panum, da de Omstændigheder, han anförer for at godtgjöre deres Identitet, ere tilstrække-

---

Sted p. 317 kalder et af Lehmann foreslaaet Reagens paa Ostestof blandet med andre Proteinforbindelser for en Examen rigorosum. Ved förste Öiekast skulde det synes, at det er den vanskeligere Proces, der gjör denne Examen mere rigorös for Hr. Panum, end f. Ex. Anvendelsen af fortyndet Eddikesyre; men for en Chemiker, der indlader sig paa at adskille de blandede Proteinstoffer, maa en saadan Proces være en Ubetydelighed. Det værste er, at det slet ikke er nogen examen rigorosum (streng Undersögelse); dette antyder Lehmann tilstrækkeligt, da han, efter at have anfört Reactionen, dog maa tage sin Tilflugt til Kalvelöbe.

*) Bibl. f. L. Aprilhefte p. 316.

lige til at vise det Modsatte. Skulde Nogen önske at kjende de övrige Coagulationsforskjelligheder, da ere de lette at finde i de chemiske Læreböger.

Det vil vel altsaa være fuldkommen conseqvent af Chemien at holde paa Casein som et særegent Stof, der findes i Mælken.

Siden Ostestoffet forsvandt for Hr. Panum, paastaaer han ikke længere, at det meget omtalte Stof i Blodet skulde være Ostestof. Hr. Panum har faaet en ny Anskuelse af Sagen og mener*), at man maaskee gjör rettest i „forelöbigt at betragte det omtalte Stof som et physiologisk Stof sui generis, der henhörer til Proteingruppen."

Der ere imidlertid kun meget svage Grunde til at antage dette Stof for et særegent; thi de smaa Eiendommeligheder ved Aggregationen kunne ikke tillægges en saa stor Betydning; og hvad den grönne Farve angaaer, da er det ikke tilstrækkeligt begrundet at antage den for „væsentligt" at tilhöre Stoffet, fordi dette ikke afgiver Farven til Alkohol, Æther og Vand, da vi kjende Farvestoffer, der forholde sig paa samme Maade, og endog gjennem chemiske Processer kunne följe Stoffer, der i ren Tilstand ere farvelöse. Naar Hr. Panums chemiske eller physiologiske Standpunct alligevel tillader ham, endog kun forelöbigt, at ansee dette Stof for „sui generis," maa det vel kun opfattes som en Opgiven af Stoffets nærmere Bestemmelse i chemisk Henseende.

Stoffet er derimod ganske vist et physiologisk Stof, da det er et Dyrstof. Imidlertid er det tvivlsomt, om Hr. Panum bruger Ordet „physiologisk Stof" i sin rette Betydning, da han opstiller en besynderlig Forskjel mellem physiolo-

*) Bibl. f. L. Aprilhefte p. 321.

giske og chemiske Stoffer; han siger nemlig*): „I ideel Henseende**) er det jo vist utvivlsomt, at Legemernes Egenskab tilsidst betinges af Atomernes Beskaffenhed og Sammensætning, men det vil i det mindste vare meget længe, inden de Stoffer, som vi fra Physiologiens Standpunct nödvendigviis maa betragte som forskjellige, ogsaa kunne erklæres for chemiske Stoffer.“ Hr. Panum gaaer her aldeles udenfor det chemiske Begreb, idet han anseer det for noget Ideelt at Legemernes Egenskaber betinges af Atomernes Beskaffenhed og Sammensætning; men nu veed dog Enhver, der antager Legemverdenens Realitet, og som tillige kjender Noget til Chemien, at denne Erfaringsvidenskab beroer paa Realiteten af de Sætninger, at det samme Stof altid har samme Egenskaber, saavel physiske som chemiske, og omvendt, at man af de samme Egenskaber altid kan slutte til Tilstedeværelsen af det samme Stof. Nu fortæller Hr. Panum, at der gives Stoffer, som endnu ikke ere chemiske; men som Physiologien dog nödvendigviis maa betragte som forskjellige. Denne ny Sætning oplyses ikke med Exempler — Enhver gjætter let Grunden. Det er vel sandt, at Livsyttringerne som saadanne ligge udenfor Chemien; men naar der er Tale om, gjennem hvilke Stoffer disse Yttringer foregaae, maa man nödvendigviis henvende sig til Chemien, da man hidtil kun har kunnet kjende et Stof af dets physiske og chemiske Egenskaber, og derfor kaldes ogsaa alle Stoffer uden Undtagelse chemiske. Hvis det skulde være Hr. Panum muligt ved nogetsomhelst Middel at adskille Stoffer, som Chemien maa betragte som iden-

*) Bibl. f. L. Aprilhefte p. 315.
**) Er ikke udhævet af Forfatteren. W.

tiske, fordi de have samme Egenskab, maa man tvivle derom, indtil der gives en tydelig Oplysning.

Da nu de af Hr. Panum brugte Ord ikke give tilstrækkelig Mening i deres rette Betydning, maa man vel antage, at han har tilladt sig at tillægge dem en ny Betydning; den rimeligste synes den, at der ved physiologiske Stoffer skulde forstaaes dem, hvis Egenskaber vi kun kjende lidet til, de övrige kaldes chemiske. Skulde dette virkeligt være Hr. Panums Mening, sees det let, at han vilkaarligt har sat en Forskjel, hvor der ingen er, og at der derved opstaae flere Misligheder, blandt andet kunne flere Dyrstoffer ikke længere være physiologiske Stoffe, f. Ex. Urinstof o. fl.; det vil ogsaa være umuligt at afgjöre med Sikkerhed, hvilke Stoffer der ere chemiske, og hvilke ikke.

Den coagulerede Proteinforbindelse, der findes oplöst i Blodserum, kunde man tænke sig maatte have nogen Betydning med Hensyn til de physiologiske og pathologiske Processer. Hr. Panum har begyndt at efterspore denne, idet han ved Hjælp af en Mængde qvantitative Bestemmelser af dette Stof under forskjellige Livsbetingelser haaber at kunne uddrage oplysende Slutninger. Her kunde det synes at Hr. Panum atter er i en Modsigelse, da han af Chemien forlanger en qvantitativ Bestemmelse af et Stof, som for ham ikke er noget chemisk Stof. Men lade vi ogsaa dette staae ved sit Værd, maa man dog gjöre opmærksom paa, at Chemikerne hidtil ikke have kunnet foretage denne Analyse. Grunden hertil kan imidlertid ikke nu angives, da det let kunde foregribe Hr. Panums tilkommende Arbeide. For Hr. Panum synes det rigtignok muligt at foretage denne Bestemmelse, skjöndt han angiver sin brugte Methode som „ingenlunde fuldkommen.“ Imidlertid kunde der let opstaae en lille Tvivl, om det muligviis skulde forholde sig med

Hr. Panums qvantitative Analyse ligesom med den qvalitative, at Vanskelighederne ikke saa meget ere overvundne som oversete; en Tvivl, som det vel staaer i Hr. Panums Magt at tilintetgjöre fuldstændigt, eller — at bestyrke.

Det kunde nu vel være, at Physiologien kunde hjælpe sig med vitterligt urigtige Tal, men Feilen i disse maa nödvendigviis for at de kunne sammenlignes være lige stor, og ikke engang en saadan Bestemmelse af dette Stof kan Chemien gjöre, förend den bliver mere bekjendt med Stoffets Egenskaber og Forhold til de andre Stoffer, der forekomme i Blodserum.

Til Behandlingen af Stricturer.

(J. Syme: On Stricture of the Urethra and Fistula in Perineo, i The british and for. med. chir. Review. April 1850).

Ved haardnakkede Stricturer af Urinröret har Prof. Syme i Edinburgh, der udtaler sig meget stærkt imod Cauterisationen og heller ikke ynder den blodige Udvidning ved indvendig Indskjæring i det forsnevrede Sted ved Hjælp af Cathetere med skjulte Bistourier, for nylig anbefalet en hidtil ualmindelig Fremgangsmaade, nemlig Gjennemskjæring af hele den syge Del af Urinröret ved en Incision udvendig fra, hvilken maa gjöres paa Furen i en igjennem Stricturen indbragt Ledesönde. Det er saaledes en væsentlig Betingelse for Operationens Foretagelse, at et Instrument i Forveien maa kunne bringes igjennem Stricturen ind i Blæren. Man kunde her vente den Indvending, at netop denne Betingelse gjör en saadan Operation unödvendig, og at i et-

hvert Tilfælde, hvor man er istand til at bringe et Instrument, om end et fint, ind i Blæren, der er det alene Tid og Taalmodighed, det kommer an paa. Men Erfaring viser, at der gives mange Stricturer, der kunne helbredes temporært, men igjen forsnævres næsten ligesaasnart som Dilatationen ved Bougier er udfört, og saaledes gjöre den ulykkelige Patients Liv höist besværligt. Det er under saadanne Omstændigheder at Syme har foreslaaet og udfört den angivne Operation, hvortil han nærer megen Tillid; og om end hans Erfaringer derom endnu ere noget indskrænkede, saa ere de dog tilstrækkelige til at berettige Chirurgen til i paakommende Tilfælde at forsöge den og at nære Haab om et godt Resultat. Til nöiere Oplysning navnlig om de Omstændigheder, hvorunder denne Operation kan foretages, hidsættes her det förste Tilfælde, i hvilket Syme bragde den i Anvendelse.

En Mand imellem 40 og 50 Aar gammel, höi af Vext og stærk af Bygning, havde i henved 20 Aar været underkastet mange Lidelser ved Strictur i Urinröret. I den förste Del af dette Tidsrum lindredes Besværlighederne ved Indbringelse af Bougier, men derefter tiltoge de efterhaanden til en næsten utaalelig Grad. Saavel om Dagen som om Natten vare Trængslerne til Urinering særdeles hyppige og fremkaldte de voldsomste Anstrængelser til Udtömmelse, hvilken Patienten samtidig sögde at befordre ved en Trækken i Lemmet og Tryk i Mellemkjödet, men dog kunde han ikkun bringe det til at qvittere draabeviis en ringe Qvantitet Urin. Fra Blæren, som saaledes ufuldkommen udtömtes, afgik stadig Urinen umærkeligt, saaledes at Klæderne bestandig vare vaade, til störste Ulempe for Patienten. Atmosphæriske Forandringer udövede megen Indflydelse, og fornemmelig i fugtigt Veir forværredes Symptomerne. Urinen afsatte under disse Omstændigheder en rigelig Mængde Slim, for hvilken den imidlertid aldrig var fuldkommen fri.

Ved Undersögelsen fandtes en fast Strictur i 5—6 Tommers Afstand fra Urinrörets Aabning, og ved det andet eller tredie Forsög lykkedes det at bringe en smal Bougi gjennem den ind i Blæren. I den Forudsætning, at der som

sædvanligt ikke vilde være mere Vanskelighed ved Tilfældets Behandling indbragdes Bougier med passende Mellemrum, men da Udvidningen var kommet saavidt, at Nr. 5 kunde indbringes, fandt Syme det umuligt at gjöre videre Fremskridt. Der var heller ingen Opmuntring til at fortsætte dette længere, da der trods den opnaaede Grad af Udvidning ikke viste sig Spor til nogen Lindring i Sygdommens Symptomer.

Der forordnedes da Patienten at holde Sengen, medens der indlagdes Cathetere af gradeviis forôget Omfang i Blæren. Til sin store Glæde fandt Patienten derved, istedetfor den forventede Irritation, paa een Gand Lindring i alle sine foregaaende Pinsler. Han læste og skrev, spiste og sov uden mindste Forhindring, udtömmende Urinen i Tid til anden, og iagttog til sin store Beroligelse, at det slimede Bundfald ganske var forsvundet. Efter 10 Dages Forlôb borttoges Catheteren, som da var af den sædvanlige Störrelse, men inden 24 Timer derefter bleve Patientens Klager i enhver Henseende de samme som hörtes, förend denne Methode var begyndt at anvendes.

Nogle Maaneder derefter gjennemskar Syme Stricturen indenfra ved Hjælp af et i en Catheter indeholdt Knivsblad, der blev fremskudt af Skeden, efterat Instrumentet var passeret Strikturens Sæde, og holdtes i denne Stilling, medens Catheteren blev trukken tilbage. Umiddelbart derpaa bragdes en tyk Bougi med Lethed igjennem. Herved opvaktes paa Ny Haabet om Bedring; men efter nogle Dages Forlôb var Tilstanden ganske den samme som forhen.

Da nogle Maaneder vare forlôbne uden nogen Forandring, besluttedes at forbinde de to sidstnævnte Methoder med hinanden. Först gjennemskares Stricturen som forhen, men til begge Sider, ved Hjælp af en dobbelt Lancet-Catheter, skjærende tilhöire og venstre Side, og derpaa indbragdes en Catheter af sædvanlig Störrelse i Blæren, hvor den holdtes tilbage i en Uge. I nogen Tid derefter syntes det som om denne Fremgangsmaade havde fört til et gavnligt Resultat, og Patienten formaaede, ved hyppig at bringe en Bougi eller Catheter gjennem den forsnevrede Del, at lade Urinen i en middelmaadig, fuld Straale. Men denne ufuldstændige Lindring var af kort Varighed, og efter 2—3 Ugers Forlôb udviste de hyppige Trængsler, de pinlige Anstrængelse og Slimens Tilbagekomst i Urinen, at Stricturen havde naaet dens gamle Standpunkt.

Da Patienten nu, bragt til Fortvivlelse over en Tilværelse, der medförte saadanne Pinsler, trængde paa at maatte

underkastes en energisk Behandlingsmaade, ligegyldigt hvad Grad af Smerte eller Risico dermed kunde være forbunden, besluttede Syme at gjennemskjære Stricturen ved udvendig Incision. Efterat en smal Ledesonde med en Fure paa den convexe Side var indbragt, gjordes til dette Öiemed en Incision i Mellemkjödets Raphe fra Bulbus til Anus; derpaa forvissede han sig om Stricturens Sted, som var let kjendeligt ved den omgivende Forhærdelse, og endelig förtes Kniven paa Sonden gjennem hele Strækningen af det fortykkede Væv. En Catheter af den fulde Störrelse indlagdes istedetfor Ledesonden og holdtes inde i faa Dage. Med Undtagelse af nogen Smerte foraarsaget af Irritationen ved Urinens Passage igjennem Saaret, havde Patienten ikke megen Lidelse af Operationen. Da Saaret var tilhelet, befandt han sig vel, og vedbliver saaledes endnu efter flere Aars Forlöb. Han har aldrig behövet at bruge Bougi og nyder i enhver Henseende et fuldkommen godt Helbred.

I dette Tilfælde var Modstandens Haardnakkenhed og Tilböieligheden til Sammentrækning, navnlig den sidste Egenskab, saa udtalt, at man næsten kunde fristes til at antage Tilstedeværelsen af et accidentelt elastisk Væv, begavet med en egen Sammentrænings-Evne. Det er indlysende, at en nok saa langvarig Brug af Bougier ikke vilde have fört til Helbredelse. Og Udfaldet af Catheternes vedvarende Indlæggelse i Urinröret viser, at denne Methode ikke er saa virksom som man har paastaaet, da det ikkun medförte temporær Lindring. Men den vigtigste Lærdom yder os Resultaterne af de forskjellige Forsög paa indvendig Indskjæring ved Lancet-Cathetere. Man erholdt derved paa een Gang et föroget Rumfang, og Bougiernes Gjennemgang lettedes betydeligt, uden at nogen tydelig Forandring bevirkedes i Stricturens Tendens til at trække sig sammen. Det indlyser heraf, at denne Behandlingsmaade ikke kan anvendes med nogen Fordel, efterdi den sædvanlige Art af Stricturer lettest og bedst helbredes ved Bougier, og i den haardnakkede Form er en indvendig Incision ikke istand til

at fremkalde Helbredelse. Saaledes antager Syme, at en haardnakket Strictur, for vedvarende at helbredes, udfordrer en fuldstændig Gjennemskjæring af det faste Væv, der omgiver det forsnevrede Parti af Canalen.

Syme tilföier endnu 10 Tilfælde, i hvilke Operationen udförtes med de bedste Resultater.

Operationen selv foretages paa följende Maade. Patienten situeres omtrent som ved Stensnit, og en krum Ledesonde, saa smal at den kan passere Stricturen, indbringes og overgives til en Medhjælper. Operatören gjör nu liggende paa Knæ, en Incision i Midtlinien af Perinæum eller Penis, alt efter Stricturens Sæde, af 1—1½ Tommes Længde, gjennem Huden og det underliggende Cellevæv. Derpaa fatter han Ledesondens Greb med den venstre og en smal Bistouri med den höire Haand, föler med Pegefingeren, som garderer Knivens Spids, efter Ledesonden, stikker Spidsen ind i Furen bagtil (nærmest Blæren) og förer nu Kniven fortil, saa at hele det fortykkede Væv og den forsnævrede Del af Urinröret gjennemskjæres; derpaa udtages Ledesonden, og en Sölvcatheter indlægges i Blæren, forsynet med en Prop og en Indretning til at holde den liggende i Blæren. Patienten holder sig derefter rolig i Sengen i 48 Timer, hvorefter Catheteren borttages. Undertiden udtömmes Urinen fra nu af ad den sædvanlige Vei, hyppigere passerer den dog igjennem Saaret i nogle Timer eller faa Dage. Der behöves ingen særegne Forholdsregler for dette Tilfælde, kun maa efter 8—10 Dages Forlöb en Bougi af middel Tykkelse indbringes, og dette gjentages een Gang ugentlig i et Par Maaneder. I de fleste Tilfælde er Helbredelsen da at ansee for fuldendt. Skulde der spores en Tendens til Forsnævring, vil det være hensigtsmæssigt, for at forebygge Recidiv, at indlægge en Bougi 4—5 Gange i Löbet af et Aar.

Det maa endelig bemærkes, at Symes Operation er væsentlig forskjellig fra den, der gaaer ud paa at aabne Urethra i Tilfælde, hvor det ikke er muligt at bringe noget Instrument gjennem Stricturen ind i Blæren; den Omstændighed, at denne maa gjöres paa fri Haand uden nogen Ledesonde, gjör den vistnok mislig og farefuld.

Litteratur. Tolv Foredrag over udvalgde Æmner af Læren om Livet af D. F. Eschricht. 3die Række (7de—9de Foredrag med 38 Træsnit og Chemitypier. Reitzels Forlag.

Om Kjöbenhavns Drikkevand. Et Afsnit af en Række af Forelæsninger over Sundhedspolitiet holdte ved Kjöbenhavns Universitet af A. G. Sommer. Reitzels Forlag.

Ved disse Undersögelser af Kjöbenhavns Drikkevand kommer Forf. til följende Resultat, hvilket upaatvivlelig maa ansees for det sande: „Skjöndt de Klager, som i de senere Aar ere förte over vort Pompe- og Springvands stadige og almindelige Slethed, bestemt have været overdrevne, er det paa den anden Side vist, at Vandet jævnligt især i visse Dele af Staden frembyder et urent, plumret Udseende og en ubehagelig Lugt og Smag, som forklares af de opslemmede og oplöste organiske Stoffer, samt at det over hele Staden, naar Varmen er stærk, har en ubehagelig höi Varmegrad, saa at det medrette kan kaldes lunkent, og saaledes mangler den kjölende og forfriskende Virkning, der maa önskes ved Drikkevand, medens det gode Bröndvand, som har denne Egenskab, ikke er i tilstrækkelig Mængde tilstede til hele Stadens Forsyning.“ Da Foranstaltninger i det Store til Afhjælpning af disse Ulemper, nemlig til Drikkevandets Filtrering og Afkjöling, muligen ville stöde paa uovervindelige Hindringer, henledes Opmærksomheden paa Muligheden af at forskaffe Hovedstaden Drikkevand fra andre Steder i Omegnen end Söerne, nemlig fra Kilderne i Bröndbyerne, Thorslunde og Thostrups Valdby, der indeholde fortrinligt Vand i tilstrækkelig Mængde til Stadens Forsyning, og vedkommende Autoritet opfordres til at dröfte det vigtige Spörgsmaal, om ikke Kildevandet lader sig indlede i Byen og fordele i samme saaledes at Adgangen til dets Benyttelse bliver let for Alle.

Det Cappelske Reisestipendium bliver ledigt til næste Foraar for en Cand. med. & chir. Ansögninger indgives inden October Maaneds Udgang til Frederiks Hospitals Direktion.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Tryk hos Kgl. Hofbogtrykker Blanco Luno.

Den 3. August. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 5.

Redigeret af C. Hempel.

Om Sukkerets Oprindelse i den dyriske Organisme.

(Cl. Bernard: Gaz. medic. 1850. Nr. 14).

Sukkeret er rigelig udbredt i Planteriget, men det findes ogsaa hos Dyrene. Planterne kunne ikke optage det fuldstændig tilberedt fra Jorden, og det er godtgjort, at de tilberede det i deres egne Organer. Der opstaaer nu det Spörgsmaal, om det samme ogsaa er Tilfældet hos Dyrene, eller om det Sukker, der findes i deres Legemer, udelukkende maa tilskrives de sukker- og stivelseholdige Vegetabilier, der tjene dem til Föde. Denne Sag, der i lang Tid har beskjæftiget Physiologer og Chemikere, er det, der her skal söges oplyst ad den experimentelle Vei.

Som Næringsmiddel er Sukkeret et indifferent Stof, der fortæres af Mennesket og Dyrene under forskjellige Former. De Arter af Sukker, der sædvanligen optages af Tarmkanalen, ere: 1) Rörsukkeret, der findes i Sukkerröret, Runkelroer, Gulerödder o. s. v. 2) Druesukkeret, der indeholdes i Druer, söde Frugter o. s. v. Meel, der udgjör en betyde-

lig Del af Næringsmidlerne, maa henregnes hertil, da det ved Fordöielses-Processen i Tarmkanalen forandres til denne Art af Sukker. 3) Mælkesukkeret, der især findes i Dyrenes Mælk.

Det er ufornödent her at angive Skjelnemærkerne paa disse forskjellige Arter af Sukker eller at paavise, kvilke Forandringer og Omdannelser de maae undergaae for at blive passende for Ernæringsprocessen. Kun skal her bemærkes, at da visse Næringsmidler ere istand til at levere betydelige Qvantiteter af Sukkerstof, kunde man med en vis Sandsynlighed betragte saadanne som den eneste Kilde til det Sukker, man træffer i Dyrenes Blod eller Vædsker. Det er ogsaa denne Anskuelse, der har været den herskende, i det man almindeligviis antager, at Sukker ikke er tilstede i Dyrenes Blod, med mindre de i Forvcien have nydt Födemidler, der enten ligefrem indeholde det eller ere istand til at frembringe det. Nu lærer Chemien os paa den ene Side, at det blandt Næringsmidlerne kun er Stivelse, der kan forvandles til Sukker, og naar man paa den anden Side betragtede hint Problem i Henhold til den sindrige Theori, at den dyriske Organisme ikke umiddelbart frembringer noget Grundstof, men kun decomponerer dem, som den erholder af Planteriget, troede man sig fuldkommen berettiget til paa det Bestemteste at frakjende Organismen den Egenskab at frembringe Sukker, og kunde kun tillægge den Evnen til at decomponere det og lade det forsvinde. De Kjendsgjerninger, som i det Följende skulle sættes ud fra hinanden, ville lære os, at denne Anskuelse ikke mere kan holde sig i Physiologien.

Förste Række af Forsög. Man havde gjort den Iagttagelse, at Menneskets og Dyrenes Blod under Fordöielsen af sukker- eller stivelseholdig Föde indeholdt Sukker,

og man benyttede denne Kjendsgjerning som Beviis for at Sukkeret hidrörte fra Næringsmidlerne. Iagttagelsen er rigtig, forsaavidt som den betragtes isoleret; men Forsöget er ikke fuldstændigt, og Slutningen derfor feilagtig, som efterstaaende Experimenter ville vise.

1. Paa en livlig frisk Kanin af middel Störrelse, der havde nydt Klid og Guleröddер, indbragtes desuden i Maven, ved Hjælp af et Rör, 30 Gram. (ɔ: 3i) Stivelse, udrört i 8 Unzer Vand. 5 Timer derefter blev Kaninen dræbt, og ved umiddelbart derpaa at aabne Brystet erholdtes omtrent 30 Gram. Blod, der udtömtes ved et Indsnit i Hjertehulhederne. En Time derefter var Blodet coaguleret, og ved Undersögelse af den klare alcaliske Blodvalle, der var udskilt fra Coagulet, eftervistes paa det Tydeligste Tilstedeværelsen af Sukker. Maven og Tarmene indeholdt Sukker hidrörende fra Guleröddерne og fra Stivelsens Forvandling. Mavens Indhold reagerede surt og indeholdt tillige uforandret Stivelse. Urinen var plumret, alcalisk og indeholdt ikke Sukker.

2. En fuldvoxen og frisk Hund, der havde fastet i 24 Timer, og derpaa fortærede 300 Gram. af en stivelseholdig Föde, dræbtes 5 Timer derefter. Umiddelbart aabnedes Brystet, og Blodet fra Hjertehulhederne optoges. Efterat Coagulationen var skeet, eftervistes Sukkers Tilstedeværelse i den klare alcaliske Blodvalle, der havde skilt sig fra Coagulet. Maven indeholdt endnu uforandret Stivelse, og Vædsken reagerede surt. I Tarmene fandtes en alcalisk Reaction, og Stivelsen var forvandlet, saa at der paavistes Sukker i stor Mængde. Urinen indeholdt ikke Sukker.

3. En fuldvoxen og rask Hund gaves til Fortæring en rigelig Qvantitet kogt Faarekjöd og derpaa nogle Ben af Fjerkreature. 7 Timer derefter dræbtes Dyret, og Blodet fra Hjertet optoges som i de foregaaende Forsög. Efter 1½ Time var Blodet coaguleret og en mælkeagtig alcalisk Blodvalle udskilt, hvori der ved den chemiske Undersögelse fandtes umiskjendelige Beviser paa Tilstedeværelse af Sukker. Fordöielsen i Tarmkanalen var i fuld Activitet, og de Stoffer, som indeholdtes i Maven og Tyndtarmen, viste en sur Reaction men indeholdt ikke de mindste Spor af Sukker. Urinen reagerede surt og var ligesaalidt sukkerholdig.

4. En fuldvoxen og rask Hund unddroges i 2 Dage

fuldstændig al fast og flydende Föde. Dyret blev derpaa dræbt, Brystet aabnet, og Blodet, som var optaget af Hjertehulhederne, hensattes til Coagulation i en Time. Den udskilte klare og alcaliske Blodvalle prövedes med Reagenser, og Sukkerets Tilstedeværelse paavistes paa det Tydeligste. Maven og Tyndtarmen vare fuldkommen tomme og sammenfaldne og indeholdt följelig ikke Sukker. I Tyktarmen fandtes en ubetydelig Masse af haarde og mörke Excrementer. Den sure Urin indholdt ikke Sukker.

De her angivne Experimenter ere blevne gjentagne mangfoldige Gange med lignende Udfald. Det almindelige Resultat, som kan udledes deraf, indsees lettelig at være följende: der findes constant Sukker i Dyrenes Blod, hvad Slags Födemidler de end nyde, selv om de i kort Tid have været fuldstændig fastende. Det var altsaa en urigtig Slutning, man havde udledt af Sukkers Tilstedeværelse i Blodet under melholdige Stoffers Fordöielse, at det nemlig skulde hidröre fra Næringsmidlerne; thi om endog det Sukker, som fandtes i Dyrenes Tarmkanal i det förste og andet Forsög, kunde antages at være Kilden til det som opdagedes i deres Blod, saa er det dog tydeligt, at denne Forklaring ikke kan gjælde for Dyret i det tredie Forsög, der ikkun havde ædt Kjöd, og hos hvem man overbeviste sig om, at Sukkeret manglede i Tarmkanalens Indhold. See vi hen til det 4de Forsög, hvor Dyret havde fastet i 2 Dage, og hvis Tarmkanal fandtes tom, saa er dette endnu mere bevisende for det anförte Resultat.

Det bliver nu af Vigtighed at undersöge og finde Oprindelsen til Sukkeret i de Dyrs Blod, der hverken nyde Sukker eller Stivelse, men som födes alene med Kjöd eller som man lader sulte. Det er denne Gjenstand, som skal oplyses ved anden Række af Forsög. Man kan med Sikkerhed forudsætte, at dette Sukkerstof ikke havde dannet sig i Hjertet, hvor det blev fundet, men at det kun var fört

derhen fra et eller andet Sted i Organismen. Efter nogle Prøver, som det vilde være overflödigt her at detaillere, lededes Bernard til at söge Kilden til Sukkeret i Underlivets Kjertler, og experimenterede til den Ende paa följende Maade.

1. En fuldvoxen, frisk Hund, som havde nydt en rigelig Portion Ben og kogt Kjöd, blev dræbt 7 Timer efter. Umiddelbart derpaa aabnedes Underlivet, og Fordöielsesorganerne iagttoges at være i en Tilstand, der tydede paa, at Digestionen var i fuld Activitet, nemlig Turgescens i alle Underlivets Organer, en rask og levende Blodcirculation og Overfyldning af Chylus-Karrene og Ductus thoracicus med en mælkehvid homogen Chylus.

Följende Substanser opsamledes hver for sig: a) Blod, der udflöd ved et Indsnit i Portaarens Stamme tæt ved det Sted, hvor Miltvenen udmunder. b) Chylus udtaget af Ductus thoracicus. c) Blod fra Hjertets Hulhed. d) Endelig adskiltes omhyggeligt Mavens og Tyndtarmens Indhold. Alle disse Stoffer prövedes nu paa Tilstedeværelsen af Sukker.

a. Indholdet fra Tarmkanalen og Tyndtarmen afgave en sur Reaction, og Reagenserne kunde ikke opdage det mindste Spor af Sukker.

b. Den hvide, mælkeagtige Chylus fra Ductus thoracicus udskilte ved Henstand en mælkeagtig alcalisk Valle, i hvilken man overbeviste sig om, at Sukker ikke var tilstede.

c. Ved Coagulationen af Portaarens Blod udskiltes en alcalisk Serum, i hvilken der eftervistes Tilstedeværelsen af Sukker i rigelig Mængde.

d. Den höire Hjertehulheds Blod coagulerede hurtigt, og den udskilte alcaliske Blodvalle viste ved Reagenserne en forholdsviis betydelig Qvantitet Sukker, men dog i mindre Mængde end Portaarens Blod.

2. En fuldvoxen og frisk Hund dræbtes den tredie Dag efter at alle Næringsmidler vare unddragne den. Underlivet aabnedes og Digestionsorganernes Tilstand var en saadan, som charakteriserer en formindsket Virksomhed i samme, nemlig Bleghed og Anæmi Underlivets Indvolde, endvidere Tomhed og en sammentrukken Tilstand af Maven og Tarmene. Chyluskarrene og Ductus thoracicus indeholdt en gjennemsigtig Lymphe med et svagt hvidligt Gjenskin. Der samledes særskilt:

a. Blodet af Portaarens Stamme. Tilstedeværelsen af Sukker eftervistes tydeligt i den udskilte klare alcaliske Blodvalle, skjöndt i mindre Qvantitet end i det foregaaende Forsög.

b. Blodet af det höire Hjertekammer. Tilstedeværelsen af Sukker i den klare alcaliske Blodvalle var utvivlsom.

c. Lymphen fra Ductus thoracicus, i hvilken der ikke var mindste Spor af Sukker.

Disse Forsög gjentoges flere Gange under de samme Betingelser, med lignende Resultater, uden at det blev klart, hvorledes Portaarens Blod kunde indeholde saameget Sukker, naar Tarmene aldeles intet indeholdt. I den Forudsætning, at dette Sukker kunde hidröre fra et nærliggende Organ, efterdi Portaarens Vægge sandsynligviis ikke besad den Egenskab at afsondre det, foretoges följende Forsög.

3. Efterat en Hund saa hurtig som muligt (nemlig ved Overskjæring af den forlængede Marv) var dræbt midt under Fordöielsen af Födemidler, der ikke indeholdt Sukker eller Stivelse, aabnedes öieblikkeligt Underlivs Hulheden, og derefter anbragdes saa hurtig som muligt Ligaturer a) paa de Venegrene, som udgaae fra Tyndtarmen, ikke langt fra denne. b) paa Miltvenen, nogle Linier fra Milten. c) paa Venegrenene, der udgaae fra Bugspyttekirtlen. d) paa Stammen af Portaaren förend dens indtræden i Leveren. Ved nu at overskjære disse forskjellige Vener bagved de anbragte Ligaturer, d. e. imellem Ligaturen og Organet, blev det muligt at opfange særskilt Blodet fra Tyndtarmen, fra Milten, Bugspyttekirtlen og fra Leveren.

a. I Tarmvenernes Blod saavelsom i de af Tarmkanalen indeholdte Stoffer fandtes intet Sukker.

b. Ei heller indeholdt Blodet fra Milten noget Spor til Sukker.

c. Ligesaalidt fandtes saadant i Bugspyttekirtlens Vener.

d. Derimod i Leverens Blod, som udtömtes af en Aabning i Portaaren ovenfor Ligaturen, fandtes, mærkværdigt nok, en betydelig Qvantitet Sukker.

Da det saaledes var godtgjort, at Leverens Blod indeholdt meget Sukker, formodede Bernard, at dens Væv ligeledes kunde indeholde det samme Stof. Han analyserede

da en Del af denne Hunds Lever og fandt deri meget betydelige Qvantiteter af Sukker, medens Miltens, Bugspytkirtlens og Mesenterialkirtlernes Væv hos samme Dyr, der paa lignende Maade bleve udvadskede og undersögte med Omhyggelighed, ikke udviste noget Spor dertil for Reagenserne.

Det er heraf indlysende, at det var fra Leveren at Sukkeret fremkom. Der paatrænger sig nu den Bemærkning, hvorledes det er muligt, at Sukkeret kan træffes i Blodet af Portaaren og dens primære Forgreninger til Leveren; thi under den Forudsætning, at det dannes i Leveren, skulde man antage, at Blodströmmen maatte före det med sig i Retningen af de store Levervener, der udmunde i Hulaaren kort förend denne træder ind i höire Forkammer, og hindre det i at gaae tilbage i Portaarens Grene og dens Stamme. Bernard antages imidlertid, at Leverens Blod under Experimentets Foretagelse vil flyde tilbage i Portaaren; thi i den physiologiske Tilstand befinder denne Stamme sig under Indvirkning af et Tryk, udövet af Underlivsvæggene og de i tæt Berörelse liggende Indvolde; naar nu Underlivet aabnes, ophörer dette Tryk ved Indvoldenes Udtræden; og naar tillige Kargrenene under Operationen udtrækkes og forlænges ved Indvoldenes Fremfald, saa vil Portaaren og dens Grene udvides, og derved skee en Tiltrækning af Leverens Blod, en tilbagegaaende Bevægelse af samme, saameget mere som der ikke findes Veneklapper, der kunne modsætte sig denne. En Bestyrkelse for denne Forklaring finder Bernard deri, at naar Forsöget udförtes saaledes, at Ligaturen anbragtes paa Portaaren uden at Indvoldene udtraadte, fandtes ikke Sukker i Portaarens Blod.

Det tör ialfald antages beviist ved denne Række af Forsög, at der existerer Sukker i en forholdsviis betydelig

Qvantitet i Leveren; at dette blandes med det Organet gjennemströmmede Blod og saaledes gjennem Levervenerne föres til den nedre Hulaare og ind i det höire Hjerte, hvor det constant træffes.

Denne Opdagelse af Kilden til Sukkeret i den dyriske Organisme er af saa stor Vigtighed, at man maa stræbe at bestyrke den ved al den Sikkerhed som er mulig. Det er derfor nödvendigt at angive den Fremgangsmaade, som er bragt i Anvendelse for at eftervise Sukkeret, for at Enhver, der finder sig opfordret dertil, selv kan gjentage Forsögene.

For at eftersöge Sukker i Leveren, tager man et Stykke Leversubstans, knuser det i en Morter og koger det derpaa i kort Tid i en ubetydelig Mængde Vand, derefter filtreres for at erholde den afkogte Vædske, der i Almindelighed er uigjennemsigtig og har alle en sukkerholdig Vædskes Egenskaber. Den bliver nemlig brun, naar den koges med Kali og med Dobbeltsaltet af vinstensurt Kali og Kobberilte udskilles regulinsk Kobber. Naar man ved en passende Temperatur tilsætter Ölgjær, saa indtræder efter kort Tids Forlöb Gjæring, der gaaer rask frem. Man bemærker, at det er Kulsyre, der udvikles, og naar Gjæringen er endt, og man destillerer den tilbageblivende Vædske, saa erholder man Vinaand, der, tilstrækkelig concentreret ved gjentagne Destillationer, kan antændes og kjendes ved sine övrige chemiske Egenskaber.

Da det ved ovennævnte Reagenser viser sig, at Sukker indeholdes i Leveren i temmelig betydeligt Forhold, skulde man vente, at det vilde lykkes at vinde Sukker i Substans ved at anvende en stor Mængde Leversubstans. Den simpleste Fremgangsmaade til at opnaae dette vilde være at tage et tilstrækkelig concentreret Afkog af Leveren og be-

handle det med Vinaand for at udskille de æggehvideholdige Stoffer, derefter afdampe det hurtig til Syrups Consistens og lade Sukkeret udchrystallisere. Ved at benytte denne eller lignende Fremgangsmaader, lykkedes det vel at concentrere de sukkerholdige Vædsker, men ingensinde at tilveiebringe nogen Chrystallisation. Dette kommer deraf at Leversubstansen foruden store Qvantiteter af fede og æggehvideholdige Stoffer tillige indeholder en ikke ringe Mængde *Salte*, navnlig Kogsalt. Ved Behandling först med Vand og dernæst med tilstrækkelig rektificeret Vinaand kan man fjerne de förstnævnte Stoffer; men det er meget vanskeligt at udskille Saltene, der naar de blive tilbage i den sukkerholdige Oplösning forhindre Sukkerets Chrystallisation og danne en ægte Melasse. Omendskjöndt det nu vilde være af stor Interesse for Chemikerne at kunne fremstille Sukker af Leveren, saa er det dog ikke uundgaaelig nödvendigt, efterdi de ovenfor angivne Kjendemærker tilsammen, fornemmelig Gjæringen med Dannelsen Kulsyre og Vinaand, maae ansees tilstrækkelige til at godtgjöre Tilstedeværelsen af Sukker i Leveren.

Naar man beskjæftiger sig med at eftersöge Sukker i Leveren og overbeviser sig om den betydelige Qvantitet, som findes deri, og den Lethed hvormed dets Tilstedeværelse kan paavises ved Gjæringsprocessen, kan man ikke andet end undre sig over, at denne Sag i saa lang Tid har været ubekjendt. Der er endog en Omstændighed, som kunde have ledet paa Spor; det er Galdens overordentlige Bitterhed*), sammenlignet med Leversubstansens eiendommelige sukkeragtige Smag. Det er indlysende, at den i

*) Galden indeholder ikke Sukker; det saakaldte Pikromel er et ganske andet Stof.

Levergangene indeholdte Galdes bittre Smag bliver modereret eller skjult af Sukkeret i Leveren.

Sukkerets Eftersögning i Blodet er meget let. Blodet, som er taget fra Hjertet eller Karrene, hensættes til Coagulation; en Del af den udskilte Blodvalle optages i et Reagensglas, og der tilsættes omtrent en Sjettedel af Dobbeltsaltet af vinstensurt Kobberilte og Kali; derefter koges Blandingen, og nu reduceres Kobbersaltet i Forhold til den i Blodvallen indeholdte Mængde af Sukker. Denne Methode er let og hurtig at udföre og opdager endog meget svage Spor af Sukker. Dersom man önsker endnu större Sikkerhed, kunde man til en anden Qvantitet Blodvalle tilsætte Ölgjær og opsamle den udviklede Gas i et passende Apparat. Der er imidlertid en Omstændighed, som man ikke maa tabe af Sigte, naar man prövet Blodet paa Sukker, den nemlig, at dette Stof med stor Lethed spontant decomponeres, saa at man saa hurtig som muligt maa reagere paa Blodvallen, helst umiddelbart efter dens Udskillelse. Naar man vil forebygge Sukkerets Decomposition, maa man ved Vinaand eller eddikesurt Bly bringe Blodet til at coagulere lige ved dets Udtræden af Karrene; det sukkerholdige Stof vil da holde sig fuldkommen i Vinaand- eller Bly-Oplösningen uden at decomponeres.

Hvad angaaer det Spörgsmaal, til hvad Art det i Leveren og Blodet indeholdte Sukker hörer, saa vise dets Reactioner, at det hverken er Mælkesukker eller Rörsukker. Det kan ikke være Rörsukker, fordi det farves brunt ved Alcalier og reducerer Kobbersaltene; det er heller ikke Mælkesukker, fordi det meget hurtigt gaaer over i Gjæring. Tilbage bliver da Druesukkeret eller Glycose, med hvilket Leversukkeret har alle chemiske Kjendemærker tilfælles, skjöndt det dog er forskjelligt derfra i physiologisk Hen-

seende. Bernard har fundet, at det er aldeles overensstemmende med Diabetes-Sukkeret, en Gjenstand, om hvilken, saavelsom om Processen, hvorved Sukkeret igjen decomponeres i Blodet, kan forventes et udförligere Arbeide af samme Forfatter.

4de Række af Forsög. Vi vide nu, at det Sukker, som træffes i Dyre-Organismer, findes specielt concentreret i Leveren. Spörges nu fremdeles, hvorledes det da fremkommer her, saa blive 2 Tilfælde mulige: enten dannes Sukkeret ligefrem ved en særegen Forvandling af visse Stoffer i Leveren, eller det kan blot antages at være ansamlet og opholdt i Leveren som et Produkt af tidligere Næringstoffer. De Dyr, som man föder alene med Kjöd eller lader aldeles sulte, kunde nemlig antages længere Tid i Forveien at have nydt Bröd eller Sukker, og da disse Stoffer, efterat være absorberede af Portaaren nödvendigviis maa passere Leverens Substans, kunde man mene, at Leveren for en Del havde tilbageholdt de sukkerholdige Stoffer, og til yderligere Bestyrkelse af denne Anskuelse anföre, at Leveren har den Egenskab ligeledes at tilbageholde Arsenik og nogle andre metalliske Gifte. Uden at ville benægte, at Leveren i nogle Tilfælde kan tjene som et saadant Opbevaringsorgan, ville vi i följende Forsög finde et Modbeviis imod denne Forklaring, hvad Sukkeret angaaer.

1. En voxen frisk Hund, der i 8 Dage havde været unddraget saavel faste som flydende Næringsmidler og derefter i 11 Dage ernæredes rigeligt og udelukkende ved kogt Kjöd, dræbtes paa 19de Dag efter dens Indespærring, i et Moment, da Fordöielsen var i fuld Activitet. Dens Blod indeholdt meget Sukker, og Leversubstansen ligesaa rigelige Qvantiteter som i de forhen beskrevne Experimenter.

Dette Forsög, der er gjentaget tre Gange paa samme Maade og med lignende Resultater, tilsteder, saavidt skjön-

nes ikke den Antagelse, at Leveren ikkun tilbageholder Næringsmidlernes Sukker, thi efter 19 Dages Forlöb vilde dog sikkert dets Udskillelse være fuldkommen iværksat. Följende Kjendsgjerninger vise endog, at denne Udskillelse skeer meget hurtig.

2. Paa en voxen og frisk Kanin gjennemskares midt under Fordöielsen af Gulerödder begge Nervi vagi midt paa Halsen. 17 Timer efter var Dyret dödt, og en omhyggelig Undersögelse foretoges, medens det endnu var varmt, men der fandtes ikke Spor til Sukker hverken i Blodet eller i Leveren. Galden, som sædvanligen er alcalisk hos Dyrene, var tydelig sur og grönagtig.

3. Et lignende Forsög, foretaget med en Hund, der döde paa den 12te Dag, afgav det samme Resultat, i det der ved Undersögelsen, som skete strax efter Döden, hverken fandtes Sukker i Leveren eller i Blodet. Den i Galdeblæren indeholdte Galde var ligeledes sur.

Denne Erfaring om Virkningen Nervi vagi Overskjæring paa Leverens Funktioner, maa vistnok, hvis den bekræftes ved gjentagne Forsög, ansees for meget mærkelig, som et Beviis for, at Afsondringen af Sukkeret i Leveren ganske er undergivet Nerveindflydelsen *). Iligemaade synes

---

*) I Forbindelse hermed vil det ikke være uden Interesse at omtale nogle andre Forsög af Bernard, som vel heller ikke tör ansees for tilfulde afgjörende, men dog som Contraprove sikkert fortjene Opmærksomhed. Ved at indföre en Stilet i 4de Hjerneventrikel og i et vist Omfang irritere dens Vægge, hvorfra 8de Nervepar tager sin Begyndelse (en Operation, hvorved sædvanlig frembringes en Forstyrelse i Dyrets Ligevægt), har Bernard fundet, at i mindre end ½ Time fremkommer en betydelig Qvantitet Sukker i Blodet og Urinen, uden at Dyrets Diæt kan have givet Anledning dertil. Denne mærkelig Erfaring har givet Anledning til Undersögelse af 4de Ventrikel hos Diabetiske, og man har ogsaa fundet hos et Individ, död paa Chariteen, en sortagtig Farveforandring paa dette Sted med lidt Emollition, uden at der dog tör sluttes noget af en saadan enkelt staaende Iagttagelse. Ligeledes har Bernard været istand til at bevirke det samme Phænomen ved at irritere det 8de Pars Nerver paa

disse, navnlig andet Forsög, at vise, et Eliminationen af det i Leveren indeholdte Sukker maa foregaae meget hurtigt.

Som et afgjörende Beviis for at Sukkerdannelsen i Leveren er uafhængig af Næringsmidlerne har Bernard endelig fundet, at der hos det ufödte, i Livmoderen af Köer indeholdte Foetus findes en betydelig Qvantitet Sukker i Leveren. Det er först henimod 4de eller 5te Maaned af Drægtigheden, at Sukkerets Tilstedeværelse begynder at vise sig i Fosterets Lever, og dets Mængde foröges gradeviis eftersom Födselen nærmer sig.

Af Ovenstaaende fremgaaer, at Sukkeret dannes i Leveren, og at dette Organ samtidig er baade Opholdssted og Kilden til Sukkeret for Dyrene.

Följende almindelige Resultater lade sig udlede af de foregaaende Undersögelser:

1. I physiologisk Tilstand existerer der constant Diabetes-Sukker i Hjertets Blod og i Menneskets og Dyrenes Lever.

2. Dannelsen af Sukkeret foregaaer i Leveren og er uafhængig af Nydelsen af sukker- eller melholdige Næringsmidler.

3. Denne Sukkerdannelse i Leveren begynder hos Dyret förend Födselen og följelig förend nogen direkte Optagelse af Næringsmidler har fundet Sted.

4. Tilberedelsen af Sukker, hvilket er en af Leverens Funktioner, synes at beroe paa Lungemavenervernes sunde og uskadte Tilstand.

Det följer endelig heraf, at den Lov, som man har opstillet, ifölge hvilken den dyriske Organisme ikke umiddelbart kan tilberede noget Stof, men kun decomponere de

---

Halsen ved Hjælp af en langsom galvanisk Ström. Sukkerdannelsen forögedes, men dette varede kun kort.

som modtages af Planteriget, ikke kan holde sig for disse Kjendsgjerninger, eftersom Dyrene ligesom Planterne, i den physiologiske Tilstand kunne frembringe og igjen omdanne Sukkeret.

Denne Opdagelse af Sukkerets Oprindelse i Organismen, som her er fremstillet, er endnu langt fra at være tilbörlig oplyst i sine Detailler, og der ere endnu forskjellige herhenhörende Spörgsmaal, som staae tilbage at besvares. Nogle af disse Punkter skulle her antydes, som maae udgjöre Gjenstande for fremtidige Undersögelser.

Man vilde feile, om man i Henhold til hvad her er fremsat vilde troe at kunne opdage Sukker i Leveren af ethvert Cadaver, man forefinder. Der gives nemlig en stor Mængde Sygdomme, i hvilke Sukkeret forsvinder og ikke gjenfindes i Leveren efter Döden. Hos Diabetiske forsvinder som bekjendt Sukkeret i Urinen i den sidste Tid af Livet; det forsvinder sikkerlig ogsaa i Leveren, thi hos en Diabetes-Patient, hvis Lever Bernard havde Leilighed til at undersöge i denne Henseende, indeholdtes ikke Sukker. I Ligene af 18 Individer, döde af forskjellige Sygdomme, fandtes hos en Del Sukker i forskjellige Forhold, hos andre opdagedes ikke Spor deraf; men lagttagelserne ere i denne Henseende ikke talrige nok til at afgjöre, i hvilke Sygdomme Leversukkeret forsvinder constant, og i hvilke det vedbliver at holde sig. Hos Dyr, der ere afkræftede ved en meget langvarig Fasten, der ere syge eller döde af Sygdomme, formindskes ofte Sukkeret i en mærkelig Grad eller forsvinder fuldstændigen. I Levere af Dyr fra Slagterierne indeholdes altid meget Sukker, da Dyrene gjerne dræbes i sund Tilstand.

Der endelig en Gjenstand, som fortjener en omhyggelig Undersögelse, nemlig om der findes Leversukker i

samme Forhold hos alle Dyrklasser, naar Undersögelsen skeer under lige Forhold. Der synes virkelig at være Forskjelligheder i denne Henseende. Hos Fuglene f. Ex. (Hönen, Duen) er Forholdet af Sukker meget betydeligt; hos Pattedyrene (Hunden, Kaninen, Svinet, Oxen, Hesten) er dets Qvantitet ligeledes meget stor; hos Reptilierne (Frösen, Fiirbenet) er Mængden af Sukker i Leveren meget ringe; hos Fiskene, Rokken og Aalen, hvis Lever Bernard undersögte i saa frisk Tilstand som mulig, fandtes ikke mindste Spor til Sukker. Skulde denne Forsvinden af Sukkeret hos koldblodige Dyr ikke beroe paa den formindskede Energi af Respirationsfunktionen, hvilken upaatvivlelig staaer i en meget nöie Forbindelse med Dannelsen af Sukker i Leveren?

En liden Bemærkning i Anledning af den ny Pharmacopea 1850.

(Af praktiserende Læge Heiberg i Aalborg).

I Fortegnelsen over de heroiske Midlers störste Dosis findes i Ph. 50 ligesom tidligere i Ph. 40: Tra colocynthidis 20 Dr. Dosis af pulpa colocynth. kan (Djörups Pharm.) ansættes til 2—5 endog 10 gr. som dracticum; Tincturen bestaaer af 1 D. pulpa colocynth., 12 D. Vinaand og ½ D. Stjernanis; efter denne Beregning synes 20 Dr. at være en meget liden Dosis. Hvor der har været tilstrækkelig Anledning til at foretrække dette drasticum, har jeg oftere anvendt det og da altid tra colocynth. i en Dosis af 40 Dr., enkelte Gange

indtil 60 Dr.; ved den förste Dosis bevirkes en næsten naturlig Afföring, ved den sidste Dosis tenesmi, hyppigere og mere vandagtige sedes; af 40 Dr. har jeg aldrig sporet nogensomhelst Ulempe; der gaaer i Almindelighed nogen Kniben i Maven nærmest forud for Virkningen; af 60 Dr. har jeg seet tenesmi men forövrigt aldeles ingen foruroligende Symptomer. Naar den störste Dosis af Calomel sættes til 20 gr. og af tartarus emeticus til 6 gr., troer jeg man aldeles roligt kan forhöie Dosis af tra colocynth. til 40 Draaber. Slutteligen vil jeg blot bemærke, at det ofte medförer nogen Ulempe först at skulle correspondere med Apothekeren om Midlets Dosis, hvis man, hvad der efter Ovenanförte maa ansees for tilgiveligt, forglemmer at anföre Dosis med Bogstaver; jeg mener saaledes, at hvis denne Erfaring ikke skulde være aldeles enkeltstaaende, var der Grund til at ansætte den störste Dosis i det mindste til 40 Draaber.

Ordensdecoration. Den 26de Juli er Garnisonslæge i Christiansted paa St. Croix, A. B. B. Knudsen, udnævnt til Ridder af Dannebrogen.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 10. August. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 6.

Redigeret af C. Hempel.

Om Sæksvulster i Livmoderen og Moderskeden.

(Huguier i Memoires de la societé de Chirurgie de Paris. T. 1. 1849).

Cystedannelse i Livmoderen angives af de fleste Pathologer at forekomme meget sjeldent. Imidlertid har Huguier adskillige Gange havt Leilighed til at iagttage en herhen hörende pathologisk Tilstand, nemlig saavel rene Sæksvulster, som saadanne, der vare udviklede i Slimfolliklerne paa Moderhalsen og Moderskeden, og han antager, at blandt forskjellige af andre Forfattere under Navn af Polyper eller deslige beskrevne Svulster, ere en Del at henföre til Sæksvulster. For disse opstiller Huguier följende Former med deres charakteristiske Kjendemærker.

1. Sæksvulster i Livmoderen. Med disse kunne forskjellige Affectioner forvexles, saasom hule Polyper udgaaede fra Livmoderens Væv og omgivne af Slimhinden; Blærepolyper dannede af Livmoderens Slimhinde; falske Membraner, lösnede fra Livmoderen og omgivende Ansamlinger af Slim, Menstrualblod o. s. v. Den Affection, hvorpaa Opmærksomheden her skal henledes, bestaaer i en

membranös, enkelt, lukket Sæk, der er udviklet enten i Livmoderens Substans eller under den indvendig beklædende Slimhinde, eller endelig under den udvendige seröse Beklædning, og som indeholder enten Slim eller Serum. Forskjellige herfra ere de smaae Blærer af en Ærts Störrelse, der ikke sjelden træffes paa orificium uteri, hvis Varighed er ephemær, og hvis Störrelse er langt under disses som her skulle beskrives. De Sæksvulster, der ere beliggende under Slimhinden, og de som træffes under den seröse Beklædning, skulle betragtes hver for sig.

Sæksvulster under Livmoderens Slimhinde. Da Sædet for disse Sæksvulster er Livmoderens Slimfollikler, træffes de ikkun paa et eller andet Sted af orificium eller collum uteri eller ialfald ikkun faa Linier over samme. De kunne saaledes træde frem udenfor Livmoderen og rage meer eller mindre frem i Moderskeden, eller opstaae indenfor Livmoderens Hals, skjulte af samme, og naar de da tiltage i Vext, kunne de stige op i dette Organs Hulhed. Ligesom Slimfolliklerne kunne de være beliggende tæt under Slimhinden eller være dybere indtrængte i Livmoderens Substans. Deres Antal er forskjelligt, naar de have deres Sæde indenfor Livmoderhalsens Hulhed (man har havt Exempel paa at der har været 11), men der er sædvanligviis kun funden een paa den Del af orificium, som omfattes af Moderskeden. Deres Störrelse varierer fra en Ærts eller derunder til en lille Valnöds; hvor der er en större tilstede, findes ofte mindre ved Siden af. Ialmindelighed, og fornemmelig naar de udvikles i Organets Substans, ere de sphæriske og ikke petiolate, i det deres Basis ofte er bred; men naar de ere beliggende lige under Slimhinden, kunne de, skjöndt fra först af halvkugleformige, senere blive ægformige og stilkede. Undersögelsen af disse Legemers indre Bygning

viser, at enhver Sæksvulst har to Beklædninger, en indvendig, der er glat og gjennemsigtig, meget tynd og karholdig, uden noget Epithelium paa den indvendige Overflade; og en udvendig, bestaaende af Bindevæv, tykkere end den indvendige, men dog gjennemsigtig, saaledes at den ikkun bliver tydelig under Mikroskopet. Den indeholdte Vædske er meer eller mindre forandret Slim, der undertiden er klar, til andre Tider indeholder et eller to smaae graaagtige eller gulagtig hvide Legemer, der stærkt reflektere Lyset. Ved mikroskopisk Undersögelse findes de at indeholde en större eller mindre Mængde molekulære Korn og saavel store som smaae Celler med Kjerner. Den Sæksvulsten omgivende Livmodersubstans og den beklædende Slimhinde er ialmindelighed meget rig paa Kar, medens Livmoderhalsen som oftest er hypertrophisk.

Livmoderhalsens Slimfollikler henföres af de tydske Histologer til de lukkede Slimsække; og virkelig kan der i dem, der ere beliggende i nogen Afstand under Slimhinden, ikke skjelnes nogen Udföringsgang. Selv ved mange af dem, der ligge umiddelbart under Slimhinden, frembyder denne hverken nogen Depression eller Spor til ophævet Sammenhæng; paa nogle af disse sidste er dog en som oftest kredsrund Aabning kjendelig. De Slimfollikler, der ikke have nogen Udföringsgang, maae antages enten endnu ikke at have naaet deres Modenheds Periode, eller ikke at være udspændte tilstrækkeligt af Slim, saaledes at de kunne aabne sig; at deres Indhold kan udsvede ved Transpiration, synes ikke rimeligt paa Grund af dets seige Consistens endog i levende Live. Det var disse submucöse Follikler uden Udföringsgang, der fornemmelig i udspændt Tilstand bemærkedes af Naboth, som sammenlignede dem med Æggestokkenes Graafske Blærer, hvilke efterhaanden aabnes, ud-

tömmes og give Plads for andre, som saa igjen rumpere, naar de have opnaaet deres Modenhed. Det er af Vigtigat erindre, at disse Follikler findes ikke alene, saaledes som i Almindelighed beskrives, paa Livmoderhalsen tæt ved orificium uteri, men ogsaa i stor Mængde paa hele det Parti af Livmoderen, som omfattes af Moderskeden; kun ere de her langt mindre tydelige, da de bedækkes af en tykkere og mere röd Slimhinde og et mere udviklet Epithelium. Naar nu Udtömmelsen af disse Follikler forhindres, kunne de forvandles til Sæksvulker under Slimhinden, i det deres Udviklingsproces bliver analog med Dannelsen af Sæksvulster i Æggestokkene. Hvad der bidrager til at forøge Tykkelsen eller Consistensen af Folliklernes Vægge eller af den bedækkende Slimhinde begunstiger denne Proces; derfor hos de fleste Patienter, hos hvem disse Sæksvulster ere iagttagne, har der samtidig været Betændelse, Svulst eller Hypertrophi af Livmoderen eller dens Slimhinde. I andre Tilfælde har en Livmodercatarrh været tilstede, tydende paa en Betændelse i selve Slimfolliklens Væv; andre Gange have fibröse Legemer afstedkommet Congestion til disse Dele. Ligeledes synes Barselsengen at være en disponerende Aarsag.

Da Sygdommen er af chronisk Beskaffenhed og aldeles localiseret i Organer, der ikke have nogen höi Grad af Sensibilitet, saa give dens tidlige Stadier ikke Anledning til noget sygeligt Symptom. Naar Svulstens Sæde er indenfor Livmoderhalsen eller paa dens indvendige Overflade, er en tidlig Diagnose af den ikke mulig; det er kun naar Sæksvulsten har naaet en betydelig Störrelse, at Lægen opdager den. Er den beliggende paa den Del af Livmoderen, der omfattes af Moderskeden, saa meddeles den explorerende Finger, paa Grund af dens ringe Omfang, en Fornemmelse af Blödhed og Eftergivenhed, snarere end af Fluktua-

tion. Sæksvulstens Fremstaaenhed kan af Fingeren nedtrykkes til Svulstens Basis (hvilket ikke er Tilfældet med andre Svulster paa Moderhalsen); undertiden kan desuden föles en bægeragtig Fordybning i Livmoderens Substans. Ere Sæksvulsterne mindre end en Hasselnöd, og fornemmelig hvis de have deres Sæde meer eller mindre dybt i Livmoderens Substans, saa ere de faste og elastiske at föle paa og kunne antages for fibröse Legemer. De ere ikke smertefulde ved Beröring, med mindre de tilgrændsende Dele ere betændte, dog kan Undersögelsen medföre en ubetydelig Blödning. I Nærheden af Sæksvulsterne föles undertiden smaae, faste Fremragninger som smaae Ærter, hvilke ere hypertrophiske Slimfollikler. For Speculum vise disse Sæksvulster sig, naar de endnu sidde partielt indenfor Livmodersubstansen, som smaae Fremragninger i dette Organ, enten med samme eller oftere en mere röd Farve; men naar de tiltage i Vext, saaledes at Slimhinden trænges frem, ere de endnu röde ved Basis, men paa Spidsen blive de halvigjennemsigtige, af en graalig eller skiferagtig Farve, nemlig hvis Slimhinden ikke er fortykket eller congestioneret. De Sæksvulster, der have Sæde indenfor Livmoderhalsen, synes at have en fastere Consistens og meddele Fingeren en Fölelse af Elasticitet; men dette hidrörer fra et Tryk paa dem, bevirket ved Livmoderhalsens Vægge, og forsvinder, naar den gjennemskjæres efter Döden.

En forandret Tilstand af Sekretionerne, der optræder som Uterincatarrh eller Leucorrhe, er en af de almindeligste funktionelle Afvigelser ved denne Affection. Ligeledes bliver Menstruationen uregelmæssig og for stærk, saa at den undertiden kan foröges indtil Hæmorrhagi; og desforuden have Patienterne Disposition til tilfældige og undertiden periodiske Blödninger, der indtræde spontant eller efter An-

strængelse. Nogle Fruentimmer ere underkastede Ildebefindende og mange Smerter, medens saadant ikke er Tilfældet med andre. Naar den slimagtige purulente Udtömmelse bliver rigelig eller habituel, kan dette medföre en Svækkelse af den universelle Helbredstilstand; og naar saadanne almindelige Symptomer ere tilstede, uden at ville vige for nögen Behandling, og man tillige kan have en Formodning om, at saadanne Sæksvulter ere tilstede, skjöndt det paa Grund af deres Sæde indenfor den utilstrækkeligt udvidede Livmoderhals ikke kan afgjöres med Vished, saa raader Huguier at gribe til kunstig Udvidning eller endog til Incision i den, for at lette Explorationen.

En Affection, der tiltager saa langsomt som denne, kan existere i lang Tid, inden de omtalte universelle Symptomer optræde. Da disse Sæksvulsters Vægge ofte ere meget tynde, og Huguier desuden i eet Tilfælde har iagttaget en lille cirkelrund Aabning paa en saadan, antager han, at en Intermission i Symptomerne, der undertiden finder Sted, kan hidröre fra at Sæksvulsten aabnes og udtömmer sit Indhold og derpaa fyldes igjen, naar den lille Aabning er tilhelet. Som vi have seet, kunne de undertiden ved deres fremskridende Vext antage en petiolat Form, men enhver Uvished om deres sande Beskaffenhed, hvortil dette kunde give Anledning, vil forsvinde ved at gjöre en Punktur paa dem.

I Almindelighed er Prognosen af denne Sygdom desto ugunstigere, jo höiere oppe i Moderhalsen, jo dybere i Livmodersubstansen Sæksvulsten har sit Sæde, og jo mere contraheret orificium uteri er; dog beroer den ogsaa paa hvorvidt Sygdommen er forbunden med andre sygdommelige Tilstande i Moderhalsen. Sæksvulsterne maa opereres ved en simpel Punktur med paafölgende Indsnit i Sækkens

Vægge, hvorefter anvendes et fast Ætsmiddel, der ikke foraarsager nogen Inconveniens. Naar deres Form er beskaffen derefter, kunne de fattes med en Tang og borttages med en krum Sax. Ogsaa er med Held anvendt Cauterium actuale; men da dette er et Middel, hvorfor Patienterne som oftest nære megen Afsky, maae det helst reserveres for saadanne Tilfælde, hvor flere smaae Sæksvulster ere placerede omkring en större Svulst, thi da kan ved dettes Anvendelse alle destrueres paa een Gang.

Seröse Sæksvulster paa Livmoderen træffes langt hyppigere men have langtfra saadanne Følger som de foregaaende, og ere derfor kun i Forbigaaende omtalte af Pathologerne. De have deres Sæde i det subperitonæale Bindevæv eller under den bindevævsagtige fibröse Hinde, der forbinder Peritonæum med det egentlige Livmodervæv; man har endog tydelig seet dem udgaaende fra dette. De findes oftere paa den forreste end paa den bagerste Flade af Livmoderen og ere sædvanligen fastsiddende med en bred Basis; men undertiden have de en lang Hals eller Stilk og hænge da bevægelige ind i Underlivshulheden. De stilkede Sæksvulster findes især henimod Livmoderens Bund, de fastsiddende længere nede paa dens Legeme. Deres Störrelse varierer fra et Hirsekorn til et Æg eller en Pomerans; muligen kunne de endog naae et större Omfang, og det er ikke usandsynligt, at nogle af de angivne Helbredelser af udbredte Æggestok-Sæksvulster ved spontan Ruptur have været af denne Beskaffenhed; er der flere, f. Ex. 3—4 i Tallet, ere de sædvanligviis mindre. De indeholde en klar, undertiden en rödlig Vædske. Svulstens Sæk er, især hvis den er stilket, meget tynd, glat, gjennemsigtig, og den beklædende Bughinde synes fortyndet; naar de ere beliggende lavt nede, ere Væggene meget tykkere.

Dens Indhold af Kar er, til Forskjel fra dem som findes i Moderskeden og de brede Baand, sjelden betydelig. Meget almindelig iagttages betændelsesagtige Affectioner af de indvendige Kjönsorganer at gaae forud for eller at ledsage deres Udvikling. Fornemmelig er dette Tilfældet med Metroperitonitis puerperalis; hos Individer, der ere döde af denne Sygdom, findes ofte talrige smaae Sæksvulster med et klart, rödligt, mælkeagtigt eller purulent Indhold i de brede Baand og omkring Æggestokkene. Disse ere umiskjendelig nylig dannede, hvilket kan sluttes af Tegnene paa Betændelse omkring deres Basis, deres Antal og ligelige ringe Omfang, deres Vægges Gjennemsigtighed, de indeholdte Blod- og Pusceller, og de ledsagende Pseudomembraner.

Seröse Sæksvulster kjendes sjelden i levende Live og forvexles ofte med andre Affectioner. Saalænge som de ikke overgaae et Ægs Störrelse eller derover, foraarsage de neppe nogen sygdommelige Tilfælde. Symptomer paa en abnorm Tilstand i Livmoderen, Endetarmen eller Blæren opstaae meget snarere, naar Sæksvulsten har sit Sæde længere nedad imod Moderskeden, end naar den sidder i Nærheden af Livmoderens Bund, hvor den let kan antages for en Æggestoksvulst. Man maa imidlertid vogte sig for at forvexle dem med Deviationer af Livmoderen og i denne Henseende er en Undersögelse gjennem Endetarmen af stor Vigtighed.

Follikulære Sæksvulster i Moderskedens Vægge. Anatomien lærer os, at der i Moderskeden, ligesom i Livmoderens eller Mundhulhedens Vægge, ere to Slags Follikler: de superficielle, forsynede med en Udföringsgang, og de dybtliggende eller lukkede; begge Arter kunne blive Sædet for Sæksvulster. De superficielle

follikulære Sæksvulster ere ialmindelighed beliggende ved Moderskedens nederste Aabning, sjelden længere end ½ T. over samme, indtage især dens forreste Sidedele, og ingensteds findes de saa hyppigen som i Nærheden af Urethra. Ialmindelighed er der en enkelt, dog er det ikke sjeldent at finde to eller tre hos samme Individ. Deres Störrelse varierer fra et Hampefrös til en Hasselnöds, men da de lettelig kunne briste under Menstruationen eller Copulationen o. s. v., opnaae de sjelden over en stor Ærts Störrelse; undertiden kunne de sidde uden at briste i flere Aar og tiltage dog ikke i Omfang. De ere rundagtige, fastsiddende, ganske gjennemsigtige, saa at Farven af den indeholdte Vædske kan kjendes, hvilken iövrigt er forskjellig, eftersom Betændelse eller Irritation har været tilstede. Vædsken er altid tyk og seig, undertiden endög grödagtig, om end dens Farve er forskjellig. Sækken dannes af to Hinder, af hvilken den ene bestaaer af Bindevæv med nogle iblandede Traade af elastisk Væv, den anden er tyndere, glattere og mere karholdig, undertiden besat med Epithelial-Celler; paa dennes indvendige Side opdages sædvanligviis en lille Aabning. De dybtliggende Sæksvulster findes i Almindelighed paa den överste Halvdel af Moderskeden, ikke langt fra Livmoderhalsen, meget sjelden i Nærheden af den nederste Aabning. De ere sædvanligviis enkelte, Huguier har blandt 10 Tilfælde kun een Gang fundet to hos samme Individ. De kunne findes samtidig med superficielle Sæksvulster. I Begyndelsen halvkugleformige kunne de senere blive ovale, pæreformige eller petiolate; deres Störrelse varierer fra en Nöds til et Ægs. Saalænge de ere mindre end en Nöd, have de samme Udseende og Sensibilitet som selve Moderskeden; men naar de overskride denne Störrelse og blive petiolate, ere de glatte og have en graaagtighvid eller

blegröd Farve, i det den överste Del af Svulsten bliver mere eller mindre gjennemsigtig ved Spændingen. Disse Svulsters Sække ere mere faste og elastiske end ved de superficielle, og deres Indhold ligner Planteslim i Consistens. Aldrig er der iagttaget noget Epitheliallag paa deres indvendige Side, saaledes som der undertiden findes hos de superficielle. Deres Vægge og udvendige Overflade ere forsynede med Blodkar.

Svangerskabet synes at være den almindelige disponerende Aarsag; det er altid under dette eller efter Forlösningen at disse Sæksvulster iagttages hos Patienten. De dybtliggende kunne, fornemmelig naar de ikke ere petiolate, lettelig forvexles med andre Affectioner af Urin- eller Kjönsorganerne. Det vigtigste Skjelnetegn maa söges i Massens ensformige Blödhed og Fornemmelsen af Fluktuation ved Tryk, der dog ikke foraarsager nogen Ömhed. Ved at lægge Fingeren derpaa föles en kredsrund Aabning i Moderskedens Væv, der let kunde forvexles med Aabningen for et Brok, hvis der ikke bemærkedes en elastisk Modstand i Bunden af Sæksvulsten. Naar Patienten hoster, iagttages ingen anden Forandring end den, som finder Sted i ethvert andet Bækkenorgan. Sæksvulster i Æggestokken eller i dens Nærhed kunne ved deres tiltagende Vext trænge frem imod Moderskeden og tage sig ud som Sæksvulster i denne; men ved en Punktur udtömmes da en langt större Qvantitet Vædske end af Sæksvulster i Moderskeden, og Vædsken har ogsaa en anden Beskaffenhed. Chroniske Abscesser eller andre Ansamlinger, der ere udviklede i Nærheden af Moderskeden, kunne ligeledes give Anledning til Feiltagelse; ja man har Exempel paa, at en saadan Sæksvulst er bleven antaget for et cystocele vaginalis. Med Hensyn hertil maa man erindre, at der gives to Slags Urin-

blære-Brok; et dannet ved en Fremtræden af Urinblærens Slimhinde gjennem dens Muskelfibre, et andet, opstaaet ved Slappelse, Udvidning og Udtræden af alle Blærens Hinder med en samtidig Læsion af Moderskeden, det egentlige saakaldte Cystocele vaginalis. Den förste Art Cystocele forekommer meget sjelden, ligner ved sin Störrelse, Form, Beliggenhed og Fluktuationsfornemmelsen en dybtliggende Sæksvulst, og kunde snarere give Anledning til Feiltagelse end den anden Art, der er mere afvigende herfra ved sit Omfang og Sæde og ved sin brede Basis. Begge Arter af Urinblærebrok forsvinde imidlertid ganske ved Tryk. Ved Catheterisationen findes Urinen ialmindelighed meer eller mindre forandret; ligeledes antage disse Brok aldrig Sæksvulsternes gjennemsigtige Udseende eller löse Tilheftning. Det maa imidlertid bemærkes, at naar ved Catheterens Anvendelse Trykket af den udspændte Blære fjernes fra Sæksvulster paa Moderskedens forreste Væg, kunne de tilsyneladende stige opad og formindskes i Omfang, i Forhold som Urinen udtömmes, hvilket kan bestyrke Lægen i den Overbeviisning, at han har et Cystocele for sig. I det Tilfælde, hvor Forvexlingen skete, gav netop denne opstigende og tilbagetrædende Bevægelse Anledning til, at vedkommende Læge antog Svulsten for et Cystocele, indtil endelig en Punktur med en Troikart oplyste Sagen. Slimhinden, som beklæder en Sæksvulst, er endelig mere glat og tynd end Bedækningerne for et Cystocele, hvilket man kan overbevise sig om ved at tage dette imellem Fingrene. Et Tarmebrok i Moderskeden kan ogsaa forvexles med en Sæksvulst, men kjendes ved Letheden, hvormed det bringes tilbage, og Umuligheden af at opdage med Fingeren Bunden af den Aabning, hvorigjennem det er passeret.

Undertiden briste Sæksvulster i Moderskeden spontant

og optræde senere paa ny, andre Gange foranlediges en Bristning ved Födselen, hvorefter fölger Betændelse og derved Helbredelse. Naar en saadan Svulst bliver stor, kan den foraarsage Hindring ved Bevægelse eller endog forhale Födselen, frembringe Leucorrhe, Betændelse eller Fremfald. De overfladiske Sæksvulster maa gjennemskjæres i deres hele Længde og deres Hulhed toucheres med salpetersurt Sölv; undertiden kunne de borttages med en krum Sax. Ved Operation paa de dybtliggende maa anvendes megen Forsigtighed for at undgaae Læsion af Blæren, urethra eller nærliggende Dele. Den fremragende Del maa bortskjæres, men Basis, hvorpaa talrige Kar forgrene sig, lades urört; derefter anvendes Helvedessten, for at hindre Svulstens Dannelse paany.

Prophylactisk Behandling af habituel Disposition til Abort.

(Dr. Metsch i Zeitschrift für Geburtskunde. Bd. 26, p. 339).

Naar Dispositionen til Abort afhænger af Svækkelse i Uterinsystemet, ere inciterende og styrkende Midler, der virke kraftigt paa Kjönsorganernes Cirkulation, indicerede, og iblandt disse er Sabina det sikkreste. Imidlertid kræver et saa kraftigt Medicament en omhyggelig Bedömmelse af det individuelle Tilfældes Beskaffenhed, da det ellers kan give Anledning til Congestioner til Bækkenorganerne, Hæmorrhagi, Betændelse o. s. v.; local eller universel Plethora, og organiske Sygdomme contraindicere dets Anvendelse.

Det gives i Infus (3jj—3iv til 3vi), en Spiseskefuld Morgen og Aften i Mellemtiden mellem Menstruationsperioderne. Undertiden maae, forinden det benyttes, gastriske eller catarrhalske Affectioner bekjæmpes; til andre Tider kunne almindelige eller locale Blodudtömmelser, Laxantia, lunkne Bade være indicerede. Tillige udfordres en reguleret Diæt, Afholdenhed fra sexuel Incitation, og hvis Smerter indtræde, horizontalt Leie.

Hvis Tilböieligheden til Abort afhænger af foröget Irritabilitet og Contraktilitet (en Tilstand, der ikke altid er modsat den ovennævnte), er Sabina alene ikke tilstrækkelig, hvorfor et Middel, der har en specifik Virkning til at regulere Livmoderens Contraktilitet, Secale cornutum, i halv saa stor Dosis, maa tilsættes Sabinainfuset. Dersom de foregaaende Aborteringer vare ledsagede af Irritation i Urinveiene, kan man til hver Dosis sætte 6 Draaber Tinct. cantharidum. Sabina er ligeledes meget gavnlig i forskjellige chroniske Sygdomme i de qvindelige Kjönsorganer, der ledsages af Slaphed, navnlig i passive Hæmorrhagier og Leucorrhe. Paa samme Maade er det ligeledes af Nytte, i Forening med mekaniske Midler, ved Behandlingen af Fremfald af Livmoderen som Følge af hyppige eller besværlige Födsler.

Paa Grund af Vanskeligheden ved at afpasse de rette Indicationer for saa kraftige Midler som Sabina og Secale, turde vel Opmærksomheden her være at henlede paa et Middel, der ikke udfordrer saa stor Forsigtighed, og som andre Födselshjælpere have fundet meget hensigtsmæssigt under lignende Omstændigheder, nemlig Asa foetida, der da gives saasnart der er Formodning om et nyt Svangerskab.

Lægemödet i Roeskilde.

I det jeg ifölge den mig paahvilende Forpligtelse herved gjentager Indbydelsen til Afholdelsen af Provindsiallægernes 3die Möde i Roeskilde (paa Gjæstgivergaarden „Prindsen") Kl. 9½ om Formiddagen den 2den September d. A., har jeg, for at forebygge Misforstaaelser, troet strax at burde bemærke, at jeg ikke kan betvivle, at det jo vil være Forsamlingen meget behageligt, ved denne Leilighed ogsaa at kunne see dem af Hovedstadens Læger, der maatte have Interesse for Medicinalvæsenets nuværende Forfatning og videre Udvikling i Provindserne, hvilket i flere Henseender staaer i et saa nöie Vexelforhold til Hovedstadens, at mangt et Spörgsmaal maaskee först da tör ventes löst paa en heldig Maade, naar Repræsentanterne for Lægestanden i hine, som i denne forenedes om at samvirke til eet og samme bestemte Maal.

Iblandt de Sager, som jeg her nærmest sigter til og som formentligen ville egne sig til at komme under fornyet Behandling, indtager den, desværre endnu ikke gjennemförte Reform af Daareväsenet sikkert ei den ringeste Plads. For Östiflernes Vedkommende voxer Trangen til en Reform med hver Dag. At en Indstilling til höiere Vedkommende angaaende dette Anliggende vil skee, har jeg Grund til at haabe og benytter derfor Leiligheden til at anmode Forsamlingens Medlemmer om at være forberedte paa, at meddele dels alle de Kjendsgjerninger, hvorved hin Trang ret levende kunde anskueliggjöres, dels Oplysninger og Vink om, hvorledes det paagjældende Spörgsmaal

kunde blive löst paa den hurtigste og mest tilfredsstillende Maade.

Et andet Anliggende, der ogsaa synes at kunne egne sig til Forsamlingens Opmærksomhed og hvorom den maaske burde udtale sig, er, hvorledes Lægestanden fra sit Standpunkt, som Sundhedspolitiets og den offentlige Sundhedspleies naturlige Repræsentant, kunde önske sig stillet i sit Forhold til Communen, hvem Regjeringsautoriteterne (naar man skulde slutte fra nogle af de senere Aars Foranstaltninger) ved den bebudede ny Communallov synes tilböielige til at ville indrömme den videst mulige Raadighed over alle under dens Omraade beliggende Sager.

Som Spörgsmaal, der ligeledes turde qvalificere sig til at komme under Discussion, skal jeg endvidere tillade mig at nævne: om hvorvidt Schemaet for de aarlige Medicinalindberetningers Affattelse i enkelte Retninger (saasom betræffende Distrikternes Syge- og Fattighuse, meteorologiske Iagttagelser, topographiske Beskrivelser) kunde behöve en Udvidelse; om hvorvidt der maatte kunne behöves Foranstaltninger for at lette Lægen Besörgelsen af den offentlige Vaccination; om Epidemi-Anordningerne og Instruxerne af 4de Marts 1818 kunde trænge til en Omarbeidelse, og om der fra Lægestandens Side maatte være nogen Anledning til at henlede Rigsdagens Opmærksomhed paa de ugunstige Vilkaar, hvorunder Standen bliver stillet, hvis den ny Pensionslov uforandret gaaer igjennem.

At iövrigt ogsaa Meddelelsen af særdeles interessante Sygdomstilfælde, Foreviisningen af Præparater (pharmaceutiske, anatomiske og pathologiske) og Instrumenter m. v., kort af Alt, hvorved Mödets Interesse kan vinde, tör ansees for velkomne Bidrag, maa næsten ansees for overflödigt at bemærke; i det jeg til Slutning blot endnu udbeder mig,

at de Deltagende 8 Dage för Mödet behageligst ville opgive mig saavel deres Navne, som de Gjenstande, de agte at gjöre Forsamlingen bekjendt med, for at jeg kan faae Leilighed til at træffe passende Forberedelser.

Nestved den 2den August 1850.

Höegh-Guldberg.
p. t. Formand.

Ledige Skibslægeposter. De Lægecandidater eller medicinske Studerende, der maatte önske Ansættelse som anden og tredie Læge paa tvende af de störste Krigsskibe, bedes snarest muligt at melde sig hos Stabslæge Mansa.

Litteratur. Den specielle Del af Henles Almindelige Pathologi, oversat af Philip. 2det Hefte. Steens Forlag.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.
Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 17. August. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 7.

Redigeret af C. Hempel.

Om Anæmi foraarsaget ved Formindskelse af Blodets Æggehvideholdighed og deraf følgende Vattersot.

(Bequerel og Rodier i Gaz. medic. 1850, Nr. 15).

Ved Anæmi forstaaer man i Almindelighed den Tilstand i Organismen, der er en Følge — ikke just af en Formindskelse i Blodets Qvantitet men — af en formindsket Mængde Blodceller. Denne Blodforandring og de deraf følgende Symptomer udgjör en bestemt pathologisk Tilstand, som har sine særegne Aarsager og tilkjendegiver sig ved visse Symptomer; Aarsagerne ere, som bekjendt, Chlorosis, större Blodtab, Blyforgiftning, Svækkelse i Ernæringen ved chroniske Sygdomme eller pathologiske langvarige Afsondringer o. s. v. Symptomerne ere Bleghed i Huden, Blæselyd ved Hjertet eller de store Blodkar, Hjertebanken, forskjellige nervöse Lidelser o. s. v., og Behandlingen bestaaer i Anvendelsen af styrkende Midler og Jernpræparater.

Gjenstanden for efterstaaende Iagttagelser og Betragtninger skal nu være at paavise, at der ligeledes existerer

en Blodforandring bestaaende i en betydelig Formindskelse af Æggehviden, med eller uden samtidig Formindskelse af Blodcellerne; at denne Blodforandring kan udvikle sig hurtigt og forsaarsage acute Tilfælde, navnlig Vattersot, som man hidtil har anseet for primær (o: hvortil man ikke har kunnet eftervise Aarsagen), eller den kan opstaae chronisk, enten som en særegen Sygdom eller som Følge af chroniske Lidelser, i hvilket sidste Tilfælde den udgjör en væsentlig Charakter for de saakaldte Cachexier, der udvikle sig i Følge visse chroniske eller organiske Sygdomme; at endelig Formindskelsen af Blodets Æggehvide saavel i acute som chroniske Tilfælde aabenbarer sig ved særegne Symptomer, der have megen Lighed med dem, der ere en Følge af Blodcellernes formindskede Mængde.

Sygdommens Aarsager. Som bekjendt kan Normalforholdet af Æggehvide i 1000 Dele Blodvalle ansættes med Middeltal til 80, den physiologiske Grændse falder imellem 75 og 85. Naar Tallet for Æggehviden synker mærkeligt herunder, f. Ex. til 65, maa Tilstanden ansees for pathologisk. En saadan kan indtræde i forskjellige acute Sygdomme og Betændelser i visse Organer; men naar vi, med Forbigaaelse af disse, ville undersöge de andre Betingelser, under hvilke en saadan Formindskelse af Æggehviden optræder, saa kunne vi skjelne imellem en acut og en chronisk Form.

Den acute Form indbefatter fornemmelig en Del Tilfælde af acut Vattersot, der hidindtil ere betragtede som primære, men aabenbart maae tilskrives en Formindskelse i Blodets Forhold af Æggehvide. Til nöiere Oplysning hidsættes her nogle Iagttagelser med tilhörende Blodanalyser.

1. En ung Pige, 13 Aar gammel, endnu ikke menstrueret, af en god Constitution, som levede under gunstige hygieiniske Forhold, havde været syg i 14 Dage; Sygdommen optraadte fra Begyndelsen med et udbredt Oedem, lette Febertilfælde, formindsket Appetit, Coliksmerter med lidt Diarrhe og Udspænding af Underlivet. Oedemet var derefter tiltaget betydeligt, og tillige indfandt sig Kortaandethed og nogen Hjertebanken. Ved Indlæggelsen i Hospitalet havde hun en bleg, lidt gulagtig Ansigtsfarve; Anasarca strakte sig saavel over Ansigtet som over hele Legemet; der bemærkedes tillige lidt Vattersot i Underlivshulheden. Hun var mat og kunde ikke gaae uden at blive angrebet af Hjertebanken og Kortaandethed. Huden var lidt hed, Pulsen regelmæssig, ikkun 60, en svag Blæselyd hörtes ved Hjertet og paa Halsen. Fordöielsen var i normal Tilstand; der var ingen Spor til Æggehvide i Urinen, som var bleg. Behandling: en Aareladning, derpaa to Gange laxantia, hvorefter Vattersoten forsvandt. Senere förordnedes Jernmidler, China og styrkende Diæt, hvorved Patienten blev helbredet efter 3 Ugers Forlöb.

Analyse af Blodet*): I 1000 Dele Blod: Vand 841,33; Blodceller 96,14; Fibrine 2,11; de andre faste Stoffer 62,53. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 930,76; Æggehvide 58,89; fede Stoffer og Salte 15,35. Specifik Vægt 1021,38.

2. Et ungt Fruentimmer paa 19 Aar, af kraftig Constitution, blev en Maaned efter sin Barselseng angrebet af Oedem i Underextremiteterne tilligemed en opdunset Tilstand og Bleghed i Ansigtet; samtidig indfandt sig lidt Feber, Appetitlöshed og nogen Kortaandethed. Hun sögde nu Hospitalet, hvor der ikke bemærkedes andre sygdommelige Tilfælde end Anasarca og en anæmisk Tilstand (Blæselyde); ingen Feber og ingen Spor til Æggehvide i Urinen. Behandling: en Aareladning, Diuretica, Rolighed; Patienten befandt sig efter nogle Dages Forlöb fuldkommen vel.

Blodanalyse: I 1000 Dele Blod: Vand 833,8; Blodceller 86,15; Fibrine 4,37; andre faste Stoffer 65,68. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 924,84; Æggehvide 61,74; fede Stoffer og Salte 13,42. Specifik Vægt 1023.

I begge disse acute Tilfælde var der samtidig Anæmi ved Formindskelse af Blodcellerne. Følgende Tilfælde

*) Om Bequerels og Rodiers Fremgangsmaade ved Blodanalyserne, see Ugesk. f. L. 2den Række, 5te Bind, p. 364 og ffg.

staaer paa Overgangen fra den acute til den chroniske Form.

3. En 42 Aar gammel Mand, af et godt Helbred og en stærk Constitution, blev Dagen efter Tilendebringelsen af en lang Söreise, uden tydelig Aarsag, angrebet af almindelig Vattersot med udspændt Underliv og lette Febertilfælde. Ved hans umiddelbart derpaa följende Indlæggelse i Hospitalet iagttoges en universel Decoloration af Huden med en gulagtig Farve, ringe Feber, varm Hud, almindelig Anasarca og lidt Ascites; paa Halsen hörtes Blæselyde men ikke i Egnen af Hjertet. Ingen Spor til Æggehvide i Urinen; Fordöielses- og Aandedræts-Organerne vare i normal Tilstand; Kræfterne aftagne. Behandling: Aareladning, derefter et Digitalis-Infus som Diureticum, hvorefter Vattersoten forsvandt i Löbet af 8—10 Dage. Der anvendtes derefter Jernpræparater, styrkende Midler og kraftig Diæt i en Maanedstid, uden at dog derved den blege Hudfarve, Anæmien, Blæselyden og et let Oedem omkring Anklerne kunde bringes til at forsvinde. I denne Tilstand forlod Patienten Hospitalet.

Blodanalyse: I 1000 Dele Blod: Vand 853; Blodceller 101,87; Fibrine 2,54; andre faste Stoffer 41,84. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 953,29, Æggehvide 37,26; fede Stoffer og Salte 9,43. Specifik Vægt 1016,4.

I denne Iagttagelse see vi især en særdeles betydelig Formindskelse af Æggehviden.

Vi skulle nu gjennemgaae de Tilfælde, i hvilke Formindskelsen af Æggehviden kan tilskrives en tydelig Aarsag; der vil saaledes fornemmelig blive Tale om de Tilstande, der pleie at benævnes Cachexier.

Den förste Aarsag, vi her möde, er utilstrækkelig Næring, Mangel og Elendighed. Följende Iagttagelse er et Exempel herpaa.

4. En 60aarig Murer, som befandt sig under nysnævnte Betingelser, indkom i Hospitalet med universel Anasarca, uden Spor til Æggehvide i Urinen eller nogen organisk Sygdom.

Analyse af Blodet (udtömt formedelst en acut Bronchitis): I 1000 Dele Blod: Vand 795,94; Blodceller 131,96;

Fibrine 3;60; andre faste Stoffer 68,59. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 923,50; Æggehvide 65,43; fede Stoffer og Salte 11,07. Specifik Vægt 1025,10.

Betydelige Blodtab medføre foruden en Synken af Blodcellernes Tal, hvilket er constant, tillige en Formindskelse af Blodvallens Æggehvide, og kun naar denne finder Sted, opstaaer en Tilbøielighed til Vattersot. Et Par Iagttagelser til Exempel herpaa.

5. En Mand paa 46 Aar, som forhen havde været ved godt Helbred, havde i 4 Maaneder næsten bestandig lidt af Blodafgang ved et Hæmorrhoidalflod. Han indkom i Hospitalet i en høi Grad af anæmisk Tilstand, nærmest for en Bronchitis; Huden var da decoloreret, af en gulagtig Farve, der fandtes Blæselyd ved Hjertet og paa Halsen og universel Anasarsa; Pulsen var stærk og haard, 84, Hudvarmen forhøiet, og en pibende Rallen hörtes bag paa Brystet. Ingen Spor til Æggehvide i Urinen. Der institueredes en lille Aareladning, og efterat Bronchits var aftaget, anvendtes Jern, styrkende Medicamenter og Diæt. Bedringen gik langsomt frem, men nærmede sig Helbredelsen, da Patienten bukkede under for et Cholera-Anfald.

Blodanalyse. I 1000 Dele Blod indeholdtes Vand 878,24; Blodceller 47,00; Fibrine 2,26; andre faste Stoffer 72,50. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 923,00; Æggehvide 61,40; Salte og fede Stoffer 15,60. Specifik Vægt 1025,03.

6. Et ungt Menneske paa 22 Aar, af svag Constitution, havde i flere Maaneder lidt af et maadeligt men vedvarende Hæmorrhoidalflod. Han følte sig svag og mat, hans Hudfarve var bleg, der var noget Anasarca især paa Underlemmerne. Han blev aareladt formedelst en acut Bronchitis.

Analyse af 1000 Dele Blod: Vand 816,62; Blodceller 109,40; Fibrine 4,71; andre faste Stoffer 69,27. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 920; Æggehvide 62,04; fede Extractivstoffer og Salte 17,98; Vægtfylde 1023,91.

Haardnakkede Koldfebre, der gjentagne Gange recidivere, efterlade ofte en udtalt cachectisk Tilstand, ledsaget af vattersotige Ansamlinger, hvilke ikke kunne forklares af Svulst i Milten, der forresten heller ikke er aldeles constant under disse Omstændigheder. Naar den Slags Vattersot op-

træder, kan man være vis paa, at der som Følge af den cachectiske Tilstand er opstaaet en Formindskelse i Blodvallens Æggehvide, med hvilken tillige er forbunden en Aftagen af Blodcellerne. Til Oplysning hidsættes et Par Sygehistorier med tilhörende Blodanalyser.

7. En Mand paa 48 Aar, der havde lidt af gjentagne Recidiver af Trediedagsfeber, indkom paa Hospitalet i en meget svag Tilstand, med universelt Anasarca og en udtalt Ascites; han havde en bleggul Hudfarve; ved förste Hjerteslag og paa Halsen hörtes Blæselyd. Fordöielsesorganerne vare i Orden, der var ingen Æggehvide i Urinen. Der anvendtes strax Jernmidler, China, Svovlbade og styrkende Diæt. Efter en Maaneds Forlöb indtraadte en Pneumoni, for hvilken han blev aareladt, hvorefter denne Sygdom aftog.

Analyse af 1000 Dele Blod: Vand 869,75; Blodceller 67,78; Fibrine 3,13; andre faste Stoffer 59,88. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 935,96; Æggehvide 50,20; fede Stoffer og Salte 13,72. Specifik Vægt 1021,61.

8. En Mand paa 50 Aar indlagdes med lignende Symptomer af samme Oprindelse. Milten var större end sædvanlig, skjöndt ikke meget hypertrophisk. Der anstilledes först en lille Aareladning, hvorefter den styrkende Methode bragdes i Anvendelse som i foregaaende Tilfælde. Efter en Maaneds Forlöb var Patienten saagodtsom helbredet.

Analyse af 1000 Dele Blod: Vand 885,44, Blodceller 61,10, Fibrine 2,36, andre faste Stoffer 61,10. — I 1000 Dele Blodvalle: Vand 936,40, Æggehvide 55,68, Extractivstoffer og Salte 7,92, Vægtfylde 1020,37.

Som Exempel paa en betydelig Formindskelse af Æggehviden med Anasarca, som Følge af en chronisk Diarrhe, tjener følgende Iagttagelse.

9. En 50aarig Mand, af kraftig Constitution, havde i 5 Maaneder lidt af en stærk Diarrhe. Han följte sig svækket og sögde Hospitalet fornemmelig for et Oedem i Underlemmerne, der havde været tilstede i en Ugestid. Der anstilledes en lille Aareladning. Ved Brugen af adstringerende Midler og streng Diæt standsede Diarrheen efter en Maaneds Forlöb.

Analyse af 1000 Dele Blod: Vand 820,40; Blodceller 114,42; Fibrine 3,44; andre faste Stoffer 61,74. — I 1000

Dele Blodvalle: Vand 930; Æggehvide 59,60; Extractivstoffer og Salte 10,40; Vægtfylde 1024,45.

Vi gaae nu over til at betragte de Cachexier, der ere symptomatiske ved organiske Sygdomme.

Hjertesygdomme. Naar organiske Hjertelidelser have opnaaet en vis Grad af Udvikling, optræder ved Siden af de charakteristiske locale Phænomener en tydelig cachectisk Tilstand, kjendelig ved Svækkelse og Mathed, ved en gulladen Farvning af Huden og en vattersotig Tilstand, der fra först af er opstaaet mekanisk men nu hurtig tiltager. De Undersögelser, som Bequerel og Rodier have foretaget, vise, at denne cachectiske Tilstand altid falder sammen med en betydelig Aftagen af Blodets Æggehvide. Talrige Kjendsgjerninger tjene til Beviis herpaa.

Ved 51 Aareladninger foretagne hos Individer, der led af Hjertesygdomme (33 Mandfolk og 18 Fruentimmer), havde Blodets Æggehvide 26 Gange bibeholdt den normale Tilstand, i det dens Mængde ikke faldt udenfor de physiologiske Grændser; 25 Gange fandtes Æggehvidens Tal meer eller mindre under Normalforholdet.

Blandt disse sidste 25 Tilfælde var Maximum af Tallet for den i Blodvallen indeholdte Æggehvide 66,14, Minimum 56,10. Denne Synken af Æggehviden ledsagedes constant af en Aftagen i Blodvallens specifike Vægt, der svævede imellem 1025 og 1021.

Endvidere var i disse 25 Tilfælde den for Hjertesygdomme eiendommelige cachectiske Tilstand charakteristisk udtalt, medens der i de andre 26 især vare fremtrædende locale Symptomer paa Hjertesygdom, og i nogle af dem ikkun var optraadt et svagt Oedem paa Underlemmerne.

Blandt disse 25 Tilfælde fandtes endelig 11 Gange samtidig Formindskelse i Blodcellernes Tal; det faldt i disse

11 Tilfælde under 100, 97 var det höieste og 54 det laveste Tal. I de andre 40 Tilfælde af Hjertesygdom var Blodcellernes Forhold normalt eller udviste kun en svag Formindskelse.

Brights Sygdom. Den pathologiske Forandring i Nyrerne, som man betegner med dette Navn, ledsages af en Forandring i Blodet bestaaende i en Formindskelse af Æggehviden. Det er endog denne Sygdom, hvori man först paaviste denne Blodforandring, hvorom Resultaterne af andre Chemikeres tidligere Analyser afgivne Vidnesbyrd*). Det maa her bemærkes, at den Brightske Sygdom, især naar den bliver chronisk, constant ledsages af en sand cachectisk Tilstand, der har megen Lighed med den, som följer med Hjertesygdomme, og som följende Oversigt over Blodanalyserne endydermere bekræfte.

11 Aareladninger ere anstillede paa 9 Individer med Brights Sygdom (4 Mandfolk og 5 Fruentimmer). Blodet af disse 9 Aareladninger viste et betydelig formindsket Forhold af Æggehviden. Det höieste Tal var 66,6, det laveste 46,7, Middeltallet 57,58. Tallet for Vægtfylden holdt Skridt med denne Formindskelse og svævede imellem 1018,82 og 1023,31.

Hos to Patienter var Æggehvidens Forhold normalt, en Tilstand, der let forklares ved en nærmere Betragtning af disse Sygdomstilfælde. Begge disse Patienter led nemlig af en acut Brigths Sygdom med Feber, men uden Vattersot; i Urinen fandtes Æggehvide i betydelig Qvantitet. Det ene Individ, et Fruentimmer paa 27 Aar, döde pludseligt af Cholera, og Obductionen bekræftede Diagnosens Rigtighed. Manglen af Vattersot i disse Tilfælde kan forklares af at

*) Smlgn. Ugesk. f. L. p. a. St. p. 420.

Æggehviden i begge havde vedligeholdt sit normale Forhold. Om dette beroer paa at Udskillelsen af Æggehvide gjennem Urinen var nylig begyndt og endnu ikke havde naact en saadan Grad, at Blodvallens Indhold af Æggehvide betydeligt formindskedes, kan ikke med Sikkerhed afgjöres.

Kun i 2 af disse 11 Analyser fandtes Blodcellernes Tal under 100 nemlig respective 85,5, og 90,3. I de övrige 9 Tilfælde var det normalt, med Undtagelse af et enkelt, hvor det var 110,6.

Symptomatologi. Ved Bestemmelsen af Symptomerne for den omhandlede Sygdomsform maa man skjelne mellem den acute og den chroniske Tilstand.

Den acute Tilstand. Som de ovenanförte Iagttagelser udvise, ere de charakteristiske Symptomer följende. 1) En universel Misfarvning af Huden med et svagt Anströg af det Gule; 2) en almindelig Vattersot, der snart udvikler sig lidt efter lidt, snart antager sin stærkeste Grad lige fra Begyndelsen; 3) en almindelig Fornemmelse af Svækkelse og Mathed. Hyppig ere samtidig Feberbevægelser tilstede, dog ere disse ikke nödvendigviis forbundne med denne Sygdomstilstand. Ikke sjelden iagttager man ligeledes en dæmpet Blæselyd ved förste Hjerteslag eller i de större Blodkar; denne hidrörer imidlertid alene fra en Aftagen af Blodcellerne, som ligeledes er et hyppig ledsagende Phænomen.

Den chroniske Tilstand. Anæmi ved Formindskelse af Blodets Æggehvideholdighed udvikler sig langt oftere under den chroniske Form end under den acute. Den udgjör da et væsentligt Element i den cachectiske Tilstand, der följer efter betydeligere Blodflod, organiske Hjertesygdomme, den Brightske Nyre-Sygdom, miasmatiske Koldfebre o. s. v.

Det følger heraf, at de for Æggehvidens Formindskelse eiendommelige Symptomer ofte blande sig med dem, der hidröre fra den organiske Sygdom, som er Aarsag dertil, og med dem, der charakterisere en Formindskelse af Blodcellerne. Med det fornödne Hensyn hertil kan man dog antage, at en langsom udviklet Formindskelse af Blodets Æggehvideholdighed aabenbarer sig ved følgende tre bestemte Phænomener: 1) Tilböielighed til Anasarca, der fra Begyndelsen af ubetydelig, stadig tiltager med större eller mindre Hurtighed, hvilket vedbliver, indtil Patienten beslutter sig til fuldstændig roligt Leie og underkastes en passende Behandling. Det er neppe nödvendigt at tilföie, at saavel i denne som i den acute Form findes ingen Spor til Æggehvide i Urinen. 2) Universel Misfarvning af Huden, der faaer et svagt gulagtigt Anströg. Man iagttager i Almindelighed ikke den halvigjennemsigtige Hudfarve, der er egen for en höi Grad af Chlorose. 3) Svækkelse i Muskelsystemet, der viser sig ved Mathed, som dog ikke ledsages af de saakaldte Dodolationer.

Ofte er under denne chroniske Tilstand Pulsen svag og lille, i Forhold til Patientens Matheds Tilstand; dog er dette langt fra constant, og Pulsen kan ofte frembyde den modsatte Tilstand; den retter sig nemlig især efter de betændelsesagtige Complicationer, ikke efter en simpel Formindskelse af Blodets Æggehvide. Blæselyde ved Hjertet og paa Halsen, Kortaandethed, Hjertebanken er langt hyppigere end i den acute Tilstand og antyde, ligesom i denne, en betydelig Aftagen i Blodcellernes Tal.

Diagnosen er ikke altid let at opstille; dog kan man muligen undgaae Feiltagelse ved at tage Hensyn til følgende Betragtninger.

Tage vi först den acute Form for Öie, som svarer til

det, man för har kaldt simpel acut, primær Vattersot, da vil Sygdommen i Almindelighed fremstille sig paa følgende Maade: Uden bekjendt Aarsag eller maaskee som. Følge af en saakaldet Forkjølelse bemærker et Individ, at der udvikler sig en almindelig Anasarça, der er stærkere paa Underlemmerne end paa Overlemmerne, at Ansigtet tillige ophovner, og at Huden faaer en bleg Farve og især Ansigtet et let gulladent Anströg. Ofte er der tillige meer eller mindre stærke Feberbevægelser, Dedolationer og undertiden en betændelsesagtig Complication, saasom en acut Bronchitis. Spörges nu, til hvilken Sygdomsform disse forskjellige Symptomer ere at henföre, saa blive tre Tilfælde mulige.

Man kunde henföre denne Gruppe af Symptomer til acut Brightsk Sygdom. Tilstedeværelsen af Æggehvide i Urinen skaffer os her tilstrækkelig Vished.

Eller Tilfældene kunde antages at hidröre fra en acut Endocarditis med Vattersot. Følgende Omstændigheder kunne lede os til at fastsætte Diagnosen. I den acute ikke rheumatiske Endocarditis opstaaer Oedemet, naar det viser sig, ikke paa een Gang over hele Legemet; det begynder paa Underextremiteterne. Desuden iagttager man physicalske Tegn ved Hjerteslagene, som ikke træffes under andre Omstændigheder, og endelig viser Blodanalysen en Forögelse i Fibrinen med den normale Qvantitet Blodceller; Blodvallens Æggehvide er ikke mærkelig formindsket.

Den tredie Mulighed, der staaer os aaben, er at tilskrive Tilfældene en acut Vattersot fremkaldt ved Formindskelse af Blodets Æggehvideholdighed, hvorom vi komme til Vished ved Manglen af Æggehvide i Urinen, Mangel af physicalske Tegn i Hjerteegnen og endelig ved en directe Blodanalyse.

Et Spörgsmaal, der ikke med Sikkerhed lader sig afgjöre, er om den Sygdomsaarsag, der har fremkaldt Sygdommen, först har bevirket Blodforandringen, og om Vattersoten er at ansee for en Følge af denne Forandring, eller om Vattersoten er det primære og Formindskelsen af Blodets Æggehvide det consecutive Phænomen. Dog synes det förste Alternativ at have mest for sig, naar man seer hen til Manglen af denne Blodforandring selv i meget betydelige Vattersoter af mekanisk Aarsag, saasom Cirrhose i Leveren eller Obliterationer af Venerne.

Gaae vi over til at betragte den chroniske Form, saa frembyder Diagnosen ingen Vanskeligher, hvor en cachectisk Tilstand er tilstede. Saaledes kan man antage, at naar der i en chronisk Sygdom eller som Følge af betydelige Blod-

tab, langvarig Diarrhe, haardnakkede Koldfebre opstaaer en cachectisk Tilstand, ledsaget af en almindelig Vattersot, der ikke kan udledes af en mekanisk Hindring for Circulationen, maa denne Vattersot ansees som Følge af en betydelig Formindskelse af Blodets Forhold af Æggehvide.

Med Hensyn til Hjertesygdomme, i hvilke der findes en mekanisk Hindring for Circulationen, maa det antages, at hin Blodforandring ikke just fremkalder Vattersoten, men bidrager til at fremskynde dens Udvikling og til at forøge samme. I saadanne Tilfælde er Formindskelsen af Blodets Æggehvide et primært Phænomen, hvis Virkning forbinder sig med den, der hidrører fra den mekaniske Hindring; dette bestyrkes ved Resultatet af nogle Blodanalyser ved Hjertesygdomme med en cachectisk Tilstand, gulladen Hudfarve men uden Vattersot og Formindskelse af Blodvallens Æggehvide. Af 51 Aareladninger var dette nemlig 9 Gange Tilfældet.

Andre Gange er Diagnosen vanskeligere; man træffer saaledes Tilfælde, hvor det fremtrædende Symptom er en anæmisk Tilstand, hvis Aarsag er dunkel; til samme Tid opkommer en meer eller mindre betydelig Vattersot, bleg og gulladen Hudfarve med eller uden Blæselyd ved Hjertet eller paa Halsen; der findes ikke Æggehvide i Urinen. Denne sidste Omstændighed udelukker Antagelsen af den Brightske Sygdom; Blæselyden ved Hjertet og paa Halskarrene ere forskjellige fra de physicalske Tegn, der ledsage organiske Hjertesygdomme, hvortil Sygdommen altsaa heller ikke kan henføres. Tilbage bliver da Vattersot af Anæmi, ikke den Art af samme, der er en umiddelbar Følge af Blodcellernes Aftagen, men den der beroer paa en formindsket Qvantitet Æggehvide i Blodvallen, en Tilstand, der directe kan paavises ved Blodets Analyse. Fra denne adskiller sig den egentlige Chlorose derved, at i denne Sygdom er Blodcellernes Formindskelse den mest fremtrædende Blodforandring, Æggehvidens Forhold er fuldkommen normalt, ligeledes er Fibrinens Tal uforandret, snarere lidt forøget; der er endelig ingen Vattersot tilstede; for at en saadan kan opstaae, maae Blodcellerne aftage betydeligt og derhos Æggehviden være consecutivt formindsket; der indtræder saaledes en sand cachectisk Tilstand ligesom i ovennævnte Tilfælde.

Ved Bestemmelsen af Prognosen blive de ovenanførte Bemærkninger og de Adskillelser, vi have opstillet, at tage i Betragtning.

Ved den acute Tilstand, nemlig den Form af Vattersot, der er en Følge af Blodets formindskede Qvantitet Ægge-

hvide og er opstaaet hurtig uden nogen væsentlig Complication, er Faren i Almindelighed ikke stor, og en passende, end ikke kraftig Behandling medfører næsten altid en temmelig hurtig Helbredelse. Det er imidlertid en Erfaring, man oftere har havt Leilighed til at gjöre, at en saadan Vattersot, naar den er forsvunden, har stor Tilböielighed til at recidivere, hvilket tyder paa, at Blodets Æggehvide ikke erstattes saa hurtig som den formindskes; man maa derfor længe fortsætte Anvendelsen af styrkende Midler og diætetisk Behandling.

I den chroniske Form vil Æggehvidens Erstatning endnu vanskeligere indtræde, og följelig er den pathologiske Tilstand farligere; der behöves ofte flere Maaneder for at före Blodet tilbage til dets normale Tilstand. Det er imidlertid af stor Vigtighed at tilveiebringe denne Tilstand, efterdi de paagjældende Individer ikke alene ere udsatte for Recidiv af Vattersoten, men ogsaa paa Grund af deres Svækkelses-Tilstand ere disponerede for forskjellige acute eller chroniske Sygdomme.

Ved Cachexier, der ere at betragte som Symptomer af organiske Sygdomme, er Prognosen endnu misligere; thi den Aarsag, der har bevirket Æggehvidens Aftagen, er ofte en stadig Hindring for Anvendelsen af de Midler, der udfordres til at bekjæmpe denne.

Ved Cachexier uden Vattersot har man bestandig at befrygte denne Complication, og er den eengang udviklet, bliver det meget vanskeligt at bringe den til at forsvinde. Naturligviis beroer Farligheden ved de forskjellige Cachexier paa den betingende nærmeste Aarsag; den er saaledes langt mindre, hvor det gjælder om Följerne af mangelfuld Ernæring, betydelige Blodflod eller intermitterende Feber, end hvor den er udviklet som Följe af en Hjertesygdom.

Behandling. I den acute Form af Vattersot, som er en Följe af Blodets formindskede Æggehvideholdighed, er Behandlingen meget simpel; i Almindelighed indledes den med en Aareladning, derefter gives Laxantia og Diuretica. Naar Vattersoten er forsvunden, anvendes i længere Tid den styrkende Methode.

I den chroniske Form af denne Sygdom, der hidrörer fra tilfældige Aarsager, saasom mangelfuld Ernæring, betydeligt Blodtab, Koldfeber, er det mindre Vattersoten, med mindre den er meget betydelig, snarere derimod Individets universelle Tilstand, man maa have for Öie. Styrkende Medicamenter og China tilligemed en kraftig substantiel Næring, stegt Kjöd og Vin; derhos frisk Luft, en sund Bo-

lig, og, hvis Omstændighederne tillade det, Landluften ere her Hovedmidlerne. Med Hensyn til Jernmidler saa passe de bedst i Tilfælde, hvor der er en Formindskelse af Blodcellerne; kun hvor en saadan Complication kan antages paa Grund af Karlydene, blive de tillige at benytte. Endelig maa Anvendelsen af disse Midler fortsættes i lang Tid, for at man kan sikkre sig imod Tilbagefald.

Hvor Cachexien er Følgen af en organisk Sygdom, bliver Behandlingen den samme, dog med de Modificationer og Combinationer af Midlerne, som den locale Lidelse udkræver.

I det nys udkomne Supplementbind til „Bibliothek for Læger“ 1849 findes Side 130 omtalt en af Distriktslæge Kongsted og mig under 5te April f. A. foretagen Obduction af et spædt Barn, hvis Moder var anklaget for at have bevirket dets Død ved at indgive det Terpentinolie, iövrigt selv befindende sig i en tvivlsom Sindstilstand. Det beretter derom:

„Collegiet erklærede, ikke at kunne afgive et fyldestgjörende Svar, förend det erholdt en Mængde Oplysninger, der savnedes; det var saaledes anfört i Conclusionen at Lægernes visum repertum, at „„Nyrene og Hjernen lugtede af Terpentin,““ medens det aldeles ikke var omtalt, om Hjernen var bleven undersögt eller Hjerneskallen aabnet; hvorvidt Arrestantinden havde givet Barnet Draaberne, for at dræbe det eller for at helbrede det for en antagen Sygdom“ o. s. v. o. s. v. Senere „sendtes Sagen atter af Retten til Collegiet med Henviisning til de Steder i Akterne, hvor de forlangte Oplysninger formentligen skulde være at finde, men uden at nye vare erhvervede.“

Forsaavidt os obducerende Læger angaaer, forholder det sig imidlertid ikke saaledes, at fornöden Oplysning ei afgaves, thi den daværende Birkedommers, Justitsraad Bangs Skrivelse desangaaende af 26de Juli har jeg den følgende Dag besvaret derhen, at jeg aldrig har undladt at aabne alle 3 store Caviteter ved enhver af mig foretagen legal Obduction, samt at den paaankede tilsyneladende Uoverensstemmelse hidrörte derfra, at jeg ved at renskrive vedkommende Aktstykker har overseet og saaledes uforsætligen udeladt Følgende: „Hjernen blottedes og eftersaaes, men vi fandt derved kun at bemærke, at ogsaa Hjernemassen umiskjendeligen lugtede efter Terpentin.“ Denne ogsaa af

Distriktslæge Kongsted underskrevne Erklæring afgik fra os; men, naar det for det kongelige Sundhedscollegium ikke var overflödigt at forlange foranstaaende Forklaring, vil det, naar Sagen berörer for Publikum, ei heller være overflödigt med Hensyn til os, at Publicum modtager nærværende Forklaring.

I samme Supplementbind til „Bibliothek for Læger“ Side 227, hvor Holbeks Amts Andragende til Sundhedscollegiet i Anledning af en ved Sessionen i Kallundborg opstaaet Qvæstion findes meddelt, hedder det saaledes:

„Derimod havde Uldall, henholdende sig til det, som er yttret i Sundhedscollegiets „„Forhandlinger for 1848““ Side 208, forment, at overhovedet ingen privat Læges Attest kan have den samme Virkning som Embedslægernes, men dog yttret det Önske, at Spörgsmaalet maatte blive underkastet höiere Afgjörelse.“

I min tilsigtede Skrivelse til Holbeks Amt af 17de November 1849 lyde Ordene imidlertid saaledes, efterat jeg havde benægtet Tilværelsen af nogen lovbestemt Indskrænkning i jus practicandi for Candidater med 3die Charakter: „Nogen Uvished kunde der maaskee være om, hvorledes Udtrykket „autoriseret Læge“ i Loven af 12te Februar d. A. § 15 overhovedet hör forstaaes, om derved menes enhver til Praxis autoriseret, eller blot nogen til den in casu omhandlede Attestudstedelse autoriseret Læge. Det erfares nemlig af det kongelige Sundhedscollegiums Forhandlinger 1848 Side 208“ (hvortil jeg her maa henvise), „at Sundhedscollegiet og Justitsministeriet, saafremt dette samstemmer med Sundhedscollegiet, ligesom tidligere det kongelige danske Cancelli, ikke i Almindelighed tillægger private Lægers Attester samme Virkning, som Embedslægernes, og maa jeg saaledes, om end selv antagende hin förste Fortolkningsmaade for den nærmest forhaanden liggende, dog ansee det passende, at dette Spörgsmaal vorder Gjenstand for höiere Afgjörelse; thi Grændsen mellem den fuldkommen normale og nogensomhelst patholögisk Legemstilstand turde være saa vanskelig at drage, at det vilde være inconseqvent at följe modsatte Grundsætninger i Henseende til Sundheds- og til Sygdomsattester.“

Af mine Udtryk: „nogen Uvished kunde der maaskee være,“ og strax nedenfor: „om end selv antagende hin förste Fortolkningsmaade for den nærmest forhaanden liggende,“ fremlyser det formentligen tilstrækkeligen, at jeg

ikke har antydet, at det var eller burde saa være, at de private Læger ikke skulde kunne meddele retsgyldige Sundhedsattester, men mit Motiv til at yttre Önsket om, at Spörgsmaalet maatte blive underkastet höiere Afgjörelse, sees af min Skrivelses Slutningslinier. I mine Öine i det Mindste involverer det Anförte virkeligen en Inconseqvens, og, naar jeg paa Embedsvegne skal afgive Erklæring om Sagen, turde det være i sin Orden, at jeg derpaa har henledt höiere Vedkommendes Opmærksomhed, uden i mindste Maade at have villet foregribe Sammes Formening om, hvorledes den formentlige Inconseqvens rettest burde hæves, enten ved at indrömme det Andragende fra en praktiserende Læge, som i „Sundhedscollegiets Forhandlinger" 1848 Side 208 angives at være afslaaet, eller ved at följe den ovenfor sidstnævnte Fortolkning af Værnepligtslovens § 15, hvilken jeg selv har nægtet at være den nærmest forhaandenliggende. Jeg er i alt Fald selv nærmest til at fortolke mine Ord, og fralægger mig saaledes herved den personlige Anskuelse, at det burde nægtes de private Læger at udstede retsgyldige Sundhedsattester for Værnepligtige.

Jeg overseer ingenlunde, at det for Mænd, hvis Tid er noksom optaget i andre Retninger, er et vidtlöftigt og besværligt Arbeide, at gjöre et nöiagtigt Uddrag af det kongelige Sundhedscollegiums Forhandlinger, men den sammentrængte Fremstilling, som her omhandlede Sag har faaet, synes mig ugunstigen at kunne paavirke mit Forhold til de private Læger; at forebygge dette, er min Hensigt med disse Linier.

Holbek den 24de Juli 1850.

Uldall.

Efter den sidste Bekjendtgjörelse fra Finansministeriet af 12te August ere följende Stæder ifölge de indkomne officielle Beretninger erklærede for smittede af den asiatiske Cholera: Hamborg og övrige Havne ved Elbens Udlöb, Lübek med Travemünde, Rostok og Wismar.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 24. August. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 8—9.

Redigeret af C. Hempel.

Om spæde Börns Næring i physiologisk og pathologisk Henseende.

(Clarus: Analekten zur Pædiatrik u. Gynäkologie i Jenaische Annalen für Physiologie und Medicin. II. Bd. 2. Heft 1850).

Hvorvidt et Stof er et passende Födemiddel, beroer ikke alene paa dets chemiske og physicalske Egenskaber, men fornemmelig paa den Omstændighed, om Organismen, der skal optage og fordöie det, kan opfylde de dertil fornödne Betingelser. Ved Fordöielsesorganernes sunde og kraftige Tilstand kunne upassende Födemidler langt bedre befordre en med Naturen overensstemmende Ernæring, end omvendt Stoffe, der ellers ansees for hensigtsmæssige Næringsmidler egne sig, hvor Organismens Tilstand ikke er passende for dem. Erfaring lærer, at medens f. Ex. Soldater i et besværligt Felttog under en slet, med den physiologiske Stofvexel aldeles ikke overensstemmende Næring holde sig kraftige og kampdygtige, trives Börn ikke, selv ved rigelig og i sig selv god Föde, saasnart denne ikke svarer til deres almindelige og individuelle Forhold. En absolut god Föde kan saaledes være relativ slet.

Nærværende Afhandling skal derfor gaae ud paa at undersöge: 1) hvorledes spæde Börns Organisme forholder sig til Næringsmidlerne; 2) hvilken Föde der passer bedst for dem under de angivne Forhold; 3) hvilke Følger der kunne opstaae af en absolut eller relativ upassende Næring.

Disse Spörgsmaal skulle söges besvarede med stadigt Hensyn til physiologisk-chemiske Grundsætninger og under Anvendelse af den praktiske Erfaring, hvorhos tillige nogle Resultater af den sammenlignende Anatomi ville komme i Betragtning.

1. Den spæde Organismes Forhold til Næringsmidlerne.

En Sammenligning af Barnets Fordöielsesorganer med den Voxnes samt med visse Dyrs, afgiver paa den ene Side paafaldende Forskjelligheder, paa den anden Side bestemte Analogier, der begge paa det Fuldkomneste svare til Forskjellighederne og Analogierne i de til forskjellige Aldere og Dyreclasser passende Födemidler.

Hvad for det Förste Tyggeredskaberne angaaer, saa har det voxne Menneske baade, som de planteædende Dyr, en dobbelt Række af riflede, til Födens Knusning bestemte Kindtænder, og, som de kjödædende Dyr, Tænder med en enkelt Spids, hvilket upaatvivlelig tyder paa Trangen til blandet Föde. Hos Fuglene, hvor Tænderne mangle, danner den muskulöse, med faste Epitheliallag beklædte Mave en Erstatning for samme. Det spæde Barn mangler nu baade Tænder og Muskelmave og er derfor hverken istand til mekanisk at tilberede de haardere eller grovere Næringsmidler i Munden saaledes, at de blive beqvemme for Mavens Fordöielses-Virksomhed, og heller ikke formaaer dets Mave at erstatte den i Munden manglende Funktion. Först sildig udvikles Kindtænder, og lige saa sildig opnaaes Evnen til at

sönderdele Föden. Disse Kjendsgjerningers Anvendelse paa spæde Börns Opfostring oplyse tydeligt den bekjendte Iagttagelse, at alle Födemidler maae gives dem i fint fordelt eller endnu bedre i flydende Tilstand. Hertil kommer endnu den paafaldende Mangel paa Övelse i Tygning, saaledes at Börnene under denne Proces næsten slet ikke forstaae at bruge M. buccinatorii og saagodtsom alene benytte orbicularis oris, Massetererne og Tungen. Deraf den ikke sjeldne Iagttagelse, at nogenlunde faste Spisevare sætte sig imellem Kinden og Proc. alveolaris, og naar de ikke bortfjernes af Andre, blive siddende der i lang Tid og foranledige Börnene til gjentagne, skjöndt forgjæves Bestræbelser for at bortfjerne dem, hvilket giver dem Udseende af at tygge Dröv. At et meget langvarigt Ophold af saadanne Stoffe paa Grund af en indtrædende Decompositionsproces kan virke skadeligt og foraarsage Aphthæ, er ingenlunde usandsynligt.

En videre Følge af den mangelfulde Tygning er den hos Börn iagttagne ufuldstændige Insalivation. Om spæde Börns Spyt i og for sig er forskjelligt fra Voxnes Spyt, kan ikke bestemt afgjöres. Dets Mængde er muligen hos begge relativ lige, dog viser Börnenes Spyt sig i Almindelighed mere tyndtflydende, navnlig henimod Tandudviklingsperioden, hvorfor det maaskee ogsaa er mindre passende for de Næringsmidler, der behöve det til deres chemiske Forvandling, f. Ex. for melholdige Stoffer. Naar det nu end forholder sig saa, at Stivelsens Forvandling til Sukker ved Hjælp af Spyttet hos Voxne fornemmelig foregaaer i Maven ved det med Föden nedsunkne Spyt, saa skeer dette dog kun i behörig Grad, naar den der paa det Nöieste kan blandes med Spyttet, hvilket hos Voxne bliver muligt ved det længere Ophold i Maven, navnlig i sammes Blindsæk.

Anderledes er Forholdet hos Börn. Naar disse nyde stivelseholdig Föde, saa vil Insalivationen hverken kunne blive fuldstændig i Munden eller Maven, for det Förste fordi Tygningen mangler, dernæst fordi Barnemavens og Barnetarmenes særegne Bygning ikke tilsteder stivelseholdige Næringsstoffe at opholde sig længe nok der for at kunne blive tilstrækkelig gjennemarbeidede. Grovere Melstoffer opholde sig vel længere Tid i Maven, men paa den ene Side er dette ikke uden pathologiske Følger, paa den anden Side ville de paa Grund af Barnemavens svagere peristaltiske Bevægelse sammenklumpes, hvorved Spyttets fuldstændige Indvirkning paa Massens indvendige Lag bliver hindret. Det er heraf strax indlysende, at en udelukkende melholdig Föde maa have en skadelig Virkning paa det spæde Barn.

Hos ingen af de höiere Dyr er Tarmröret en overalt lige udvidet Canal, men den frembyder constant flere Udbugtninger, i hvilke Födemidlerne kunne opholdes og udsættes for Paavirkning af de her tilstrædende Oplösningsmidler; dog adskiller Barnets Tarmkanal sig i denne Henseende ikke uvæsentligt fra den Voxnes og afgiver tillige interessante Ligheder med visse Dyreklasser.

Den förste af disse Udbugtninger er Maven, ustridig hos Voxne den Del, i hvilken Næringsstoffernes vigtigste Forandring indledes, tildels ogsaa fuldendes. Overensstemmende med Naturens Öiemed er den hos Kjödæderne en enkelt, rundagtig, forholdsmæssig lille Sæk. Hos de planteædende Dyr er den langt videre og falder snart i to Afdelinger, af hvilke kun den ene tjener til den egentlige Fordöielse, den anden derimod, som er forsynet med en blindsækligende Udbugtning, blot tjener til Udblödning af Föden; — snart danner den, som hos Drövtyggerne, et compliceret Apparat, bestaaende af 4 Beholdere, af hvilke

de tre første ikkun have et forberedende Øiemed, den sidste derimod besörger den egentlige Fordöielse. Hos voxne Mennesker tyder Blindsækkens ikke ubetydelige Udvidning, ligesom Tyggeredskaberne, paa Trangen til blandet Föde. Hos den Spæde ere Forholdene noget anderledes. For det Förste er Mavens Rummelighed absolut og relativ mindre, saa at i det Hele ikke saa stor en Qvantitet Föde kan optages paa eengang, for det Andet mangler Blindsækken næsten ganske, saa at et længere Ophold af Stoffe, der fordre en mere gjennemgribende Bearbeidelse, bliver umulig eller kun kan skee til Skade for Mavens Sundhedstilstand. Derhos mangler Mavens Slimhinde Folder, er flöielsagtig. Kommer endelig hertil, at Curvaturerne endnu kun ere svagt uddannede, og at Mavens hele Længde og Retning nærmer sig mere den perpendikulære end den horizontale, saa finde vi i disse Omstændigheder den simple Forklaring: 1) hvorfor Mælk og lignende Næringsmidler, der ikke udfordre nogen betydelig Forandring, passe bedre end melholdige og faste dyriske Födemidler; 2) hvorfor Börn vel nyde Lidet paa eengang, men ogsaa snart igjen föle Trang til Spise; 3) hvorfor Faren for Overfylding med forresten gavnlig Föde mindre er at befrygte hos Börn, fordi Udtömmelsen af det Overflödige lettere kan skee dels nedad, dels opad ved Brækning, der begunstiges ved denne Indretning af Maven, navnlig ved dens coniske Form. Denne sidste Proces befordres ogsaa ved Spiserörets forholdsmæssig större Vidde hos Börn og især ved de mere livlige Bevægelser af Mellemgulvet, hvilke ogsaa udenfor Brækningens Processen, i Forbindelse med den i enhver Henseende raskere Virksomhed af Bugmusklerne, bevirke en lettere Gjennemgang for hurtig fordöielige Stoffer gjennem Tarmkanalen og den for smaae Börn naturlige hyppigere Stolegang. Det forholdsmæssig ringere Omfang

af spæde Börns Mave og den svagere Uddannelse af dens Blindsæk finder sin Analogi i Drövtyggernes Vom, der omtrent svarer til Mavens Fundus hos voxne Mennesker, men hos disse Dyr findes overordentlig lille, saalænge Patningen vedvarer.

Hvorvidt Mavens Afsondringer hos Börn i Mængde eller Beskaffenhed ere afvigende fra den Voxnes, derom haves ingen direkte Undersögelser. Vel bruger man ofte Udtrykket „Syre hos Börn," men forbinder kun et meget ubestemt Begreb dermed. Saameget synes dog at kunne antages, at naar der virkelig forekommer en Forögelse af den sure Mavesaft, maa denne mere tilskrives en Decomposition af Födemidlerne og en af sammes hyppigere Nydelse opstaaet rigeligere Afsondring af Mavesaften, end en oprindelig abnorm Sekretionsvirksomhed. Tilvisse forekommer en abnorm Syredannelse under Mælkediæt og forklares af den Lethed, hvormed Mælkesukker gaaer over til Mælkesyre. Isærdeleshed er dette et hyppigt Phænomen, naar man tilsætter Rörsukker til Mælken, som sædvanligt skeer for Börn, da Intet befordrer Mælkesyregjæringen saa meget, som naar man udsætter Sukker for Gjæring under Medvirkning af Mælk og Ost, hvortil her desuden kommer den dyriske Varmes Indflydelse. Skulde man opstille en Hypothese om Nytten af en större Mængde Mælkesyre hos Börn, saa turde Liebigs Formodning have en Del for sig, ifölge hvilken Aandedrætsprocessen og den dyriske Varmeproces befordres overordentligt ved Mælkesyrens Overgang i Blodet under Form af mælkesure Alcalier og disses Forbrænding til kulsure Alcalier, hvorved paa den ene Side bödes paa den naturlige större Varmetrang hos Börn, paa den anden Side afgives en Understöttelse for Respirationsprocessen, der er ringere hos Barnet formedelst den svagere Bevægelses-Virksomhed.

Dog maa det paa den anden Side ikke oversees, at Nytten af Mælk som Respirationsmiddel stedse maa stilles i anden Række, fordi ellers de Næringsmidler, der lettest undergaae en saadan Forbrænding, de egentlige Saccharina og Amylacea, maatte være de fordelagtiske, hvilket de ifölge Erfaringen ikke ere.

Vi maae derfor nödvendigviis antage, at den Qvantitet Mælkesukker, der især forefindes rigeligen i den tidlige Ammemælk, netop fuldkommen svarer til det spæde Barns Trang til Mælkesyre, hvormod enhver föroget Qvantitet af gjæringsdygtige Sukkerarter netop fremkalder den Mælkesyredannelse, der hos Börn tilkjendegiver sig ved Opstöd, Brækning, Tröske i Munden, Diarrhe o. s. v., og som hensigtsmæssigst modvirkes ved Forandring i Diæt og ved Indgivter af saakaldte syreslugende Midler, navnlig Alcalier, Kalk og den kulsurt Kali indeholdende Tinct. rhei aqvosa.

Opföder man spæde Börn med ren ufortyndet Komælk, saa optræde ligeledes de Symptomer, som man anseer for Tegn paa Syre i de förste Veie. Disse kunne ikke afhænge af et större Indhold af Sukker, da Komælk er mindre rig paa dette Stof end den tidlige Ammemælk. Aarsagen maa altsaa sandsynligviis söges i et större Indhold af Ost, og i Dannelsen af et tættere Coagulum af dette, hvorved der dels i det Hele fremkommer en stærkere Afsondring af den sure Mavesaft, dels ikke kan skee en tilstrækkelig Indvirkning af denne paa det tætte, mindre oplöselige Coagulum, og derved gives den abnorme Syremængde Leilighed til en skadelig Indvirkning paa andre Dele. Forfölger man nemlig den Proces, hvorved Mælken fordöies, saa seer man, at den förste Forandring, som Mælken lider i Maven, bestaaer i en Coagulation, hvorved Ostestof og Smör udskilles fra Vallen. Til denne Coagulation er fri Syre ikke ubetingot nödvendig.

Frerichs saae Mælk coagulere ved Löbe, hvortil var sat kalsurt Natrum; Massen reagerte alcalisk efter Coagulationen. Den egentlige Fordöielse af Mælken begyndes först efter Vallens Adskillelse; Mavens Vægge trække sig tæt sammen omkring den coagulerede og sammenrullede Ost, paa hvilken Löben nu begynder at indvirke. De deres Hylster berövede Mælkekugler flyde sammen til större Fedtdraaber, medens Ostestoffet aftager mere og mere. Jo fastere Coagulet er, desto ringere bliver altsaa Indvirkningen af Mavesaften, der sandsynligviis ikke desto mindre afsondres i större Mængde formedelst den ufordöiede Osteklumps mekaniske Irritation, og saaledes bliver skadelig for de berörte Organer. Denne Antagelse viser tillige tydelig, hvor skadelig ufortyndet Komælk er for Nyfödte, i det den paa den ene Side ikke indeholder den til Respirationsprocessen fornödne Sukkermængde, paa den anden ved det sig dannende faste Coagulum virker skadelig först paa de berörte Flader, dernæst paa hele Ernæringsprocessen. Den sædvanlige Paastand, ifölge hvilken faste Ostecoaguler ere en Följe af Syredannelse i Maven, bliver saaledes snarere at vende om, og Syreprocessen at ansee for en Följe af den ved for faste Coaguler opstaaende abnorme Afsondring af Mavesaft. At selve Syren ikke er ubetinget nödvendig til Coagulation, er ikke alene bevist ved Frerichs Forsög, men stemmer ogsaa overens med ældre Iagttagelser af Berzelius, Mitscherlich o. Fl.

Den rene Mavesaft er ikke istand til at foranledige de chemiske Forandringer af stivelseholdige Midler, hvorved de overföres til en oplöselig, til Absorbtion skikket Tilstand. Forvandlingen af disse tilveiebringes ved det med Spisen i Maven nedsunkne Spyt og vil altsaa være desto fuldstændigere, jo mere nöie og vedvarende dettes Indvirkning skeer

paa Termindholdet. Det er allerede ovenfor viist, hvorledes den første af disse Betingelser, en inderlig Blanding og Gjennemæltning af Amylacea for en stor Del bliver uopfyldt hos Börn af den Grund, at Tyggeprocessen er mangelfuld. Derfor om endog en betydelig Mængde Spyt tillige nedsluges i Maven, saa kan dog dets Indvirkning navnlig paa fastere og sammenklumpet Stivelsenæring kun være ringe, fordi blot de ydre Lag undergives Spyttets forandrende Virksomhed.

Blive alligevel Börn opfödte med consistente Amylacea, saa yttrer sig efter ikke meget lang Tids Forlöb en mekanisk skadelig Følge, afseet fra den chemisk-physiologiske, hvorom senere skal være Tale. Det er nylig omtalt, at Mavens Blindsæk, der hos Voxne tjener som et Reservoir for langsomt fordöielige Stoffe, endnu er mindre udviklet, og at denne Indretning ganske er beregnet paa Ernæringsprocessen hos spæde Börn, i det nemlig ethvert Födemiddel hurtig maa föres gjennem Tarmkanalen, uden at have nogen langvarig Metamorphose fornöden. Den af for consistent Föde opstaaende mekaniske Skade viser sig nu nærmest ved et utilbörlig langvarigt Ophold af ufordöiede Stoffe i Mavens Cardia-Side (der ikke vanskelig kjendes ved Plessimetret), hvoraf först en vedholdende opblæst Tilstand af Maven, Opstöd, Brækning og Appetitlöshed, senere en for tidlig Udvikling af Mavens Blindsæk og vedvarende Udvidning af hele Maven bliver Følgen. I dette kunstig opstaaede Mavedivertikel ansamles den störste Del af compakte Næringsstoffe, ufordöiet Mel, Ostestof, leilighedsvis ogsaa Concrementer, indbragte med den grovere Föde, og blive dels Kilde til en mekanisk Irritation paa Maveslimhinden, med sammes Følger Catarrh og Emollition, dels underkastes de en abnorm chemisk Forandring, hvorom senere. Saaledes

kommer kun den flydende Del af Föden, Vand og noget Fedt, foruden en Mængde abnorme Decompositionsproducter ind i den övrige Del af Tarmkanalen til Absorbtion, hvilke naturligviis ikke ere tilstrækkelige til en fuldstændig Ernæring.

Sammenligne vi de forskjellige Arter af stivelseholdige Födemidler med hinanden i Henseende til deres lettere eller tungere Fordöielighed, saa finde vi vistnok en ikke uvæsentlig Forskjel imellem dem. Raa Stivelse modstaaer længe Fordöielsesvædskerne. Naar den udrört i Vand indgives Hunde og Kaniner, forvandles den meget langsomt og ufuldkomment; Frerichs fandt endnu uforandret Stivelse hos Dyrene, naar de blev dræbte 5 Timer derefter. Det Filtrerede indeholdt en forholdsmæssig ringe Mængde Dextrin og Sukker; i Tyndtarmen og ligeledes i Tyktarmen indtil Endetarmen hos Dyr, der levede i længere Tid, vare uforandrede Stivelsekorn tilstede. Aarsagen til denne langsomme Metamorphose ere de Hylstere, der omgive Stivelsekornene, og som sprænges ved Kogningen. I de af Bygmel tilberedte Næringsmidler, der for det meste indeholde fritliggende Stivelse, gaaer Metamorphosen rask for sig, naar de ikke ere for consistente. Naar Bröd gives som Næring, finder man snart derefter meget Sukker i Maven, dog varer det 6—9 Timer inden Alt er fordöiet, en hos Börn meget for lang Tid. Endnu daarligere fordöies Kartofler. Stivelsen er her i udbuldnet Tilstand indesluttet i de af Bindevæv bestaaende Parenchymceller. Spyttet trænger ved en Endosmose ind i Cellehulheden og forvandler her efterhaanden Stivelsen til Gummi og Sukker, hvilke udtræde og efterlade de tomme Cellehylstre. Hos Hunde finder man endog efter 24 Timers Forlöb uforandrede Kartoffelstykker. Ved overveiende Kartoffelnæring finder man selv i Endetarmen Rester, der udtömmes uforandrede. Sammenholder man nu den lang-

somme Forvandlingsproces med Trangen til en rask Metamorphose hos Börn og med Misforholdet af deres Tarmkanal til langsomt fordöielige Stoffer, saa indlyser ved förste Öiekast den skadelige Virkning, som tungt fordöielige Stivelsenæring og navnlig Kartoffelnæring maa udöve paa Börn. Desuden indeholde Kartofler en saa ringe Mængde Æggehvide, at de næsten kunne ansees for qvælstoffri Næringsmidler, og derfor i ingen Henseende ere at betragte som fuldstændige Organoconstituentia, som Clouet efterviste ved Forsög paa sig selv. Og dog bestaaer blandt de fattigere Classer Börnenes Föde sædvanligen, ofte endog udelukkende, af Kartofler og Kaffe.

I sund Tilstand er Stivelsens Fordöielse i Maven fuldendt med Dannelsen af Sukker. Derhos finder ikke nogen Dannelse af Mælkesyre Sted, fordi dette hindres af den fri Syre. Derfor gives ogsaa mineralske Syrer med god Virkning imod Overskud af Syre i Maven. Anderledes forholder sig Forandringen af stivelseholdige Midler i Sygdomme, i hvilke man kan adskille 3 Slags Metamorphoser, abnorm Dannelse af Mælke- og Smörsyre, Dannelsen af en gummiagtig Masse, der let lader sig trække i Traade, og Dannelsen af Eddikesyre, af hvilke dog kun de förste höre herhen, den sidste hidindtil kun er iagttaget hos chlorotiske Fruentimmer.

Abnormiteterne i Stivelsens Metamorphose bero dels paa en abnorm Forandring af Spyttets og Mavesaftens Gjæringsstof, dels paa et for længe varende Ophold af Stoffene i Maven, og ere fordetmeste Følger af en Mavecatarrh med eller uden Emollition og Ulceration af Slimhinden. Men chronisk Catarrh udvikler sig som ovenanfört let ved Tilbageholdelse af ufordöiede Næringsstoffe i den præternaturelle Blindsæk, der opstaaer ved faste melholdige Nærings-

midler, og bliver da igjen Aarsag til at Födens fremadgaaende Bevægelse og dens normale Oplösning forstyrres. Naar der nylig omtaltes Dannelsen af Smörsyre i Maven, saa er dette vel en almindelig udbredt Anskuelse, men det maa dog bemærkes, at Smörsyren endnu ikke er efterviist med absolut Vished i Maveindholdet, selv i syg Tilstand. At den kan danne sig, muligviis især af qvælstoffri Födemidler, er ikke umuligt, kun maa man ikke troe, at de stivelse- og sukkerholdige Næringsmidler paa denne Maade medföre en Tendens til Fedtdannelse.

Med Hensyn til Kaffe, en i de fattigere Classer meget almindelig Drik, der dog sjelden benyttes som Bestanddel af Börnenes Föde i ren Tilstand, men oftest blandes med forskjellige Surrogater af Planteriget, har Payen nylig leveret en Analyse af raa Kaffebönner; dog kjende vi ikke nöiede Forandringer, der foregaae under Ristningen, paa hvilken det dog her fornemmelig kommer an. Kun vide vi, at der efter den forskjellige Ristningsgrad indtræder et större eller ringere Vægttab, og at der ved denne Proces opstaaer chemiske Forandringer, der betinge Udviklingen af dan eiendommelige Lugt af Kaffegarvesyre og Kaffesyre, og efter Payen skal Caffeinen derved udsilles af sin Forbindelse med Kaffegarvesyre. At Kaffe virker inciterende paa Kredslöbet, sved- og urindrivende, i concentreret Tilstand ogsaa afförende, stimulerende paa Nervesystemet især paa den store Hjernes Virksomhed, er bekjendt, og naar man seer bort fra disse dens Indvirkninger paa Kar- og Nervesystemet, der desuden ved den betydelige Fortynding af Infuset og ved Vanen maa blive sjeldnere, kan dens Anvendelse til Börn i og for sig ikke være meget skadelig. Dog kan den blive det ved forskjellige Tilsætninger, f. Ex. en stor Mængde Sukker eller slet Sirup, hvorimod de brugelige

Kaffesurrogater formedelst deres Mangel paa Caffein og Kaffens eiendommelige Syrer vel ere temmelig uskadelige.

Særdeles skadelige pleie de leguminholdige Næringsmidler at virke, nemlig Lindser, Bönner, Ærter o. s. v. Afseet fra den ugunstige Virkning af stivelseholdig Næring overhovedet, skade de ved Leguminens Indhold af Svovl, der giver Anledning til rigelig Udvikling af Svovlbrintgas og deraf følgende Vindkolik, Meteorismus og stor Uro, hvilket ogsaa den daglige Erfaring hos Voxne tildels viser.

Endnu maa omtales et Næringsstof af Afdelingen Amylacea, der navnlig i Engelland ansees for et af de bedste, nemlig Arrow root (vestindisk Salep). Dette Mel, der hos os sjeldent erholdes rent, tilberedes af de knoldede Rödder af forskjellige i Ost- og Vestindien forekommende Arter af Maranta og indeholder en Stivelse, der efter Payens og Raspails Undersögelser indeholder meget smaae Korn, og giver ogsaa med kogende Vand en langt tyndere Klister end Kartoffelstivelse. Sammenligne vi dens Sammensætning med den sædvanlige indenlandske Kartoffels, som efter de paalideligste Analyse er følgende:

Arrow root.		Kartofler.	
Stivelse	26,00	Stivelse }	30,47
Cellulose	6,00	Cellulose }	
Dextrin	0,50	Dextrin	0,02
Oplöselig Æggehvide	1,58	Oplöselig Æggehvide	0,50
Vand	65,60	Vand	66,87
		Fedt	0,06
		Syrer og Salte	1,02
		Asparagin	0,06
		Extractivstof	0,92

saa viser sig kun en meget ringe Forskjel med Hensyn til Mængden af Stivelse, der ved nogle andre Kartoffelarter,

f. Ex. de saakaldte engelske (12,9), de röde (15,0) endog staaer under Arrow root. Tage vi altsaa ikke Hensyn til ovennævnte physiske Forskjelligheder og den langt större Æggehvideholdighed i Arrow root, saa turde dette Stof med Hensyn til dets gavnlige eller skadelige Indflydelse staae meget nær ved almindelig Kartoffelmel, hvilket Erfaring ogsaa bekræfter. Iövrigt indeholder den her voxende Sagittaria sagittifolia en Stivelse, hvis physikalske Egenskaber meget ligner den udenlandske Arrow root og vist nok godt kan substitueres for denne, naar nu engang Andet end almindeligt Mel skal benyttes.

Iblandt alle Amylacea fortjener sikkerlig kogt Riis megen Opmærksomhed som Næringsmiddel for Börn, og efter den Havregröd og Mais. Riis synes at chymificeres med stor Lethed. Beaumont saae, at den allerede i en Time blev fordöiet; efter Rawitz ere Udtömmelserne fra Legemet, naar Riis gives i Forbindelse med noget Fedt og Kogsalt, meget ringe i Forhold til hvad der nydes, Almenbefindendet og Sövnen forstyrres ikke, og Forstoppelse indtræder dog ikke hos Börn af Riis. Derhos befordrer det Dannelsen af Fedt og kan, hvis man tör fæste Lid til Reisendes Efterretninger i denne Henseende, alene vedligeholde Menneskets Ernæring, i det visse Kaster blandt Hinduerne udelukkende skulle leve af Riis.

Til Riis slutter sig Mais, der efter Payen, Boussaingault og Dumas indtager den förste Rang blandt Kornarterne og udmærker sig ved sit Indhold af Fedt (efter franske Chemikere 8—9 pCt., efter Liebig i tydsk Mais kun 4,25 pCt.) Fedtet gaaer derved fuldstændig over i Blodet, Excrementerne indeholde under en maadelig Nydelse af Mais intet deraf; kun en for rigelig Næring af Mais medförer Fedtsyge og en plethorisk Tilstand. Den i Italien brugelige Polenta

og Suppe af Maismeel ansees for meget nærende, hvilket ogsaa fuldkommen lader sig forklare ved Maisens Indhold af Stivelse (efter Boussaingault 59,0 pCt.) og Æggehvide (8,3 pCt.) Ifölge Nortons Analyse staaer Havren nær ved Mais. Den under Ernæring med Havre dannede Chylus er gulagtig- eller rödagtig-hvid.

Boussaingault fremstillede af Havre 78 pCt. Mel og 22 pCt. Klid, og fandt i törret Havre 46,1 pCt. Stivelse, 13,7 Planteslim og Æggehvide, 6,7 pCt. Fedt, 6,0 Sukker, 3,8 Dextrin, 21,7 vegetabilsk Trevlestof. Byg indeholder noget mindre Stivelse, i det den i törret Tilstand efter Knocker kun indeholder 37,99—38,62 pCt. Dog udgjör Byggröd i de russiske Östersöprovindser Hovednæringsmidlet for den fattige, meget kraftige Befolkning af den Esthiske Stamme, hvorved dog maa bemærkes, at en Moder her meget sjælden undlader at amme sit Barn, der först, naar det er halvandet Aar gammelt, erholder det nysnævnte Födemiddel.

Hvede, omendskjöndt righoldig paa nærende Stoffer (efter Vogel 68 pCt. Stivelse, 4,2 Sukker, 1,5 Æggehvide, 24 Klæbstof), fordöies langsommere end Riis. Efter Beaumont bliver friskt Hvedebröd i 3½ Time forvandlet til Chymus. Ved en udelukkende Ernæring med Hvede aftager Legemets Vægt betydeligt. Ganske det Samme gjælder om Rugmel og Rugbröd: efter Beaumont chymificeres dette i 3¼ Time og indeholder efter Thomson 68,73 pCt. Stivelse, 9,93 Klæbstof, 1,06 Æggehvide, 4,6 Gummi, 1,24 Sukker og 14,44 Vand. Ved udelukkende Ernæring af dette Bröd aftager Legemets Vægt, omendskjöndt i noget mindre Grad end ved Hvedebröd. Naturligviis maa ved Bedömmelsen af Kornarternes Sammensætning og Virkning ogsaa tages noget Hensyn til deres Forskjellighed.

Hirse fandtes mindre passende for Börn; afseet fra en

let indtrædende Forstoppelse, medfører den hyppig Appetitlöshed. Hvorvidt dette afhænger af dette Stofs chemiske Sammensætning, er ubekjendt, da der, saa vidt vides, ikke haves nogen nöiere chemisk Analyse deraf. Det i Sydfrankrig brugelige Brød af Hirse er tungt fordöieligt. Naar enkelte Folkeslag, f. Ex. Cirkasserne angives at leve af Hirse, saa er det just ikke sagt, at denne alene er istand til at underholde Ernæringen.

Andre Amylacea bruges kun lidt hos os og kunne derfor forbigaaes.

En meget ringe Betydning har Gummi og Planteslim Næringsmiddel. Gummi lader sig ikke forvandle til Druesukker, og den af Nogle opstillede Paastand, at Araberne i lang Tid leve af Gummi, finder sin Forklaring deri, at den nydes tillige med Kamelmælk. Ogsaa Planteslim, des saa hyppig anbefales til Börn som Nutriens under Form af Salep og Caraghenmos, kan ikke tjene som et fuldstændigt Organoconstituens, da det dels egentlig slet ikke opløses i Vand men blot betydelig udbulner deri, dels kun ved at digereres med Svovlsyre forvandles til Dextrin og Sukker. Hunde, der födes alene med Planteslim, omkomme snart.

Naar disse Kulhydrater saaledes ikke kunne tjene til Næringsmidler for Börn, saasnart de gives for sig alene, blive dog de mere fordöielige af dem, navnlig Mel af Kornsorterne, til meget passende Supplementer for Mælkenæring, saasnart de gives sammen med Mælk til ældre Börn, nemlig især naar de ere vænte fra. For nyfödte Börn passe de under ingen Omstændigheder. Om Anvendelsen af Kjödsuppe og Æg skal senere blive Tale.

Efter denne Digression angaaende enkelte Næringsmidlers Forhold til den menneskelige Organisme overhovedet og Barnets Særdeleshed, gaae vi videre i Betragtningen og

Sammenligningen af det barnlige Ernæringsapparat. Ovenfor omtaltes Eiendommelighederne ved den første Udbugtning af Tarmröret hos Börn, nemlig Maven. Naar allerede denne viste sig mindre udviklet, saa gjælder det samme ogsaa om den anden Udvidning, Blindtarmen, hvis Nytte hos Voxne uden Tvivl bestaaer i at give de endnu ikke tilbörlig afbenyttede Næringsstoffe et nyt Hvilepunkt og Tid til yderligere Forandringer. Den svarer saaledes i visse Henseender til Mavens Blindsæk, og ligesom denne mangler den hos spæde Börn næsten aldeles, medens Processus vermiformis, hvis Öiemed efter Födselen endnu er temmelig ubekjendt, besidder en overordentlig Længde. Den ringe Uddannelse af Blindtarmen tyder endydermere paa, at intet Næringsmiddel, der kræver en vidtlöftig Metamorphose, maa anvendes til Börn. Forsömmelse af denne Regel har til Følge en Ansamling af ufordöiede Födemidler, for tidlig og betydelig Udvikling af en Blindsæk, Forstoppelse eller haardnakket Diarrhe, Meteorismus, Brækning, endog Betændelse i Underlivsorganerne og overordentlig Uro. Her gjælder omtrent det Samme, som i lignende Anledning anförtes om Maven. Ved den höist ubetydelige Udvikling af Blindtarmen faaer spæde Börns Tarmkanal Lighed med de kjödædende Dyrs, hos hvilke den ligeledes kun er lidt udviklet, medens den hos de planteædende Dyr, f. Ex. Hesten optræder meget uddannet, og hos nogle Gnavere, f. Ex. Haren og Hamsteren overgaaer Maven i Omfang med det Tre- til det Sexdobbelte. De Vanskeligheder, som Fordöielsessafterne have ved at bearbeide vegetabilske Födemidler, gjöre denne Indretning til en Nödvendighed. Hos det voxne Menneske har Blindtarmen, overensstemmende med Trangen til blandet Næring, en middelmaadig Grad af Udvikling. Allerede ved Enden af den første Tandperiode erholder Barnets Tarm

dens blivende Beskaffenhed. Endelig har det spæde Barns Tarmkanal en absolut og relativ ringere Længde og ligner derved de kjödædende Dyrs Tarmkanal, svarende til Trangen til fortrinsviis tynd animalsk Næring, der let undergaaer Forandringerne ved Fordöielsen.

Uden at gaae ind paa de forskjellige Meninger om Galdens Nytte eller Unytte ved Fordöielsen, holde vi os her til det, der kan udledes af den sammenlignende Anatomi og Erfaring nærmest med Hensyn til nærværende Emne. Efter Bouisson er Fosterets Galde forskjellig fra det voxne Menneskes: 1) ved dens ringere Indhold af den for Galden eiendommelige Natrumsforbindelse, der er bestemt til igjen at gaae over i Organismen; 2) ved dens overveiende Qvantitet af Farvestof, der hörer til Galdens excrementitielle Bestanddele; 3) ved dens Bestemmelse at erstatte Respirationsfunctionen og derimod kun at spille en underordnet Rolle ved Fordöielsen. Efter Födselen undergaaer Galden flere Forandringer, i det ikke alene Betingelserne for dens Dannelse, men ogsaa den selv forholder sig anderledes.

Navlevenens Blod, der hidindtil strömmede til Leveren og havde en, om end ikke fuldkommen arteriel Beskaffenhed, bliver ganske erstattet ved Portaarens Blod, der ikke alene har en afgjort venös Charakter, men ogsaa indeholder fortrinsviis en Mængde fede Stoffe. Galdens hidtilværende Öiemed, Blodets Rensning, træder tilbage, i det Lungerne paa Grund af det forandrede Blodomlöb nu ogsaa træde i Virksomhed, og Leveren, der i Begyndelsen er af en betydelig Störrelse og navnlig stærkt udviklet i sin venstre Lap, har et tæt, seigt og svagt kornet Parenchym og paa sin överste Flade er stærkt convex, nu aftager i Omfang. Galden, som stedse bliver bittrere, viser sin irriterende Indflydelse ved

en, dels af den, dels af den hyppig indtagne Föde afhængende, oftere indtrædende Stolgang. Efter Berndt opnaaer Galdeblæren nogle Dage efter Födselen et forholdsviis större Omfang og erholder da allerede dens vedvarende pæreformige Skikkelse. Den sammenlignende Anatomi viser, at Galden ingenlunde afsondres alene for at tjene til Fordöielsen, men at den dog uden al Tvivl spiller en bestemt Rolle derved. Paa det Förste tyder den Omstændighed, at Galdeapparatet hos Dyr, der fordöie langsomt og sjelden tage Næring til sig, Amphibier, Fiske og Blöddyr, findes stærkere udviklet, end hos Fugle og Pattedyr, der oftere optage Næringsmidler; fremdeles at der under Vintersövnen, hos Forhungrede, og som anfört i Foetaltilstanden finder en vedvarende, endog levende Galdeafsondring Sted; endelig at Galdegangene hos Doris- og Tethysarterne udmunde i Nærheden af Anusaabningen. Paa den anden Side viser Leverens og Galdens constante Forekomst i Dyreriget og Galdegangenes forholdsmæssig langt almindeligere Udmunding i den överste Del af Tarmkanalen, at den spiller en Rolle ved selve Fordöielsen.

Hos det spæde Barn aftager nu efter nogle Dages Forlöb Galden i Qvantitet, hvilket endnu mere finder Sted, naar Foetalveiene ere tillukkede; ogsaa Leveren formindskes. Barnets Galde kan sædvanligviis lettere end den Voxnes neutralisere en stærk syrlig Fordöielsesvædske, den er tillige noget mere righoldig paa Slim, hvorved den kommer til at lige Svinegalde. Vilde man heraf drage nogen Slutning, saa vilde Galdens Formindskelse samtidig med den tiltagende Respirationsvirksomhed hos Barnet tyde hen paa dens excrementitielle og dens for Lungerespirationen vicarierende Betydning; paa den anden Side er dens mere alcaliske og slimede Beskaffenhed et Tegn paa et bestemt

Forhold til Börnenes Næringsmidler. Barnegalde rystet sammen med Mandelolie afgav en meget fint fordelt emulsionsagtig Vædske, af hvilken Olien igjen udskiltes yderst langsomt. Nylig fældet Ostestof blev ikke, som der er angivet, fuldstændigt oplöst i Vand eller optaget af Galden uden Uklarhed i Vædsken, men gav ved at sammenrives med Galden et svagt plumret, meget constant Fluidum. Det er derfor antageligt, at Galden besidder en særegen Medvirkning ved Fordöielsen af fedt- eller ostestofholdige Födemidler. Paa coaguleret Æggehvide og Stivelse af Hvede iagttoges ingen bestemt Indvirkning.

Om Pankreas's Betydning og Medvirkning ved Fordöielsen have Anskuelserne været ubestemte. Den sammenlignende Anatomi viser, at dette Afsondringsorgan ganske mangler hos de hvirvellöse Dyr, derimod i Almindelighed findes hos Hvirveldyrene med Undtagelse af nogle Fisk. Hos de planteædende Dyr er Pankreas sædvanligviis större end hos de kjödædende, skal endog efter Daubenton tiltage hos Katte, der kun ernæres med Plantekost. Ogsaa hvad Pankreas angaaer har det spæde Barn Lighed med de kjödædende Dyr, i det Organet er mindre udviklet hos dem end hos Voxne. Vanskeligheden ved at erholde en til Forsög tilstrækkelig Mængde af Bugspyt, har været Aarsag til, at Pankreas's Funktion længe forblev ubekjendt, dog tör det nu antages, at en væsentlig Virksomhed for Bugspyttet er at danne en Emulsion med det i Födemidlerne indeholdte Fedt og gjöre det skikket til at absorberes af Chyluskarrene *). At imidlertid Pankreas hos de kjödædende Dyr og hos Börn, der fortrinsviis ere henviste til Næring med Mælk, er mindre

*) Ifölge Bernards Undersögelser om Bugspyttet, see Ugesk. f. L. 2den Række XII (1850) Nr. 6—7.

end hos de planteædende Dyr, der kun optage en meget ringe Mængde neutralt Fedt i deres Föde, viser, at den ogsaa maa have et andet Öiemed. Coaguleret Æggehvide og Ostestof forandres ikke ved Bugspyttet. Derimod bliver Stivelseklister, som digereres dermed ved en Varme af 30°, snart fuldstændig flydende og viser allerede efter et Qvarters Forlöb Dextrin, efter 1½ Time en fuldstændig Forvandling til Sukker. Naar derfor denne Vædskes Opgave er at gjöre Fedtet skikket til Absorbtionen, saa har den vist ogsaa den Funktion at forvandle stivelseholdigt Mel, hvorfor ogsaa Pankreaskirtlens uforholdsmæssige Störrelse hos de med hint Födemiddel ernærede Dyr taler. Börn, der udelukkende födes med Melspise, faae en stor og fed Pankreas. Mærkelig er ogsaa Pankreas's Fedtrigdom ved en vedholdende Nydelse af spirituöse Drikke.

Med Tarmindholdets Indtræden i Tyktarmen er Fordöielsesprocessen under Börns normale Ernæring med Mælk fuldendt; de lysegule, svagt lugtende Excrementer blive ved Bugvæggens og den peristaltiske Bevægelses forholdsviis kraftige Virksomhed, dernæst formedelst Tyktarmens Slimhindes svagere Folder, den ringe Udvikling af Blindtarmen og Tarmkanalens forholdsviis mindre Længde udtömte med Hurtighed og Lethed. Forövrigt udöver Tyktarmens Sekret kun en afgjort Virkning paa de vegetabilske, navnlig paa de til Gruppen af Kulhydrater hörende Næringsmidler, i det der af Stivelsen endnu bestandig dannes Sukker og Mælkesyre, maaskee ogsaa Smörsyre, hvorfor ogsaa Excrementerne for det meste reagere surt ved melholdig Næring. Det samme skeer hos de Börn, der fortrinsviis ere henviste til denne Föde. Följen deraf ere Hudlöshed ved Anus og vedvarende Catarrh i Tyktarmen. Om Æggehvide ogsaa kan oplöses i Tyktarmens Sekret, er endnu ikke med Sik-

kerhed afgjort. Udtömmelse af Fedt ved Stolgangen iagttog Home hos et atrophisk Barn, Bright ved Sygdomme i Pankreas. Lidt Fedt indeholdes imidlertid stedse i Börns Excrementer, dog er dette endnu ikke noget Tegn paa Sygdom i de ved Fedtabsorbtionen virksomme Organer; kun naar noget betydeligere Qvantiteter af Fedt afgaae, vilde man kunne slutte til noget saadant, da Optagelsen af fede Bestanddele i Karsystemet, som Boussaingault meget rigtig har viist, er temmelig indskrænket, og derfor altid uforandret Fedt maa afgaae hos Börn ved en rigelig Mælkenæring. F. Simon fandt i et 6 Dage gammelt Pattebarns Fæces 52 pCt. Fedt, foruden Galdefarvestof og andre ikke nöie bestemte organiske Bestanddele. Bruges stivelseholdig Föde til Börn, afgaaer en stor Mængde deraf uforandret og lader sig ogsaa med Lethed mikroskopisk og chemisk eftervise. Ved Tarmcatarrh hos Börn paaviste Landerer uforandret Galde samt tillige Æggehvide; disse Galdebestanddeles Forekommen maa forklares af Excrementernes hurtige Bortgang, hvorved Galden ikke faaer Tid til at forandres. Af nydte Stoffe fandt Landerer ligeledes i saadanne Tilfælde af Diarrhe hos Börn Sukker og Stivelse i uforandret Tilstand. I de saakaldte hakkede Stolgange hos Börn finder man Casein i ikke ubetydelig Mængde.

Efterat vi i det Foregaaende have betragtet den barnlige Organismes Forhold til Födemidlerne og fremsat adskillige Bemærkninger om enkelte Næringsstoffes Hensigtsmæssighed og Skadelighed, skal i næste Afsnit kortelig omhandler Mælkens Fortrin og Betydning som Föde for den barnlige Organisme.

(Sluttes i næste Nr.)

Besættelsen af Lectoratet i Medicin ved Christiania Universitet.

Det ved Prof. Skjelderups Afsked (Januar 1849) ledigblevne Læreembede i Anatomi og Legalmedicin ved Norges Universitet var efter Facultetets Forslag bestemt til muligen at skulle besættes ved videnskabelig Concurrence, og da, ifölge Norges Grundlov, ogsaa Udlændinge kunne ansættes som Lærere ved Universitetet, var en Bekjendtgjörelse om Embedets Vacance og Betingelserne for dets Besættelse besörget indrykket saavel i svenske som i danske Tidsskrifter (see Ugesk. f. L. 10. Nov. 1849). Der meldte sig imidlertid kun to Indfödte, nemlig Corpslæge I. A. Voss og Cand. med. I. A. Lie, hvilken sidste senere tog sin Ansögning tilbage. Da Spörgsmaalet om Concurrence saaledes maatte bortfalde, blev der ifölge Facultetets Forslag meddelt Corpslæge Voss Tilladelse til at holde offentlige Pröveforelæsninger i Anatomi og Legalmedicin for dertil beskikkede Censorer, med Tilsagn om at udnævnes til Lector i Medicinen, hvis Pröven fik et tilfredsstillende Udfald.

Disse Forelæsninger, hvis Antal bestemtes til 4, 2 anatomiske og 2 medico-legale, holdtes den 12te, 13de, 14de og 15de Juni over följende ved Lodtrækning bestemte Opgaver:

1) Ingvinalregionen (med Præparation paa Cadaver, efter 6 Timers Forberedelse).

2) Hvorvidt kan det paavises, at alle Elementarorganer i den dyriske Organisme udvikles af Celler? (3 Timers Forberedelse, uden Afbenyttelse af litterære Hjælpemidler).

3) Om Bedömmelsen af Læsioners Lethalitet fra et medico-legalt Standpunkt og med særligt Hensyn til den norske Criminallov. (Af denne Forelæsning, der holdtes med 8 Dages Forberedelse, skulde et skriftligt Exemplar afgives til Censurcomiteen).

4de Forelæsning, hvortil Opgaven bestemtes ved eget Valg, handlede om Partus serotinus i medico-legal Henseende.

Censurcomiteen afgav följende Hovedcensur: „Ved samtlige Forelæsninger lagde Corpslæge Voss for Dagen at besidde grundige og fuldstændige Kundskaber saavel i de ham ved Lodtrækning tilfaldne som i det af ham selv valgte Æmne. Hans Foredrag, som over de to anatomiske Opga-

ver holdtes frit, var let, klart og tydeligt. Den af ham udförte Dissektion röbede Övelse og Færdighed," og anbefalede ham enstemmig til det af ham ansögte Lectorat i Medicin.

Qvarantæne. Foruden de i forrige Nummer anförte tydske Stæder, der ere erklærede for cholerasmittede, har Finansministeriet endvidere, paa Grund af at der i Malmö ikke har kunnet meddeles rent Sundhedspas med Hensyn til Cholera, under 17de August erklæret den svenske Kyst fra Helsingborg til Ystad, begge Stæder inclusive, for cholerasmittet.

Vacance. Lægeembedet ved Odense Graabrödre Hospitals Daareanstalt og Lemmeafdeling er bekjendtgjort vacant den 17de August. Ansögninger om dette Embede, med hvilket er forbunden en aarlig Gage af 300 Rbd., modtages i Löbet af 6 Uger af Odense Stiftsövrighed, der ved Kgl. Rscr. af 9de Mai 1848 er bemyndiget til at besætte samme. Det bemærkes, at den der beskikkes i dette Embede vil være pligtig at underkaste sig de Forandringer, der i Fremtiden maatte blive besluttede med Hensyn til Embedet.

Litteratur. Dyrerigets Naturhistorie. Til Skolebrug og Selvunderviisning udarbeidet af V. Prosch, med opysende Trænit og Chemitypier. 1ste Afdeling. C. A. Reitzels Forlag.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 31. August. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 10.

Redigeret af C. Hempel.

Om spæde Börns Næring i physiologisk og pathologisk Henseende.

(Clarus: Analekten zur Pædiatrik u. Gynäkologie i Jenaische Annalen für Physiologie und Medicin. II. Bd. 2. Heft 1850).

(Sluttet).

2. *Det spæde Barns Næring.*

Naar det af de foregaaende Betragtninger fremgaaer, at det spæde Barn ifölge dets Fordöielsesapparats Bygning og hele Indretning er henvist til animalsk Næring, og dernæst er eftervist, at kun animalsk Kost i flydende Tilstand passer for Barnet, saa er det ikke vanskeligt at indsee, hvorfor Mælk er det mest hensigtsmæssige. Det er ikke Hensigten at levere en vidtlöftig Afhandling over Mælken, her skal kun dette Næringsmiddel og dets Varieteter betragtes med Hensyn til den barnlige Organisme. Allerede en overfladisk Betragtning af Mælk i Almindelighed viser os dens store Betydning som Ernæringsmiddel; da den indeholder alle nödvendige Erstatningselementer for den menneskelige Organisme, kan den alene og fuldstændig vedligeholde Ernæ-

ringen. Ovenfor er allerede talt om Mælkens Fordöielse og dens Forandring i Maven. I Tyndtarmen bliver nu Mælke-Chymus adskilt i en incrementel og excrementel Del, hvorved dannes en Mængde Gas og en lysegul, omtrent 6—7 pCt. af den nydte Mælk indeholdende Masse af Excrementer. Vel er en sammenlignende Bestemmelse af Næringsmidlernes Bestanddele og Mængde i Forhold til Excrementernes vanskelig at afgive, af den Grund at Massen af disse sidste ofte opholder sig længe i de tykke Tarme, og i denne Henseende kunne de i den senere Tid i mange Skrifter opgivne Nutritionsskalaer kun holde sig til det Almindelige, i det en omtrentlig Procentberegning over det Nydte og Udtömte ved en bestemt Slags Kost kun lader sig gjöre med Nytte under den Betingelse, at et ensartet Næringsmiddel gives udelukkende i lang Tid; men netop hertil giver den barnlige Organisme os de mest passende Midler ihænde.

Man har saaledes temmelig constant beregnet Excrementerne ved Mælkediæt til 6—7 pCt. og den incrementelle Del af Chymus til 93—94 pCt., hvilket giver os et bestemt Begreb om Mælkens höie Værdi som Næringsmiddel. Naturligviis forbeholdes derved yderligere Undersögelser over de forskjellige Arter Mælk og deres Forhold til Barnets Organisme. Mælkechymus er indrettet til fuldstændig at erstatte Organismens daglige Stofafgang. Det optagne Oste-stof erstatter Blodets qvælstofholdige Bestanddele (Æggehvide, Fibrine, Hæmatin o. s. v.), Smör og Sukker erstatte Fedtet samt Blodets og Musklernes Mælkesyre og blive altsaa til meget hensigtsmæssige Respirationsmidler; de mineralske Bestanddele i Mælken oprette Blodets Tab af samme Stoffer, og Mælkens Vand erstatter Blodets Vand. Den betydelige Mængde af Kalksalte i Mælken (efter Haidlen 0,34 pCt. hos Oxen) synes at staae i et nærmere For-

hold til Bendannelsens physiologiske Krav hos det spæde Barn.

En Sammenligning af de væsentlig til Ernæringen tjenende Bestanddele i de almindeligste Sorter Mælk giver omtrent følgende Forhold: 1) Indholdet af Ostestof i de forskjellige Mælkesorter aftager i Mængde efter følgende Orden: Faarets, Hoppens, Gedens, Koens, Menneskets, Æselets Mælk; 2) af Smör er Indholdet störst i Hoppens, derefter i Faarets, saa Koens, Menneskets, Gedens, mindst i Æselets; 3) af Mælkesukker: först Æselets, saa Menneskets, Koens, Faarets, Hoppens, tilsidst Gedens. Den sidste Beregning er dog ei ganske sikker. 4) Med Hensyn til de faste Bestanddele tilsammen kommer först Hoppens, saa Faarets, Koens, Gedens, Menneskets og Æselets Mælk. Naturligviis har Mælkens Alder, Individets Föde, Legemsbevægelse, Constitution, Alder og mange Biomstændigheder en ikke ubetydelig Indflydelse paa Mælkens Beskaffenhed.

Efter denne Scala staaer Menneskemælk i enhver Henseende nærmest ved Æselmælk, hvorimod den er temmelig forskjellig fra Komælk. De væsentligste Forskjelligheder bestaae deri, at Komælk er langt righoldigere paa faste Stoffer, navnlig paa Smör og Casein, og hurtigere og lettere bliver sur end Menneskets Mælk. Dog er denne sidste ogsaa væsentlig forskjellig efter Diegivnings Tidspunktet. Den strax efter Födselen afsondrede Mælk, Colostrum, indeholder en betydelig Mængde faste Bestanddele, navnlig Smör, Mælkesukker og Salte, hvorved forklares dens afförende Virkning paa Barnet, beregnet paa Bortfjernelsen af Meconium. Kort efter Födselen aftager Mælkens concentrerede Tilstand, men tiltager igjen efter omtrent 4—6 Ugers Forlöb og bliver nu temmelig uforandret under hele Diegivningen, selv under ugunstige ydre og indre Omstændigheder.

Kun Indholdet af Smör frembyder ikke uvæsentlige Forskjelligheder efter Födemidlerne, Legemets Bevægelse og deslige, i det samme ifölge Playfair og Boussaingault tiltager betydeligt ved en paa Fedt og Stivelse righoldig Föde samt ved ringe Legems-Bevægelse, derimod aftager ved tarvelig Næring og stærk Legemsbevægelse. Indholdet af Ost staaer derimod i det omvendte Forhold. Om Dagen under Græsfodring fandt Playfair i 1000 Dele Komælk: 54,0 Casein og 37,0 Smör; om Natten ved Staldfodring: 39,0 Casein, 56,0 Smör. Under samme Forhold fandt han ogsaa, svarende til Tabet af Casein, en Aftagen af Sukkeret, nemlig ved Græsfodring 38, ved Staldfodring 30 (pr. mille). Lignende, om end ringere Fluktuationer udviser Menneskemælk under Indflydelse af stærkere eller ringere Legemsbevægelser, og vi besidde heri et vigtigt men altfor lidt benyttet Moment til at indvirke paa Barnets Ernæring. — Betragte vi Fedtets Nytte i Almindelighed, saa see vi, at det opfylder et dobbelt Öiemed: et mekanisk, der beroer paa dets Egenskab som en slet Varmeleder at hindre for hurtige Afvexlinger i den dyriske Varme (hos Börn synes det betydelige Fedtlag at svare til deres större Varmetrang); et chemisk-physiologisk, der viser sig i dets Virksomhed ved den dyriske Stofvexel. I sidstnævnte Henseende kan man efter de nyere Undersögelser kortelig fremstille dets Betydning paa følgende Maade: 1) Fedtet spiller en Hovedrolle næsten ved enhver Celledannelse i physiologisk og pathologisk Tilstand, det er maaskee Grundlaget for enhver Celle. Blodcellernes kornede Indhold er Fedt, det forekommer i det nylig udskilte Plasma, plastiske Exsudater indeholde det i rigeligere Mængde end ikke-plastiske (f. Ex. hydropiske og tuberkulöse). 2) Det tjener til Dannelsen af Galden; Portaarens Blod indeholder mere Fedt end andre Veners Blod. Hos det magre

nyfödte Barn findes megen Galde, i Forhold som Galden aftager, tiltager Fedtet i Legemet; Polycholi hos Börn (icterus neonatorum) er forbunden med Afmagring. Ogsaa hos Voxne staaer Forögelsen og Formindskelsen af Fedtet i omvendt Forhold til Galdeafsondringen; et Exempel herpaa haves i den forögede Fedtdannelse hos Drankere.

Ville vi gjöre en praktisk Anvendelse af den ovenfor fremsatte Kjendsgjerning, at Mælkens Indhold af Fedt tiltager ved fedt- og melholdig Næring, saa följer deraf, at vi ere istand til gjennem Mælken af Ammer eller Köer, der leve under tilsvarende Forhold, at indvirke therapeutisk paa Barnet under alle Omstændigheder, hvor en föroget Tilgang af Fedt er fornöden. Som saadanne maa nævnes Scrophulose, Tuberculose, Atrophi i Almindelighed o. fl. I ethvert Fald maa den paa denne Maade tilveiebragte Tilvæxt af Fedt i Næringsmidlerne være at foretrække for den, der bevirkes ved den direkte Nydelse af fedtholdige Lægemidler, som Levertran, Mandelolie og deslige. Naturligviis maa der under disse Omstændigheder ikke være nogen betydelig forandret Tilstand i Tarmkanalen tilstede. At Ostestof ifölge sin chemiske Sammensætning maa være et udmærket Næringsmiddel, behöver ingen videre Udvikling og er allerede forhen omtalt. Ved denne Leilighed blev dog ogsaa bemærket, at en större Mængde Ostestof i Mælken giver et meget fast Coagulum, der vanskelig oplöses i Fordöielsesvædskerne og altsaa let hindrer Fordöielsen. Spæde Börn maae desaarsag have en Mælk, der er forholdsmæssig fattig paa Ostestof. Naturen har ogsaa sörget derfor, i det Moderens Mælk i Begyndelsen kun indeholder lidt Ostestof og först senere faaer en större Tilvæxt deraf. Naar derfor en Moder ikke selv kan amme, maa der sörges for, at saadanne Börn overgives til en Amme med ung Mælk, og

hvor dette ikke kan skee, opfödes med en fortyndet Komælk. Ogsaa i denne Henseende kan der blive Anvendelse for den Iagttagelse, at Mælkens Indhold af Ostestof aftager ved Staldfodring. Et rigeligt Indhold af phosphorsur Kalk i Osten gjör denne til et meget virksomt Constituens for Knoklerne; navnlig i Dentitionsperioden, hvor Blodet lider en Afgang af dette Stof ved dets Afsætning i Tænderne, maa det derfor söges erstattet ved Nydelsen af mere Ost under Form af en tykkere Komælk, mulig ogsaa ved en kunstig Tilsætning af dette Salt, isærdeleshed da, som ovenfor viist, Fordöielsescanalens til denne Tid forandrede Indretning allerede er mere afpasset til compactere Næringsstoffer.

Forholdene före det med sig, at ikke enhver Moder er istand til selv at amme sit Barn og heller ikke bör gjöre det, naar deraf opstaaer Skade for hende selv eller for Barnet. Tuberkulose, Gigt, Scrophulose, skorbutisk og vattersotig Tilstand hos Moderen, for smaa eller betydeligt syge Brystvorter, stor Udtömmelse og Afmagring, paa Ny indtrædende Menstruation eller Svangerskab, vedholdende Sindsbevægelser ere de væsentligste Potenser, der enten ganske forbyde Diegivningen eller gjöre en tidlig Standsning af den tilraadelig. Med Hensyn til Sygdommes Indflydelse paa Mælken ere imidlertid Pathologernes og Chemikernes Erfaringer forskjellige. Imedens Simon og Donné aldeles ingen pathologisk Forandring have fundet i syphilitiske Fruentimmers Mælk, mangler der ikke tydelige Beviser paa den skadelige Virkning af syge Mödres Mælk. Som et Exempel, hvor denne Indflydelse tydelig viste sig, anförer Clarus af egen Iagttagelse en ung Pige paa 17 Aar, hvis Moder var fuldkommen sund ved hendes Födsel, men 8 Uger derefter, ifölge en paalidelig Beretning, blev syphilitisk ved

Smitte fra Manden. Sygdommen gik senere over til en haardnakket Psoriasis. Det hidindtil sunde Barn begyndte at afmagre og led efter den Tid af en universel Atrophi og mange Slags Hududsletter, senest er hun i höi Grad chlorotisk og angrebet af Ozæna. De tidligere og senere efter Moderens Helbredelse födte Södskende ere sunde. Dehne og Andres Erfaringer stemme vel ikke med den chemiske Undersögelse, men ere snarere et Beviis paa Utilstrækkeligheden i den chemiske Pröve af Mælken end paa Urigtigheden af den pathologiske Erfaring. Iövrigt har Herberger ved Undersögelser af Mælken af Köer, der lede af Klovsyge, iagttaget en betydelig Forandring i samme. I förste Stadium af Sygdommen fandt han et större Indhold af Alcali, henflydende, ufuldstændige Fedtkugler saavelsom en fuldstændig Coagulation ved Löbe. I andet Stadium var Mælken seig som Slim, havde en putrid Lugt og Smag og indeholdt faa Fedtkugler. I begge Stadier var Ostestoffet og Sukkeret betydelig formindsket, Saltene derimod kjendelig forögede, og som en abnorm Bestanddel fandtes kulsurt Ammoniak. Ogsaa den Omstændighed, at Sindsaffekter udöve en Indflydelse paa Mælken, er en Paastand, der mere gjöres af praktiske Læger end af Chemikerne, og er navnlig af hine bevist ved mange ubestridelige Kjendsgjerninger, ifölge hvilke Kramper og selv Döden opstod som Följe deraf hos spæde Börn. Simon fandt efter heftige Sindsbevægelser et stærk lugtende Stof i Mælken (Fedtsyre?) og senere meget Svovlbrinte, L'Heretier megen fri Syre.

Naar altsaa nu Omstændigheder kunne indtræde, der forbyde Diegivningen, saa bliver Spörgsmaalet, hvilken Næring der er at vælge, som bedst svarende til de physiologisk-chemiske Fordringer. Som bekjendt har man to Ud-

veie: enten vælges en Amme, eller Barnet opfostres kunstigt. Naar Barnet er nogle Maaneder gammelt, stemmer Clarus mest for den sidste Fremgangsmaade, da det er meget vanskeligt at finde en Amme, der svarer til alle eller kun til de fleste Fordringer. For det Förste gives der Forhold og undertiden endog legemlige Tilstande hos Ammen, der undgaae selv den skarpeste Undersögelse; dernæst fandt han ingen Skade for Börn af en kunstig Opfostring, især naar man dertil vælger en god Komælk eller, hvor det lader sig gjöre, Æselmælk. Vil man opföde Barnet paa denne Maade, saa giver man i de förste Dage söd Mælk, som man lader det indsuge af en Patteflaske. Blive Barnets Udtömmelser gule, saa giver man en Blanding af lige Dele kogt Komælk med Vand eller Fennikelthe, og naar Barnet taaler det, selv ren Komælk, hvortil man kan sætte en ubetydelig Del Sukker, da den indeholder mindre Mælkesukker end Menneske-Mælk. Faaer Barnet Diarrhe deraf, kan man udrive noget Æggeblomme i Mælken, og behöver ikke strax at tage sin Tilflugt til Rhabarber. Henimod Dentitionen kan man, hvis den hidtil brugte Næring ikke er tilstrækkelig for Barnet, give det Tvebak udblödt i Mælk, siden i Due-, Kalve- og Oxekjödsuppe, eller Riis, Perlegryn og deslige. Tyk Melgröd maa undgaaes; de skadelige Följer deraf ere ovenfor omtalte. Forstoppelse udfordrer en stærkere aktiv og passiv Bevægelse, Ophold i fri Luft, et Vandclyster og i Nödsfald Forandring i Næring. Vedholdende Diarrhe kræver Stivelseclyster og undertiden ogsaa en forandret Diæt. Stedse maa kunstig opfostrede Börn undergives en omhyggeligere Pleie end saadanne, hos hvilke den naturlige Ernæringsmaade medförer mindre Fare for Sygdom, hvor man altsaa med större Sikkerhed kan gjöre Regning paa Naturens Hjælp. Den paa Respirationsstoffe righoldi-

gere kunstige Næring kræver fremfor Alt en stærkere Bevægelse og hyppigere Aanden i frisk Luft end den naturlige, der gives i Modermælken.

Nærmest ved Mælken i Henseende til Værdi som Næringsmiddel staae Æg og Kjödspiser; de förste ansees endog for mere skikkede til at levere alle til Erstatning af de tabte Dele nödvendige Elementer selv i concentreret Tilstand. Den i Æg indeholdte Glycerinphosphorsyre kan maaskee erstatte det samme Stof, der indeholdes i Nervesubstansen, og upaatvivlelig virke gavnligt hos atrophiske Börn. Æggeblommen afgiver et fedt- og æggehvideholdigt Næringsmiddel. Den bestaaer efter Prout af 29 pCt. Fedt, 17 pCt. Æggehvide og 54 pCt. Vand. De tillige i Æg indeholdte Salte opveie meget fuldstændigt Blodets Tab af disse. Hviden indeholder omtrent 12—13 pCt. Æggehvide, 2 pCt. Extractivstoffer og 85 pCt. Vand, Resten er Salte. Naar der altsaa ikke kan være Noget at erindre imod begges Værdi som Næringsmiddel, hvilket navnlig bekræftes ved Gobleys udmærkede Analyse og ved den Omstændighed, at der kun dannes omtrent 7 pCt. excrementitielle Stoffer, saa ere dog Æg mindre passende for Börn, fordi deres Æggehvide danner et meget fast, tungt oplöseligt Coagulum, og en betydelig Gasudvikling följer efter. Et Stof, der fortjener Opmærksomhed i therapeutisk Henseende, er Caviar, der i Engelland hyppig bliver brugt imod Tuberkulose (Bennett). Den bestaaer efter John af 6,2 pCt. flydende Æggehvide, 4,3 pCt. smöragtigt Fedt, 6,7 pCt. Kogsalt, 0,6 pCt. phosphorsur Kalk og Jernilte, 58 pCt. Vand, 24 pCt. höre til deres hindede Væv. Den er let fordöielig og vilde altsaa godt taales af Börn.

Fast Kjöd er af tidligere angivne Grunde aldeles ikke passende for spæde Börn. Kjödsuppe ansees sædvanligviis

for særdeles nærende, men denne Egenskab kan neppe tilskrives dens Kreatin, da dette Stof dels forekommer i for ringe Mængde, dels udskilles igjennem Nyrerne: havde det en væsentlig Betydning for Ernæringen, vilde det sikkerlig ligesom Æggehviden tilbageholdes. Det Samme gjælder om Kreatinin, hvis Mængde i Musklerne ikke engang endnu er sikkert bestemt; i Urinen forekommer det endnu i større Mængde end Kreatin. For at forklare Kjödsuppens ernærende Kraft staaer altsaa kun tilbage at tilskrive den hovedsageligen Fedtet, Æggehviden og maaskee Mælkesyren. Men disse Bestanddele indeholder i Mælken dels i større Mængde, dels langt hensigtsmæsigere fordelte; desuden mangler Kjödsuppen Caseinen og virker efter den praktiske Anskuelse hidsende. I denne Henseende maa altsaa Mælken foretrækkes Kjödsuppe som Næringsmiddel; derimod danner Kjödsuppe, som ovenfor angivet, en meget hensigtsmæssig Overgang til den faste Kjöddiæt i en senere Alder.

3. *Upassende Nærings Indflydelse paa den barnlige Organisme.*

De Forandringer, som en uhensigtsmæssig Diæt aabenbart frembringer hos Börn, have vi hidindtil bestræbt os for at före tilbage til deres nærmeste Elementer og ved Physiologiens, Chemiens og den sammenlignende Anatomis Hjælp at paavise deres directe Indvirkning paa Organismen. Under den store Vanskelighed, der er forbunden med Besvarelsen af det Spörgsmaal, om en Sygdom eller et Sygdomssymptom opstaaer alene og som en nödvendig Følge af en bestemt Aarsag, bliver det, hvor en Mulighed dertil er tilstede, saa meget mere nödvendigt og vigtigt at henföre Diætens Indflydelse til dens förste Begyndelse, som den numeriske Sammenstilling af en Mængde lagttagelser

stedse efterlader en Tvivl om den angivne Aarsag virkelig har foranlediget den paafölgende Sygdom eller ikke. Denne sidste Omstændighed giver derfor Anledning til det Phænomen, som en Sammenligning af mange saadanne Opstillinger frembyder, at medens den Ene angiver en Potens som Sygdomsaarsag, paastaaer en Anden det Modsatte, at forskjellige Aarsager kunne have en og samme Følge og igjen en enkelt Aarsag kan have meget forskjellige Følger. En anden Fremgangsmaade er den at gaae tilbage fra de senere Følgesymptomer til Begyndelsessymptomerne, og fra disse atter med störst mulig Nöiagtighed til de aabenbare eller formodede Aarsager, og see, om disses nödvendige Sammenhæng med det förste Sygdomssymptom lader sig forklare efter chemiske, physiologiske eller physicalske Grundsætninger. Denne Vei er her saavidt muligt betraadt, og som Resultat er fremgaaet, at et Næringsmiddel kan virke ugunstigt, fordi det i og for sig ikke opfylder Betingelserne for en fuldkommen Ernæring, eller ved sin physicalske eller chemiske Indflydelse direkte fremkalder Forstyrrelser, altsaa er absolut skadeligt; 2) fordi Barnets Organisme formedelst sin Indretning og Forskjellighed fra den Voxnes ikke er istand til at bearbeide Næringsmidlet, der altsaa relativt virker skadeligt.

En slet Næring yttrer sine skadelige Følger for det Förste paa Optagelsesstedet, hvortil regnes Tarmkanalen i dens hele Længde; og dernæst paa Legemets almindelige Ernæring; disse sidste lade sig igjen inddele i en utilstrækkelig Stofvexel og i Frembringelsen af abnorme Dannelser.

a. Upassende Nærings skadelige Virkninger paa Tarmkanalen. Efterat der i förste Afdeling er gjort opmærksom paa de umiddelbare og direkte ugunstige Følger af saadanne Födemidler paa enkelte Dele af Fordöiel-

sescanalen, staaer nu tilbage at eftervise bestemte Sygdomsformers Sammenhæng med hine primitive Forandringer.

At Fordöielsesprocessen hos spæde Börn udöver en overordentlig vigtig Indflydelse paa den hele Organisme, er ubestrideligt. En Sammenligning af de i andre Organer forekommende Sygdomme og Sygdomssymptomer med de, som forekomme i Tarmkanalen, viser ogsaa et særdeles hyppigt Aarsagsforhold af de sidstnævntes til de förste. Vi behöve i denne Henseende kun at erindre om de hyppige Phænomener af Hjerneanæmi, der ledsage haardnakkede Diarrheer, om Symptomerne af universel Tæring og Hydræmi, der följe efter disse. Da nu Börns Tarmkanal i og for sig indeholder færre Betingelser for Sygdom end f. Ex. Lungerne, saa kunne de saa hyppig optrædende Tarmkanalens Sygdomme kun forklares ved uhensigtsmæssig Næring. Sammenfatte vi de ovenfor nævnte skadelige Potenser under en samlet Oversigt, saa have de i det Hele det tilfælleds, at de enten directe forstyrre Fordöielsen, naar et Stof, der allerede er i Begred med at gjære, f. Ex. sur Mælk, gjærende Melgröd og deslige, indbringes i Maven, eller indirecte, naar den givne Næring, i Misforhold til Fordöielsessafterne i Maven, undergives en selvstændig abnorm Decomposition, der i begge Tilfælde forplanter sig til Tarmkanalens Indhold. Naar nu, som forhen er viist, en slet Nærlng allerede ad mekanisk Vei betinger en forandret Virksomhed i Maven, og hertil endnu komme fjernere Betingelser for Gjæring, saa bliver det indlysende, hvorledes Mavens Indhold let kan gaae over i en abnorm Decomposition, saasnart Mavesaftens Syre, der ellers pleier at modstaae en saadan, ikke eller i for ringe Grad er tilstede, som Tilfældet er ved Mavecatarrh. Det Nærmere herom er allerede forhen udviklet. Ved disse Forandringer bemærkes ogsaa Dannelsen af Gjærsvamp; dog er det undertiden vanskeligt at afgjöre, om de i Sekreterne forefundne Svampe ere indförte udenfra, f. Ex. ved Næring med Bröd, eller om de ere dannede i selve Legemet. Betragte vi det spæde Barns Næringsmidler under Diarrheer og sammenholde hermed de chemiske og mikroskopiske Undersögelser af Udtömmelserne fra Tarmkanalen, den saa hyppige Svampdannelse paa Mundhulens og Spiserörets Slimhinde (Soor) og den ikke sjelden forekommende Emollition af Mavens og Tarmkanalens Slimhinde, saa ville Betingelserne for en Gjæringsproces og en Medvirkning af samme neppe være at miskjende.

b. Skadelig Indflydelse af upassende Föde paa Legemets Ernæring. Naar et Barn erholder en

slet Næring, saa aabenbare Følgerne deraf sig först i Tarmkanalen. Barnet fordöier enten slet ikke, idet det Nydte dels opkastes ved en haardnakket Brækning dels udtömmes forneden, eller det fordöier ikke paa rette Maade, i det der tilberedes en til Ernæringen upassende Chymus. I begge Tilfælde afmagrer det og bliver atrophisk. Men förend denne Atrophi træder aabenbart frem i hele Organismen, bemærker man temmelig bestemte Forbindelsesled imellem den primære Forandring, der i de fleste Tilfælde maa söges i den slette Næring, og den endelige Følge, almindelig Atrophi og Tæring.

En af de vigtigste af disse Forbindingsled er den geleagtige Emollition af Maven. Hvorvidt denne Gastromalaci er et cadaveröst Phænomen eller er opstaaet af Sygdom i levende Live, bestemmer Engel ved följgende Tegn. Han anseer den for Følge af Sygdom, naar den har dannet sig uafhængig af en Lighypostase og opnaaet en saadan Grad, som ikke svarer til de sædvanlige cadaveröse Phænomener, naar den er skarpt begrændset og ensformig har angrebet Delene, naar endelig de blödgjorte Steder befinde sig i en fuldstændig Oplösnings-Tilstand. Sædet for den ægte, af Sygdom opstaaede Gastromalaci er constant Mavens Blindsæk, navnlig den Del, der i Henhold til de ovenfor fremsatte Bemærkninger udvikler sig pathologisk hos Nyfödte formedelst faste ufordöielige Næringsmidler; Emollitionen selv er næsten altid forbunden med Udvidning af Maven og udvikler sig efter Engel först i Forbindelse med og efter en længere Tilstedeværelse af Anæmi og Atrophi i Mavens Slim- og Muskelhinde, hvorefter da Emollionen paafölger ved Indvirkning af den normale Mavesaft under Mavens fastende Tilstand, fornemmelig naar Mavesaftens Mængde er föröget ved foregaaende Brækning eller ved Optagelse af sure eller Syre udviklende Næringsmidler.

Atrophi af Slimhinden er altsaa Udgangspunktet ved denne Art af Emollition. Denne Atrophi udvikler sig nu ifölge Erfaringen ved Udvidning af Maven formedelst afspærrede Sekreter og finder sin Analogi i lignende Processer i Galdeblæren, i Livmoderen, Modertrompeterne, Processus vermiformis o. s. v. Slimhinden viser sig da tynd, skjör, glat og glindsende. Forfölge vi altsaa Gangen og Rækkefölgen af de efter hinanden opstaaende og fremkaldte Processer, saa vil denne være följgende: 1) Slet, let gjærende Föde, navnlig Amylacea og tyk, meget Ost indeholdende Mælk. 2) Tilbageholden af Föden i den udvidede Mave. 3) Gjæring. 4) Atrophi i Slimhinden. 5) Emolli-

tion. 6) Følger af denne. Ved Siden af Emollitionen i Mavens Grund træffes i saadanne Tilfælde ofte den samme Tilstand i Blindtarmen.

Her maa kortelig omtales den Anskuelse, ifølge hvilken Gastromalacien ikke bliver at henregne til Sygdomsprocesserne, men ene og alene er at tilskrive en saakaldet cadaverös Fordöielsesvirksomhed. Denne Mening er fremsat af Elsässer og Henle, men de anförte Grunde kunne ikke ansees for bevisende. Saaledes siger Henle blandt Andet: „At en Emollition af Mavehinderne i den Grad, at den lemfældigste Beröring foranlediger Gjennembrud, ikke kan have bestaaet i levende Live uden at medföre Ruptur, derom kan vel neppe herske nogen Strid.“ Men naar man betænker, hvorlænge Individer med runde Mavesaar kunne forskaanes for Perforation, endvidere at under enorme Destruktioner af Svovlsyreforgiftning just ikke meget hyppig opstaaer Gjennemboring af Maven, saa lader sig ogsaa antage, at den emollierede Barnemave længe kan gjöre Modstand. Dog er det at formode, at hvor en Gastomalaci er begyndt i levende Live, gjör Emollitionen ogsaa Fremskridt efter Döden, og at altsaa Maven ved Obductionen findes tyndere end den var i levende Live.

Naar endvidere Elsässer som Forklaring af den efter hans Anskuelse cadaveriske Emollitions Hyppighed i den spæde Alder anförer, at Sukker, Stivelse og Æggehvide, der udgjöre Hovednæringen, forvandles til Mælkesyre, og det derfor beroer paa den i Dödsöieblikket tilstedeværende Syremængde, hvorvidt Fordöielsesprocessen fortsættes efter Döden, saa maa herimod erindres, at den til denne Forandring nödvendige Varme efter Döden meget snart taber sig.

En anden Følgetilstand er universel Anæmi, der forklares af den manglende Assimilation og Tarmkanalens som oftest stærkt forögede Sekretion. Eftersom denne Tilstand hurtigt medföres af betydelige Blodtab, kan den vistnok lige saa godt, om end langsommere, bevirkes ved Mangel af den tilbörlige Stof-Optagelse. Manglen af farvede Blodceller hænger maaskee sammen med den paafaldende Mangel paa Fedt i Blodet og Chylus hos atrophiske Börn, forudsat nemlig at Anskuelsen om Fedtets Indflydelse paa Dannelsen af farvede Blodceller er rigtig.

Den universelle Atrophi indtager vel hele Legemet, men dog langt fra alle Organer og Systemer til samme Tid og i lige höi Grad. Den almindelige Aftagen, som Blodmassen lider, træffer först Fedtet, Bindevævet og de beslægtede Væv, dernæst Tarmkanalen, de vilkaarlige Muskler,

saa de organiske Muskelmembraner, de parenchymatöse Organer, endelig Benene, medens Nervesystemet, som man blandt Andet seer hos dem, der ere sultede tildöde, bliver ufortæret i alle sine Elementer.

Endelig staaer tilbage at omtale Forholdet af Næringen til Tuberkulosen, der efter en meget almindelig Anskuelse skal være en sædvanlig Følge af en slet Ernæring. Uden at gaae ind paa de mange om denne Sygdom fremsatte Theorier skal her nævnes en physiologisk chemisk Forklaring af dette Forhold, der nylig er forsögt af Bennet (Monthly Journal 1850); han mener nemlig, at de sure Fordöielsessafter i Tuberkulosen have Overvægt over de alcaliske (Galde, pankreatisk Saft); af de Stoffe som tjene til Celledannelsen vil derfor kun Æggehvide blive oplöst og tilfört Blodet, medens Fedtet ikke anvendes til Celledannelse og bortgaaer uforandret. Deraf forklares nu Nytten af Levertran og andre Fedtarter i denne Sygdom. Men afseet fra Manglen af Beviset for hin Beskaffenhed af Sekreterne, bliver det vanskeligt at indsee, hvorfor Naturen, som unddrager sin Medvirkning til Assimilation af Fedtet i Födemidlerne, skulde gjöre en Undtagelse med Fedtet i Medicamenterne og optage det til Celledannelse.

Hvor man kjender saa lidet til en Sygdoms Oprindelse som til Tuberkulosen, gjör man bedre i at holde sig til den praktiske Erfaring og, hvor en rationel Forklaring ikke kan gives, til den numeriske Methode. Denne viser nu, at slet Næring ingenlunde fremkalder Tuberkulose saa hyppigt som man i Almindelighed antager. Rilliet og Barthez*) have saaledes iagttaget, at Dannelsen af Tuberkler idetmindste ligesaa hyppig forekommer hos godt ernærede Börn som hos slet ernærede. Blandt 52 af sidstenævnte döde 28 af Tuberkulose, 24 af ikke-tuberkulöse Sygdomme, blandt 163 vel nærede döde 98 af Tuberkulose, 65 af andre Sygdomme. Naar man altsaa ikke ganske kan benægte en slet Nærings Medvirkning til Dannelsen af Tuberkelstof, saa have dog ialfald andre Potenser som Clima, Bopæl, Arvelighed, Renlighed o. s. v. en ligesaa afgjort Indflydelse.

Af denne Udvikling fremgaaer altsaa, at med Hensyn til Hyppigheden af de skadelige Følger af slet Næring maa först nævnes locale Sygdomme i Tarmkanalen, dernæst Atrophi saavel universel som local. Den væsentlige Grund til Tuberkulosen kan derimod ikke söges i slet Ernæring.

*) Lebert: Traité pratique des maladies scrofuleuses et tuberculeuses. Paris 1849.

Offentlige Foranstaltninger i Anledning af den asiatiske Cholera.

Ifölge Bekjendtgjörelse fra Sundhedscollegiet af 22de August söges en Læge, som maatte være villig til snarest muligt midlertidig at bosætte sig i Dragö eller i sammes Nærhed, for i mödende Tilfælde tillige at kunne soignere de i den der værende Contumazanstalt værende Syge, imod at erholde et passende maanedligt Honorar for Qvarantainevæsenets Vedkommende. Nærmere Aftale træffes med Sundhedscollegiets Decanus.

Ifölge Bekjendtgjörelse fra Finansministeriet af 26de August ere, paa Grund af at nogle Tilfælde af den asiatiske Cholera have viist sig i Bandholm, Lolland og Falster samt de til dette Stift hörende Smaaöer erklærede for cholerasmittede og Qvarantaine-Foranstaltninger trufne med Hensyn til Samqvemmet fra dette Stift med andre Dele af Riget. Ligeledes ere alle holstenske Havne erklærede for cholerasmittede.

Ligeledes har Justitsministeriet efter Sundhedscollegiets Opfordring foranlediget Hr. praktiserende Læge Panum til at begive sig til Bandholm, for der og i Omegnen saavel at yde den behövende Sygehjælp som med de derværende Autoriteter at træffe Foranstaltninger til at hindre Sygdommens videre Udbredelse.

Ifölge Kgl. Resolution af 11te August skal der oprettes to selvstændige Apotheker, det ene i Vestervig Sogn, Thisted Amt, det andet i Landsbyen Odder i Hads Herred, Aarhuus Amt. Ansögninger om disse Apothekerprivilegier, der, ifölge Kgl. Resolution af 23de December 1842, ville blive meddelte som aldeles personlige, og for hvilke en Recognition vil være at erlægge til den polytechniske Læreanstalt, indgives til Sundhedscollegiets Decanus inden 6 Uger fra 19de August.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 14. September. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 11.

Redigeret af C. Hempel.

Alcoholismus chronicus eller chronisk Alcohol-Sygdom.

Et Bidrag til Kundskab om Dyscrasierne, efter egen og Andres Erfaring af M. Huss.

Under denne Titel har Prof. Huss i Stokholm igjennem en Række Nummere af det svenske Maanedsskrift „Hygieas“ 10de og 11te Bind (1848 og 1849) offentliggjort et Arbeide angaaende de Sygdoms Tilstande og Phænomener, der ere en Følge af umaadeligt og længe fortsat Brug af vinaandholdige Drikke, navnlig Brændevin, og blandt disse sammenfattet visse Forstyrrelser i Nervesystemets Virksomhed til en egen Sygdomsform under ovenanførte Benævnelse. Det er hovedsageligen Forfatterens egen mangeaarige og rige cliniske Erfaring paa Seraphimer-Hospitalet, der har afgivet Materialet for denne Afhandling, der i höi Grad udmærker sig ved Nöiagtigheden i de cliniske Iagttagelser og ved den Skarpsindighed og samvittighedsfulde Omhu, der gaaer igjennem Ordningen og

Benyttelsen af det Stof, af hvis Sammenstilling Billedet udkastes af denne Sygdom, som, om end dens enkelte Phænomener forhen have været delviis kjendte og beskrevne, dog endnu ikke har fundet en saa fuldstændig Bearbeidelse. Vi tage derfor ikke i Betænkning allerede nu at give en Oversigt over den hidtil udkomne første Del af Afhandlingen, saa meget mere som vi ogsaa her ikke savne Leilighed til at constatere Drikfældighedens ödelæggende Virkninger paa det legemlige og sjælelige Velvære, om end Anledningen til Beklagelse over denne Lasts Udbredelse ikke er saa stor hos os, som Forf. har fundet for sit Fædrelands Vedkommende.

Det første, som skal være Gjenstand for Betragtning, er en almindelig Fremstilling af Drikfældigheds Indflydelse paa Organismen; det vil deraf fremgaae, i hvilket Forhold og Forbindelse Alcoholismus chronicus staaer til de Sygdomme, som ere at tilskrive den samme Hovedaarsag.

Blandt de Sygdomsyttringer, der ifölge Erfaring maae antages at hidröre fra Misbrug af vinaandholdige Drikke, gives der nogle, som ere ledsagede af pathologiske Forandringer i Organismens faste eller flydende Dele, der lade sig paavise i levende Live eller efter Döden; men der forekomme ogsaa andre, hvortil ingen tilsvarende Forandring lader sig paavise i noget Organ efter Döden; dette er navnlig Tilfældet med en Mængde fra Nervesystemet, saavel dets psychiske som motoriske og sensitive Sphære udgaaende Symptomer, hvis Tilstedeværelse ikke kan forklares ved nogen opdagelig Afvigelse hverken i Nervesystemets centrale eller peripheriske Del. Da nu de sygdommelige Forandringer i Organerne, der meer eller mindre directe beroe paa Misbrug af vinaandholdige Drikke, ikke udgjöre selvstændige Sygdomsformer, men kunne fremkaldes af flere andre

Aarsager, saa kunne de ikke sammenfattes i en Beskrivelse som en eiendommelig Sygdom, men henföres rettest under de respective Organers Sygdomme, og Drikfældighed staaer da som et af deres ætiologiske Momenter. Som Exempel herpaa kan anföres chronisk Betændelse i Maven, Cirrhose og Fedtsyge i Leveren, Sygdomme, der vel ofte fremkaldes af Drikfældighed, men ligeledes hidröre fra mange andre Aarsager; men dog ere saavel de anatomiske Forandringer som Symptomerne overensstemmende, hvad enten denne eller hin Aarsag har været den virkende. Ganske anderledes bliver Forholdet ved de Symptomer, der udgaae fra Nervesystemet og ei efterlade sig Spor til Afvigelse i Hjerne, Rygmarv eller Nerver; disse fremtræde paa en saa eiendommelig Maade, at de kunne beskrives som en egen selvstændig Sygdomsform, der, som senere skal vises, nærmest stemmer overens med chroniske Forgiftninger, staaende paa den ene Side nær ved en Form af Forgiftning med secale cornutum, paa den anden ei ulig visse Yttringer af Bly- og Arsenikforgiftning. Det er denne Symptomgruppe, der benævnes Alcoholismus chronicus, hvorved altsaa forstaaes de Sygdomsphænomener, der, uden direkte Forbindelse med organiske Forandringer, under chronisk Form udvikle sig fra Nervesystemet hos dem, der vedholdende og i længere Tid have været hengivne til Drik. Herfra adskilles saaledes de acute, paa selvsamme Aarsag beroende Affektioner af Nervesystemet, som Rusen og dens nærmeste Følger, ligeledes den Sygdom, der er bekjendt under Navnet Delirium tremens, hvilke man kunde kalde Alcoholismus acutus, i Lighed med de brugelige Benævnelser af andre Forgiftninger, som Narcotismus acutus og chronicus.

Efter denne foreløbige Bestemmelse af den Sygdoms

Indbegreb, som benævnes Alcoholismus chronicus, gaae vi over til at betragte de Abnormiteter, som opstaae hos Drankeren udenfor Nervesystemets Sphære. En Oversigt over disse Forandringer er saa meget mere paa sin Plads, som de ofte ere de forudgaaende, og Nervesymptomerne derimod de efterfölgende og ledsages ofte af hine, uden at det imidlertid er muligt at forklare Sammenhænget imellem Nervesymptomerne og de materielle Forandringer, der kunne paavises i Organismens faste og flydende Bestanddele.

Ved Fremstillingen af de pathologisk-anatomiske og chemiske Forandringer i den saakaldte Dranker-Dyscrasi maa den Bemærkning forudskikkes, at hvorvel de faste Dele i Legemet hos Drankeren ofte i en eller anden Henseende findes sygeligt afficerede, maa dette dog ikke altid alene tilskrives Misbrugen af vinaandholdige Drikke, i det andre Sygdomme, visse Sygdomsanlæg, tilfældigviis tilstödende meer eller mindre acute Sygdomme kunne bidrage dertil; ligesom det ogsaa maa erindres, et de forefundne Forandringer stundom ere saa ubetydelige, at de ei kunne forklare det dödelige Udfald, og stundom aldeles ingen pathologiske Afvigelser findes, medens der igjen i andre Tilfælde træffes saa vidt fremskredne organiske Sygdomme, at Livsprocessen derved en bleven umulig.

Maven og Tarmkanalen. Mavens Slimhinde er höist sjelden, om nogensinde, fuldkommen frisk; den er angreben af chronisk Betændelse i ulige Grad. En skifergraa Farve, som Huss har seet i Pylorus-Delen gaae over til den blaa, ja endog ganske til den sorte (hidrörende fra Pigmentafsætning), er det sædvanligste Phænomen; derhos er den overtrukken med en meget seig, stærk surt reagerende, klisteragtig men klar Slim; den er sammentrukken og ofte hypertrophieret, ikke sjelden under den Form, som

benævnes den vorteformige Hypertrophi, der bestaaer i en Forstörrelse af Mavens Kirtler. Er Döden indtruffen kort efter en Rus eller et rigeligt Maaltid, findes ofte en intens Rödhed og Injection i Slimhinden, med varicöse Vener i og under samme. Denne chroniske Betændelse foraarsages af den Irritation og deraf följende forögede Congestion, som de vinaandholdige Drikke foraarsage i Mavens Hinder, hvis hyppige Gjentagelse tilsidst bringer den nævnte Tilstand til Uddannelse. — De væsentligste Symptomer, som denne Tilstand fremkalder, ere de saakaldte dyspeptiske, en Fornemmelse af Tyngde og Spænding under Brystet, Qvalme og Brækninger især om Morgenen, hvorved det Opkastede, hvad enten det bestaaer af Næringsstoffe, Slim eller Vand, næsten altid har en sur Beskaffenhed; Tungen kan vel have et normalt Udseende eller være meer eller mindre belagt, men sædvanligviis seer den ud som den var nögen, berövet sit Epithelium, sprukken eller furet snart paa langs, snart paa tvers, snart samtidig i begge Retninger. — Foruden den chroniske Betændelse kunne ligeledes forekomme andre vel mere tilfældige Affectioner; saaledes kan man see hæmorrhagiske Erosioner, simple Ulcera, kræftagtige Saar paa ulige Udviklingstrin; enkelte Gange har Huss fundet Hypertrophien i Slimhinden forenet med en tydelig uddannet Hypertrophi i Muskelhinden. — De tynde Tarme ere i Flertallet af Tilfælde tilligemed Maven angrebne af chronisk Betændelse, saa at Slimhinden har en skifergraa Farve, snart tydeligere fremtrædende i Galdetarmen og den överste Del af Jejunum, snart i den nederste Del af Ileum; sjeldnere ere de Peierske Kirtler noget svulne. Denne Affection af Tyndtarmen er altid forenet med Mavelidelse; men denne kan være ene tilstede, og ikke saa ganske sjelden sporer man ingen Forandring i Tyndtarmen, ja enkelte

Gange fandt Huss den mere bleg end i Normaltilstanden, ligesom macereret i Vand og da tydelig fortyndet, atrophieret. De hermed i Forbindelse staaende Symptomer ere Udspænden af Bugvæggen, Coliksmerter især deleshed nogen Tid efter Maaltidet under den paafölgende Fordöielse, Smerter og Spænding omkring Navlen, afvexlende Forstoppelse og Diarrhe, hvorved enten denne eller hin kan være overveiende; ikke sjelden er Diarrhe tilstede med Afgang af fuldkommen uforandrede Födemidler. — I Blind- og Tyktarmen forekommer vel enkelte Gange chronisk Betændelse med Farveforandring af Slimhinden, svulnede, undertiden ulcererede Kirtler, dog er dette rimeligviis mere at betragte som en Complication, da de vinaandholdige Drikkes irriterende Virkninger neppe kunne forplante sig saa langt ned. Ligesom Tyndtarmens er ogsaa Tyktarmens Slimhinde nogle Gange fundet macereret og fortyndet.

At disse sygdommelige Forandringer i Maven og Tarmkanalen medföre en forandret Beskaffenhed i disse Organers Afsondring og derigjennem udöve en abnorm Indvirkning paa Tilberedelsen af Chylus, kan vist ikke betvivles; men nærmere at paavise disse Forandringer formaae vi ikke med vore nuværende Kundskaber i den pathologiske Chemie. Som et herhenhörende Moment maa dog anföres den Iagttagelse (efter C. H. Schulz), at naar Alcohol blandes med Galde, taber denne sin Evne til at præcipitere og alcalisere Chymus, og at derfor Tilberedelsen af Chylus, naar Chymus blandet med Alcohol kommer ind i Galdetarmen og der træffer Galden, maa blive ufuldkommen. Som endeligt Resultat af Afvigelserne i Fordöielsen see vi en abnorm Beskaffenhed af Blodets Sammensætning og Ernæringen, hvorom i det Följende vil blive udförligere Tale.

Leverens og Galdens Beskaffenhed. Ligesaa

sjeldent som Maven træffes i sund Tilstand, ligesaa sjelden er ogsaa Leveren fri for sygdommelige Forandringer. Den gjennemgaaer visse temmelig bestemte Sygdomstrin; det förste og hyppigst forekommende er den saakaldte Muskatnödlever, i Forening med betydelig Blodoverfylding og Omfangsforögelse som Följe deraf; derefter Fedtleveren, enten med en blot pletviis Fedtafsætning i Leverens Parenchym, eller saaledes at hele Massen synes gjennemtrængt deraf, under meer eller mindre betydelig Omfangsforögelse; endelig granuleret Lever (Cirrhose) og Atrophi. En nöiere Beskrivelse af disse Tilstande er her ufornöden, da de, opkomne som Följer af Drikfældighed, ikke i nogen Henseende adskille sig fra de samme Forandringer, naar de hidröre fra andre Aarsager; som noget Eiendommeligt maa dog mærkes, at den granulerede Lever sjelden træffes undtagen hos Drankere. Aarsagen til disse Forandringer turde maaskee være at söge i Portaareblodets forandrede qvantitative og qvalitative Forhold: det synes som om Alcohol, et Kulhydrat, gaaer over til et andet Kulhydrat, Fedt, der afsættes i Leverens Væv, medens Portaare-Blodet cirkulerer i foröget Mængde. Hvad angaaer Muskatnödleveren som Forgænger for Fedtleveren, saa forklares disse Tilstande og deres Forbindelse paa den Maade, at i hin ere Galdekarrene overfyldte med Galde, hvilket foraarsager det eiendommelige Udseende, som Navnet betegner, bestaaende i Modsætningen imellem det gule Galdekarnet og de mörkebrune Blod-Haarkarnet; den sidste skal bero derpaa, et Fedtet afsættes i Leveren, naar det formedelst dets forögede Mængde ikke kan udskilles med Galden. Naar denne Fedtafsætning har naaet en vis Höide, indtræder den saakaldte Tilbagedannelse af Fedtinfiltrationen, hvoraf Atrophi og den granulerede Lever bliver en

Følge. Ved Siden af denne Aarsag til Forandringerne i Leveren, maa ikke oversees, at den ei altid er den eene virkende, men ikke sjelden er forbunden med visse Sygdomme i Hjerte og Lunger, der ligeledes underholde en blodoverfyldt Tilstand i Leveren og saaledes paaskynde Udviklingen af de sygdommelige Forandringer. — Hvad angaaer Galdens Forandringer ved disse Tilstande, saa viser det sig, at saalænge Muskatnödleveren er fremherskende, er Galdeblæren rigelig fyldt med tykflydende, mörkegrön, ei sjelden kornet Galde, men jo mere Fedtafsætningen faaer Overhaand, desto mere bliver den tyndtflydende, lys og sparsom, saa at Galden ved forhaandenværende Granulation bliver bleg, skidengrön, vandagtig, endog som Huss har seet, lignende klart Serum eller næsten ufarvet seigt Slim. Det synes saaledes, at Galdens farvende Bestanddele Bilin, Biliverdin o. s. v. efterhaanden forsvinde, og at Manglen af disse Bestanddele maa have en abnorm Indvirkning paa Chylificationen tilfölge, kan vel ikke betvivles, omend Videnskaben endnu savner detaillerede Undersögelser derom. Det maa dog anföres, at Klencke hos Dyr, som bleve dræbte ved Alcohol, har fundet dette Stof i Galden, hvoraf maaskee tör sluttes, at samme Forhold finder Sted hos Drankeren under og strax efter en Rus, hvorved Galden, som ovenfor anfört, taber sin alcaliske Beskaffenhed og saaledes ikke kan alcalisere Chymus. — De væsentligste Symptomer, der följe af den ene eller den anden af disse Leverlidelser, ere ofte saa dunkle, at de kun kunne bestemmes hypothetisk; vel er Omfangsforögelsen i de förste og Formindskelsen i de sidste sikkert tilstede; men Gulsot kan findes eller være borte, dog faaer Huden ved en betydelig udviklet Fedtsyge som og ved Cirrhosen en særegen skidengraa, meer eller mindre i det Gule spillende Farve. De dyspeptiske Tilfælde,

som udgaae fra Leveren, falde saaledes sammen med dem, der hidröre fra Mavens og Tarmkanalens Lidelse, at de neppe kunne adskilles; dog antage Excrementerne i lige Forhold til Leverens og altsaa ogsaa til Galdens Forandring en lysere, kalk- eller leeragtig Farve, hvorved deres Consistens enten kan være fastere eller lösere; ligesom ogsaa Bugvattersot med faa Undtagelser för eller senere indfinder sig som et Udtryk af Leversygdommens höieste Udvikling.

Nyrerne. Den saakaldte granulerede Tilstand i disse Organer maa ikke sjelden udelukkende udledes af overdreven Nydelse af vinaandholdige Drikke, om end i mange Tilfælde andre Aarsager samtidigt have medvirket og bidraget til at fremskynde denne Forandrings Uddannelse. Hos Drankeren findes en tydelig Tilböielighed til den Brigthske Sygdom, saa at tilfældige Lidelser, der ellers i det mindste ikke saa hurtig pleie et udöve en bestemt Indvirkning paa Nyrerne, her med en större Lethed betinge Granulationstilstandens Optræden; dette er f. Ex. Tilfældet med Koldfebre, der især naar de have været langvarige eller gjentagne Gange ere recidiverede, efter Huss's Erfaring, ofte have udgjort Udgangspunctet for den Brigthske Sygdoms Opkomst hos Drankeren. Ligedan er Forholdet med Rheumatisme. Man vil lettelig kunne forklare sig denne Virkning af vinaandholdige Drikke, naar man betænker, at de foröge Urinafsondringen, saaledes forhöie Nyrernes Virksomhed og underholde et föröget Blodtillöb til dem, hvis jævnlige Gjentagelse i Forening med Blodets forandrede Beskaffenhed efter al Sandsynlighed maa bidrage til at slige sygdommelige Afsætninger lettere gaae for sig. Hvorvidt Vinaanden kan gjenfindes i Urinen, d. e. om den ad denne Vei for en Del kan bortgaae uforandret fra Organismen,

derom have Anskuelserne været delte; Klencke vil ved sine Undersögelser undertiden have fundet Vinaand i Urinen; hvis dette forholder sig rigtigt, have vi et vigtigt Moment for Opkomsten og Underholdelsen af en irriteret Tilstand i Nyrerne. De Symptomer, som charakterisere denne Nyrelidelse, ere de som betegne den saakaldte Brigthske Sygdom i Almindelighed, hvoriblandt de mest fremtrædende ere Vattersot under forskjellige Former, ved Siden af Urinens Æggehvideholdighed, Mangel paa Urinstof i Forening med dette sidstes Tilbageholdelse i Blodet. Følgen heraf er, at Drankeren, hos hvem denne Sygdom har uddannet sig, för eller senere med faa Undtagelser gaaer en sikker Död imöde ved samme.

Hjertet og Karsystemet. Vinaandens almindelige primært stimulerende Virkning föröger ogsaa Hjertets Virksomhed; i samme Forhold som dette ofte gjentages og stadigt underholdes, föröges ogsaa Hjertets Ernæring, dets Muskulatur forstærkes, og en större eller mindre Grad af Hjertehypertrophi uddannes. Denne har sædvanligen sit Sæde i venstre Kammer og Skillerum; vel findes ogsaa höire Side afvigende fra Normaltilstanden, nemlig mere udvidet, men da dette indtræder samtidigt med Tilstedeværelse af adskillige Lungesygdomme, bör det snarere ansees som secundært af disse, hvorfor alene Hypertrophien i venstre Hjertehalvdel er at ansee som en af de Sygdomme, der direkte fremkaldes af Misbrug af vinaandholdige Drikke. Det Symptom, som foraarsages heraf, er ved Siden af en forstærket Hjertevirksomhed et hurtigere og stærkere Blodtillöb til Hovedet, hvoraf Drankerens særegne röde Ansigtsfarve har sin Oprindelse, og senere hen adskillige vigtige Forandringer i Hjernekarrenes og Hjernens Sammensætning og Virksomhed afstedkommes. Denne hypertrophiske Tilstand i Hjertet forandres dog lidt efter lidt, eftersom

Alcoholismen mere og mere skrider frem i Udvikling; ved det Tidspunkt, da Fedt i overvættes Mængde begynder at afsættes saavel i Organerne som i Bindevævet, bliver ogsaa Hjertet Sædet for en lignende Fedtafsætning, der först afleirer sig paa den udvendige Side, men siden træder ind imellem Muskelfibrene, fortrænger og saaledes atrophierer dem. Ved förste Udseende synes et saadant fedtbelagt Hjerte at være hypertrophisk, men ved nærmere Undersögelse findes Muskelsubstansen atrophisk og erstattet af Fedtet, der alene foranlediger Omfangsforögelsen; derhos er venstre Kammer fordetmeste udvidet, hvilken Tilstand beroer paa den formindskede Muskulaturs Uformuenhed til at modstaae Blodets Tryk ved Kammersammentrækningen. — De Symptomer, der hidröre fra den sidstnævnte Tilstand, ere en Svækkelse og stundom uregelmæssig Hjertevirksomhed, med Tilböielighed til Hjertebanken, Brystbeklemmelse og Kortaandethed, ligesom ogsaa nogle Hjernesymptomer, som senere skulle anföres; ligeledes kan denne Hjertets Beskaffenhed i Forening med de övrige Momenter bidrage noget til Vattersotens Fremkomst. Overlever den Syge denne Fedtdannelsesperiode, saa efterfölges den, naar Fedtet absorberes, af Afmagring og Hensvinden af Muskelsystemet i Almindelighed, hvori ogsaa Hjertet tager Del, saa at det kan findes meer eller mindre atrophieret, især deleshed hos dem, som för Döden ere blevne paralytiske, dog ei som Følge af Apoplexi men af Nervesystemets lidt efter lidt aftagende Kraft og Functionsevne. — I Forbindelse med Hjertehypertrophien staaer visse Forandringer i Arterierne fornemmelig i Aortas Brystdel og i Hjernen. Arterierne blive overhovedet Sæde for den saakaldte atheromatöse Proces, der endvidere giver Anledning til flere andre Forandringers Opkomst, saasom Aneurismer, Rupturer, de saakaldte Forbeninger og des-

lige. Om Oprindelsen til den atheromatöse Afsætning i Almindelighed ere Anskuelserne delte, i det Rokitansky udelukkende anseer den for et endogent Produkt, afsat af Blodet paa Arteriernes indvendige Hinde ved en eiendommelig Beskaffenhed af Blodmassen, Engel derimod holder den for et Betændelsesprodukt, undtagen i saadanne Tilfælde, hvor de ere opstaaede i den höie Alderdom. Huss antager, at begge Aarsager ere samvirkende i Drankerdyscrasien, at nemlig Blodet ved Optagelse af Vinaand er bleven mere irriterende for Karvæggene og saaledes bidrager til at fremkalde Betændelse i dem, hvorhos den forandrede Blodblanding hos Drankeren, nemlig den store Fedtholdighed, medförer en Tendens til Afsætning af de atheromatöse Produkter, hvis væsentlige Bestanddele netop ere Fedt og Cholestearin. Da imidlertid Arteriernes indvendige Hinder som karlöse neppe primært angribes af Betændelse, hvorimod Betændelsesprodukter, som muligen forefindes indvendig i Karrene, og som ere meget forskjellige fra Atheromerne, hidröre fra en Betændelse udgaaet fra Karrenes Bindevævshinde, da endvidere en irriterende Beskaffenhed af Blodet, forudsat at en saadan kan opstaae ved en Optagelse af Vinaand, snarest maatte synes (i Analogi med andre irriterende Stoffers Optagelse i Blodet) at vise sine Virkninger i de finere Kar og Haarkarrene end i de större med tykkere Vægge forsynede Stammer, der dog fornemmelig pleie at være Sædet for Atheromer, saa kan neppe nogen Karrenes Betændelse her komme i Betragtning, og Rokitanskys sindrige Lære om den atheromatöse Proces maa vist ogsaa her finde sin fulde Anvendelse. — Endelige forekommer endnu en vigtig Forandring i Hjernens arterielle System, som Huss vel oftest har iagttaget i Forbindelse med Atherom-Dannelsen, men ogsaa undertiden fundet alene for sig, nemlig

en Udvidning af Karrene, saavel de større som især de mindre, saa at man paa Gjennemsnitsfladerne af Hjernehemisphærerne tydelig opdager de fine Kar at have et større Lumen end i Normaltilstanden; da derhos de større Arterier stundom ere udvidede, bliver ogsaa deres indvendige Hinde sprød og skjör. Aarsagen til denne Karrenes Beskaffenhed er at söge dels i Blodcongestionen til Hjernen under Rusen, en Tilstand som endmere underholdes, hvor en Hjertehypertrophi er tilstede, dels i den Slaphed, for ei at sige Paralyse, som indtræder i Hjernen under og efter Berusningens höieste Grad, hvorved en vis Grad af Stagnation finder Sted först i Hjernens venöse siden i dens arterielle Kredslöb. Om alle disse Karforandringers Virkninger paa Hjernen skal senere blive Tale. — Hvad endelig angaaer de Forandringer i det venöse System, som kunne forefindes hos Drankere, saa beroe de mere paa Hjertets og Leverens Tilstand og kunne ikke ansees for direkte Følger af Drikfældighed. Hertil höre Udvidningen og Overfyldningen af Portaaresystemet og ligeledes Udvidninger i den nærmest ved Hjertet liggende Del af Hulaaren og dens Grene, beroende paa Udvidningen af höire Hjertekammer som Følge af Lungens sygdommelige Tilstand.

Luftröret og Lungerne. Sædvanligen forekommer hos Drankeren en chronisk Catarrh saavel i Struben som nedad til de fineste Bronchier; denne Catarrh fremkalder ei sjelden Emphysem, til sine Tider ogsaa Oedem i Lungerne. Vel synes man at kunne antage denne Sygdomsyttring som en Tilfældighed, beroede derpaa, at Berusningstilstanden saa ofte giver Anledning til de saakaldte Forkjölelser, især-leshed hos dem, der have deres Forretninger i fri Luft. Imidlertid maa man vel ogsaa tage med i Beregningen den Irritation paa Bronchiernes Slimhinde, som underholdes ved

den der foregaaende Fordunstning af Vinaanden. At denne nemlig uddunster fra Bronchiernes Slimhinde, overtydes man lettelig om ved den Lugt, som Drankerens Aandedræt saa tydeligt meddeler; desuden have Bouchardat og Sandras ad den chemiske Vei paaviist Vinaand i den fra Lungerne udaandede Luft*). Til Pneumoni og Pleuritis er Drankeren ligeledes disponeret, og i den varmeste Aarstid har Huss nogle Gange iagttaget Koldbrand i Lungerne, der ikke usandsynligt er at tilskrive en umaadelig Nydelse af vinaandholdige Drikke. — Spörgsmaalet om Drikfældighed kan bidrage til Tuberkeldannelse i Lungerne og deraf følgende Lungesvindsot, synes snarere at maatte besvares benægtende; man finder sjelden tuberculös Svindsot hos egentlige Drankere, snarere de saakaldte obsolete Tuberkler, som Tegn paa at den tuberkulöse Proces en Gang har fundet Sted, men er standset og ophört**). Dog tör man ikke paa Grund af denne Iagttagelse af obsolete Tuberkler antage, som skeet er, at Nydelsen af Brændevin hæver Tuberkeldyscrasien; thi en saadan Anskuelse fordrer flere positive Beviser, end Videnskaben endnu er i Besiddelse af. Derimod træffes nu og da Forhærdelser Lungerne af chronisk betændelsesagtig Beskaffenhed, som Følge af forudgangne Pneumonier, fordi Lungebetændelsen for det meste skrider hurtigere frem til sin fulde Udvikling hos Drankeren end

*) Hellers Archiv f. phys. u. path. Chemie 1846, p. 552.

**) Denne Erfaring af Huss staaer i en umiskjendelig Overensstemmelse med den Disposition, Drankerdyscrasien medfører til den atheromatöse Proces i Arterierne, til Hjertehypertrophi, Aneurismer o. s. v.; thi netop disse Sygdomme staae i et antagonistisk Forhold til Lungetuberkulosen, (smlgn. Ugesk. f. L. 2den Række, III Bd., p. 251). Sadmeget mere paafaldende er det, at Muskatnödleveren og Fedtlever, der ere saa almindelige hos Drankere, ifölge Louis og Rokitansky höre til Lungetuberkulosens hyppigste Combinationer.

hos Andre, men derhos baade vanskeligere og langsommere vender tilbage til Resolution.

Hjernen. Overhovedet forekomme indenfor Hjerneskallen fornemmelig saadanne Forandringer, som tilhöre og udgaae fra en chronisk Congestion; denne uddannes og underholdes dels af Berusningen, dels af Hjertehypertrophien, dels af den efter Rusen, som ovenanfört, indtrædende Slapheds Tilstand i Hjernesystemet. De Pacchioniske Granulationer ere stærkt uddannede, de fine Hinders Kar, fornemmelig de venöse, ere udvidede og blodfyldte, hvorhos Hinderne selv ei sjelden ere opake af Farve, stundom fortykkede, stundom seröst infiltrerede. De her nævnte Forandringer i Karrene kunne give Anledning til flere vigtige Sygdomstilstande i selve Hjernesubstansen: saaledes opkomme Bristninger af Karrene med deraf följende Blodextravasater og alle deraf udgaaende Forandringer; derfor er Apoplexi en hos Drankere ofte optrædende Sygdom; endvidere seer man, uden al Tvivl ogsaa som Följe af Hjernekarrenes sygdommelige Tilstand, i visse Tilfælde partiel Emollition i Hjernen, andre Gange en mere universel Atrophi af samme, saaledes at dens Omfang synes saa formindsket, at den ikke har kunnet udfylde Hjerneskallens Hulhed. Udgydning af Serum saavel i Hjernens Hulheder som imellem Hinderne kan bero dels direkte paa Congestionen dels paa Blodets fortyndede Tilstand, den saakaldte Hydræmi, som lidt efter lidt uddannes under Sygdommens Fremgang, og som giver Anledning til seröse Udgydninger snart paa et snart paa et andet Sted, saavel i naturlige Hulheder som i Bindevævet; naar denne Forandring af Blodet er indtraadt, indfinder sig ogsaa Blodtomhed i Organerne, hvorfor ogsaa Hjernen og dens Hinder under denne Periode blive blege og blodtomme. Uagtet nu alle

disse Forandringer kunne være forhaanden, træffer man dog ligeledes Tilfælde netop af langt fremskreden Alcoholsygdom, hvor der aldeles ikke findes Spor til sygdommelige Forandringer i de indenfor Hjerneskalken indeholdte Dele, hvorom nærmere vil blive afhandlet i det Følgende.

Rygmarven. Man kunde a priori vente at finde Rygmarven hos Drankere angreben af dybere Lidelser, naar man betænker, hvorledes mange Symptomer i levende Live hentyde paa noget saadant. Vi indskrænke os her til at nævne Rækken af Symptomer fra Zittring og Usikkerhed i Yderlemmernes Bevægelser til fuldkommen Paralyse med eller uden Anæsthesi, som Sygdoms-Yttringer, der kunde lade formode en organisk Rygmarvslidelse; men desuagtet har Huss aldrig i de Tilfælde, han har havt Leilighed til at undersöge, fundet denne Formodning bekræftet, tvertimod iagttoges Rygmarven og dens Hinder uforandrede baade i Omfang og Consistens; alene i de Tilfælde, hvor Hjernen som ovenanfört har været sammenfalden, har Rygmarven viist sig i en lignende Tilstand. Nogen Fortykkelse i Hinderne er heller ikke fundet, ei heller nogen Udvidning eller Atheromdannelse i Karrene; ligesaa lidt nogen Emollition eller Forhærdelse i Marvmassen, saa at, hvis en saadan Tilstand nogensinde skulde forefindes, maa den snarere være at betragte som en tilfældig Complication, der ikke staaer i nogen nærmere Sammenhæng med Alcoholsygdommen.

Muskelsystemet er i Almindelighed slapt, Substansen fortyndet, af en bleg Farve, undertiden ligesom gjennemtrængt med Fedt især i Bugvæggen. Denne Slaphedstilstand kan vel for en Del have sin Grund i den afstumpede Nerveindflydelse og deraf formindskede Reproduktion;

den indtræder heller ikke, förend Sygdommen er skredet noget længere frem, og aabenbarer sig ved den ringe Spændkraft og Mangel paa Udholdenhed, som Drankeren lægger for Dagen i sin Muskelvirksomhed. I det Stadium, hvor Fedtafsætningen gaaer for sig, udöver Fedtet en comprimerende Virkning paa Muskeltraadene, hvilket ligeledes kan bidrage til Musklernes formindskede Omfang. Under Sygdommens Fremskriden hensvinde Musklerne meer og meer, saa at det ikke er saa sjeldent at finde dem reducerede til fjerde ja femte Delen af deres normale Omfang.

Binde- og Fedtvævet er efter de ulige Tidsrum af Drankerens Liv Sæde for ulige Forandringer; den sædvanlige Følgerække i disse er, at der först afsættes en större eller mindre Mængde af graahvidt Fedt dels under Huden og mellem Musklerne, dels i Nettet og under visse Steder af Bughinden; senere absorberes dette Fedt, der indtræder Afmagring, og man finder da stundom i Bindevævet under Huden istedetfor Fedt et geleeagtigt Stof, sandsynligviis for störste Delen bestaaende af Æggehvide; tilsidst komme seröse Udsvedninger, Anasarca i större eller mindre Udstrækning. Dog forekommer ei altid til Slutningen Anasarca, men i dets Sted en saa betydelig Afmagring, at Bindevævet synes saa godt som forsvundet, hvilket tilligemed Atrophi i Musklerne er det Sædvanlige i alle Sygdomme med fortskridende Tæring. Vistnok staaer denne Anasarca oftest i Aarsagsforhold til Sygdommen i Nyrerne, Leveren eller Lungerne, men ogsaa uafhængigt af disse kan den opkomme som Følge af den udviklede Hydræmi og dermed i Forbindelse staaende Forandringer.

Huden har, i Forhold til Alcoholismens Udviklingsgrad, en eiendommelig smudsig, gulgraa Farve, selv om end ikke Leverlidelser ere tilstede; den viser sig derhos tör og

stram, med rigelig Afskjælning af Epidermis; for det meste sees Spor af chroniske Hududslet, Eczema og Prurigo paa Kroppen og Yderlemmerne, Acne, Gutta rosacea i Ansigtet; stundom ogsaa Saar paa Benene og skorbutiske Sugillationer. Hudens Farve maa, hvor den ikke er foraarsaget af en Leverlidelse, antages at staae i Forbindelse med Blodets Forandring; og hvad de chroniske Hududslet angaaer, saa ere vel Eczema og Prurigo som oftest Følger af Urenlighed; Acne derimod synes at staae i Sammenhæng dels med det forögede Blodtillöb til Hovedet, dels med Sygdomstilstanden i Lever og Mave, eftersom den oftere forekommer hos saadanne, som ved Siden af den overdrevne Nydelse af vinaandholdige Drikke ere umaadelige i Spise, end hos dem, der ikke bedrive begge disse Laster tilsammen.

Knoklerne angives af Rokitansky at blive Sæde for Fedtafsætning, saaledes at Marven foröges paa Knokkelvævets Bekostning, hvilket derfor bliver tyndere og skjörere. Klencke paastaaer at have fundet samme Forhold hos Qvæg, der fodres med Drank fra Kartoffelbrænderier, et Stof, der indeholder baade Vinaand og Finkelolie.

Blodet. Ved Skildringen af Blodets Forandringer i Drankerdyscrasien har Huss hovedsageligen fulgt andre Forfattere, navnlig Frank, der har samlet det Væsentligste, som er bleven bekjendt om denne Gjenstand.

Dog inden vi gaae over til de chemiske Analyser, maa vi först kaste et Blik paa de Kilder, hvoraf en forandret Sammensætning i Blodet maa tænkes at udgaae. 1) Vinaand optages i Maven og Tarmkanalen for en Del direkte af Blodet; mangfoldige Forsög paa Dyr bevise dette, især Mitscherlichs, som iagttog, hvorledes Vinaanden gjennemtrænger Mavens Epithelium indtil Haarkarnettet og gjennem dette udecomponeret ved en Endosmose overgaaer

til det venöse Blod; det samme bevises desuden ved Analyser af den udaandede Luft og af Exsudaterne i Hjerneventriklerne hos saadanne, som ere döde i beruset Tilstand. Den Indflydelse, som Vinaand udöver paa friskt Blod ved direkte at blandes med samme, er nöiagtig undersögt af Schulz; Resultatet deraf er, at Blodet derved bliver uskikket til at absorbere den tilbörlige Mængde Ilt og ligeledes til at uskille den fornödne Qvantitet Kulsyre, og saaledes beholder det arteriöse Blod for meget af den venöse Beskaffenhed. 2) Vinaanden virker forandrende paa Chylificationen, og saaledes paa det Blod, som dannes gjennem denne Proces, hvorom ovenfor har været Tale. 3) Formedelst Leverens sygdommelige Tilstand kunne Galdens excrementitielle Bestanddele ikke udskilles af Portaarebladet, men holdes tilbage i Cirkulationen. Dette staaer i ligefrem Forhold til Leversygdommens Grad, lige fra den simple Muskatnödlever til den udtalte Granulationstilstand, og saaledes vil Indflydelsen paa Blodblandingen blive forskjellig til forskjellige Tidsperioder. Paa lignende Maade forholder det sig med 4) Nyrernes Funktion, naar den Brigthske Sygdom har uddannet sig, at nemlig Urinstoffet bliver tilbage i Blodet og saaledes foraarsager en abnorm Sammensætning. Hvorvidt Nyrernes Afsondring hos Drankeren, uafhængig af den nysnævnte Forandring og ved deres normale Struktur, er fuldstændig, er ikke nöiagtigen udfundet, men kan dog med nogen Sandsynlighed betvivles. Endelig 5) foregaaer ogsaa Respirationsacten ufuldstændigt, og Blodet kan saaledes ikke arterialiseres saa fuldkomment som udfordres. Dette skeer dels ved den Irritation, som den gjennem Bronchierne fordunstende Vinaand foraarsager, og hvorved en blodoverfyldt Tilstand i

Haarkarnettet underholdes, dels og i endnu höiere Grad, naar en chronisk Catarrh med eller uden Emphysem har udviklet sig. Denne Indskrænkning i Arterialisationen er saa meget vigtigere, som Blodet i og for sig ved Iblandingen af Vinaand bliver mindre skikket til Optagelse af Ilt og Udskillelse af Kulstoffet.

Skjöndt man efter de her opgivne Kilder til Blodets Forandringer ikke kan drage nogen bestemt Slutning om disses nærmere Beskaffenhed, og skjöndt Virkningerne, naar alle disse Omstændigheder paa een Gang ere forhaanden, saaledes gaae over i hinanden, at man neppe med nogen Sikkerhed er istand til at afgjöre, hvoraf en eller anden enten nydannet eller blot i afvigende qvantitativt Forhold tilstedeværende Bestanddel har været Resultatet, kan man dog tilnærmelsesviis lede sig til nogle Sandsynligheds Slutninger. Saaledes bliver Följen af de under 1 og 5 anförte Omstændigheder den, at Blodet antager en overveiende venös Beskaffenhed; hvad der blev angivet under 2, synes saavel alene som ogsaa i Forening med de förstnævnte at foranledige den betydelige Fedtholdighed; derimod ere Följerne af de under 3 og 4 nævnte Forhold mere bestemte, da vi vide, at Blodets Indhold af nogle af Galdens Bestanddele maa bero paa en Forstyrrelse i Leverfunctionen, og ligeledes at dets större Indhold af Urinstof hidrörer fra Nyrernes forstyrrede Function. Disse sidstnævnte Forhold henhöre egentlig ikke directe under Drankerdyscrasien, men ere Följer af secundære Sygdomstilstande, hvorimod de övrige, idetmindste for en væsentlig Del, ere mere direkte Följer af Nydelsen af vinaandholdige Drikke. Men alt eftersom Aarsagen indvirker i ulige Grad, maa ogsaa Följerne blive ulige, hvorfor ogsaa Blodets Forandring staaer i ligefrem Forhold til den Mængde og Vedholdenhed, hvormed

de spirituöse Drikke nydes, saa at Forandringen ifölge heraf baade kan og maa være ulige under ulige Tidspunkter.

(Fortsættes).

Cholera.

Af de fra Sundhedscollegiet i de offentlige Tidender bekjendtgjorte Beretninger angaaende Tilstanden og Sygdommens Udbredelse paa Bandholm fremgaaer, at der siden Lollands-Falsters Stift med tilhörende Öer erklæredes for cholerasmittet indtil den 9de September, i Alt have været angrebne 24 Personer, af hvilke 8 ere döde, de övrige under Behandling og for det meste i Bedring. Alle Cholerapatienter ere strengt afspærrede i det for dem indrettede Sygehus tilligemed den til deres Behandling ansatte Læge, Panum; hvorimod den i Bandholm boende Læge, Clausen, har det Hverv ved daglig Visitation af samtlige Byens Huse at skaffe de eventuelle nye Choleratilfælde snarest muligt anmeldte og isolerede, hvorhos han indtil videre selv afholder sig fra alt Samqvem med de af Sygdommen Angrebne. De Huse, i hvilke have viist sig Choleratilfælde, blive underkastede en Rensning og Udluftning, og Beboerne afspærrede fra al Omgang med de ikke angrebne Huses Beboere, saalænge som Smittes Udbredelse derfra kan befrygtes. Endelig træffes ogsaa i den ikke angrebne Del af Byen Foranstaltninger til at fjerne skadelige Uddunstninger og forbedre Atmosphæren saavel i Husene som udenfor disse i Byen og dens Gebeet.

Det maa ansees for en heldig Omstændighed, at disse Autoriteternes Forholdsregler til at standse og om muligt udrydde Sygdommen i det Focus, hvor den engang er optraadt — Forholdsregler, der gaae ud fra den Antagelse, at

Cholera ogsaa kan forplante sig ved Contagium — af paalidelige Efterretninger sees at finde Bifald og Understöttelse af Indvaanerne i den inficerede Egn; thi det er indlysende, at disse Foranstaltningers strenge Overholdelse er en væsentlig Betingelse for om muligt at opnaae det forönskede Resultat. At den asiatiske Choleras Forplantning fra Individ til Individ virkelig kan indskrænkes indenfor et Lazareths Grændser ved qvarantænemæssige Forholdsregler og Afspærring og derved holdes ude fra en By eller et Land, der ikke er undergivet den epidemiske Indflydelse, derpaa har man i denne Sygdoms Historie saa stærke Sandsynligheds Beviser som vistnok saadanne kunne haves. Vi anföre her et Par Exempler, der ere hentede fra franske Beretninger.

I Aaret 1833 seilede Fregatten la Melpomene fra Lissabon, hvor der dengang herskede Cholera, til Toulon, efterat have mistet 13 Mand af Sygdommen og evacueret 45 til et Hospital i det Öieblik, da den gik under Seil. Paa Söen blev mere end Halvdelen af Besætningen angrebet af Sygdommen. Fregatten lagdes i Qvarantæne ved Toulon, hvor der endnu ikke havde været noget Tilfælde af Cholera. 4 Gardes de santé bleve sendte ombord, og de Cholerasyge bleve udskibede til et Lazareth, hvor der ansattes 4 Forbrydere som Sygevogtere tilligemed en Opsigtsbetjent. Samme Aften, som disse Gardes de santé vare komne ombord, blev en af dem angrebet af Cholera og döde 8 Timer derefter. Den följende Dag bleve to andre angrebne og döde. Den fjerde fik ogsaa et Anfald men kom sig. Af de 4 Sygevogtere paa Lazarethet bleve to syge den förste og döde den anden Dag. Den tredie fulgde snart efter; Opsynsmanden döde den 5te Dag. Uagtet Sygdommen rasede saa stærkt paa Lazarethet, holdtes den dog indenfor dettes Grændser, og

der optraadte ikke Choleratilfælde i Toulon förend 2 Aar senere.

Et lignende Exempel indtraf sammesteds Aaret efter. Den amerikanske Corvet John Adams kastede Anker paa paa Toulons Rhed den 31e October 1834 med Cholera ombord, som den havde hentet sig i Mahon; den afspærredes fra alt Samqvem. En Garde de santé, der kom ombord for at vaage over Overholdelsen af Qvarantænen, blev snart bortreven; der döde tillige flere andre Patienter, men Sygdommen meddeltes ikke til nogen af de omliggende Skibe. (Disse Tilfælde ere fortalte af Raynaud, dengang Præsident i Toulons Sundhedsraad).

Vel kunne saadanne Kjendsgjerninger medtage flere Fortolkninger, men den, som ligger nærmest for Haanden, synes dog at være, at Afspærringen har standset Sygdommens Udbredning ved Contagium, paa en Tid da Betingelserne for dens miasmatiske Udbredning manglede i Staden, i hvis Nærhed Sygdomme var indfört. Hvad nu Forholdet hos os angaaer, da maa unægtelig den Kjendsgjerning, at Cholera nu i flere Uger har holdt sig indenfor det afspærrede Punkt, og at Antallet af de Angrebne efter de seneste Beretninger synes at formindske sig, indeholde en yderligere Opfordring til at fortsætte de hidtil brugte Forholdsregler, saalænge ikke dens Optræden paa andre Steder af Lolland skulde gjöre Afspærringen unyttig.

Det er imidlertid bekjendt, at der i den senere Tid har hævet sig Stemmer imod Qvarantænen; saaledes fra general board of health i London, der i en Rapport indgivet til Parlamentet 1849, forkaster al Qvarantæne i Almindelighed ikke alene for Cholera men ogsaa for alle andre epidemiske Sygdomme. Uden imidlertid at gaae nærmere ind paa denne Rapport og den stærke Opposition, som har reist

sig derimod, hvad dens Anskuelse om Qvarantænen angaaer, (see British and for. med. chir. review, Juli 1849), skal her blot bemærkes, at Rapporten ikke argumenterer fra Anskuelsen om Choleras og andre Sygdommes Ikke-Contagiositet, men især fra de Ulemper, som Qvarantænen medfører, som Sammenhobning af Syge eller Mistænkte i et snævert Rum, i et smudsigt Skib og usunde Boliger o. s. v., Betingelser der befordre Sygdommens Udbredning. Det væsentligste Forebyggelsesmiddel, den vil have sat imod epidemiske Sygdommes Udbredning, er kraftige hygieiniske Foranstaltninger. — Den Bemærkning ligger imidlertid nær, at de ovennævnte Ulemper staaer det ogsaa i vor Magt at hæve, hvor Qvarantæne er anordnet.

Dödsfald. En af vore meget lovende yngre Colleger, hvis videnskabelige Virksomhed er det medicinske Publicum bekjendt blandt andet ogsaa fra dette Tidsskrift, A. Manicus, constitueret Overlæge ved Lazarethet i Fredericia, Ridder af Dannebrog, er nylig död, efter længere Tids Sygdom, saavidt vides, af en typhoid Feber.

Befordringer. Under 30te August er Distriktslæge i Holstebro, I. F. Mende beskikket til Distriktslæge i Svendborg. — Under 27de August er praktiserende Læge i Apenrade J. J. Grauer af Regjeringscommissairen i Slesvig constitueret til Physicus i Apenrade og Lygumkloster Amt, istedet for den entledigede v. Maack.

Vacance. Lægeposten ved Börnehospitalet i Rigensgade, hvormed er forbunden en Lönning af 100 Rbd., er ledig og skal besættes for et Tidsrum af 3 Aar. Ansögninger indgives inden 4 Uger, regnet fra 4de September, til Geheimeraad Collin.

En Skibslægepost paa Briggen Mercurius til Vestindien er bekjendtgjort vacant og besættes af Stabslæge Mansa.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 28. September. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 12—13.

Redigeret af C. Hempel.

Alcoholismus chronicus eller chronisk Alcohol-Sygdom.

Et Bidrag til Kundskab om Dyscrasierne, efter egen og Andres Erfaring af M. Huss.

(Sluttet).

Hos ældre Forfattere findes ikke sjeldent omtalt, hvorledes Blodet er fundet hvidligt eller mælkeagtigt, stundom i saa höi en Grad, at det allerede har tilkjendegivet sig som saadant, medens det flöd ud af den aabnede Vene, stundom kun saaledes, at Blodvallen efter Coagulets Dannelse har været meer eller mindre mælk-lignende. Dette sidste Forhold, som mange Gange er constateret i den nyere Tid, kan forekomme under forskjellige saavel physiologiske (Svangerskab, Diegivning o. s. v.) som isærdeleshed pathologiske Tilstande af Organismen. Blandt disse sidste maa ogsaa fremhæves Alcoholismen, da det mælk-lignende Blod i den seneste Tid ofte er iagttaget hos Individer, der have nydt vinaandholdige Drikke i Overmaal; ikke sjelden har Huss seet Blodvallen meer eller mindre opaliserende, ja mælke-

agtig efter Aareladninger paa Personer, de have havt Delirium tremens. Denne Blodets eller Blodvallens mælklignende Beskaffenhed beroer paa et större Indhold af Fedt end sædvanligt, hvorved Fedtet er opslemmet i Form af Emulsion. For denne Tilstand har man foreslaaet en egen Benævnelse, Piarrhæmi (i Analogi med Hydræmi, Pyæmi o. s. v.) Vel kan en meer eller mindre hvidagtig Farve af Blodet ligeledes have sin Grund i andre Forhold, f. Ex. i Mangel paa Blodfarvestof, for stor Qvantitet Serum, Overskud af Fibrine eller Æggehvide, Pusabsorption o. s. v., men i disse Tilfælde bliver den aldrig saa tydeligt fremtrædende, som naar den foraarsages af Fedt, og det er altid let enten ved Mikroskopet at opdage Fedtkuglerne eller ogsaa med blotte Öine at see enkelte större svömmende paa Vædsken. I normal Tilstand indeholder Blodet en ringe Qvantitet Fedt, hvilket efter Lecanu dels holdes oplöst i Serum, dels indesluttet i Blodcellerne, saaledes meer eller mindre forenet med Æggehvide, Fibrine og Hæmatin. Gjennem disse Bestanddele kan Blodet undertiden indeholde en betydeligere Qvantitet end normalt, uden at dets Udseende derved har undergaaet nogen Forandring; först naar saadanne Omstændigheder indtræde, at Fedtet maa blive frit, f. Ex. efter Döden eller under og efter Afkjölingen ved en Aareladning, bliver dets Nærværelse tydelig; men kun i de Tilfælde, hvor dets Qvantitet er saa stor, at det ei kan holdes fuldstændig oplöst, er det i Karrene cirkulerende Blod meer eller mindre farveforandret, som Följe af det i Emulsions Form opslemmede Fedt. Den normale Mængde af Fedt varierer efter Wagner *) mellem 2,0 og 2,5, hvoraf

*) Handwörterb. d. Physiologie I. p. 163. Omtrent det samme Forhold angiver ogsaa Bequerel og Rodier.

omtrent Halvdelen er oplöst i Blodvallen. Lecanu opgiver 5,15 og Denis 8,65, hvilket antyder, hvormeget denne Fedtholdighed kan variere hos et sundt Menneske. Ved de Analyser, som i den seneste Tid ere gjorte paa mælkelignende Blodvalle, findes Fedtmængden i betydelig Grad at have overstiget det hos Wagner angivne Middeltal: De vigtigste blandt disse ere af Lecanu, som i 1000 Dele fandt 117,9 fede Stoffer, Heller som fandt 50,473, Mareska, som fandt 42,0; flere andre Angivelser variere imellem 30,0 og 50,0 i 1000 Dele. Disse Analyser lære, hvor stor Uligheden i Blodets Fedtholdighed kan være, medens de stemme overens deri, at den i dem alle fandtes overstigende Normen for det friske Blod. Hvad Huss selv ligesom flere Andre har iagttaget i denne Henseende, er, at i Liget af Drankere findes stundom det Blod, som er standset i Hjertet og de större Vener, indeholdende en Mængde endog for det blotte Öie synlige större og mindre Fedtkugler, hvorfor ogsaa saadant Blod, gnedet imellem Fingrene, foraarsager samme Fornemmelse som naar Fedt gnides.

Antages nu ovenanförte Kjendsgjerninger at afgive Beviset for, at Drankerens Blod indeholder mere Fedt end normalt, saa bliver nu nærmere at bestemme, i hvilket Forhold, direkt eller indirekt, Vinaanden kan staae som Aarsag til Piarrhæmien.

Den procentiske Sammensætning af Vinaand er 52,650 Kul, 12,896 Brint, 34,454 Ilt; af Fedtet er 79,000 Kul, 11,416 Brint, 9,584 Ilt. Begge disse Stoffer ere overveiende kulholdige, og Fedtet er iblandt alle den dyriske Organismes Bestanddele rigest paa Kul og Brint i Forening, Det kan ikke være uden Indflydelse paa Digestionsprocessen og de deraf dannede Produkter, om der daglig indföres i Maven en betydeligere Qvantitet af et Stof saa rigt paa Kul-

brinte som Vinaand, tvertimod er det sandsynligt, at Digestionsprodukterne derved maae blive rigere paa Kulbrinte end ellers. Mon ikke Vinaanden (et Kulhydrat) under Fordöielsen kan ved Afgivelse af en Del Ilt direkte forvandles til Fedt (et andet Kulhydrat)? En saadan Antagelse kan vel vanskelig bevises, men bliver dog sandsynlig, naar man sammenligner de Forandringer, som andre Stoffer af analog Sammensætning kunne undergaae under Fordöielsesprocessen. Hvis Liebigs Betragtninger ere rigtige, saa bevise de, hvorledes Stivelse, Sukker og Gummi hos de planteædende Dyr under Fordöielsen forvandles til Fedt ved Afgang af en vis Mængde Ilt; disse Stoffers Sammensætning staaer i nær Analogi med Vinaandens, hvorfor det, som foregaaer ved det ene, med Sandsynlighed kan antages ogsaa at foregaae ved det andet. Men om end en saadan direkte Forvandling finder Sted, at nemlig Vinaanden ved Afgivelse af en vis Mængde Ilt gaaer over til Fedt, saa er dette dog ikke den eneste Kilde til Blodets overvættes Indhold af dette Stof; den er vel den först optrædende, men de andre ere derfor ikke af mindre Vigtighed, nemlig Mavens og Tarmenes samt Leverens og Lungernes feilagtige Funktion. Endnu inden Leveren har undergaaet nogen Strukturforandring, synes den ei at kunne frigjöre sig for den forögede Qvantitet Fedt, som tilföres med Portaareblodet. Dette Blods större Fedtindhold forklares dels af Vinaandens Forvandling til Fedt, dels af den Irritationstilstand, som foraarsages af Vinaanden paa Fordöielsescanalen, hvorved Chylustilberedningen bliver ufuldstændig: Digestionen foregaaer for hurtigt, forinden Næringsstoffene kunne fuldstændigt assimileres; en Mængde Forsög, som i denne Henseende ere anstillede af Mænd som Tiedeman, Magendie og senest af Bouchardat og Sandras stemme overens deri, at Fedtet ikke oplö-

ses ved Fordöielsen, men kun fint fordeles og som saadant gjenfindes dels i Brystgangen dels i Portaaren. At det fra Portaaren til Leveren strömmende Fedt ikke kan fuldstændigt udskilles med Galden, viser Fedtafsætningen i Leverens Substans; men desforuden optages sandsynligviis en anden Del af Fedtet i Levervenerne og föres derigjennem ind i det almindelige Kredslöb. Naar Leverens Struktur er bleven forandret, maa Galdeafsondringen blive endnu mere utilstrækkelig, og saaledes Udskillelsen af Fedtet endnu ufuldstændigere. Den tredie Kilde til Blodets större Indhold af Fedt er at söge i den feilagtige Respirationsproces, da Blodet, efter hvad der ovenfor er angivet, ifölge Schulz, paa Grund af dets Blanding med Vinaand ikke kan decarboniseres i den tilbörlige Grad, hvorimod Kullet bliver tilbage, der udgjör Fedtets væsentligste Bestanddel. Til hvilken Grad af Kulholdighed Drankerens Blod kan stige, viser Scharlau, som paastaaer i saadant Blod at have fundet indtil 30 pCt. mere Kul end i Normaltilstand. Ved Siden af denne Blodets store Fedt- og Kulholdighed, som kan betegnes ved Benævnelsen overveiende Venositet, er dets Indhold af Fibrin formindsket, saa at det ved Udtömmelsen vel er tyktflydende, men danner ikke, forsaavidt ikke en betændelsesagtig Sygdom tilfældigviis er tilstede, nogen Fibrin-Crusta, ligesom ogsaa fibrinöse Coaguler sjelden findes efter Döden hverken i Hjertet eller Karstammerne; denne Mangel paa Fibrine kan gaae saavidt, at Blodet faaer den tyndtflydende Beskaffenhed, som charakteriserer Skjörbug. Dog indtræder denne skorbutiske Tilstand först under Alcoholismens sidste Perioder, naar Nervesystemets Virksomhed er blevet i höiere Grad lammet, hvorom senere skal afhandles.

De nærmeste Følger af disse Blodets Forandringer ere

for. det Förste Afsætninger af Fedt paa flere Steder, saaledes som ovenfor anfört, og derhos overhovedet en feilagtig Ernæringsproces, hvis Följer isærdeleshed paa Nervesystemets Virksomhed skulle fremstilles i det Följende.

Det Resultat, som följer af de ovenfor fremstillede pathologisk-anatomiske og chemiske Forandringer, som kunne forekomme hos dem, der vedholdende og i Overmaal nyde vinaandholdige Drikke, er at nogle af dem indtræde som direkte Följer af Vinaandens locale Beröring eller af dens irriterende Indvirkning i Almindelighed, andre af dens Optagelse i Blodet, medens andre mere eller mindre indirekt följe af det ene eller det andet eller af begge tilsammen. Saaledes er f. Ex. den chroniske Betændelsestilstand i Mavens og Tyndtarmens Slimhinde, den forstærkede Hjertevirksomhed med flere af dens Följer foraarsagede af den förste; den chroniske Bronchialcatarrh, for en Del Piarrhæmien, Blodets vanskelige Decarbonisation af det andet, medens Fedtafsætningerne i Leveren eller andre Steder samt Nyrelidelsen o. s. v. ere at udlede af den tredie Art af Indvirkning.

Det maa bemærkes, at alle disse Forandringer ingenlunde altid og nödvendigviis skulle være tilstede eller forenede hos Drankerne, hvorimod nogle findes oftere, andre sjeldnere, nogle enkeltstaaende, andre forenede med flere. De constanteste Forandringer ere Blodets, skjöndt paa ulige Udviklingstrin, dernæst Mavens og Tyndtarmens, saa Fedtafsætningen i Leveren og andre Steder; disse tre Grupper ere ogsaa de, der væsentligst udgjöre Udgangspunkterne for de Sygdomme, af hvilke Drankeren lider; thi den chro-

niske Bronchialcatarrh, Hjertehypertrophien og den dermed i Forbindelse staaende Udvidning i Hjernekarrene, Granulationstilstanden i Nyrerne ere vel heller ikke saa særdeles sjeldne, men de kunne findes eller ogsaa savnes, og bero ofte mere paa tilfældige eller individuelle Forhold, ligesom man ikke altid med Vished kan bestemme, hvorvidt de forskrive sig alene fra Misbrug af Brændevin, eller om de ikke ere fremmede Complicationer. Et Par Exempler kunne oplyse dette: naar en Dranker har lidt af en langvarig Kolfeber og derefter faaer Symptomer af Brigths Sygdom, saa kan det ikke afgjöres, om Nyrelidelsen alene hidrörer fra den vedholdende Irritation til föröget Sekretion, der foraarsages af Vinaanden, eller er udelukkende en Følge af Koldfeberen; begge Aarsager kunne nemlig hver for sig fremkalde Sygdommen; en chronisk Catarrh kan vel opstaae ifölge den vedholdende Irritation, som Vinaandens Fordampning gjennem Bronchierne foraarsager, men derhos baade hurtigere og mere directe af de Forkjölelser, for hvilke Drankeren under Rusen og ellers sædvanligt udsætter sig; saaledes er den i förste Tilfælde en Følge af Drikfældighed, i det sidste en af denne uafhængig, tilfældig opstaaet Sygdom. Flere lignende Exempler kunne let anföres.

At opstille nogen Symptomatologi paa enhver af de Sygdomsformer, som svare til de anförte Forandringer i de forskjellige Organer, maa ansees saameget mere overflödigt, som de Sygdomme, der fremkaldes af Vinaanden, dog ikke have nogen charakteristiske Symptomer, forskjellige fra de med disse ensartede, der fremkaldes i samme Organ, skjöndt af andre Aarsager. En chronisk Betændelse i Mavens og Tyndtarmens Slimhinde kan frembyde de samme Symptomer, om den foranlediges af Brændevin eller af svært fordöielige, skadelige Födemidler; ligedan er Forholdet, om

Granulationstilstanden i Leveren er et Resultat af andre Lidelser, eller Følgen af en foregaaende Fedtdannelse foranlediget ved Nydelsen af vinaandholdige Drikke, og det Samme er Tilfældet med Hjertehypertrophien, den chroniske Bronchialcatarrh o. s. v. — Hvad angaaer de Følger, der udgaae fra Blodforandringen, saa bestaae de paa den ene Side i de anförte Fedtafsætninger paa forskjellige Steder og de deraf udgaaende Sygdomstilfælde, paa den anden referere de sig til Nervesystemet, hvorom nærmere skal blive Tale.

For ikke at forbigaae Noget, som henhörer til Vinaandens Indvirkning paa Organismen, skal her i al Korthed beröres de selvstændige Sygdomstilstande, som fremkaldes af den umaadelige Nydelse af vinaandholdige Drikke, og som ikke staae i Forbindelse med de ovenanförte materielle Forandringer i visse Organers Sammensætning.

Den acute Alcoholsygdom eller Forgiftning falder i to forskjellige Tilstande, den der opstaaer hos saadanne, som for en enkelt Gang have nydt for meget Spiritus, og den, der udvikler sig hos dem, som have gjort en umaadelig Nydelse deraf til Vane: den förste Tilstand er bekjendt under Navnet Rus, den anden benævnes Drankergalskab. Alcoholismus acutus synes at være en passende Benævnelse for begge tilsammen, skjöndt den senere Form af Adskillige henföres til de chroniske Sygdomme, der fremkaldes af Vinaanden; dette er i og for sig ligegyldigt, blot det erindres, at selve Anfaldet af Sygdommen ingenlunde er chronisk, men tvertimod har et aldeles regelret acut Forlöb; det er blot den fremkaldende Aarsag, der er chronisk, d. e. maa have indvirket i længere Tid, inden

Organismen bliver moden for selve Sygdomsanfaldets Udvikling; Delirium tremens bliver saaledes en acut Sygdom, der er Resultatet af en chronisk Forgiftning.

Yttringerne af Berusningen ere for bekjendte til at de behöve nöiere at angives. Man henförer dem i Almindelighed til 3 Grader, og under den sidste er det at Döden kan indtræde, som det synes formedelst Congestionen til Hjernen. De Phænomener, der findes efter Döden, ere Lugt af Vinaand fra Hjernen og dens Hulheder; Ogston beretter saaleder (Edinb. journ. Oct 1842) at have fundet i Hjerneventriklerne hos et Fruentimmer, der druknede sig under en Rus, 4 Unzer af en Vædske, der havde alle physiske Charakterer af Vinaand. Den haarde Hjernehindes Sinus ere overfyldte af Blod, ligesaa Karrene i de fine Hjernehinder; overhovedet iagttages i Hjernen alle de Forandringer, der tilhöre Hjernecongestionens höiere Udviklingsgrader; Lungerne ere stærkt fyldte og udspændte af sort, fordetmeste tyndtflydende og skummende Blod; höire Side af Hjertet og de store Vener ere fyldte undertiden af coaguleret, undertiden blot af tyktflydende, stundom siruplignende Blod. Disse Forandringer, de eneste der kunne tilskrives den höieste Grad af Berusning, ere overensstemmende med de Phænomener, der findes hos saadanne, som ere döde under Indflydelse af narkotiske Forgiftninger. Symptomerne af Berusningen kunne imidlertid ikke udledes fra Hjernecongestionen; de kunne neppe forklares anderledes end ved at tilskrive dem Vinaandens specifike Indvirkning paa Hjernen og Nervesystemet overhovedet. Man har endog iagttaget ved physiologiske Forsög paa Dyr, som have faaet Vinaand i betydelig Mængde, og hvor Döden hurtigt er indtraadt under Tilstedeværelsen af meer eller mindre heftige Hjernesymptomer, at ingen Congestion til Hjernen eller dens Hinder

har været tilstede efter Döden. Rusen er derfor at betragte som en Forgiftning, der saavel ved sine Yttringer i levende Live som ved Forandringerne efter Döden nærmest stemmer overens med de narkotiske.

Den anden Form af den acute Alcoholismus er Delirium tremens, hvis Symptomatologi vi ikke skulle opholde os ved. Med Hensyn til denne Sygdoms nærmeste Aarsag giver den pathologiske Anatomi os ingen Oplysning; thi vel har man i mange Tilfælde fundet eller troet at finde en hyperæmisk Tilstand i Hjernen og dens Hinder efter Döden; men et tilstrækkeligt Antal Iagttagelser have viist, at netop efter de stærkeste Anfald af Delirium tremens har Hjernen ikke været mere blodrig end efter forskjellige andre Sygdomstilstande, hvor ingen Symptomer af forstyrret Hjernevirksomhed have været tilstede; stundom har man endog fundet Hjernen ligesaavel som Rygmarven mere blodtom end normalt. De meer eller mindre plastiske Exsudater mellem Hinderne eller i Hjerneventriklerne, der undertiden forekomme hos dem, der döe af Delirium tremens, ere at betragte som Complicationer, ligesom de i andre Organer stundom forefundne Læsioner. Söge vi altsaa en Forklaring af denne Sygdom og dens Phænomener, for hvilke Vinaanden er den fjernere Aarsag, saa maa denne sandsynligviis hentes fra Blodets forandrede Beskaffenhed, uden at der dog her bliver at tage Hensyn til dets mulige Indhold af Vinaand. See vi nemlig hen til, hvorledes andre abnorme Sammensætninger af Blodet, f. Ex. naar det indeholder en for stor Mængde Urinstof eller for meget af Galdens Bestanddele, foraarsage en större eller mindre Forstyrrelse i Hjernens Virksomhed, saa kunde ligeledes den abnorme Kul- eller Fedtholdighed, naar den har naaet et vist Maximum, antages at bevirke en eiendommelig Form af

Funktionsforstyrrelse i Hjernen. Vil man imod denne Hypothese benytte som Indvending den Kjendsgjerning, at Deliriet kan opstaae netop e potu intermisso, saa svares hertil, at det i saa Tilfælde er et nyt tilfældigen tiltrædende Sygdomsmoment, der giver Anledning til dette forbigaaende Ophör med Nydelsen af Brændevin, og at det netop er denne Sygdom som betinger Deliriets Udbrud. Denne acute Sygdom, det være en Lungebetændelse, Rosen, Ledderheumatisme eller en ydre Læsion af mere Betydenhed, afstedkommer nemlig en febrilsk Reaction, og netop denne fremkalder hos Drankeren et eiendommeligt Delirium paa Grund af den tilstedeværende Forandring i Blodets Sammensætning, hvorved tillige en Svækkelse i Nervesystemet maa tages i Betragtning.

Det maa endelig bemærkes, at den Erfaring, at forholdsviis ikke mange Drankere angribes af Delirium tremens, har fremkaldt den Anskuelse, at et i Brændevinet tilfældigviis tilstedeværende Stof, der til sine Tider fandtes i mindre, til andre i större Qvantitet, i sidste Tilfælde kunde være Aarsag til denne Sygdom. Dette Stof skulde da være den saakaldte Finkelolie. Dennes Indvirkning paa Nervesystemet er ingenlunde ligegyldig, tvertimod særdeles indgribende, især dens, som forekommer i Kartoffelbrændevin, men da Delirium tremens ogsaa opkommer hos dem, som alene nyde Vin, Cognak, ja Öl, i hvilke Drikke Finkelolien ikke findes, saa kan denne Antagelse ikke være rimelig. Man har ligeledes anmærket, at Delirium tremens oftere er forekommet, efterat Kartoffelbrændevinet er kommet i Brug, end för, da der alene benyttedes Brændevin tilberedt af Sæd. Vel ere begges Finkelolier forskjellige, saaledes at den af Sæd indeholder Enanthæther og Enanthsyre tilligemed Oleum siticum (Mulder), den af Kartofler staaer i Sammensætning nær ved

Alcohol (Cahours); men om man endog vilde indrömme, at Finkelolien, især den som findes i Kartoffelbrændevin, kan bidrage noget til Fremkomsten af Delirium tremens, saa kan den dog aldrig blive den væsentligste Aarsag dertil.

Som en eiendommelig Sygdomstilstand hos Drankere tilföier Huss endnu den saakaldte Selvforbrænding som Noget, der, om end forekommende yderst sjelden, dog ansees for vel constateret. Men Læren om denne Proces maa vel nu ansees for aldeles omstyrtet, og navnlig af Liebig*) med saa slaaende Grunde, at man næsten maa undre sig over, at denne historiske Tradition kan have fundet Tiltro i saa lang Tid.

Efterat vi i det Foregaaende have betragtet Drikfældighedens Indflydelse paa Organismen i Almindelighed og kortelig omtalt de Afvigelser i Sundhedstilstanden, som optræde under en mere acut Form og med acut Forlöb, komme vi nu til Beskriveisen af den egentlige Alcoholismus chronicus, hvorved forstaaes Indbegrebet af de Sygdomsytringer fra Nervesystemet, saavel dets psychiske som motoriske og sensitive Sphære, som forlöbende under en chronisk Form, ikke staae i direkte eller væsentlig Sammenhæng med nogen i levende Live eller efter Döden opdagelige Forandringer i Sammensætningen af Nervesystemets centrale eller peripheriske Dele, og som forekomme hos saadanne, som vedholdende og i længere Tid have nydt vinaandholdige Drikke i Overmaal.

De Erfaringer, som ere lagde til Grund for Beskri-

---

*) Cfr. Ugesk. f. L., 2 Række, XIII. Nr. 2 og 3.

velsen af denne Sygdomsform, ere med faa Undtagelser hentede fra saadanne Individer, som have, om ikke udelukkende saa dog fornemmelig misbrugt Brændevin, navnlig udestilleret, Finkelolie indeholdende Kartoffelbrændevin; men om end Sygdomsphænomenerne altsaa nærmest ere at henhöre til saadanne, saa er det dog neppe sandsynligt, at Sygdomsyttringerne efter andre vinaandholdige Drikkes Misbrug skulde i nogen væsentlig Henseende adskille sig fra hine. Man har i Stokholm gjort den Iagttagelse, at Tilfælde af chronisk Alcoholsygdom i de sidste 3 Aar have tiltaget i Talrighed, fornemmelig de Former af samme, der optræde med formindsket Styrke i Bevægelsesorganerne indtil fuldstændig Lamhed, med eller uden Formindskelse af Følelsen. Grunden til denne Sygdoms större Hyppighed kan ikke være at söge i, at Brændevinets Misbrug er bleven almindeligere i de senere Tider end för, da der findes mange Tegn paa at baade dets Brug og Misbrug er aftaget især hos den yngre Befolkning. Derimod mener Huss, at Aarsagen muligen kan ligge i, at Brændevinet hyppigere end för indeholder visse skadelige Bestanddele. Sygdommens tiltagende Hyppighed falder nemlig sammen med det Tidspunkt, da Brændevinet almindeligere begyndte at tilberedes af raadne Kartofler, som nemlig vare angrebne af den saakaldte Kartoffelsyge. Allerede inden denne optraadte, vidste man, at naar Brændevin tillavedes af forraadnede Stoffe, hvad enten det var Sæd eller Kartofler, dannedes deri et eget flygtigt Stof, med irriterende Egenskaber og en stinkende Lugt, der efter Berzelius lignede Lugten af Cyangas oplöst i Vinaand. Berzelius angiver tillige, at et derved forurenset Brændevin beruser heftigere, gjör Rusen vildere og Ildebefindendet efter samme stærkere, men tilföier, at det er ubekjendt, hvad dette Stof er eller hvor-

ledes det dannes. Dette flygtige Stof forekom forhen undtagelsesviis, men nu derimod, siden Brændevinets Tilberedning saa almindelig skeer af syge Kartofler, findes det almindeligere, saa at det endog er kjendt af selve Brændevinsbrænderne (Brännsnyta), og meddeler Brændevinet den Egenskab, at det, naar det opvarmes, eller Luft blæses igjennem det, og man lugter dertil eller indaander Luften over det, foraarsager en stærk Irritation paa Öinene, i Næsen og Ganen. Skjöndt saaledes Beskaffenheden af denne ny Bestanddel i det af raadnede Kartofler tillavede Brændevin endnu ikke er bleven nærmere bestemt gjennem chemisk Analyse, saa er dog dens Tilstedeværelse faktisk beviist, og det er meget sandsynligt, at dette Stof, som ikke findes i det af frisk Sæd og friske Kartofler tilberedte Brændevin, bibringer Brændevinet endnu mere skadelige Egenskaber og fremskynder dets Indvirkninger paa Organismen, at altsaa Sygdommens större Hyppighed i de senere Aar kan hidröre derfra. At derimod det især i Kartoffelspirerne tilstedeværende narkotiske Alcaloid, Solanin, skulde lettere kunne frigjöres ved Forraadnelsen eller dannes i större Mængde og gaae over i Brændevinet og derved virke skadeligt, er ikke rimeligt, da dette Alcaloid ei er saa flygtigt, at det kan gaae over ved sædvanlig Destillations Temperatur.

Ved Fremstillingen af den chroniske Alcoholsygdoms Symptomatologi følger Huss en synthetisk Fremgangsmaade, idet enhver Gruppe af Symptomer, hvoraf snart en enkelt snart flere samlede ere mere fremtrædende, og hvorved da sædvanlig betegnes en vis Grad af Sygdommen, bestandig er bilagt med Rækker af Sygehistorier som Grundvold for Beskrivelsen. Det er det af disse uddragne Sygdomsbillede, som her skal gjengives.

Symptomerne af denne Sygdom kunne saaledes henföres til 3 Rækker, eftersom de udgaae især fra Nervelivets somatiske eller dets psychiske Side eller fra begge paa een Gang.

1. Symptomer henhörende til den somatiske Sphære.

Den förste Grad af de Sygdomsphænomener hos Drankeren, der udgaae fra Nervesystemet, ere Zittring og Usikkerhed i de vilkaarlige Muskler især i Overlemmernes, derefter i Underlemmernes og senest i Kroppens Muskler, hvilke sidste dog ikke komme i nogen egentlig zittrende Bevægelse förend ved en Anstrængelse, f. Ex. ved at staae opret, gaae o. s. v. I en höiere Grad optræder denne Usikkerhed som en Skjælven, der tydelig viser sig, naar den Syge skal forsöge at staae stille i nogen Tid, hvorved han först kommer i en rystende Bevægelse og siden falder om; ligeledes betages Armene sædvanlig af Skjælven, naar de holdes udstrakte i faa Minuter. Disse Symptomer optræde undertiden kun da, naar den Syge tilfældigviis for en Tid nödes til at ophöre med Nydelsen af Spiritnosa, eller ogsaa under uforandret Diæt, men mest om Morgenen, inden han endnu har erholdt den sædvanlige Stimulus. Samtidigt hermed indfinder sig for det meste et Hjernesymptom, nemlig en Sortnen for Öinene, der beskrives som noget Mörkt, der flyver forbi dem og indtræder flere Gange daglig eller med længere Mellemrum; en höiere Grad deraf er Svindel, hvorunder den Syge gjerne tager fat i nærstaaende Gjenstande for ei at falde omkuld; han falder dog ikke, og det Hele gaaer over i et Par Sekunder. Disse Symptomer udgjöre Sygdommens förste Grad, de ere at ansee som Forlöbere for den egentlige Sygdom, hvis

bestemtere Optræden da beroer paa, om Leilighedsaarsagen vedbliver at indvirke.

Skeer nu dette, saa gaaer denne Rystning lidt efter lidt over til Svaghed eller Slaphed og endelig ufuldstændig Lamhed i de vilkaarlige Muskler, tydeligst i Yderlemmernes. Udviklingsgangen er gjerne den, at Patienterne först mærke, at de ikke kunne udholde at arbeide med Hænderne saalænge som för, men blive hurtigere trætte; derefter kommer en Tid, da Haanden let slipper hvad den har fattet, og under Anstrængelserne for at fatte igjen paakommer en Zittring i Haanden, hvorved det ofte mislykkes. Denne Slaphaandethed gaaer senere over til en fuldstændig Lamhed, hvorved först Intet kan fastholdes, derefter Intet fattes med Haanden. Medens Haand og Fingre ere afficerede paa denne Maade, beholder alligevel Overarmen en betydeligere, skjöndt ingenlunde normal Styrke, saa at Svagheden er störst i de længst fra Centralorganerne fjernede Dele, og formindskes i Forhold som man nærmer sig disse. Svagheden i Benene antager omtrent en lignende Gang: i Begyndelsen föler den Syge sig svagere baade til at gaae og at staae, hvilket dog taber sig, naar han er kommen i Gang; senere bliver Gangen besværlig, i det Træthed snart indtræder, hvilken bemærkes tydeligst i Knæerne som „Knæsvaghed;“ at staae opret falder ligeledes vanskeligt, i det Knæsvagheden tvinger til at söge en siddende Stilling eller at erholde en Stötte for Ryggen. Tiltager denne Svaghedsfornemmelse endnu mere, saa indtager Patienten gjerne den liggende Stilling, i det Rygmusklerne da deltage i Yderlemmernes Svaghed, hvorfor ogsaa den siddende Stilling bliver meer eller mindre vanskelig, og Gangen alene kan udföres ved Andres Hjelp eller ved at fatte og lede sig ved nærstaaende Gjenstande. Det er denne Gruppe af

Symptomer, der kunne indbefattes under Alcoholsygdommens paralytiske Form. Tilligemed denne Tilstand opkomme gjerne Symptomer fra den sensitive Sphære, bestaaende i Fornemmelser af Myrekryben under Huden i Underlemmerne, fornemmelig i Skinnebenene og paa Indsiden af Laaret, dog ogsaa i Födderne; eller ogsaa en eiendommelig Uro i Benene, der af de Syge beskrives som en egen ubehagelig Følelse, der hindrer dem fra at holde Benene stille, og lindres noget ved Bevægelse og hyppig Forandring af Stilling; den lignes snart ved en Klöe, snart ved en Brænden som af Nelder, ved en Vind, som blæser paa dem o. s. v. Denne Myrekryben og Uro ere de laveste Grader af Forstyrrelser i Nervesystemets sensitive Sphære. Ogsaa her forekommer Sortnen for Öinene og Svindel, Symptomer, der sjelden savnes i noget Tilfælde af Alcoholsygdom, eller i deres Sted en Susen for Örerne med Fornemmelsen af Örhed i Hovedet; derhos ere Pupillerne sædvanlig udvidede, men bevægelige, Sövnen forstyrres ved Phantasier og urolige Drömme.

Stiger denne Forstyrrelse i Følelses-Sphæren til en höiere Grad, saa indtræder en Formindskelse, Slövhed, ja endog næsten total Ophævelse af Følelsen i en eller anden Legemsdel; sædvanligen viser dette sig först i Födderne, strækkende sig herfra skjöndt i aftagende Grad opad Skinnebenet; senere og mindre hyppigt synes Hænderne og derfra Underarmen at blive angreben; sjeldnest strækker denne Mangel paa Følelse sig til Kroppen. Skjöndt disse Symptomer sædvanligen forudgaaes af Myrekryben, kunne de dog ogsaa uddannes uden Spor af denne. For det meste formindskes Følelsen först i Taa- og Fingerspidserne, dette fortsætter sig op ad Benet, ofte tydeligst paa Rygsiden, stundom ligelig paa begge Sider; Følelsens Aftagen staaer

stedse i Forening med den formindskede Bevægelsesevne; dog kan denne sidste Tilstand være enestaaende, uden at den förste under nogen af Sygdommens Perioder uddannes. Sædvanlig klage de Syge först over en Slövhed, saaledes at Foden ikke opfatter den Fornemmelse, som skulde erfares ved at sættes imod en Gjenstand; ligesom ogsaa Haanden ikke kan bedömme Beskaffenheden af det som fattes med samme. Enten vedbliver det paa dette Punkt, eller Fölelsen aftager lidt efter lidt, hos En mere, hos en Anden mindre, efter kortere eller længere Tidsrum, saa at man endog har seet Exempel paa et saa fuldstændigt Tab af Fölelsen, at en Naal kunde bringes igjennem baade Haand og Fod, uden at dette opfattedes af den Syge. Det er disse Tilfælde, som blive at henföre til Sygdommens anæsthetiske Form; ogsaa denne ledsages oftest af Svindel, formindsket Synsevne og udvidede Pupiller.

I Forening med den meer eller mindre udviklede Slaphed eller Fölelseslöshed ere i det Foregaaende alene skildrede Symptomerne af Rystning og Skjælven, som Udtryk af den forstyrrede Ligevægt i det vilkaarlige Muskelsystem; denne kan imidlertid ved en höiere Grad af Sygdommen optræde under andre Former, snart som mildere Kramper eller Senetrækninger, snart som stærkere Rykninger og Convulsioner, endelig som fuldstændig udviklede epileptiske Anfald.

Efterat nemlig de ovenfor beskrevne Tilfælde have varet i kortere eller længere Tid, opkomme Senetrækninger i Fodens og Skinnebenets Böiemuskler, undertiden i Strækkemusklerne, der dog yderst sjelden angribe Laarets eller Overlemmernes Muskler; de ere höist smertefulde, saa at de Syge ofte jamre sig derved; de paakomme i vaagen Tilstand, dog ogsaa under Sövnen, stundom ved en eller anden

Bevægelse, stundom under fuldstændig rolig Tilstand; Anfaldet indtræder snart oftere, snart med længere Mellemrum, fra flere Gange i Timen til en Gang om Dagen o. s. v. Varighedeu af et Anfald indskrænker sig fordetmeste til en eller flere Minuter, og Lindringen i Kramperne skeer lidt efter lidt, saa at den sammentrukne Del kun efterhaanden lader sig rette ud. Om begge Ben samtidigt angribes, eller kun det ene ad Gangen, er ikke bestemt. Tilligemed disse Senetrækninger kunne ogsaa forefindes forbigaaende Rykninger i enkelte Legemsdele, som den mildeste Grad af Convulsioner, i det en Legemsdel hurtigt ligesom ved et elektrisk Slag sammentrækkes i en mildere Grad og ligesaa öieblikkeligt slappes igjen; dette Phænomen viser sig hyppigst i Underlemmerne, skjöndt det ogsaa kan forekomme andre Steder; det indfinder sig paa ubestemte Tider, ligesom Senetrækningerne, dog mest om Aftenen ved Indslumringen og om Natten, og bidrager derved til den urolige afbrudte Sövn, hvoraf saadanne Patienter lide.

I en udtalt Grad af denne Form optræde convulsiviske Trækninger i de fleste vilkaarlige Muskelpartier; Ansigtstrækkene fordreies, Tungen og Læberne kunne ikke styres, hvorved Talen bliver stammende, vanskelig at forstaae; Hovedet rykkes til forskjellige Sider ved Trækninger i Halsmusklerne, Yderlemmerne bevæges convulsivisk, Kroppens Muskler ere heller ikke fri, om de end ere mindre angrebne end de övrige Partier, saa at Patienten, hvis han ved Anfaldets Optræden befinder sig i en siddende eller staaende Stilling, sprætter og hopper ligesom Börn med St. Veits Dands. Convulsionerne ere altsaa, som man kalder dem, almindelige, skjöndt ikke af meget voldsom Beskaffenhed. Saadanne Anfald, hvis Varighed varierer fra en til flere Minuter, indfinde sig paa ubestemte Tider, snart nogle Gange i Timen,

snart med længere Ophold, snart uden, snart ved en eller anden foranledigende Aarsag, saasom Forsög til Anstrængelse og deslige. Disse i Anfald optrædende Phænomener charakterisere den convulsive Form af Sygdommen; den har i Reglen de foregaaende Former til Forlöbere, dog er det ikke saa ganske sjelden at træffe Fölelsesevnen uskadt under denne Form, ligesom man ogsaa i Forbindelse med Convulsionerne kan træffe Ömhed ved Tryk paa Rygraden med irradierende Smerter langs Nervernes Forlöb, stikkende Smerter lig Neuralgier i Yderlemmerne, Svækkelse af Sjælsevnerne, Sygdomsyttringer, der andre Gange fremtræde fortrinsviis og i udtalt Grad, og da blive at henföre til de bestemte Former, som senere ville blive beskrevne. Om altsaa denne convulsive Form end kan antages for en höiere Udviklingsgrad af Sygdommen, saa er det derfor ikke sagt, at den altid skal indfinde sig under Sygdommens successive Udvikling, tvertimod forekommer den langt sjeldnere end de andre ovenfor beskrevne Former. Der synes derfor at ligge noget Individuelt til Grund for, at det hos den Ene bliver staaende ved Formindskning i Fölelsen og Muskelslappelse, og hos Andre gaaer over til Kramper og Convulsioner; lignende Forhold finder ogsaa Sted ved flere andre Forgiftninger, hvor forskjellige Symptomgrupper optræde hos forskjellige Individer, f. Ex. ved Blyforgiftning, hvor En lider af Colik, en Anden af Arthralgi, af Lamhed, Delirium, Convulsioner; ved Ergotismus, hvoraf een Form viser sig som Convulsioner, en anden som Lamhed med eller uden Forandring i Fölelsen. At Alcoholsygdommen kan optræde primært under den convulsive Form, og ligesom overspringe de foregaaende Stadier, anseer Huss ikke for umuligt, naar man seer hen til, at under de höiere Grader af den acute Forgiftning f. Ex. under en Rus, kunne convulsiviske Anfald

opstaae hos Personer, som ikke i Forveien have afgivet Spor til Afvigelser i Nervesystemets Yttringer.

De convulsiviske Symptomer kunne fremdeles udvikle sig til fuldstændige epileptiske Anfald, der indtræde til ubestemte Tidsrum og ikke adskille sig ved nogensomhelst Eiendommeligheder fra Epilepsi hos Ikke-Drankere. At slige epileptiske Anfald staae i Aarsagsforhold til Misbrugen af vinaandholdige Drikke kan sluttes deraf, at de andre Alcoholismen ledsagende Sygdomsyttringer findes samtidigt tilstede eller ere gaaede iforveien, skjöndt det ikke kan benægtes, at En, som nyder vinaandholdige Drikke i Overmaal, ogsaa kan lide af Epilepsi, beroende paa andre selvstændige Aarsager. Sædvanligen ere Sjælsevnerne her mere angrebne end i de foregaaende Former, idet saadanne Individer ikke sjelden tillige lide af Hallucinationer eller ere hensunkne i en Stupiditets Tilstand; man kan ogsaa træffe Tilfælde af denne Form, ligesom af den convulsive, hvor Følelsesevnen er uskadt. Som Beviis for at Epilepsien primitivt, uden andre forudgaaende Symptomer af chronisk Alcoholsygdom, kan optræde som en Yttring af denne, anförer Huss en Sygehistorie om en Mand af stærk Legemsbygning, der efter i 10—12 Aar daglig at have nydt Brændevin i Overmaal, pludselig uden forudgaaende Forstyrrelse i Helbredstilstanden blev angrebet af et epileptisk Anfald, som efterhaanden gjentog sig hyppigere og hyppigere, tilsidst flere Gange om Dagen, uden at der endnu viste sig Rystelser, Muskelsvaghed, formindsket Følelse eller deslige. Hvad som gjör det meer end sandsynligt, at Epilepsien her beroede paa Drikfældigheden, var at da han indlagdes i Hospitalet og ophörte med Brændevins Drikken, udebleve de epileptiske Anfald og indfandt

sig heller ikke senere, da han af egen Drift forsøgede Nydelsen af Spirituosa.

Hvad angaaer Følelsesevnen, have vi af de foregaaende Formers Beskrivelse seet, at den kan være slövet, ja endog ophævet, ligesom den ogsaa kan være forandret, saaledes at en Fornemmelse af Myrekryben og Stikninger er forekommen fornemmelig i Underlemmerne; men denne Forandring i Følelsen kan nu ved Siden af de övrige Yttringer af Alcoholsygdom antage en saadan Grad, at Hyperæsthesi fremtræder, idetmindste for Patienten selv, som det væsentligste Symptom. Denne Hyperæsthesi eller Neuralgi viser sig i Underlemmerne, især paa enkelte Partier af dem, som en ulidelig Brænden, eller en ubehagelig Kulde, en rivende Smerte, Værk o. s. v., og Ömfindtligheden er saa stor, at den ringeste Berörring selv af Sengeklæderne afpresse den Syge Smertesskrig; derhos er Huden hverken röd eller svullen, men kan undertiden synes mere stram eller spændt og ligesom mere glindsende end sædvanligt. Disse Smerter ere vedholdende, dog med afvexlende Forværring og Lindring; de tiltage imod Aften og om Natten og betage den Syge al Sövn, sædvanlig lindres de henimod Morgenstunden og ere taaleligst om Formiddagen; undertiden kunne de ogsaa lindres ved uophörlig Forandring af Föddernes Stilling. Hyperæsthesiens Omfang og Sæde kan være noget forskjelligt, i et Tilfælde havde den udelukkende sit Sæde i Fodsaalerne, i et andet indtog den hele Fodryggen og Skinnebenet, var mindre udtalt i Fodsaalen og paa Laarene, medens Tæerne til samme Tid vare følelseslöse. Denne Hyperæsthesi hörer til de sjeldnest forekommende Former af chronisk Alcoholsygdom, som Huss har iagttaget; at dog disse Phænomener i de Tilfælde, hvor de forefandtes, maa henföres til den chroniske Alcoholforgiftning, kan neppe be-

tvivles, eftersom de forekom i Forening med de væsentligste Phænomener, der ere beskrevne som eiendommelige hos Drankerne, f. Ex. Sortnen for Öinene og Svindel, formindsket Synsevne, fremdeles Rystelse og Svaghed i Yderlemmerne, Slövhed i Aandsevnerne, Hallucinationer o. s. v. Dernæst vare uden Undtagelse Formicationer og stikkende Smerter lig Naalestik og deslige gaaede forud, og Hyperæsthesien er sikkerlig at ansee som en höiere Udviklingsgrad af disse, i Analogi med hvad der finder Sted ved visse Neuralgier, hvor Smerterne ledsages eller följe efter Formicationer af större eller mindre Intensitet. At Fölelsen, som i det nævnte Tilfælde, kan mangle i samme Legemsdel paa et Sted, medens der er Hyperæsthesi paa et andet, finder ogsaa sin Analogi ved andre Neuralgier.

Ved Opstillingen af disse 6 særskilte Former for Alcoholsygdommen maa det erindres, hvad der ogsaa er antydet i det Foregaaende, at der imellem hver af disse Former findes flere Forbindelsesled, hvorigjennem den ene gaaer over i den anden, og at det saaledes mangen en Gang ikke er muligt bestemt at afgjöre, til hvilken Form det enkelte Tilfælde bör henföres. Symptomerne f. Ex. af den paralytiske, den anæsthetiske og den epileptiske eller den convulsive Form findes meget ofte forenede hos et og samme Individ, saa at Tilfældet med lige Ret kunde henföres til den ene eller den anden Form; dette kan være temmelig ligegyldigt, naar man blot erindrer, at Sygdommen i sin Helhed er een, men at visse Yttringer deraf kunne savnes hos den ene og findes hos en Anden, samt at de forskjellige Formers Opstilling kun tilkjendegiver de Symptomer, der in casu ere tydeligst fremtrædende. Disse Forskjelligheder i Yttringer har den chroniske Alcoholsygdom tilfælleds med flere andre Forgiftninger, f. Ex. den med

Secale cornutum, som kan have en paralytisk, anæsthetisk, convulsivisk og gangrænös Form; med Bly, hvis Former optræde endnu mere afvexlende o. s. v. Dette synes undertiden at afhænge af den större eller mindre Qvantitet af det giftige Stof, som Organismen har optaget, andre Gange ogsaa af den Syges Individualitet eller andre særegne Forhold.

Iövrigt kan der med den chroniske Form af Alcoholsygdom forene sig adskillige særegne Symptomer, der ikke tilhöre samme under sædvanlige Forhold. Som saadanne har Huss een Gang iagttaget Paralyse i Svælgets Muskler, der besværliggjorde Synkningen, forekommende sammen med Symptomer af den anæsthetiske Form; mindre sjeldne ere spasmodiske Trækninger i Tungen under Talen, der medföre Stammen, et Phænomen, der maa henföres til Convulsionerne. Som en meget höi Grad af de saakaldte Formicationer er forekommet en höist ubehagelig Fornemmelse, som om brændende hedt Sand randt fra Ryggen ned ad Arme og Ben, hvilken dog ikke var fuldkommen vedvarende, men remitterede og forekom i Forbindelse med den anæsthetiske Form. Som Exempel paa en egen Form af den sædvanlige Sortnen for Öinene og Svindel, der fölger med Alcoholsygdommen, er iagttaget Synshallucinationer, som Dobbeltsyn, Syn af lysende Stjerner og Ildgnister farende forbi Öinene, eller en Fornemmelse som om alle nærstaaende Gjenstande styrtede sammen, o. s. v. Endelig er Incontinentia urinæ og hyppige, smertefulde Erectiones penis forekommet ved Siden af fremtrædende neuralgiske Symptomer. At disse Phænomener, om end sjeldent optrædende, her maae antages at staae i nöie Forbindelse med den chroniske Forgiftning, uden at være tilfældige Complicationer, bliver sandsynligt, naar man seer hen til, at de udviklede sig gra-

deviis i Forening med Alcoholsygdommens andre Symptomer, at de staae i nöie Slægtskab med disses enkelte Grupper, og endelig at de forsvandt samtidig med dem ved den sædvanlige Behandling.

Da vi her ikkun afhandle de Sygdomsphænomener, der under chronisk Form optræde som Forstyrrelser i Nervesystemets Virksomhed, skal her kun i Forbigaaende bemærkes, at de omtalte Symptomer ikke sjelden udvikle sig efter et eller flere foregaaende Anfald af Delirium tremens, og at de i Reglen ledsages af Tegn paa de pathologiske Forandringer i Organerne, hvis anatomiske Charakterer udförlig ere afhandlede i det Foregaaende. Som allerede omtalt finder man ved Obductionen af dem, der döe af chronisk Alcoholsygdom, ikke saadanne Forandringer i Nervesystemets Centralorganer, som kunne forklare de derfra udgaaende Symptomer. I de 8 af Huss's Sygeberetninger, i hvilke Udfaldet var dödeligt, vare följende Obductionsresultater constante og fælleds for dem alle: Udvidning af de fine Blodkar i Hjernens Substans; chronisk Betændelse i Mavens Slimhinde samt Strukturforandring i Leveren af forskjellig Beskaffenhed, snart Muskatnödlever, Fedtsyge, snart granuleret Lever.

2. *Symptomer udgaaende fortrinsviis fra den psychiske Sphære.*

De Sindssygdomme, der iagttages hos dem, der misbruge vinaandholdige Drikke, have i og for sig ikke noget Eiendommeligt, hvorved de adskille sig fra andre Sindssygdomme, og det er kun Kjendskabet til det forudgaaende ætiologiske Moment, Sygdommens gradevise Udvikling og Forbindelsen med visse af de somatiske Symptomer, der berettiger til at tilskrive Drikfældighed deres Oprindelse. Disse

psychiske Phænomener blive derfor kun at henföre til en egen Categori, forsaavidt de frembyde sig som de, der især tildrage sig Opmærksomheden. De Former af Sindssygdomme, hvorpaa vi finde Exempler anförte, ere Melancholi, Mani, Hallucinationer for Syn og Hörelse og Stupiditet. Melancholien hos Drankerne begynder for det meste med en Følelse af Qval og Ængstelse under Brystet, der er stærkest om Morgenen og da, i det mindste i Begyndelsen, kan forvindes ved et stimulerende Middel, sædvanlig en större eller mindre Qvantitet Spiritus; men antager dette Tilfælde en höiere Udvikling og gaaer over til en Fornemmelse af Angest og Sjælsuro, sædvanligen stærkest imod Aftenen og om Natten, saa bliver Sindsstemningen snart sörgmodig, stimulerende Midler hjælpe ikke mere eller kun for en kort Tid, Patienten bliver mere og mere indesluttet, anseer sig ulykkelig i enhver Henseende og kommer tidligere eller senere paa Selvmordstanker, som ikke forlade ham, indtil han endelig, hvilket ikke saa sjelden indtræffer, naar Sjælskraften mere og mere slappes, ikke længere formaaer at kjæmpe imod den onde Drift, giver efter for den og ender med Selvmord paa en eller anden Maade. Huss mener, at Selvmordsdriften oftere ledsager Drankerens Melancholi, end den der hidrörer fra andre Aarsager, ligesom ogsaa Selvmord iblandt de mindre dannede Classer oftere forekommer som Følge af den mörke Sindsstemning, der udvikler sig af Drikfældighed. Endvidere kan man som Alcoholsygdommens fornemste Yttring see en periodisk Mani, optrædende med ubestemt Mellemtid, der ikke i nogen væsentlige Henseender adskiller sig fra andre Arter af Mani, og ligesom disse lidt efter lidt kan gaae over i Fatuitet. Som oftest er et eller flere Anfald af Delirium tremens gaaet forud for de maniakalske Paroxysmer; dog anförer Huss ogsaa et Exempel paa, at Delirium tremens umiddelbart efterfulgdes af en höi Grad af Stupiditet, hvilken maa ansees for en forstærket Yttring af den Aandsslövhed, der meget ofte ledsager Alcoholsygdommen. I et andet Tilfælde optraadte Hallucinationer for Syn og Hörelse, saaledes at Patienten bestandig hörte Röster af forskjellig Beskaffenhed, som foraarsagede ham en uophörlig Uro; efter længere Tids Forlöb efterfulgdes denne Tilstand ogsaa af Slaphed i Sjælsevnerne, fortrinsviis i Hukommelsen og Combinationsevnen.

3. Symptomer ligeligt udgaaende fra den somatiske og den psychiske Sphære.

Den chroniske Alcoholsygdom kan ogsaa optræde paa den Maade, at de somatiske og psychiske Symptomer ere saagodtsom lige tydeligt udtalte, hvorved hine da ere de forudgaaende, disse senere tiltrædende, ligesom udsprungne af hine og saaledes sammenvævede med dem, at deres Udgangspunkt fra en fælles Kilde ikke kan drages i Tvivl. Allerede ved Beskrivelsen af de nervöse Symptomer af den somatiske Sphære, have vi seet, at ikke sjelden Sindsforstyrrelser af underordnet Betydning ved Siden af de somatiske Phænomener kunde tiltræde, saasom Hallucinationer, Svækkelse i de mentelle Evner; i en höiere Grad af Sygdommen kunne disse udvikle sig til fuldstændige Sindssygdomme. Det Almindeligste synes at være, at Hallucinationerne gaae over i en periodisk tilbagevendende Mani, der da lidt efter lidt, hvis Sygdommen vedvarer, gaaer over i Dementia paralytica; i det mindste have af de 5 af Huss berettede Sygehistorier 4 Charakteren af Mani, der to Gange forekom i Forening med Sygdommens convulsive Form, een Gang med den anæsthetiske, een Gang med den paralytiske; i eet Tilfælde optraadte Stupiditet umiddelbart efter et Anfald af Delirium tremens ved Siden af den paralytiske Form. Det er ikke fornödent nöiere at beskrive disse Former af Sindssygdomme, der i og for sig ikke i nogen væsentlig Henseende adskille sig fra disses sædvanlige Yttringer; men som et Exempel instar omnium paa den chroniske Alcoholsygdom, hvor de vigtigste Symptomer, som constituere denne, findes samlede, hidsættes her följende Sygehistorie.

N. N. Officer, 33 Aar gammel, indkom paa Hospitalet i Juni 1845. Efter Angivende havde han fra sin tidlige Alder havt en særdeles Begjærlighed efter stærke Drikke og uhindret tilfredsstillet denne, i de senere Aar sædvanligviis med Toddy og Brændevin. For 6 Aar siden, altsaa omtrent i en Alder af 27 Aar begyndte han först at lide af Zittren og Skjælven i Yderlemmerne, stærkere eller svagere alt efter det Levnet han förte. Lidt efter lidt har denne Zittren tiltaget i Omfang, saa at under Vinteren 1843—44 Hovedet ligeledes begyndte at ryste og undertiden rykkes til forskjellige Sider, hvorhos Ansigtsmusklerne ogsaa angrebes af ufrivillige Trækninger, og Talen blev stammende. I Forlöbet af Foraaret 1844 har tillige efterhaanden udviklet sig Svaghed i Muskelsystemet, som henimod Sommeren naaede en saadan Höide, at han kun med störste Besvær

kunde rokke sig frem i Værelset og ikke holde nogen Gjenstand i Hænderne uden at slippe den; denne Svaghed var værre om Morgenen og Formiddagen, noget mindre midt paa Dagen; stedse dog værst om Aftenen efter Nydelsen af et betydeligt Qvantum Spiritus. Samtidigt med Muskelsvagheden indfandt sig ogsaa Qvalme og Brækninger samt lettere Formicationer i Ben og Födder. Under Sommeren 1844 levede han to Maaneder paa Landet under Opsigt, saa at han ikke kunde erholde mere end et bestemt Maal Brændevin; i denne Tid forbedredes hans Helbredstilstand, saa at næsten alle de anförte Symptomer fuldstændigt udebleve. Efter Tilbagekomsten til Byen optog han igjen de gamle Vaner, og dem fulgde de gamle Symptomer lige i Hælene. (Hidindtil var Sygdommen alene optraadt under den paralytiske Form). I Begyndelsen af December vare Symptomerne de samme som för Udreisen til Landet, men nu indfandt sig en Diarrhe, der vedvarede omtrent en Maaned og hvorunder Kræfter og Huld betydeligt aftoge. Ved Begyndelsen af Januar 1845 opkom först en Fornemmelse af Slövhed, senere Fölelseslöshed i Tærne, der efterhaanden udbredte sig langs begge Underlemmerne opad Ryggen til, samt op over Underlivet; tilligemed Tærne bleve ogsaa Fingrene fölelseslöse, men her strakte Anæsthesien sig aldrig ud over förste Phalanx. Ved Siden af denne Fölelsens Formindskelse opkom samtidigt en rigelig, kold og klæbrig Sved paa de fölelseslöse Steder. (Saaledes var den anæsthetiske Form uddannet). I Forlöbet af Februar traadte Anæsthesien noget tilbage, saa at kun Ben og Födder samt Fingrenes förste Phalanx vare afficerede deraf, men Fölelsen paa andre Steder var normal; Sveden ophörte, men hermed indfandt sig en ulidelig Værk i de fölelseslöse Dele af Underlemmerne, saaledes at Fölelsen i Huden var borte, men Smerten opfattedes som siddende inde i Kjödet og Knoklerne; den föltes snart som skjærende, snart rivende eller blot krybende; snart atter som en isnende Kulde efterfulgt af en brændende Hede, den var stærkest om Natten. (Disse Symptomer höre til den hyperæsthetiske Form). Imedens nu alle de anförte Symptomer til en Tid have været heftigere til en anden mildere, paastaaer den Syge aldrig at have havt noget Delirium eller anden Forstyrrelse i Sjælsfunctionerne, hverken Hovedpine, Sortnen for Öinene eller Svindel, men naar han nödes til at undvære et vist Qvantum Brændevin og Toddy, betages han af en ubeskrivelig Angest, „for hvilken han ikke kan finde noget Ord og under hvilken han föler sig som tilintetgjort.“

Uden egentlig Forandring i denne Tilstand indtoges den Syge som ovenanmeldt paa Hospitalet. Kroppen er udmagret, fornemmelig Underlemmerne, Ansigtet bleggraat, indsunket, en vis Glands i de dybtliggende Öine; Pupillerne lidet udvidede, bevægelige; ved mindste Forsög til Anstrængelse, f. Ex. at vende sig i Sengen, kommer hele Kroppen i Zittringer; ved Forsög paa at staae og gaae indtræder Skjælven, og han falder omkuld; Hænder og Arme ere saa slappe, at de kun med Vanskelighed kunne löftes, og Intet kan fastholdes med Fingrene; Föddderne indtil et Par Tommer over Fodleddet ere fuldstændigt fölelseslöse, saa at den stærkeste Kniben i Huden ikke opfattes i ringeste Maade; det Samme er Tilfældet ved Fingrenes förste Phalanges. Födder og Ben ere derhos Sæde for den ovenbeskrevne Værk, uden at noget Abnormt udvendigt er at opdage; den underste Del af Rygraden er öm ved Tryk, hvorved desuden radierende Smerter fremkaldes langs nedad Ben og Födder, og den spontane Værk foröges. — Tungen er röd, nögen, sprukken, Brækninger af seig, sur eller fad Slim; Appetiten god, Aabning tilbörlig; Leveren föles ikke svullen, ei heller Milten eller Panchreas; Urinen klar, vandagtig, sur, ikke æggehvideholdig. Lungerne og Hjertet ere sunde, Pulsen rolig, 72.

2 Dage efter Indlæggelsen opstod Vildelse under Form af Delirium tremens; den var voldsom i 4 Dage, blev derefter mildere og mere rolig i 8 Dage, efter hvis Forlöb den ophörte aldeles; hele Tiden igjennem behandledes han med opii gr. i—ii, sal. cornu cervi gr. vj, först hveranden, saa hver tredie, tilsidst hver fjerde Time. Efter dette Anfald og denne Behandling udeblev Neuralgierne i Ben og Födder, Rystelsen formindskedes og Brækningerne ophörte; nu forordnedes Faba St. Ignatii i stigende Dosis fra gr. ½ til gr. ii 4 Gange daglig, hvorved efter 3 Ugers Forlöb nogen Bedring indtraadte, saa at Muskelstyrken tiltog, men Neuralgierne vilde gjerne indfinde sig paany; dog dæmpedes de hver Gang af Opium i Dosis af gr. jj om Aftenen. Arnica forsögtes men uden Nytte; under Brugen af ungvt. phosphoratum til Indgnidning langs Rygraden 2 Gange daglig begyndte Fölelsen at komme noget igjen, men tydeligst indtraadte dog Bedringen, da han begyndte at bruge kolde Doucher nedad Ryggen samtidigt med acet. strychnini indvendig. Efter noget over 3 Maaneder forlod han Hospitalet saagodtsom helbredet. Han havde nu en frisk Hudfarve og fyldigt Udseende, gik uden Hindring, skjöndt ikke med fuld Kraft, rystede ikke, talte uden at stamme, Fölelsen var vendt

tilbage, undtagen under Fodsaalerne, hvor den endnu var noget afstumpet, ligesom ogsaa i venstre Haands Fingerspidser. Han lovede nu höit og helligt for Fremtiden at ville afholde sig fra Nydelsen alle Slags vinaandholdige Drikke. Men i Januar 1849, altsaa 3½ Aar efter, indkom han igjen paa Hospitalet; i hvilken Tilstand kan bedömmes af hans egen Beretning: Jeg forlod Hospitalet med det alvorlige Forsæt aldrig mere at nyde stærke Drikke; jeg flyttede derfor paa Landet og begyndte at arbeide; jeg var rask med Undtagelse af en Slövhed under Födderne og i venstre Haand, som dog aldrig generede mig. Jeg holdt mit Forsæt i 2 Aar under uophörlig Kamp med mig selv, indtil i Begyndelsen af October 1847 et saa uimodstaaeligt Begjær efter Brændevin betog mig, at det var mig umuligt at udholde længere, og i en Tilstand af Fortvivlelse begyndte jeg atter at drikke og blev snart umætteligere end nogensinde tilforn. Det varede ei længere end til Begyndelsen af 1848, da de Symptomer, for hvilke jeg var bleven behandlet paa Hospitalet, atter indfandt sig, nemlig Rystelse, Svaghed, formindsket Følelse samt Værk, dog ingen af disse i den Grad som forhen; som nye Symptomer kom hertil smertefulde Senetrækninger i Hænder og Födder, desuden Anfald af Convulsioner, der umiddelbart följe efter elektriske lignende Stöd, som gjennemfare hele Kroppen, udgaaende fra Nakken og Ryggen. (Saaledes have vi Sygdommens convulsive eller epileptiske Form for os). Sidste Foraar indfandt sig först en eiendommelig Forandring i min Sindsstemning, jeg blev nedslaaet og grublede idelig over, at jeg ikke havde Sjælskraft til at forandre mit Levnet, hvis Usselhed jeg fuldkomment indsaae; jeg begyndte at tænke paa Selvmord. Midt i Sommeren naaede min Fortvivlelse sin höieste Grad, jeg sögde at drukne den i Brændevin, som jeg fortærede i en saa overvættes Grad, at jeg faldt i Raseri, blev vanvittig, saa voldsom, at jeg vilde ödelægge Alt hvad jeg fik fat paa; dette varede i 3 Dage, indtil Forstanden atter vendte tilbage og med denne en Angest, der uimodstaaeligt drev mig til Selvmord; til den Ende sprang jeg i et ubevogtet Öieblik ud af Vinduet fra förste Sal, men kom kun ubetydeligt til Skade. I October Maaned faldt jeg i et lignende Anfald, ved hvis Ophör jeg forsögte at skjære Halsen over paa mig med en Ragekniv, men opnaaede ikkun at saare Huden, da mit Forehavende bemærkedes og afværgedes. I December ligesaa, men ikke saa stærkt, thi jeg kunde da ved egen Kraft modstaae Selvmordsdriften. Et fjerde Anfald indfandt sig nogle Dage för Optagelsen i Hospitalet, hvorved jeg lige-

ledes søgde at skjære mig i Halsen, men det lykkedes kun at ridse Huden. — Da han kom paa Hospitalet erholdt han strax opii gr. jj med sal. cornu cervi gr. x paa een Gang, hvorved Sövn indfandt sig, den næste Dag anholdt han imidlertid indstændigt om at erholde en Vagt ved sig, da han vidste, at han ikke formaaede at tilbageholde den Drift til Selvmord, som fra Tid til anden overfaldt ham, især ved Opvaagnen under Natten; ligeledes bad han at flytte Sengen saa langt som muligt fra Vinduet, da det ellers kunde være for let for ham at fuldbyrde sit Forsæt. Da han i nogle Dage havde udhvilet sig og været fuldkommen rolig samt opgivet Tanken paa Selvmord, anmærkedes følgende Symptomer, foruden de af ham selv opgivne: Kroppen var ved temmelig godt Huld, Pupillerne normale, Sortnen for Öinene og Følelse af Svindel, Susen og Ringen for Örerne; næsten ingen Sövn; Hjertebanken forenet med Følelse af Angest og Klemmelse i Hjertegruben; universel Svaghed og Rystelse; Formicationer næsten over hele Legemets Overflade; Trækninger og Fordreininger af Ansigtets Muskler; Senetrækninger i Yderlemmerne i Forening med neuralgiske Smerter, fortrinsviis i Laar og Ben, oftest indtrædende om Aftenen og om Nætterne; Følelsen i Hænder og Födder er saa slöv, at næsten ingen Indtryk kunne opfattes; Tungen er ren og blank, Aandedrættet yderst stinkende, Bugen spændt men ikke öm, ingen Svulst i noget Indvold, Urinen sur. Efter nogle Dages Brug af Opium og Campher forordnedes ol. solani i stigende Dosis fra gr. j til gr. jj 4—6 Gange daglig, og under Brugen heraf i en Maaneds Tid forbedredes Tilstanden lidt efter lidt, saa at kun Svagheden og Følelseslösheden vare tilbage skjöndt formindskede; derpaa gaves infus. arnicæ med Tra nucis vomicæ, som han brugde i 3 Uger og forlod Hospitalet efter 2½ Maaned Ophold fuldkommen helbredet.

Denne i moralsk Henseende temmelig uhyggelige Sygehistorie frembyder en höi Grad af Interesse, forsaavidt som vi umiskjendigt see Symptomernes nöie Sammenhæng med Misbrugen af Spirituosa, i det Sygdomsyttringerne saagodtsom ganske forsvandt med et temporært Ophör af Drikfældigheden, og atter vendte tilbage ved den fornyede Hengivenhed til denne Last; den bliver saaledes af stor Betydning med Hensyn til den chroniske Alcoholsygdoms Berettigelse som en egen Sygdomsform. Endvidere erkjender man her tydeligt Sygdommens successive Udvikling gjennem næsten alle Former indtil en Sindsygdom, thi som en saadan maa dog den uimodstaaelige Selvmordsdrift ansees.

Til Oplysning af den chroniske Alcoholsygdoms Analogi med de övrige chroniske Forgiftninger anförer Huss endelig lagttagelser af adskillige saadanne, f. Ex. med Secale cornutum, Phosphor, Bly, Qviksölv og Arsenic, samt nogle saakaldte chroniske Nervesygdomme, der afgive Stof til Sammenligning og Bedömmelse af Ligheden og Uligheden med hin. Men da dette hörer til den differentielle Diagnose, der tilligemed andre Sygdommen vedkommende Momenter skal behandles i den anden Del af Værket, opsættes Meddelelserne derom, indtil denne seer Lyset.

Cholera.

Det Haab, man syntes at kunne hengive sig til, at Cholera ganske var ophört i Bandholm, idet der i nogen Tid efter den 9de Sept. ingen ny Choleratilfælde indtraf sammesteds, ligesaalidt som Tilfælde af denne Sygdom have viist sig i den övrige Del af Lolland-Falsters Stift — hvorfor ogsaa Qvarantæne-Foranstaltningerne imod dette Stift beordredes hævede den 17de Sept., medens de locale Foranstaltninger imod Sygdommen endnu i nogen Tid skulde vedligeholdes — er ikke gaaet i Opfyldelse. Den 24de Sept. indlöb nemlig Efterretning om, at der den 19de Sept. havde viist sig et nyt Choleratilfælde i Bandholm, der efter 12 Timer endte med Döden, og at Hospitalets den 16de entledigede Sygepasser under sit Ophold paa Contumaz-Anstalten den 21de Sept. havde faaet et Anfald af Sygdommen, dog af mindre voldsom Character. Ifölge Sundhedscollegiets motiverede Indstiling til Finansministeriet er imidlertid Fornyelsen af Qvarantænen imod Lolland-Falsters Stift stillet i Bero indtil videre, hvorimod den er indskrænket alene til Byen Bandholm.

Det i forrige Numer opgivne Antal af Cholerapatienter og Döde paa Bandholm indtil den 9de September maae efter den officielle Beretning berigtiges derhen, at Totalantallet har været 27 (Bandholm har omtrent 150 Indvaanere), hvoraf 14 ere döde.

Den 26de September er hertil indlöbet Efterretning om at Cholera har viist sig i Gothenborg, hvorfor den for cholerasmittet erklærede Strækning af Sverrigs Vestkyst er udvidet fra Helsingborg til Gothenborg incl.

Udnævnelse. Prof. Dr. med. With er af Kongen af Sverrig og Norge udnævnt til Ridder af Vasa-Ordenen.

Vacance. Distriktslæge-Embedet i Holstebro er opslaaet vacant den 16de September.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.
Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 5. October. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 14.

Redigeret af C. Hempel.

Suppuration i Thymus som Tegn paa medfödt Syphilis.

(P. Dubois: Gazette medicale 1850, Nr. 21).

Det er bekjendt, at Syphilis kan angribe Fosteret i Modersliv, hvad enten den nu directe meddeles det af Moderen eller bibringes af Faderen ved Befrugtningen. Følgerne af denne Sygdommens Forplantelse ere forskjellige med Hensyn til Tidspunktet, i hvilket de optræde, og med Hensyn til Indvirkningen paa Barnets Liv og Sundhed. Saaledes kan det skee, at Barnet födes tilsyneladende friskt, og at Smitten först aabenbarer sig paa det flere Dage eller flere Uger, ja endnu længere Tid efter Födselen. Det kan ogsaa hænde sig, at Sygdommen optræder, medens Barnet endnu opholder sig i Modersliv, at det ved Födselen medbringer Tegn paa den, at det döer deraf efter kortere eller længere Tids Forlöb eller ogsaa overstaaer den ved en hurtig og hensigtsmæssig Behandling. Endelig kan det ogsaa træffe sig — og dette er uheldigviis meget almindeligt — at det smittede Barn döer förend Födselen.

I de to förstnævnte Tilfælde have vi tydelige Sygdomsyttringer for os, der lede os paa Spor efter Ondets Beskaffenhed og afgive Indicationer for en curativ Behandling af Forældrene, som, under Forudsætning af et følgende Svangerskab, vil kunne beskytte de tilkommende Börn for Smitten. Men denne bestemte Indication forlader os ofte under det tredie Tilfælde, nemlig naar Börnene ere döde i Modersliv. Aarsagen til deres Död bliver os nemlig hyppig dunkel; thi den kan hidröre fra meget forskjellige Sygdomme eller Betingelser, blandt hvilke her blot skal antydes Sygdomme i Adnexa, fornemmelig Affectioner af Moderkagen, der hverken ere tilstrækkeligt bekjendte for de praktiske Læger eller tilbörligt eftersporede under Omstændigheder, hvor en saadan Undersögelse netop var af Vigtighed.

Det kunde synes, at Oplysninger angaaende Forældrenes foregaaende eller nuværende Sundhedstilstand og en anatomisk Undersögelse af det döde Foster maatte kunne bringe charakteristiske syphilitiske Affectioner for Dagen og saaledes forklare den virkelige Dödsaarsag; men denne Fremgangsmaade bringer langtfra saadanne Oplysninger, som man kunde vente. Fosteret udstödes nemlig i Almindelighed ikke strax efterat dets Liv er ophört; ofte forlöber en lang Tid imellem Dödsmomentet og dets Födsel, og i dette Tidsrum kunne Integumenterne eller Slimhinderne undergaae forskjellige cadaveröse Forandringer, der ere meer end tilstrækkelige til at udslette Sporene af de enten udvendige eller dybere Affectioner, som den syphilitiske Sygdom har kunnet fremkalde. Det er forresten ogsaa meget muligt, at denne Lidelse kan blive dödelig for Fosteret uden nogen synlig Fremtræden af de udvendige eller indvendige pathologiske Phænomener, der ere bekjendte som sædvanlige

Ytringer af den veneriske Sygdom. Og hvad Oplysningerne fra Forældrene angaaer, saa skeer det ikke sjelden, at de med Overlæg fordölge saadanne, eller ogsaa have ikkun dunkle Erindringer og ubestemte Antydninger at stötte sig til, eller vel endog ere fuldkommen uvidende om deres virkelige Sundhedstilstand, saa at det usikkre Resultat af den anatomiske Undersögelse heller ikke herved erholder nogen Bekræftelse. Lægen kan saaledes være i meget stor Forlegenhed, naar det gjælder om at vælge en Lægedom til Forebyggelse af et lignende Uheldş Gjentagelse, og det er indlysende, at man for at skride til at underkaste Forældrene eller en af dem en antisyphilitisk Behandling, maa have nogenlunde bestemte Indicationer for sig, stöttede paa videnskabelige og positive Kjendsgjerninger. Saadanne haves uden al Tvivl i nogle Iagttagelser af P. Dubois, navnlig i Opdagelsen af en særegen pathologisk Forandring, der muligen kan ansees charakteristisk for den veneriske Sygdom hos Börn.

For flere Aar siden bemærkede nemlig Dubois ved Undersögelsen af et nyfödt Barns Lig, som fremböd umiskjendelige Tegn paa medfödt Syphilis, der havde foraarsaget dets Död nogle Dage efter Födselen, en mærkelig Forandring af Thymus-Kirtlen. Dette Organ, hvis Dimensioner, Form, Farve og Consistens vare saagodtsom normale, indeholdt nemlig en stor Mængde smaae purulente Foci. Denne Forandring antoges dengang ikke at staae i andet Forhold til den syphilistiske Lidelse end som en tilfældig Complication. Han henvendte imidlertid Opmærksomheden paa yderligere Undersögelser angaaende denne Gjenstand, og nogle Uger efter traf det sig, at et Barn födtes og döde under samme Omstændigheder som hint, og at der hos samme ligeledes opdagedes Suppuration i Thymus-Kirtlen.

Da Tilfælde af syphilitiske Affectioner hos nyfödte Börn ikke ere sjeldne i Födselsstiftelser, og denne Sygdom, naar den er medfödt, næsten altid er dödelig, kunde Leiligheden ikke savnes til at constatere Tilstedeværelsen af Suppuration i Thymus, som et den syphilitiske Sygdom ialfald hyppigt ledsagede Phænomen. Blandt de talrige Iagttagelser, Dubois har gjort angaaende denne Gjenstand, skulle vi her indskrænke os til at anföre följende:

1. Julie M. nedkom med et Drengebarn, der tilsyneladende havde en sund Constitution og en god Helbredstilstand; 4 Dage efter dets Födsel viste sig imidlertid nogle Pletter paa Lemmerne, Kroppen og i Ansigtet; Haandfladerne og Fodsaalerne antoge en stærkt fremtrædende violet Farve, og paa disse Partier udviklede sig snart virkelige Pustler, som indeholdt en tyk purulent Vædske, der laa under den ophævede Epidermis; nogle af dem aabnede *sig* spontant, hvorved en injiceret og superficielt ulcereret Hud kom tilsyne. Lignende Pustler optraadte senere paa Laarene, Nates og Armene. Fra den Tid begyndte Barnet, der i Begyndelsen var kraftigt, hurtigt at afmagre, og Döden indtraf 8 Dage efter Födselen.

Obductionen foretoges den följende Dag. Lungerne havde kun ufuldstændig aandet; höire Lunges nederste Lap var udsædvanlig fast i Consistens. Thymus fremböd intet Mærkeligt i Henseende til Farve og Omfang; men af Snitfladerne kunde med Lethed udtrykkes Draaber af en tykt flydende Vædske, der havde en hvidgul Farve og saae ud som Pus, af hvilket den ogsaa viste alle Charakterer ved den mikroskopiske Undersögelse.

Moderen til dette Barn, som var af kraftig Constitution og Helbred, bar ikke nogen kjendelige Spor til syphilitisk Lidelse; hun angav ikkun at have havt nogen Leucorrhe og

kunde iövrigt ikke give bestemte Oplysninger angaaende Faderens Sundhedstilstand.

2. M. forlöstes med et fuldbaaret Drengebarn, der strax ved Födselen havde forskjellige Dele af Legemet, men fornemmelig Ansigtet, Haandfladerne og Fodsaalerne besatte med hvidlige Pustler, dannede under Epidermis og indeholdende Pus. Disse Pustler hævede sig op fra en mörk violet Overflade af Hændernes og Föddernes Hud. Barnet afmagrede hurtigt og döde den 7de Dag efter Födselen.

Obductionen foretoges Dagen efter. Ved at indskjære Pustlerne udtraadte en tyk purulent Vædske, og den blottede Hud havde en röd Farve men var ikke tydelig ulcereret. Thymus udviste en normal Farve og Omfang, men ved Indsnit og Tryk paa Snitfladen udflöd en hvidgul, tyktflydende Vædske, der havde alle physiske Egenskaber af Pus.

Moderen til dette Barn nægtede nogensinde at have været syphilitisk og havde heller ikke synlige Spor deraf; men Faderen, der havde været ansat som Sygepasser ved et militært Hospital, havde for mere end et Aar tilbage været angrebet af en syphilitisk Affection, for hvilken han endnu laa under Behandling.

3. Maria M. forlöstes med en dödfödt Pige, der efter Udseendet at dömme syntes at være död omtrent 14 Dage för Födselen.

Paa Overfladen af dette Barns Legeme findes ingen Spor til Blærer eller Pustler. Overhuden paa venstre Laar er delviis lösnet, paa det övrige Legeme kan den næsten overalt med stor Lethed borttages ved en let Gnidning.

Baghindens og Lungesækkenes Hulheder indeholdt en middelmaadig Mængde blodigt Serum. Underlivsorganerne fremböde ingen mærkelig Forandring; paa Brystorganerne

fandtes smaae Ecchymoser under Form af röde Pletter. Disse havde især et betydeligt Omfang paa Thymus. Dette Organ udviste i Sammenligning med en sund Thymus ikke nogen tydelig Forskjel i Henseende til Omfang og Consistens; men ved Tryk paa Snitfladerne af samme udflöd en Vædske, der for det blotte Öie saavelsom for Mikroskopet havde alle Charakterer af Pus. Denne Vædske var illimiteret udgydt i Organets Væv og ikke indeholdt i Abscesshulheder.

To Aar förend denne Barselseng havde dette Fruentimmer været angrebet af Syphilis og behandlet for denne Sygdom. For et Aar tilbage havde hun efter eget Udsagn födt et meget magert Barn, der döde 14 Dage efter Födselen. Senere led hun af en acut Elytritis og Kirtelhævelser i begge Lyskener. Da hun dennegang i Svangerskabets 8de Maaned fremstillede sig i Cliniken, var hun angrebet af et universelt Hududslet af syphilitisk Natur; Fostret var endnu i Live. Denne Moderens Helbredstilstand lod forudsee Fosterets snarlige Död og en Affection af dets Thymus, en Forudsigelse, som bekræftedes ved Födselen og det ovennævnte Obduktionsresultat.

Til samme Tidsrum döde i samme Stiftelse (Maternitéen) mange andre Börn faa Dage efter deres Födsel eller kom döde til Verden paa Grund af ganske andre Omstændigheder end en syphilitisk Affection; men ved Undersögelsen af deres Thymus-Kirtler fandtes ingensinde Abscesser i dette Organ.

I de ovenanförte Tilfælde var det aabenbart, at den veneriske Smitte har havt sin Andel i Börnenes Död, eftersom der fandtes sikkre Kjendetegn paa Syphilis udviklet enten hos Moderen eller hos Börnene selv för eller efter Födselen. Og hvor disse Kjendetegn manglede, har man dog

fra Forældrene eller idetmindste en af dem erholdt Oplysninger, der med Sandsynlighed lode slutte til Indvirkningen af den syphilitiske Sygdom. Naar det saaledes kan have sine Vanskeligheder at stille en nogenlunde sikker Diagnose i Hospitalspraxis, paa Grund af Forældrenes Uvidenhed eller Ligegyldighed og Faderens saagodtsom constante Fraværelse, saa stöder man i privat Praxis igjen paa Hindringer af en anden Natur, hidrörende fra Forældrenes Hemmelighedsfuldhed og den Forsigtighed, som en saa delicat Undersögelse udkræver fra Lægens Side. Dubois har tidligere ikke sjelden havt Exempler paa, at en Kone flere Gange er nedkommet med dödfödte Börn, uden at Aarsagen til Barnets Död har været at opdage; kortere eller længere Tid efter er det kommet for Dagen, at en af Forældrene have lidt af constitutionel Syphilis, og der har da været al Anledning til at beklage, at man ikke ad nogen anden Vei har kunnet erholde de Oplysninger, som Vedkommende med Hensigt have fordulgt.

Af de foranförte Erfaringer kan imidlertid med Sandsynlighed uddrages följende Slutninger. 1) At en illimiteret eller til Abscesser begrændset Suppuration i Thymuskirtlen hos spæde Börn, der ere döde af udtalt Syphilis, maa betragtes, ikke som en simpel Complication, men som en Följe og altsaa som et Symptom af den Sygdom, hvoraf de have været angrebne; og 2) at denne Affection, hvor enhver anden Aarsag til Forklaring af Fosterets Död mangler, berettiger til at anordne en antisyphilitisk Behandling som det eneste Middel til at forebygge lignende Uheld i Fremtiden.

Det er imidlertid langt fra at disse Slutninger kunne ansees som aldeles sikkre. Det var muligt, at Suppurationen i Thymus ikke er en constant Följe af den syphilitiske

Sygdom hos Fosteret eller det nyfödte Barn, skjöndt den altid er iagttaget af Dubois som tilstedeværende i de Tilfælde, hvor Sygdommen er blevet dödelig. Det kunde ogsaa være Tilfældet, at denne Affection, tvertimod disse Iagttagelser, ikke udelukkende var en Følge af den syphilitiske Lidelse hos Fosteret, men ogsaa kunde udgaae fra pathologiske Tilstande, der vare Syphilis uvedkommende. Under begge disse Forudsætninger vilde Suppurationen i Thymus tabe meget af den Betydning, her er tillagt den som Beviis paa en syphilitisk Infection. Forhaabentlig ville yderligere Iagttagelser hæve den Tvivl, som endnu kunde være tilbage.

Ved den omhandlede Gjenstands Undersögelse kræves imidlertid nogen Forsigtighed. Thymus afsondrer nemlig i den störste Tid af Fosterlivet en hvidagtig, seig Vædske, der ved en overfladisk Iagttagelse kunde antages for Pus, en Feiltagelse, der muligen ikke engang vilde undgaaes ved mikroskopisk Undersögelse, efterdi denne Vædske i normal Tilstand indeholder en Mængde Slimceller, der have nogen Lighed med Pusceller. Men den af Thymus afsondrede Vædske har en hvid gjennemsigtig Farve, der adskiller den fra ægte Pus, som har en flödeagtig Consistens, en gulagtig Farve og er uigjennemsigtigt.

Iövrigt er det sandsynligt, at denne Suppuration i Thymus i de fleste Tilfælde er Resultatet af en Betændelse i dette Organs Gange, hvilket synes at fremgaae af den purulente Vædskes Udtræden i Draabeform ved Tryk paa Organets Substans.

Det vil endnu være af Vigtighed at efterforske, hvorvidt andre Forfattere muligen kunde have gjort Iagttagelser, der kunde udlægges til Gunst for den her fremsatte Anskuelse.

Thymus er kun sjelden bleven gjort til Gjenstand for

Undersögelser i pathologisk Henseende; dette Organs Udvikling saavelsom dets Funktion kan kun være indskrænket til en kort Periode af Livet, og det er derfor intet Under, at det næsten aldrig omtales imellem Resultaterne af Cadaveres Undersögelse. Kilderne, hvörfra Oplysninger kunde være at söge, ere derfor ikkun faa. Imidlertid findes der i Haugsteds Afhandling om Thymus nogle Iagttagelser om denne Gjenstand, men som ere gjorte hos Voxne. Der anföres nemlig efter Lieutaud to Sygehistorier af omtrent följende Indhold.

Et ungt Menneske paa 18 Aar, som led af Syphilis, blev underkastet en Behandling med Mercur; denne mislykkedes, og han faldt i en hectisk Feber, ledsaget af en meget besværlig Hoste, Trykken for Brystet og colliqvativ Sved; Kræfterne aftoge, og han döde. Lungerne vare forhærdede, tuberkulöse og omgivne af purulent Serum; man fandt Thymus forandret ved Suppuration tillligemed de nærliggende Dele, fornemmelig Oesophagus.

I Liget af et ungt Menneske, der ligeledes var angrebet af Syphilis, fandtes talrige Exostoser paa den indvendige Flade af Hjerneskallen; Struben og Luftröret vare paa flere Steder angrebne af Caries; Lungerne vare tuberkulöse og Thymus i Suppuration. I Underlivet bemærkedes Affectioner af forskjellige Organer, men fornemmelig af de lympha-Kar, der tydelig saaes usædvanlig stærkt fremtrædende paa flere Steder.

Disse Iagttagelser synes at have nogen Analogi med de ovenanförte, skjöndt det dog ingenlunde skal nægtes, at den Betydning, man ved förste Öiekast kunde tillægge dem som Bidrag til Oplysning af den omhandlede Gjenstand, just ikke er meget stor; de Individer, om hvilke her er Tale, vare nemlig ikke alene angrebne af Syphilis, de led ogsaa

af Tuberkulose, og det er ikke umuligt, at denne sidste Omstændighed kan have havt större Andel end Syphilis til Fremkaldelsen af Suppuration i Thymus; denne Mening hyldes ogsaa af Haugsted, naar han bemærker, at Beskrivelserne synes snarest at kunne passe paa suppurerende Tuberkler. Have saaledes de Forfattere, af hvem disse Tilfælde ere iagttagne og omtalte, ikke havt Formodning om nogetsomhelst nöiere Forhold imellem Suppuration i Thymus og den syphilitiske Sygdom, saa er det paa den anden Side ogsaa vist, at der i de forskjellige classiske Værker angaaende veneriske Sygdomme ikke findes nogen Angivelse selv af et simpelt Sammentræf imellem disse to pathologiske Tilstande, og det samme gjælder ogsaa om de faa og tildels ufuldstændige Beskrivelser, man har af pemphigus infantilis, der upaatvivlelig er at ansee som et sikkert Kjendetegn paa Syphilis hos den Nyfödte.

Naar imidlertid Suppuration i Thymus ikke har tildraget sig Iagttagernes Opmærksomhed som en Virkning af og et Kjendetegn paa Syphilis hos Fosteret, saa gives der andre organiske Lidelser, som man har tillagt denne Betydning. Saaledes har man angivet Tilstedeværelsen af hvide forhærdede Partier og mange smaae Blodextravasater i Parenchymet af Moderkagen som Tegn paa en syphilitisk Affection hos Fosteret, der har foraarsaget dets Död. Hvorvidt denne Formodning stötter sig til bevisende Iagttagelser, er ubekjendt, men vist er det, at de her nævnte Forandringer dagligen iagttages i Tilfælde, hvor de ikke med mindste Skin af Grund kunne tilskrives en syphilitisk Oprindelse. Og hvad det angaaer, at Fosteret saa hyppigt findes dödt under disse Omstændigheder, da er det langt rimeligere at ansee dette som den næsten uundgaaelige Virkning af en

meer eller mindre udbredt Desorganisation af Efterbyrden end af en syphilitisk Affection.

I en interessant Afhandling om Peritonitis hos Fosteret i Modersliv har Dr. Simpson efterviist, at i en stor Mængde Tilfælde af denne Sygdom, som han har samlet, og som er bleven Aarsag til Fosterets Död, have Mödrene lidt af syphilitiske Tilfælde. Paa Grund deraf antager han denne for Fosteret dödelige Bughindebetændelse at være en meget hyppig Følge af en venerisk Smitte, forplantet til det fra Moderen, og holder det for sandsynligt, at en stor Mængde af syphilitiske Mödres Börn, der döe i Svangerskabets sidste Maaneder, blive et Offer for en Bughindebetændelse. Imidlertid tilföier han, for at man ikke skal tillægge denne Aarsag en for stor eller udelukkende Indflydelse, at i nogle af de beskrevne Tilfælde kunde ikke opdages Spor til, at Mödrene havde været angrebne af nogen mistænkelig Sygdom eller lidt af nogen anden Forstyrrelse i deres Helbred.

For nogen Tid siden har en Dr. Gubler paaviist en plastisk-fibrös Afsætning i Leveren hos Börn, der döe af syphilitiske Affectioner udviklede kortere eller længere Tid efter deres Födsel. Denne Forandring i et Organ, der i materiel og funktionel Henseende spiller en vigtig Rolle i Underlivshulheden hos Fosteret og det nyfödte Barn, staaer maaskee i nærmere Forhold til den af Simpson paaviste Bughindebetændelse. Man kan imidlertid med det Förste vente nöiere Oplysninger af Gubler angaaende denne Gjenstand.

Det sees af de her fremstillede Anskuelser, at ingen af de omhandlede Læsioner kunne betragtes som aldeles bestemte diagnostiske Mærker paa Syphilis som Aarsag til Fosterets Död, og at endnu langt flere Undersögelser ere nödvendige til dette Spörgsmaals Lösning; det er saadanne, som Dubois

agter at fortsætte, og hvortil han i Sagens Interesse ogsaa opfordrer sine Colleger.

Iagttagelser af den constitutionelle Syphilis's Overförelse fra Pattebörn til deres Ammer.

Skjöndt Ämnet om den constitutionelle Syphilis's Smitsomhed tidligere i dette Tidsskrift udförligt er behandlet af Dr. Hassing*), ville efterstaaende Iagttagelser upaatvivlelig ikke være uden Interesse, forsaavidt de, ved deres Analogi med de af Dr. Hassing meddelte Erfaringer over den secundære Smittes Overförelse ved Diegivning, tjene til Bekræftelse af de der fremsatte Resultater angaaende et meget omtvistet Punkt i den syphilitiske Sygdoms Pathologi. De Beretninger om Ammers Smitning af deres Pattebörn, som her skulle meddeles, ere udvalgte af et Antal af 7 derhenhörende Iagttagelser, samlede fra forskjellige nyere Forfattere af Bouchut (Gazette medicale de Paris 1850, Nr. 16), der alle ere at ansee som Kjendsgjerninger paa Syphilis's Overförelse fra Pattebarnet til Ammen, om end visse Oplysninger i de forskjellige Tilfælde savnes eller ere afgivne med större eller mindre Fuldstændighed.

1. Meddelt af Bouchacourt. Et 2 Maaneder gammelt Barn var hidindtil opammet af en ung Kone, som nogle Dage i Forveien var bleven syg og havde faaet Ulcera paa begge Bryster, Kirtelhævelser paa Halsen og Hovedet; det blev derfor af Forældrene taget fra hende og overgivet til en anden Amme. Dets Ansigt var dengang ophovnet og besat med ophöiede Pletter, Næseborene tilstoppede ved Suppuration, og det kunde ikke skrige. Ammen, der modtog

*) Bidrag til Læren om Smitsomheden af constitutionel Syphilis. Ugesk. f. L., 2. R. VI. 1847, pag. 369.

Barnet, befandt sig fuldkommen vel, var Moder til 4 Börn, og det yngste, 1 Aar gammelt, var ved særdeles godt Helbred.

Efter 6 Ugers Diegivning bemærkede denne Kone smaae Pustler, Fissurer og Ulcera omkring den venstre Brystvorte; Kirtlerne i Axelhulheden svulnede op, en enkelt af dem blev haard og smertefuld. Hendes eget Barn fik kort efter Ansigtet besat med Pustler og Læberne excorierede; det angrebes af en purulent Ophthalmi og senere af Pustler paa Ryggen, i Nakken, over Brystet og omkring Anus. Hendes ældste Datter, 12 Aar gammel, der idelig syslede med det fremmede Barn og kyssede det, blev ogsaa angrebet; hun fik en heftig Betændelse i Munden med Ulceration af dens Slimhinde.

Da Ammen vilde underkaste sig Lægebehandling for disse Tilfælde, undersögde man saavel hendes som hendes Mands Genitalia, uden at opdage nogen Abnormitet, ikke engang Cicatricer. Lægerne vare imidlertid enige i at diagnosticere en syphilitisk Lidelse, hvorfor hun ogsaa blev behandlet og kom sig.

Vi see her, hvorledes et Barn efterhaanden har smittet sine to Ammer og til samme Tid foranlediget en lignende Infection af to andre Individer, der vare komne i nærmere Beröring med det. To af Rayer meddelte Tilfælde fortjene ligeledes en nærmere Omtale.

2. En ung Kone henvendte sig til Rayer for Tilfælde af secundær Syphilis, nemlig et Hudexanthem bestaaende i kobberröde Pletter især paa Kroppen, i Panden og Hovedets behaarede Del, flade Tuberkler i Omfanget af Brystvorterne, 2 ved hver, svulne Lymphekirtler i Axelhulhederne og paa Halsen, endelig en Ulceration paa Ganeseilet. Efter de erholdte Oplysninger var denne Kone nogle Maaneder i For-

veien nedkommet med et sundt Barn, havde da befundet sig vel, og der var ingen Grund til Mistanke om Syphilis, hverken hos hende eller hendes Mand.

Nogle Uger efter hendes Barselseng döde hendes Barn efterat have været sygt i nogle Dage af en hidsig Sygdom. Ifölge Lægens Beretning havde Barnet været aldeles fri for mistænkelige Symptomer. Hun antog sig nu et fremmed Pattebarn, der havde ophöiede Pletter paa Nates og Scrotum, Excoriationer ved Læbernes Commissurer og et purulent Udflod fra Öienlaagene. 8 Dage efter at hun havde begyndt at amme dette Barn, opkom paa begge Konens Brystvorter ophöiede Pletter, der snart gik over til Ulcera, hvorved Diegivningen blev smertefuld; Kirtlerne i Axelhulheden svulnede, men Barnet, hvis Tilfælde vare uforandret vedblevne, döde kort efter. Ulcerationerne paa Brysterne helbredtes derpaa omtrent efter en Maaneds Forlöb alene ved Badning med Emollientia. Men efter halvanden Maaneds Forlöb opkom et Hudexanthem samt tuberkulöse Pletter paa Brysterne og, som anfört, Ulcera i Svælget. Ved en antisyphilitisk Behandling bekjæmpedes disse Tilfælde i et Tidsrum af en Maaned.

Skjöndt der her ingen Undersögelse anstilledes af Konen eller hendes Mand som i foregaaende Tilfælde, kan dog Smittens Overförelse fra Pattebarnet neppe drages i Tvivl, naar der sees hen til dettes Tilstand, Sygdommens Forlöb og Stedet, hvorfra den begyndte. Ikke mindre sandsynlig er Syphilis's Forplantelse ved Smitte fra Barnet i följende Iagttagelse.

3. En Kone, 28 Aar gammel, indkom paa Rayers Afdeling i Charitéen. Hun var sædvanligen ved godt Helbred, havde i flere Aar været gift og forsikkrede, at hun og hendes Mand aldrig havde lidt af syphilitiske Tilfælde. 11

Maaneder iforveien havde hun födt Tvillinger, en Pige, der kun levede 4 Dage, og en Dreng, som hun ammede i 7 Maaneder. Ved denne Tid tog hun et spædt Barn i Pleie, som hun opammede tilligemed sit eget Barn. Det spæde Barn var tilsyneladende frisk, da hun modtog det; men 14 Dage efter opdagede hun, at det paa Overlæben og ved begge Læbernes Commissur havde Fissurer og vædskende Tuberkler, der senere udbredte sig paa hele Kroppen; Öinene vare rindende, Öienlaagene sammenklæbede, og en rödladen Vædske udflöd af Næsen; ved Næseborene fandtes Skorper, der senere ogsaa dannede sig paa Nates og Skinnebenene; af disse Skorper udflöd, efter Konens Udsagn, fordærvet Blod. Hun ammede dette Barn i 7 Uger, hvorpaa det döde; i dette Tidsrum befandt hun sig bestandig vel.

14 Dage efter dette Barns Död opdagede hun, at der var kommet smaae röde Blegne i Omfanget af Brystvorten; disse Blegne excorierede og udgjöde en blodig Vædske; efter 2—3 Dages Forlöb dannede sig Fissurer paa Brystvorterne, hvorved hun nödtes til at ophöre med at amme sit eget Barn, der forekom hende at have Ondt i Halsen og Vanskelighed ved at synke, men forresten ikke havde Pletter eller deslige paa Kroppen.

Omtrent 8 Dage efter Fremkomsten af Blegnene paa Brysterne, hovnede Kirtlerne i Axelhulheden, bleve meget smertefulde og hindrede Armbevægelserne; til samme Tid opkom over hele Legemet et skarlagensagtigt Exanthem, der forsvandt efter 3—4 Dages Forlöb og gav Plads for et Hududslet, som endnu fandtes ved Indlæggelsen i Hospitalet, og som havde alle Charakterer af sqvamöse Syphilider (Psoriasis syphilitica). Dette Udslet, der först var optraadt paa Halsen, Skuldrene og Brystvæggene, udstrakte sig senere til Hovedets behaarede Del; Haarene begyndte at falde af, og Halskirtlerne vare svulne. Der havde aldrig været Svulst i Lyskekirtlerne. Saaledes var omtrent Tilstanden da hun indkom i Hospitalet, der fandtes da tillige flere syphilitiske Ulcera dybt inde i Munden. Efter halvanden Maaneds antisyphilitisk Behandling vare Tilfældene saagodtsom hævede.

En Undersögelse af Konens eget Barn og Manden kunde ikke anstilles, da disse ikke opholdt sig i Paris; selv vægrede Konen sig ved at underkaste sig nogen Exploration.

Fremdeles iagttog Bouchut selv et lignende Tilfælde, hvor en Amme samt dennes eget Barn smittedes af et sygt Barn, efterat hun havde givet det Die i 14 Dage; det er imidlertid af Beretningen ikke klart, hvorvidt de Symptomer, hvoraf det fremmede Barn led, vare secundære Tilfælde, de

synles snarere at henhöre til primær Syphilis. Endelig haves 9 Iagttagelser af John Egan i Dublin, af hvilke Oplysningerne dog ikke ere afgivne saa bestemte i de 2, og navnlig i det ene er det ikke ganske klart, om Smitten har forplantet sig fra Barnet til Ammen eller omvendt; det tredie fortjener forsaavidt at mærkes, som Smitten ikke skete ved Diegivning, men ved Barnets Berøring med en Excoriation paa et andet Sted af Legemet. Det angaaer nemlig en 60 aarig Enke, Moder til 9 Börn, som skulde vænne et Barn fra Brystet, der var sygt og led af Affectioner paa Nates og i Munden med Udflod af denne. Hun havde tilfældigviis faaet en Rift paa Halsen, og da hun havde den Vane at lade Barnet sove hvilende sit Ansigt op til dette Sted, formodede hun, at Smitten var bleven meddelt ved Mundens Berøring med denne Excoriation. Paa dette Sted fandtes nemlig en overfladisk Ulceration af en halv Tommes Omfang, omgivet af en erysipilatös Rödme, der tabte sig umærkeligt i den nærliggende Hud. Halsen og Armene vare besatte med et Hududslet, der var af papulös eller sqvamös Beskaffenhed, og som forsvandt ved antisyphilitisk Behandling.

Sammenlignes nu de her beskrevne Iagttagelser med de af Dr. Hassing anförte, da vil man i alt Væsentligt finde en betydelig Overensstemmelse. Kun ved det under Nr. 2 anförte maa fremhæves den tidlige Fremtræden af de locale Följer af Smittestoffets Indvirkning, nemlig 8 Dage efter, medens disse i alle de övrige saavelsom i Hassings viste sig först flere Uger efter.

Cholera.

I Bandholm er indtil d. 29de Sept. ingen nye Cholera-tilfælde indtrufne siden de, der viste sig d. 19de og 21de Sept.; i Sygehuset henligger endnu kun en Reconvalescent.

Litteratur. Tolv Foredrag over udvalgte Æmner af Læren om Livet. 4de Række (hvormed Værket er sluttet), af D. F. Eschricht. Reitzels Forlag.

Rettelse. Indvaanernes Antal i Bandholm var i forrige Nummer ansat til 150, hvilket Tal er fremkommet ved en Trykfeil i den officielle Angivelse istedetfor 550.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 12. October. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. *Nr. 15—16.*

Redigeret af C. Hempel.

Om chronisk Svulst og Leieforandringer af Livmoderen.

En nylig til det franske Akademi indleveret Afhandling om Pathologien af Livmoderen har der givet Anledning til en levende Discussion, hvori flere af de berömteste Læger i Paris have deltaget. Forfatteren havde sögt at bevise, hvorledes næsten alle Livmoderens Sygdomme vare afhængige af en almindelig Sygdoms-Diathese, og at de pathologiske Forandringer derfor maatte betragtes som passive og secundære, ganske i Overensstemmelse med hvad man i forrige Aarhundrede lærte, men modsat den Anskuelse, Lisfranc senere havde begrundet. Ifölge denne antog man nemlig de ringeste Abnormiteter i Livmoderen som Aarsag til de alvorligste og mest forskjellige almindelige Sygdomstilfælde i den Grad, at de mest indgribende Cure, saasom længe fortsat horizontalt Leie, Aareladninger, Cauterisationer, ja endog farefulde Operationer (Amputation af collum uteri) anvendtes, undertiden endog hos Patienter, hos hvem man troede at finde faretruende Forandringer i Livmoderen, skjöndt

de forresten nöd en fuldkommen Sundhed. Tillige skulde Betændelse være det eneste Udgangspunkt for alle Livmoderens Sygdomme, ligesom Hævelsen (engorgement) skulde deraf være den constante Følge. Baud, Forfatteren af den omtalte Afhandling, troer, at Lisfranc og hans Tilhængere have forvexlet Virkningen med Aarsagen, og finder Beviis for denne sin Paastand i de uheldige Resultater, Forsvarerne af hin Anskuelse have havt i deres Behandling. Han antager i fuldkommen Modsætning hertil, at den störste Del af Livmoderens Sygdomme, langtfra at skyldes nogen local Betændelse, udelukkende staae under Indflydelse af en eller anden almindelig Sygdoms-Tilstand; at endydermere den pathologiske Proces, der derved betinges i Livmoderen, ikke saa hyppig som man forhen antog har Hævelse og Congestion i Livmoderen tilfölge. Selv Leieforandringer undtager han ikke, men troer dem som alle andre afhængige af den sygelige Constitution, hvilken han nærmest betragter som en lymphatisk, scrophulös eller syphilitisk. Det er altsaa med Urette, at man har sammenblandet alle chroniske Hævelser i Livmoderen under Benævnelsen inflammatorisk Svulst og behandlet dem som saadan, da, som hans Erfaring lærer, mange Deviationer af Livmoderen og ofte de mest haardnakkede og heftige Smerter have veget for en universel Behandling, medens de locale Midler aldeles ingen Forandring bevirkede. Af Leieforandringerne antager han Anteversionen for den hyppigste Form og sætter disse udelukkende som Aarsag igjen til Dysmenorrheen og Ufrugtbarhed. Disse ere de vigtigste Punkter i Baud's Lære, angaaende hvilken meget forskjellige Meninger bleve fremsatte i den langvarige Discussion, som derved fremkaldtes i Akademiet.

Efter Gibert skulde vel undertiden locale, navnligen

astringerende Midler, kolde Injectioner og Doucher, kolde Söbade vare tilstrækkelige imod Leucorrheer og de hos Mödre saa hyppigen forekommende passive Congestioner til Livmoderhalsen, medens det i de fleste Tilfælde dog var nödvendigt tillige at modarbeide den Sygdoms-Diathese, hvorved Udfloddet vedligeholdtes. Han ansaae med Forfatteren de, istedetfor de tidligere brugte Operationer, i den sidste Tid saa meget anbefalede Cauterisationer enten med flydende eller med törre Caustica, eller med det glödende Jern, for at være uden Nytte, ja selv skadelige. Tillige gjorde han opmærksom paa den moralske Indflydelse, som den locale Behandling havde paa visse Fruentimmer, der vare underkastede Sygdomme i Livmoderen, hvis Følger man frygtede, idet der hos dem letteligen opstod almindelige og locale Uordener, Smerte, Afmagring, Forstyrrelser i forskjellige Organer, Tilfælde, der igjen ligesaa hurtig forsvandt under en passende almindelig Behandling, naar man derhos omhyggeligen sögte at forjage den Frygt og Ængstelse, hvoraf deres Sind vare betagne.

Velpeau troede det nödvendigt, förend man gik ind paa Behandlingen af den chroniske Hævelse i collum uteri, först at constatere disse Sygdomme, at vise, om der virkelig existerede simple chroniske Hævelser, hvortil ikke fibröse Svulster, Kræft, Cyster, meer eller mindre acut Betændelse maatte henregnes. Han for sin Part havde aldrig seet saadanne, og troer, at de fleste, om ikke alle Tilfælde af saadanne simple Hævelser vare forvexlede med de saa hyppig forekommende Leieforandringer. Omendskjöndt det saaledes egentlig var to meget forskjellige Sygdomme, vilde han dog ikke fordömme de derimod anvendte Midler, da Erfaringen nu engang havde godtgjort Nytten deraf. Han vilde ikke benægte, at en almindelig Behandling ofte maatte

institueres, men den locale var af langt større Vigtighed. Tilstedeværelsen af fluor albus skyldtes efter ham meget ofte de saakaldte Vegetationer eller Granulationer paa collum uteri, hvorimod man som oftest forgjæves vilde prøve en almindelig Behandling, medens de snart veg for locale Midler, især Liq. hydrarg. nitric. oxyd. og efter Malgaigne tillige de ikke saa sjeldent forekommende Ulcerationer paa collum uteri, der ligeledes krævede en local Behandling.

Det er imidlertid vist med Urette, at man tvivler om disse chroniske Hævelser i Livmoderen. Hvorvel det ikke er hyppigt, gives der dog flere Exempler paa en saadan i Livmoderens Legeme og Bund hos unge Koner, der vanskeligen og kun langsomt befries for Menstrualblodet. Den indfinder sig ved hver Menstruationsperiode, forsvinder igjen under Brugen af Secale og Jern, samt kolde og adstringerende Doucher, men forsömmes den, betinger den Livmoderens gradevise Tiltagen i Omfang og Tyngde og derved igjen Leieforandringer. En lignende, men sjeldnere findes i Moderhalsen især efter Menstruationen; der kan den ligeledes blive stationær, og da er det, at man finder de Forandringer, andre Organer (Mandlerne, Leveren, gl. thyreoidea, Testiklerne) ogsaa ere underkastede, og hvis Charakter bestaaer i en meer eller mindre forandret Form af Organet, foröget eller formindsket Consistens, foröget Omfang, i det de beklædende Membraner ere fortykkede, blödere eller haardere, saavel Blod- som Lymphe-Karrene ere udvidede eller tillukkede og tilstede i rigeligere Mængde, Organets særegne Væv, hvis der er et saadant, er meer eller mindre hypertrophieret, indureret eller blödgjort, og alle disse Dele blive forenede ved et fortykket, fastere og rigeligere Bindevæv.

Man overbeviser sig lettest om denne pathologiske Til-

stand i levende Live ved at undersöge med Fingeren. Finder man ved at omgaae collum, denne at være större, mere ömfindtlig, tungere, vanskeligere at bringe ud af sit Leie end sædvanlig, dertil haard, blöd eller slap uden Leieforandring eller Svulst, da har man Sandsynlighed for Sygdommens Tilstedeværelse i Livmoderhalsen. Opdager man per rectum endnu, at de samme Forandringer i Tyngde, Omfang og Consistens ogsaa findes i corpus og fundus, hvilke Dele man med Lethed kan omgaae og beskrive, da er der Vished for, at Sygdommen har udbredt sig til hele Organet. For större Sikkerheds Skyld bör man endnu med Omhyggelighed undersöge Hypogastriet, medens Fingeren vexelviis er placeret i vagina eller rectum. Men dette Middel er kun let at anvende hos Koner, der oftere have födt og hvis Underlivsvægge ikke ere meget fede. Forvexling kan her tænkes med Svulster i Hulheden af Livmoderen og med liggende paa Overfladen eller i de nærliggende Organer.

En særegen Sygdomsform blev ved denne Leilighed omtalt af Robert. Den ved Webers og Krauses Undersögelser godtgjorte indvendige Membran af Livmoderen kan nemlig blive Sæde for visse sygdommelige Forandringer, hvilke undertiden kun med Vanskelighed kjendes fra den simple chroniske Hævelse, og hvis Behandling alene udfordrer locale Midler. Den vigtigste af disse Forandringer bestaaer i Tilstedeværelsen af smaa Svulster eller Granulationer, meer eller mindre confluerende, af uregelmæssig Form og Störrelse (fra et Hirsekorns til en Ærts), snart faste, hvidlige, næsten fibröse, snart blöde, karholdige. De indtage i Reglen kun en lille Udstrækning, have især deres Sæde paa den bageste Flade i Nærheden af tubæ, og bestaae af en Afsætning af plastisk Fibrine i rigeligere udviklet Cellevæv. Kunne de

end findes efter Indflydelsen af de almindelige Aarsager, der betinge Leucorrhe, vise de sig dog hyppigt efter en Födsel. De Syge föle Smerter i Hypogastriet eller over Lænderne og lide af slimet purulent Udflod fra Livmoderen. Henimod Menstruationstiden tiltage Smerterne, Udfloddet bliver blodigt og kan saaledes vedblive indtil næste Menstruationsperiode. Da disse Symptomer ere saa lig dem, man maa anföre som Tegn paa Livmoderens chroniske Hævelse, er det ikke underligt, at disse Granulationer saa ofte ere blevne miskjendte. Det er först, naar alle Midler have slaaet feil, at man har bestemt sig til at undersöge den indvendige Slimhinde i Livmoderen, hvor man da har overbeviist sig om Tilstedeværelsen af disse Granulationer, der da ogsaa snart have veget for en local Cauterisation.

De, som benægte den Sygdomsform, der benævnes den chroniske Hævelse (engorgement), stötte sig især paa den totale Mangel af Cellevæv i Livmoderhalsen samt paa Vanskeligheden af at eftervise Sygdommen efter Döden. Hvad det förste angaaer, da kan det altsaa alene gjælde om collum, hvor rigtignok Undersögelser ikke have kunnet eftervise det, medens det i rigelig Mængde findes saavel i fundus og corpus som i Beklædningerne og de tilhörende Dele. Men i Analogi med andre paa Kar rige Organer, besidder Livmoderen ved sin Karrigdom tilstrækkelige og let forklarlige Grunde i sig selv til denne Opsvulnen, og antager man den acute inflammatoriske Svulst, kan man ikke benægte den chroniske. Ligesom det ikke er sjeldent, at man efter Döden ikke seer det mindste Spor til Indurationer og Hypertrophier i Organer, hvor man med Lethed har overbevist sig om deres Tilstedeværelse i levende Live (man behöver saaledes kun at nævne Indurationer paa Ören og Næse, eller især omkring gamle Saar), saaledes kan man let tænke

sig, at noget lignende finder Sted i Livmoderen. Ved nöiagtig Opmaalen vil man uden Vanskelighed kunne overbevise sig om, hvor betydelig en saadan Indsvinden kan være.

Hvad Behandlingen angaaer, da prövede Amussat först almindelige Midler; men naar disse viste sig utilstrækkelige, skyndte han sig med at gribe ind med locale Midler, uden dog ganske at sætte de almindelige til Side. Det vigtigste var ikke at spilde Tiden, inden man skred mere indgribende ind, da det ikke var sjeldent, at man længere hen i Sygdommen saae Midler anvendte uden Nytte, der tidligere maaskee vilde have standset Ondet. Kun var det at bemærke, at her de samme Regler gjaldt som ved Degenerationer, imod hvilke man anvendte Cauterisationer. Man maatte indvirke paa hele det syge Parti, selv om man derved skulde destruere hele Livmoderhalsen, hvad han oftere havde gjort, da man i modsat Tilfælde snarere fremskyndede Sygdommens Forlöb end virkede heldbredende paa den. Det samme var hans Mening om de forskjellige Leieforandringer, hvilke man ei for længe maatte behandle alene med universelle Midler. Han kom herved til at omtale en Methode, han oftere havde brugt ved retroversio uteri, og ofte med meget Held, og som bestod i en kraftig Cauterisation af den bagre Flade af Livmoderhalsen for derved at tilveiebringe Sammenvoxning mellem denne og den tilsvarende Del af vagina, hvorved man altid vilde bevirke at Organet igjen indtog sit normale Leie.

Jobert gjorde opmærksom paa, at der gaves medfödte Deviationer og Formforandringer, bevirkede ved en standset Udvikling af visse Dele af Livmoderen og dens Appendices. Naar man undersöger en saadan Livmoder, finder man en Atrophi af alle Partier paa den concave Side af Formforandringen ligesom ogsaa af

Blodkarrene, der gaae dertil, og af den beklædende Hinde. Disse medfödte Obliqviteter og Formforandringer ere altsaa begrundede i en Forandring i selve Organets Væv og fremkalde först ved Menstruationens Indtræden pathologiske Phænomener paa Grund af de Hindringer, de medföre for Blodets Afgang; det vil være forgjæves at anvende herimod universelle eller mekaniske Midler. Derimod gives der ogsaa accidentelle Deviationer, hidrörende fra traumatisk Aarsag eller fra Anomalier i Livmoderens Baand, der strax ved deres Optræden ledsages af Functionsforstyrrelser; disse kunne vel hæves ved locale Midler, dog hvis Leieforandringen har varet i længere Tid, har den derved bevirket Forandringer i Vævet, der först maae bringes tilbage til det Normale, inden man kan vente nogen Gavn af disse, som da nærmest blive at betragte som Hjælpemidler, der senere blive at anvende.

Da de vigtigste af de Anskuelser, der fremsattes angaaende dette Æmne, ere berörte af P. Dubois, der som Medlem af den Commission, der var nedsat for at afgive Betænkning om den af Baud indleverede Afhandling, til Slutning gav en Oversigt over Forhandlingerne og derhos fremsatte sine egne Anskuelser i et længere Foredrag, skulle vi indskrænke os til vidtlöftigere at omtale dette, da denne Mands bekjendte Dygtighed og Erfaring i dette Fag maa have megen Vægt ved Bedömmelsen af de forskjellige Spörgsmaal.

Det Charakteristiske ved Baud's Mening er at han ikke antager de chroniske Livmodersygdomme for at være locale, men begrundede i en almindelig Sygdoms-Diathese. Er denne Mening begrundet? Ere de chroniske Affectioner af Livmoderen kun Phænomener, betingede ved en almindelig Forandring i Constitutionen, eller danne de en local patho-

logisk Proces, under hvis Indflydelse Sundheden lider, eller med andre Ord, naar en Kone klager over habituelle Smerter over Lænderne eller i Ingvinalregionerne, over en besværlig Tyngdefornemmelse i det lille Bækken, over en meer eller mindre heftig Smerte i Genitalsphæren, forbunden med en forhöiet Sensibilitet, Tilfælde der alle betydeligen forøges ved at gaae, staae eller kjöre; naar der hertil kommer et almindeligt, uforklarligt Ildfindende, almindelig Svækkelse, slimet eller purulent Udflod fra Födselsdelene, en Rödme eller Ulceration paa Vaginaldelen af Livmoderen, en tydelig Forögelse af Omfang, Tyngde og Consistens, skal man da i alle disse Symptomer see en constitutionel Sygdom, der udelukkende vil vige for universelle Midler, eller skal man omvendt alene ansee dem for organiske Forandringer, der fordre locale Midler? Man har ikke uden Grund beklaget sig over den altfor almindelige Tendens til i de locale Symptomer at söge den hele pathologiske Tilstand. Hvor begrundet end denne Beklagelse kan være, maa man ikke oversee, at denne Sögen af det Locale var en Reaction imod den tidligere antagne, almægtige Lære, der ringeagtede de locale Symptomer, satte Betingelsen for enhver Sygdom i en Forandring af de enten flydende eller faste Dele i Organismen (Humoral- eller Solidar-Pathologer). Er det derfor Tilfældet, at de locale pathologiske Phænomer i de fleste Tilfælde udgjöre det Væsentligste ved Sygdommen og for Behandlingen, kan man paa den anden Side ikke nægte, at de locale Symptomer ofte kun ere Udtryk af en almindelig Forandring i Constitutionen. Saaledes seer man ofte efter en endnu tilstedeværende eller nylig forsvunden herpetisk Affection af Huden pludselig opstaae begyndende Tegn til en Livmodersygdom, hvorved Analogien mellem den ydre Hud og Slimhinden i Födselsdelene væsentligen

kommer i Betragtning. Det Samme gjælder om Syphilis. I disse Tilfælde ere locale Midler aldeles uden Virkning, medens man ved Forandring af Opholdssted og Regimen, Vandcur, Mineralvande, navnligen de svovlholdige, o. s. v. ofte har bevirket complet Helbredelse endog i kort Tid. Den moralske Indvirkning paa disse Affectioner tyder ogsaa hen paa det lidet Rimelige i at sætte dem som rent locale.

Efter saaledes at have taget Hensyn til en abnorm constitutionel Tilstands tydelige Indflydelse, blive de locale Læsioner nærmere at betragte. Som saadanne antages almindeligen: alle Leieforandringer, den chroniske Hævelse, den simple eller den granulerede Ulceration, det slimede eller purulente Udflod, eller med andre Ord, et Udflod af catarrhalsk Natur, ledsaget af en meer eller mindre forandret Farvning af Organet, samt af en meer eller mindre tydelig foröget Sensibilitet for den explorerende Finger. Omendskjöndt det ikke er uden Exempel, er det dog sjeldent, at alle disse Phænomener findes hos det samme Individ; en Forening af flere er det almindeligste. Kun maa man bemærke, at undertiden er den forhöiede Sensibilitet den eneste Sygdomsyttring, man kan opdage. I Discussionen om Leieforandringerne ere Ante- og Retro-Versionerne vel ikke blevne benægtede, men der har viist sig meget afvigende Meninger om deres Hyppighed, idet Nogle have antaget de Tilstande for meget hyppige, hvilke af Andre ere blevne satte næsten som Sjeldenheder, og omvendt. Saaledes har Malgaigne anfört i en Række af Aar kun at have mödt to Tilfælde af Retroversio, medens Hervez de Chegoin satte denne Form som den hyppigste. Denne Uoverensstemmelse, hvori den end er begrundet, viser imidlertid at begge Former ere temmelig lige almindelige, uden at Striden kan

afgjöres til Fordel for nogen af Parterne. I en tidligere Discussion mellem Dubois og Blandin om det samme Æmne forsvarede hin, hvad han og endnu mest er tilbøielig til, Hyppigheden af Retroversionen, og anförte som Grund hertil den jevnlige, betydelige Udvidelse af Urinblæren, hvorved Livmoderen dreves tilbage, medens Blandin ansaae Anteversionen for den oftest forekommende Form, der saa let lod sig forklare ved en lidt föröget Inclination af den naturlige Axe. Dubois antager med Jobert de medfödte Deviationer, der som oftest vise sig som Inflexion, for at være uhelbredelige. Disse Forandringer synes ikke i og for sig at udöve nogen skadelig Indflydelse paa de deraf lidende Individers Sundhed, de ere altid uskadelige Anomalier, og ophöre först at være det af en Grund, der er aldeles fremmed for de chroniske Livmodersygdomme. Denne Grund bestaaer i en Tilslutning eller i det mindste en Forsnevring af Hulheden i Livmoderen, hvoraf Følgen er heftige og vedholdende Smerter under hver Menstruationsperiode. Den samtidige Tilstedeværelse af disse to Tilfælde, Dysmenorrheen og Inflexionen, ere næsten constante. Den samme Uskadelighed i Henseende til Indvirkning paa Almeenbefindendet tillægger han ogsaa, modsat mange andres Mening, de övrige Forandringer i Livmoderens Leie og Form, naar de kuns ere tilstede i ringe Grad, hvilket er det almindeligste, og tilskriver med Lisfranc andre pathologiske Complicationer og navnligen en tilstedeværende chronisk inflammatorisk Tilstand de derved bevirkede Sygdomsyttringer. Tvende Grunde blive almindeligen anförte for at forklare de besværlige Følger af Leieforandringen, nemlig Stramningen af Ligamenterne og den deplacerede Livmoders Tryk paa de andre Organer i Bækkenet. Den förste synes let at modbevises ved den betydelige Slaphed af disse Baand, der tillader

endog en betydelig Bevægelighed, især naar man tillige sammenligner denne Slaphed med det ringe Rum, hvori Bevægelsen foregaaer, samt ved de Tilfælde, hvor Livmoderen ved andre i Bækkenet udviklede Svulster bliver trykket snart bagtil snart fortil endog i en betydelig Grad, uden at give Anledning til lignende Sygdomsyttringer. Hvad Trykket angaaer, da synes det lidet rimeligt, at en alene deplaceret Livmoderen uden Forögelse i dens Omfang skulde frembringe saa heftige Tilfælde, som man undertiden möder, naar Trykket af langt betydeligere, i selve Bækkenet udviklede Svulster med Lethed taales. Derimod kan Deviationen blive Skyld i temmelig heftige Lidelser i följende to særegne Tilfælde, naar nemlig enten de Organer, hvormed Livmoderen kommer i Beröring, ere Sædet for en Betændelse, eller naar corpus i Retroversion, eller collum i Anteversion tydeligen lider af en chronisk Hævelse eller Irritation. Trykket af Excrementerne ved Stolgangen paa de syge Steder kan frembringe heftige Smerter, hvilket ligeledes vil være Tilfældet ved Sammenvoxninger mellem Livmoderen og Endetarmen. Disse fra de almindelige saa afvigende Meninger stötte sig ikke alene paa Theorien, men fornemmeligen paa praktisk Erfaring. Talrige med Omhyggelighed iagttagne Tilfælde hos Sunde eller hos Subjecter, der vare underkastede en eller anden uvedkommende Sygdom, led eller havde lidt af et catarrhalsk Udflod, havde bestyrket Dubois i denne hans Mening, der vel maatte have nogen Vægt, efterdi Deviationerne vare saa hyppige, at han antog, at hvis alle Tilfælde fordrede Anvendelsen af de sædvanlige contentive Bandager, Tredieparten af Qvindekjönnet vilde være tvungen til Anlæggelsen deraf. Der er endnu en anden Grund til at frakjende Deviationerne den dem hidtil tildelte symptomatologiske Vigtighed. Ved ethvert begyndende Svangerskab

skeer der en Forandring i Livmoderens Leie og en Forögelse i dens Omfang, hvilket dog ikke giver Anledning til noget Sygdoms-Phænomen, skjöndt her lignende Betingelser ere gjældende.

Den chroniske Hævelse antager Dubois alene for en consecutiv Tilstand efter en foregaaende meer eller mindre heftig Betændelse; dens Vigtighed er forskjellig efter dens Udstrækning, den Del af Organet, den indtager, og endelig efter den Indflydelse, den udöver paa Vedligeholdelsen af den inflammatoriske Tilstand. Naar man under Discussionen formeget har fremhævet denne chroniske Hævelse, er det Modsatte Tilfældet med Ulcerationerne og Granulationerne, der alene ere omtalte af Velpeau. Denne havde anseet dem for en ren local Liden, der alene vilde vige for locale Midler, en Mening, Dubois ikke kunde tiltræde. Han antager dem ligesom den chroniske Hævelse for Følgesygdomme, og tillægger dem derfor i Henseende til Symptomatologien og Behandlingen kun en underordnet Vigtighed. Ligeledes synes det mindre nöiagtigt at sige, at Granulationerne vare Aarsag til det slimede eller purulente Udflod, der finder Sted i de chroniske Livmodersygdomme. Det er unægteligt, at de, naar de först ere der, bidrage til at vedligeholde Udfloddet, men man kan i de fleste Tilfælde være overbeviist om, at de ikke gaae forud for, men derimod följe efter den förste Tilkjendegivelse af Udfloddet, ligesom at dette ikke ophörer, naar hine ere bragte til at forsvinde.

Det er i det Foregaaende omtalt, at de saakaldte Inflexioner og Deviationer af Livmoderen, naar de ikke ere tilstede i betydelig Grad, maa henregnes til de uvæsentlige Affectioner, der som oftest ikke medföre noget Phænomen af Sygdom i Livmoderen. Ligeledes bliver den chroniske Hævelse, de simple eller granulerende Ulcerationer,

forekomme denne som mulig ansete Overgang fra den chroniske Betændelse til Kræft, bliver den dog af forskjellige og meget væsentlige Grunde ikke mindre af Vigtighed. Seer man end saaledes disse Affectioner i enkelte Tilfælde vige alene ved Hjælp af Tiden, enkelte simple locale Forsigtighedsregler og en fornuftig Hygieine, er det almindeligste dog, at de, overladte til sig selv, trække betydeligen i Langdrag, nærmest bevirket ved Indflydelsen af tvende undtagelsesviis forenede, ellers hinanden modsatte Betingelser, nemlig en habituel, formindsket Vitalitet, hvorved de gavnlige organiske Bevægelser standses, og paa den anden Side temporære, gjentagne Overincitationer, hvorved det tilstedeværende Onde irriteres og bringes til en hurtigere Udvikling. Det samme gjælder om Ulcerationerne, der gjöre enhver Helbredelse langsom og vanskelig, samt om de functionelle Forstyrrelser ikke alene i Organet selv, men ogsaa i den hele Organisme. Imod alle disse omtalte Tilfælde forsvarer Dubois en mere energisk Behandling end de fleste ville gaae ind paa. Skal denne nu være alene universel, som Baud vil, eller væsentligen local, saaledes som de Fleste angive? Det er sjeldent at en Betændelse vedvarer i flere Maaneder, uden at udöve en vigtig og skadelig Indflydelse paa den almindelige Sundhed. Denne consecutive Forandring virker igjen tilbage paa den locale Sygdom, og udsætter derved Helbredelsen endnu længere. Behandlingen maa derfor gaae ud paa saavel at forebygge eller formindske Indvirkningen paa den almindelige Sundhed som at helbrede de locale Onder. Hvad den almindelige Behandling angaaer, da indskrænker denne sig til almindelige Tonica, saavel udvendig som indvendig, meer eller mindre forenede med Antispasmodica. Hertil hörer da ogsaa modsat den complette Ro, Lisfranc og Andre fordömte deres Syge

til, Bevægelse i den fri Luft, afpasset efter den Syges Kræfter, Irritationen og Smerterne, han derved underkastes. Den locale Behandling retter sig efter som det er med den locale Betændelse og dens Complicationer eller med Leieforandringerne man har at gjöre. Blandt de almindeligen anbefalede Midler havde Gibert omtalt Cauterisationerne som irrationelle, unyttige, selv farlige. Denne Menings Rigtighed kunde Dubois ikke indrömme. Öiensynlig stöttede G. sig paa en unöiagtig Opfattelse af Cauterisationens Virkninger, af de pathologiske Betingelssr, under hvilke de anvendtes, og af de derved erholdte Resultater. Rigtignok bestaaer Methoden i at anvende irriterende Substanser paa irriterede Puncter; men paa den ene Side er, enten paa Grund af Midlets Natur eller paa Grund af Anvendelsesmaaden, Irritationen let og overfladisk; paa den anden Side er Betændelsen chronisk og Vitaliteten i Vævene meget nedstemt. Ætsmidlet er derfor modificerende; under dets Indvirkning kaldes de til Helbredelsen nödvendige Kræfter i selve Organet til Virkning, og man erholder sædvanligen uden Fare en langt hurtigere Helbredelse. Den afgiver et nyt Beviis paa de i vore Dage saa hyppige gunstige Resultater af at fremkalde en mere acut Betændelse istedetfor den tilstedeværende chroniske, hvorved en hurtigere og sikkrere Helbredelse opnaaes, end man vilde erholde ved en tilsyneladende mindre farlig men vist ogsaa mindre virksom Fremgangsmaade.

Der staaer endnu tilbage Behandlingen af Livmoderens Leieforandringer. Der er allerede ovenfor sagt, at de medfödte (Inflexioner) vare uhelbredelige, samt at de ligesom de övrige (Deviationerne) ikke fremkaldte noget Tilfælde, naar de ikke vare tilstede i betydeligere Grad, og ikke vare forbundne med Betændelse, at altsaa en Tyngdefornemmelse i Bække-

net, en smertefuld Tyngen imod os coccygis og Følelsen af et Legeme, der sögte at trænge ud af Födselsdelene, ikke ere pathognomiske Phænomener for Livmoderens Leieforandringer, men forefandtes constant ved den catarrhalske eller parenchymatöse chroniske Betændelse, selv hvor der ikke var det allermindste Tegn paa en Deviation. Om denne Sætnings Sandhed overbeviser man sig let ved, under de anförte for enhver Deviation frie Omstændigheder, at berøre den lidende Livmoder med en Finger. I samme Öieblik klager Patienten over en eller anden af de ovenfor omtalte smertefulde Fornemmelser, hvilke man da ikke vil kunne henföre til en Leieforandring. Brugen af Pessarier og andre lignende Midler, der saa almindeligen bliver raadet, er derfor ved Deviationer, der kun ere tilstede i ringe Grad, ikke alene unyttig, men endogsaa skadelig. I følgende to Tilfælde er der alene Leilighed for Konsten til at skride ind, nemlig ved Anteversion, Retroversion og fremfor alt ved Descensus eller Prolapsus uteri. Ved denne sidste ere de heldigste Besingelser for at reponere det deplacerede Organ og holde det tilbage i det normale Leie forenede. Livmoderen har bevaret sin Form og sin Retning og er ved en Bevægelse i dens Totalitet deplaceret ovenfra nedad; den kan bringes tilbage ved en simpel Bevægelse nedenfra opad, hvorved man virker umiddelbart paa selve Organet, og som bliver nöiagtigen indskrænket ved Moderskedens Længde. Ikke saaledes ved de to andre Tilfælde. Her er det fornemmelig corpus og fundus af Livmoderen, der er devieret, og hvorpaa man maa indvirke; men Deviationens Beskaffenhed og de anatomiske Forhold maa nödvendigviis gjöre Pessariets Virkninger utilstrækkelige. Er saaledes Moderbunden böiet bagtil, nærmer den sig den forreste Flade af Endetarmen og stötter sig derpaa. Tiltager Inclinationen,

synker den gradviis ned imod den bagre Peritonealsæk, som den tilsidst naaer og udfylder, hvorved den er kommen i en dybere liggende Plan end Moderskedens Insertion paa Livmoderen. I denne Tilstand kan vel i enkelte Tilfælde, naar der ikke er Adhæsion mellem Livmoderen og Endetarmen, den gjennem Moderskeden indbragte Finger uden megen Möie skyde Moderbunden tilbage i Plan med Moderskedens Insertion, men denne er endnu langt under den normale Stilling, hvilken man paa Grund af den mellemliggende og kun lidet eftergivelige bagre Væg af Moderskeden, aldrig vil kunne naae, saa at Deviationen i al Fald vedbliver, om end i mindre Grad. Heraf fremgaaer altsaa, at ethvert Instrument, der ikke tillige kan forhindre de ovenfor Livmoderen liggende Organers Tryk, hvorved Deviationen vedligeholdes, vil være uden Nytte. Kan end undertiden en partiel Reduction og Understöttelse af den saaledes endnu ikke normalt situerede Livmoder ved et Pessarium bevirke nogen Lindring, og flere Exempler vise det virkeligen, er det ikke umuligt, at disse gunstige Virkninger snarere skyldes Egenskaber ved Pessariet, hvilke vi endnu ikke kjende, end dem, man er enig om at tilkjende det. Man vil maaskee saaledes finde, at den virkelige Lindring ene skyldes den fastere Situeren af Livmoderen, saa at den forhindrer de smertefulde Bevægelser og Gnidninger mod de tilgrændsende Organer. Livmoderen er nemlig ved temmelig slappe Baand heftet til Væggene af Bækkenet og er situeret under talrige og bevægelige Organer samt i Nærheden af de faste og resisterende Vægge. Den tager Del saavel i hele Legemets som i de enkelte omgivende Organers Bevægelse, maa nödvendigviis i visse Stillinger vare underkastet et betydeligt Tryk, og kan endog stötte sig umiddelbart mod de faste Benvægge; men denne Bevægelighed, dette Tryk, disse

Gnidninger og Stramninger af Ligamenterne ere alle uskadelige og smertefrie, saalænge Organet er i sin normale Tilstand, men ophöre at være det, naar Sensibiliteten bliver pathologisk foröget, og derved fremavles de smertefulde Fornemmelser, man ofte har miskjendt Aarsagen til, i det man altid tilskrev dem en formodet Leieforandring af Livmoderen.

Ved Anteversionen kan der endnu mindre være Brug for indvendige mechaniske Midler, da disse ikke alene have den forreste Væg af Moderskeden men ogsaa Urinblæren at skulle virke igjennem, hvilken sidste navnligen neppe vilde kunne udholde det nödvendige Tryk, der udfordres. Hvad derimod Dubois ofte i begge disse Tilfælde har seet Nytte af, er Hull's modificerede Trykbandage i Form af et Bælte med en over os pubis anbragt flad Pelot, der vel ikke kan hæve Deviationen, men dog, ved at forhindre navnligen Tarmenes Tryk paa den alt deplacerede Livmoder, kan standse dens Tiltagen. Den samme gavnlige Indvirkning har den ved de chroniske Betændelser, hvor den derfor kan være et vigtigt Hjælpemiddel saavel ved at hæve Trykket og forhindre Tarmenes Irriteren og Gnidninger mod den syge Del, som ved at tilstede den Syge at være oppe og nyde den for disse Sygdomme saa helbringende Bevægelse i det Fri.

Til Behandlingen af Efterblödninger.

(Efter Nelaton).

Det er bekjendt, hvor vanskeligt det kan være at standse secundære arterielle Forblödninger, der opstaae i store sup-

purerende Saar. Man anvender sædvanlig strax Compressionen, men denne kan sjelden taales saa lang Tid som nödvendigt, og saasnart den ophörer, lösnes Coagulet, og Blödningen vender tilbage. Man maa da gribe til Ligaturen, og til dennes Udförelse ere angivne to Methoder, nemlig at underbinde Arteriens Ender, dem begge eller kun den överste, i Saaret selv, eller at underbinde Stammen af Arterien i kortere eller længere Afstand over Saaret (Hunters Methode). Den förste Methode er i Almindelighed forladt, dels som vanskelig at udföre og dels som utilstrækkelig, fordi Arteriernes Vægge antages at have undergaaet en Forandring ved Suppurationen omkring den, saaledes at de blive skjörere, let overskjæres af Traaden og saaledes meget snart igjen aabnes for Blodets Ström. Den sidste Methode er den sædvanligen anvendte, da den er lettere at udföre og træffer Arterien paa et sundt Sted. Men ikke sjelden skeer det, at Blödningen indfinder sig paany i Saaret af den nederste eller överste Arterieaabning, naar nemlig Anastomoserne, hvorigjennem Collateral-Kredslöbet indledes, udvikle sig saa hurtigt, at Arterieendernes Obliteration ikke faaer Tid til at opnaae en saadan Fasthed, at den kan modstaae Blodets fornyede Impuls. Man har da maattet gjentage Underbindingen höiere oppe paa Hovedstammen, og selv denne har forfeilet sin Hensigt, saa at man har maattet tye til Amputationen som sidste Middel.

Denne Upaalidelighed af den almindelig brugte Fremgangsmaade har bragt Nelaton til at forlade denne og gjenoptage den ældre, i det han stötter sig til en Mængde Iagttagelser, angaaende hvilke han har leveret et interessant Arbeide, oplæst i Academie de medicine (Seance du 9me Juillet 1850). Han paastaaer nemlig ifölge talrige Undersögelser paa Cadavere, at aabne Arterier i suppurerende

Saar ikke oblitereres i streng Forstand; at deres Kanal nemlig ikke tilstoppes af et saadant (kortere eller længere) Coagulum, som er istand til at standse Blodströmmen, saalænge indtil Karret er forvandlet til en fast og fibrös Streng, hvorimod de simpelthen lukkes i Niveau af Aabningen alene ved den indbyrdes Sammenhæng imellem Kjödvorterne, der udvikle sig i Bindevævshinden ligesom paa alle de andre Steder, hvor Sammenhængen er ophævet. Denne Mangel af spontan Obliteration udleder han derfra, at Suppurationen modvirker den nödvendige Betingelse for Dannelsen af en varig Blodprop, nemlig Infiltrationen af en vis Mængde Blod i Bindevævshinden, der i et friskt, ikke suppurerende Saar har den Virkning at fastholde Coagulet i Arteriens Canal, indtil en fast Forening er tilveiebragt mellem Arteriens Vægge. Forholder det sig nu saaledes, at Arterien ikke rigtig tillukkes, forinden Bindevævskeden er fuldstændig cicatriseret, saa ere Følgerne lette at indsee. Saalænge som Cicatrisationen foregaaer, er der ogsaa Fare for Blödning, og denne kan ikke varigt standses ved Underbindingen efter Hunters Methode, med mindre man kan bevirke Standsningen af Blodtillöbet til det overskaarne Kar, saalænge indtil Kjödvorterne have indgaaet en saa fast Forbindelse, at den kan modstaae Blodets Impuls fra Collateralkredslöbet. Dette kan vel mangen Gang opnaaes, men naar Arteriesaaret findes i en Egn, som er rig paa Anastomoser, saasom paa Benet, paa Haanden og paa Halsen, ville secundære Blödninger næsten være uundgaaelige, hvis Cicatrisationen af en eller anden Grund trækkes i Langdrag.

Disse Ulemper undgaaer Nelaton ved at underbinde Arterieenderne i selve det suppurerende Saar, og han paastaaer, at Arteriehinderne her ere ligesaa faste som i et friskt Saar, og at man ligesaalidt i hint som i dette behöver at befrygte

en umiddelbar Overskjæring af Karret ved Traaden eller en for tidlig Affalden af denne. Han stötter sig saavel til pathologisk anatomiske Iagttagelser som til Forsög paa Dyr og clinisk Erfaring.

Paa Ligene af Personer, der vare döde 10de—12te Dag efter en Amputation, har han underbundet Arterierne i Stumpen, der laae omgivne af Pus, og fundet, at en endog stærkere Sammensnöring end den, der anvendes ved den sædvanlige Underbinding, frembragte selvsamme Virkning som paa sunde Arterier; kun den indvendige og midterste Hinde bristede. I kunstig frembragte, dybe og stærkt suppurerende Saar hos Hunde underbandt han Arterierne med fuldkomment Held. Endelig har han i sin Praxis direkte underbundet Arterie-Enderne i selve det suppurerende Saar og derved standset Blödninger, mod hvilke den Hunterske Methode havde strandet.

Vacancer.

(Indsendt).

I Bibliothek for Læger af 1839, 30. B. pag. 138 findes et Uddrag af Landphysicus Guldbergs Medicinalberetning for 1837, hvori han klager over de lange Vacancer, som gaae forud for de civile Lægers Ansættelse i Provindserne. Idet vi forövrigt henvise til selve denne da som nu velbegrundede Anke, skulle vi her indskrænke os til igjen at optage de i Slutningen af samme fremsatte Önsker:

1) en hurtig Bekjendtgjörelse af enhver vacant Lægepost;
2) en streng Overholden af de 6 Uger, inden hvilken Indstillingen skeer;
3) en forberedet Undersögelse af alle de Embeder, med hvis fremtidige Besættelse Collegiet muelig kunde önske Forandring;
4) en Instilling fra Collegiet til Cancelliet (nu Justitsministeren) om at fremme Embedets Besættelse.

Hertil var i Bibliotheket föiet den Redactionsbemærkning: „Collegiet har handlet i Overensstemmelse hermed.“ At denne Collegiets Virken har været uden synderlig Frugt, vil man let erfare ved at gjennemgaae det sidste Decenniums Embedsbesættelser, og da Sagen er af alt for stor Vigtighed for alle vordende kgl. Læger, skulle vi ikke undlade atter at appellere til Collegiets Bistand til at de lange Vacancer forkortes, da dette for ingen Embedsmand er af den Vigtighed som for Lægerne.

For at bevise vor Paastand, at Guldbergs Anke gjelder endnu, give vi følgende Exempler:

Districtsembedet i	blev ledigt	besat	vacant i
Nibe	16 Febr. 1839	23 Juli 39	5½ Maaned.
Præstöe	23 Marts –	6 Dec. –	8½ –
Ribe	16 Juli –	16 Nov. –	4 –
Holstebro	16 Nov. –	9 Marts 40	4 –
Faaborg	15 Jan. 47	5 Juni 47	4½ –
Sæbye	30 Jan. –	5 Juni –	4 –
Colding	30 Juni –	11 Oct. –	3½ –
Hanherreder	30 Sept. 48	16 Febr. 49	4½ –
Svendborg	8 Mai 50	30 Aug. 50	4 –

Ifölge Finansministeriets Bekjendtgjörelse af 9de Octbr. er nu ogsaa Qvarantæne-Foranstaltningerne imod Bandholm hævede, da ingen Choleratilfælde have viist sig der i de sidste 18 Dage.

Vi henlede Opmærksomheden paa Boghandler Schwartz's nylig indrettede Læsesalon, hvor der findes et Udvalg af de nyeste lægevidenskabelige Skrifter især af den franske og engelske Litteratur, samt flere udenlandske Tidsskrifter, til Gjennemlæsning.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Tryk hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 26. October. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. *Nr. 17—18.*

Redigeret af C. Hempel.

Bidrag til Kundskab om Radesygen.

(Efter Dr. Kjerrulf i svensk Hygiea for April og Mai 1850).

Den for visse nordlige Lande, navnlig for Norge og Sverrigs Vestkyst, samt for Finland og Kysten af de russiske Östersöprovindser endemiske Radesyge er, som det var at vente, til forskjellige Tider beskreven af lagttagere fra disse Lande, og blandt disse Beskrivelser maa især fremhæves Dr. Hjorts Monographi i Norsk Magazin for Lægevidenskaben, (1. Bd. 1. Hefte. Christiania 1840). Blandt danske Forfattere har Dr. Hjaltelin afhandlet Radesygen i sit Værk: om Spedalskheden (Kbhvn. 1843. Ogsaa i Ugeskr. f. L. 1841, 4. Bd. p. 321), og efter ham skal den forekomme paa den sydvestlige Kyst af Island; imidlertid nægter Dr. Schleisner i sin Nosographi over Island (1849) nogensinde at have seet Sygdommen der, og opförer den heller ikke blandt de der herskende Sygdomme. Nylig har Dr. Kjerrulf, stöttende sig til lang Erfaring, afhandlet den under det almindelige Navn Radesyge paa Sverrigs vestlige Kyst, navnlig i Bohuslehn, forekommende Sygdom, om hvilken han imidlertid oplyser,

at denne der gjængse Benævnelse indbefatter to i Symptomer og Oprindelse ganske forskjellige Former, hvoraf den ene maaskee slet ikke burde benævnes Radesyge, da det er en eiendommelig Art af constitutionel Syphilis, hvorimod den anden stemmer i det Væsentlige overens med den af andre Forfattere som almindeligst antagne Form af Radesygen. Den egentlige Spedalskhed (Elephanthiasis), som ved dette Aarhundredes Begyndelse har været meget almindelig i denne Del Landet, er nu næsten uddöd, i det der kun af og til træffes et enkelt, som oftest ei meget udviklet Tilfælde af denne Sygdom; den skal efter Kjerrulfs Beretning være aftaget med paafaldende Hurtighed efter Aaret 1807, med hvilket det store Sildefiskeri ophörte. Det turde i flere Henseender være af Interesse at kjende disse to forskjellige Former af Radesyge.

Den förste har sit Sæde i Huden, og skjöndt af phagedænisk Natur strækker den sig yderst sjelden, om nogensinde, til det underliggende Bindevæv. Den kaldes derfor af Kjerrulf den cutane Radesyge; dens Symptomer og Forlöb forholde sig paa följende Maade.

Uden nogensomhelst Forlöbere, selv uden Klöe eller Smerte paa det Sted, hvor Sygdommen vil udbryde, sees i Huden en lille Ujævnhed af et Hampefrös til en Ærts Störrelse med en smudsig brun Farve; denne Ujævnhed tiltager lidt efter lidt, og efter nogle Dages eller Ugers Forlöb er den voxet ud til en Tuberkel. Flere saadanne opstaae næsten samtidig i et Par Liniers Afstand fra hverandre, og Mellemrummene imellem dem ere saa smaae, at deres Grundflader næsten stöde sammen, omendskjöndt de i Begyndelsen aldrig confluere; alle have de samme smudsige brune Farve og samme ringe Störrelse. Tuberklerne gruppere sig skraat til hinanden, saaledes at der opstaaer et Aggregat, der betrag-

tet i sin Helhed har en krumböiet Form, hvorved den ene Længdeside bliver convex, den anden concav; det Hele kommer saaledes til at udgjöre ligesom Segmentet af en Cirkel, med en Ophöining over den tilgrændsende friske Hud, der sjelden stiger til et Par Linier. Naar Tuberkeludbruddet er fuldendt, staaer Sygdommen gjerne stille i nogen Tid, og den kan da enten standses i sin Udvikling eller gaae over i Ulceration. Skeer det förste, saa seer man Tuberklernes Overflade blive mindre spændt og glindsende, deres Indhold bliver deigagtigt for Følelsen, Formen afglattes, og Epidermis afskaller i tynde Skjæl. Huden bibeholder imidlertid den smudsige brune Farve, der först efter en ubestemt Tid faaer en lysere Nüance; samtidigt hermed gaaer Ophöiningen i Huden tilbage, men meget langsomt. Noget egentlig Ar bliver ikke tilbage, men naar Tuberkelmassen ikke i Tidens Længde ganske absorberes, skeer det let, at en saadan kun for en Del forsvunden Tuberkelplet bliver Focus for et nyt Udbrud, hvilket da ufeilbarligen gaaer over i Ulceration. Tuberklernes spontane Forsvinden skeer uden nogen Forstyrrelse i Almeenbefindendet, enkelte Gange iagttoges samtidig en hyppig indtræffende universel Sved.

Denne Selvhelbredelse er imidlertid det sjeldneste Udfald; i Almindelighed gaaer Sygdommen over i Ulceration, der begynder med de sædvanlige locale Tegn paa Betændelse, Svulst, Rödhed, Smerte i Omfanget o. s. v., og medens Tuberklerne ligesom beröre hinanden med deres Grundflader, saa at Furerne, der danne Grændsen imellem dem, blive mindre fremtrædende, og Spidserne afglattes noget, udbryder Ulcerationen samtidigt paa hele den bueformige Plet under en tiltagende Smerte. Emollitionen begynder og udgaaer fra Tuberklernes Midte. I samme Forhold som

Ulcerationen gaaer frem, forsvinder ogsaa Tuberkelformen, i det de mærkerede Ophöininger afglattes, og tillige de tilgrændsende Hudpartier svulne og blive haardere. Naar nu Sygdommen helbredes paa dette Stadium ved Kunsten, saa skeer det saaledes, at den aabnede Tuberkels tynde graahvide Ichor forvandles til godt Pus, og hele den buede Plet læges med noget Substanstab efter Tuberklerne, i det Arret efter disse bliver en lille hvid Fordybning med en frisk Stribe Hud imellem de enkelte Ar. — Overlades derimod Sygdommen uhindret til videre Fremskriden, saa indtræde följende for denne Sygdom höist charakteristiske Phænomener. Ulcerationen gaaer nemlig frem paa Tuberkelaggregatets convexe Side, saaledes at de foran liggende Hudpartier svulne og blive Sædet for nye Tuberkler, der ulcerere, og den tilgrændsende Hud drages efterhaanden videre ind i Forstyrrelsesprocessen, dog saaledes at altid mindre, smalle Partier af Huden blive uskadte, og da disse i ulige Retninger gjennemskjære Saarfladen, faaer denne et netformig Udseende, som er særdeles mærkeligt. Medens Sygdommen saaledes udbreder sig paa den convexe Side af den ulcererende Plet, foregaaer Helbredelsen paa den concave, og disse forskjellige Grændsedele af samme Saar frembyde samtidig det mest modsatte Udseende. Paa den concave Side: Saarets Afsondring er forvandlet til godt Pus, Randen sænker sig, Omkredsen antager en lyseröd Farve, friske Granulationer vise sig i Kanterne og gaae frem over Saarets Bund, der bedækkes med Hud. Paa den convexe Side: Saarsekretet graagult, seigt, eller en tynd, gulagtig Ichor, den kobberblaa Farve fremtrædende, Saarranden ophöiet, callös, udhulet, flæsket og meget öm ved Beröring. — Det Sted, hvor den cutane Radesyge hyppigst træffes, er Ansigtet, hvor den angriber Næsens Spids eller Sidedele og derfra udstraaler

enten nedad paa Kinderne eller indad paa Næsens Slimhinde, til dens Skillevæg og Svælget.

Naar et Tuberkelaggregat er gaaet over i Suppuration, indtræffer i Reglen ingen Standsning i Sygdommens Gang, men den udbreder sig alt videre paa nysnævnte Viis og kan i Tidens Længde, naar den, som ikke saa sjeldent skeer, har varet i mange Aar, tilbagelægge en større Strækning af Kroppens Omfang. Til ubestemte Tider kan man mærke en Aftagen eller Tiltagen af Ulcerationsprocessen, saa at en ligestor Hudflade kan udfordre ulige lang Tid for at indtages af Sygdommen; de tverstaaende, hvide, glatte, ujævne og reticulerede Ar udvise Forstyrrelsens Omfang, og man kan saaledes efter mange Aars Forløb see en stor Del af Legemets Overflade forvandlet til slige Radesygear. Det sees heraf, med hvilken Haardnakkenhed Sygdommen, engang rodfæstet, vedligeholder sig. Imidlertid iagttager man ikke sjeldent, hvorledes Sygdommen, overladt til sig selv, kan standse spontant paa en eiendommelig Maade. Medens nemlig et Tuberkelaggregat ulcererer som sædvanligt, opkommer uden nogen bekjendt Aarsag paa et derfra aldeles fjernet Sted af Kroppen et nyt Tuberkeludbrud, der da virker afledende paa det iforveien tilstedeværende, saa at dette efterhaanden læges, medens det sidst tilkomne ulcererer. Denne Methodus derivatoria er ikke saa sjelden og iagttages især, naar Svælget er Sæde for den primære Tuberkelulceration, hvor den secundære da sædvanlig fremtræder paa Underextremiteterne, mest paa Laarenes Indside eller paa Skinnebenene. Det er saadanne gunstige Omstændigheder, som gjöre, at Radesygepatienter af denne Form ofte bære deres Onde i mange Aar, inden de ansee det for Umagen værd at söge Kunstens Hjælp imod Sygdommen. Upaatvivlelig vilde ogsaa den cutane Radesyge, hvis denne erratiske

Charakter ikke fandtes hos den, forstyrre Almenbefindendet i langt höiere Grad, end det virkelig skeer. Sjelden er en saadan Patient cachectisk eller afmagret, med mindre Sygdommen har varet i særdeles mange Aar, eller Tuberklerne fra Huden ere gaaede over paa Slimhinderne, f. Ex. Mundens, og have forstyrret vigtige Organer saasom Dele af Struben og Svælget. Ved saadanne Tilfælde kan man undertiden see betydelige Ödelæggelser. Naar nemlig den blöde Gane er bleven gjennemboret, saa at den ligner et Sold, Ganebuerne bortulcererede og tildels cicatriserede, saa er Touren kommet til Svælget og Struben; Nedsynkningen er besværliggjort, og en eiendommelig hvæsende Hæshed indtræder, som tyder paa Tuberkeldannelse i Struben, hvor ogsaa snart Ulceration indfinder sig, som efter længere eller kortere Tid dræber Patienten under de sædvanlige Symptomer af Strubetæring. Denne Sygdommens Overgang paa Luftrörets Slimhinde er saa meget mere et ugunstigt Tilfælde, som den udelukker ethvert Haab om Bedring, da Jodmidlerne, som maae ansees for den sikkreste Lægedom mod denne Sygdom, ere contraindicerede af den ledsagende Blodcongestion til Respirationsorganernes Slimhinde. Selv om der anvendes nok saa megen Forsigtighed, saa indtræder dog altid den förste eller anden Dag efter Midlets Brug en Hæmoptysis, som kræver Ophör med dets Brug.

En Complication, som man meget ofte iagttager, er Affection af Bensystemet. Dog opstaaer denne hyppigst paa den Maade, at Benet angribes per contiguitatem; naar nemlig et Ben ligger under det Hudparti, hvorunder Tuberkler ulcerere, saa betændes den blottede Benhinde, og en for det meste partiel Nekrosis af det underliggende Ben paafölger. Dette seer man oftest paa Næsen, hvor dog

Skillevæggen altid er fortæret, forinden noget nærliggende Ben angribes; mindre hyppigt i Munden, paa den haarde Gane eller paa Nöglebenene og Skinnebenet. Ligeledes kunne samtidigt med Udbruddet af Hudtuberkler opstaae Tophi paa forskjellige Steder af Kroppen, hvilket fortjener at bemærkes som en Veiledning til at oplyse Spörgsmaalet om Sygdommens nærmeste Aarsag.

Med Hensyn til den differentielle Diagnose af denne Form gives der to andre Hudsygdomme, med hvilke der kan blive Tale om Forvexling: nemlig Impetigo figurata og Lupus. Da Impetigo er en pustulös, den cutane Radesyge derimod en tuberculös Hudsygdom, er det först efter Ulcerationens Optræden at Forvexling er tænkelig; men Impetigosaarenes adspredte Beliggenhed og uligetidige Udvikling, deres ulige Störrelse og især de tykke, gulgrönne Skorper gjöre Adskillelsen temmelig let. Derimod er det vanskeligere at opgive Skjelnemærkerne imellem cutan Radesyge og den Art af Lupus, som kun angriber Huden uden at trænge i Dybden. Begge ere tuberkulöse Hudsygdomme, have fornemmelig deres Sæde i Ansigtet, forlöbe begge meget chronisk, og Beskaffenheden af deres Ulcerationsproces er meget overensstemmende. Hos yngre skrophulöse Individer er Diagnosen ofte meget vanskelig. Följende Uligheder kunne imidlertid ansees for constante. Lupus angriber kun yngre, altid skrophulöse Individer, den cutane Radesyge alle Aldere og Constitutioner uden Undtagelse. Ulcerationen ved Lupus fortærer Huden foran sig i dens Helhed, cutan Radesyge lader altid mellemliggende Hudstriber urörte. Deraf ogsaa en mærkelig Ulighed i Arrene: efter cutan Radesyge antage de tilsammen en netformig Skikkelse, Lupusarrene af samme Farve lade ingen Del af den angrebne Hudflade fri og ere derfor sammenhængende,

bölgeformige, med Fordybninger mellem Ophöiningerne; Lupus ulcererer uregelmæssigt i forskjellige Retninger, cutan Radesyge har sin bestemte Halvmaane-Form; Randene af en ulcererende Lupus ere ikke callöse som ved Radesygen, men i Almindelighed ophöiede, ei heller ere de skarpt begrændsede men ujævne, ofte afbidte og altid underminerede, saa at man kan bringe en fin Sonde flere Linier ind under dem, hvilket aldrig kan gjöres ved Randen af en ulcererende Radesygetuberkel. Lupus har ofte en retrograd Gang, saa at den paany angriber de Ar, den har efterladt sig; noget saadant iagttages aldrig ved cutan Radesyge, thi om end et nyt Udbrud skeer, hvor Tuberkeldannelsen er standset i sin Udvikling, saa indtræder dog kun een Gang Ulceration af samme Hudparti. Endelig maa mærkes, at Lupus aldrig angriber Bensystemet, flytter sig ei og gaaer ikke over paa Slimhindernes Gebeet saaledes som cutan Radesyge.

Den anden Form af Radesygen, den subcutane, udgaaer fra det subcutane Bindevæv og svarer til Hjorts Thæria tuberculosa, den almindeligste Form af Radesygen *). Den adskiller sig fra den foregaaende fornemmelig derved, at den har saa constante og iöinefaldende Forlöbere, hvilket tydeligt viser, at den har en dyscrasisk Grund. Den er mere chronisk end hin; dens to förste Stadier, nemlig Forlöberstadiet og Tidsrummet for Tuberkelmassens Infiltration i det subcutane Bindevæv vare yderst sjelden kortere end et halvt, men i Reglen halvandet Aar. Ligesom ved den cutane Form kan ved denne ogsaa under gunstige Forhold indtræde spontan Helbredelse, dog er dette sjelden Tilfældet.

*) De to andre Former af Radesygen, som Hjort opstiller, ere mindre hyppige, nemlig Thæria pustulosa og Thæria phlegmonosa, hvilken sidste senere skal omtales.

Ogsaa iagttages her, skjöndt i mindre Grad, den erratiske Charakter, som omtaltes ved den cutane, og et senere opkommende Tuberkeludbrud paa en fjernere Legemsdel har samme helbredende Indflydelse paa den tidligere Affection, som ved hin. Disse mindre væsentlige Ligheder ere ogsaa de eneste, som findes imellem disse to Sygdomme.

Det förste Forbud paa Radesygen er en ubestemt omvandrende Værk i hele Kroppen, som uden lange Remissioner indfinder sig næsten daglig. Den tilskrives sædvanlig Forkjölelse, da den altid opkommer under fugtigt og regnfuldt Veirlig og först bemærkes ved et bestemt Tilfælde, hvor Patienten er bleven kold eller gjennemblödt. Denne Værk vedvarer i Uger eller Maaneder uden mærkelig Forandring, undertiden afbrudt af Kuldegysninger over Ryggen eller forbigaaende slidende Smerter i Yderlemmerne; tilsidst fixerer Smerten sig paa et bestemt Sted af Legemet, hvor den saa i lang Tid plager Patienten. Dette Sted er altid et eller andet Parti af Knokkelsystemet. Hos Fruentimmer er den ene Halvdel af Hovedet det hyppigste Sæde for samme, hos Mandfolk derimod sædvanligst Yderlemmernes rörformige Ben. Ved den omtalte Hemicrani hos Fruentimmer mærkes næsten aldrig nogen Svulst paa Hjerneskallens udvendige Side; hos Mandfolk er derimod constant Hævelse paa det Ben, hvor den fixe Smerte har taget Sæde. Hos Fruentimmer have disse Forlöbere tydelig Indflydelse paa Kjönslivet; hvis nemlig denne Smerte indtræffer ved den Tid, da Menstruationen först begynder eller allerede er ufuldkommen etableret, eller ved den Periode, da Menstruationen skal ophöre, bliver denne altid standset. Den unge Pige bliver chlorotisk, indtil under Sygdommens videre Udvikling Tuberkeludbruddet eller ofte senere Sygdommens kunstmæssige Behandling bringer Chlorosen til at forsvinde;

og Menstruationen udebliver pludseligt hos den ældre Kone, som er nærved Kjönslivets Ophör. Hos Mandfolk er Forlöbernes universelle Indvirkning paa Organismen sædvanlig mildere, skjöndt hos begge Kjön Sövnlösheden og vedvarende Uro under denne Periode kunne være meget besværlige. De Steder, hvor Svulsten fortrinsviis tager Sæde hos Mandfolk, ere den överste Del af Ulna og den midterste Del af Skinnebenet. Smertens Character er borende, og — hvilket Forfatteren fremhæver i Modsætning til Andres Erfaring — i de fleste Tilfælde bemærkes en tydelig Exacerbation om Aftenen eller Natten, hvorefter Remission med Sövn paafölger henimod Morgenstunden. Dog er det först naar Smerten er bleven fix, at denne Exacerbation bemærkes; saalænge den er ubestemt og vexlende, finder en saadan ikke Sted.

Efter disse Forlöbere udvikles Sygdommen videre og kan nu efter Omstændighederne forholde sig paa to Maader. Enten forlöber den i Knokkelsystemet: den omtalte Svulst i Benet eller rettere i Benhinden ender med en Absces; naar den er aabnet, nekrotiserer det underliggende blottede Ben og exfolierer sædvanlig partielt, og i dette Tilfælde kunde man antage, at ingen Radesyge har været tilstede, naar ikke, kort Tid efter Exfoliationen, Smerterne paany indfandt sig og denne Gang endte med et Udbrud af Tuberkler i Nærheden af Stedet. Eller, hvilket er den almindeligste Gang af Symptomerne, Svulsten i Benet træder tilbage, og samtidig dermed, medens Smerterne blive meget mildere eller oftere aldeles ophöre, skeer en Tuberkelafsætning oftest i Nærheden af det forhen smertefulde Ben, dog der dog ikke savnes Exempel paa, at Udbrud meget fjernt derfra, f. Ex. paa Skinnebenene crani. Hvor det end indtræffer, er det altid

i det subcutane Bindevæv at Tuberkelmassen deponeres, ikke, som der er paastaaet, i noget Lag af Huden; sjelden dannes blot en enkelt Knude eller Tuberkel, og i saa Tilfælde er den gjerne af en Valdnöds Störrelse; sædvanligen opstaae flere paa en Gang, og siden kan Antallet yderligere foröges. Sidde flere Tuberkler sammen, saa har den derved dannede Flade ingenlunde altid en rund eller aflang Form, men denne kan ligesaa ofte være yderst uregelmæssig. I Panden ere Tuberklerne ei sjelden enkelte og i Almindelighed færre end paa Kroppen; paa Skinnebenene synes de at florere yppigst, overskride ofte 20 i Tallet.

Den locale Proces, hvorved Tuberkelmassen afsætter sig i det subcutane Bindevæv, foregaaer i Begyndelsen uden Smerte og saa uformærket, at Patienten ofte er uvidende derom. Kun sjelden bemærkes iforveien en local Fornemmelse af Spænding eller Trykken. Da de borende Bensmerter nu ogsaa ere ophörte, befinder Patienten sig i Almindelighed saa vel, at han slet ikke lægger Mærke til sit legemlige Befindende; og saaledes kan ofte en hel Mængde Tuberkler være dannede, uden at den Syge veed Noget deraf. At Tuberkelafsætningen foregaaer i Bindevævet under Huden og ikke, som man har paastaaet, i Huden selv, derom overbevises man tydeligt, naar man faaer Leilighed til at iagttage Sygdommen fra denne Periodes Begyndelse. Huden er nemlig da ikke misfarvet, men paa de Steder, hvor Tuberklerne begynde at udvikles, iagttages et Slags ubegrændsede runde, halvhaarde Ujævnheder, der findes at sidde under Huden og ikke ere sammenvoxede med denne, da Huden over dem er fuldkommen bevægelig. Oplöfter man Huden i en Fold over en af Ujævnhederne og gjennemskjærer den, saa findes den hverken fortykket eller paa anden Maade forandret i Snitfladen; det underliggende Tu-

berkelstof er ikke skarp begrændset, gulhvidt af Farve og uden foröget Karinjection. Först senere hen efter Maaneders Forlöb bliver det mere begrændset, haardere og ömt, Huden bliver blygraa, derefter röd og fremhævet, i det Tuberklen voxer, ofte opnaaende en Valdnöds Störrelse; der mærkes da heftige, slidende, periodisk opkommende Smerter paa Stedet. Naar Huden har undergaaet en saadan Forandring, kan man med temmelig Vished forudsige Ulceration. Imidlertid haves dog enkelte Exempler paa at Sygdommen, efterat Tuberkler ere dannede, er gaaet tilbage, og at spontan Helbredelse er paafulgt ved Absorption; Betingelserne, under hvilke dette er skeet, ere ikke ganske bekjendte, dog synes de mest at kunne henföres til Forandring af Clima eller af tilvante hygieiniske Forhold.

Ulceration er saaledes den sædvanlige Udgang og fremkommer, idet Tuberklerne voxe sammen med den bedækkende Hud, i hvilken mærkes en tydelig Fluctuation, hvorpaa den gjennembores under Betændelses Phænomener. Det derved dannede Ulcus er fra Begyndelsen til Enden rundt, men har ikke skarpe Rande, som f. Ex. Chankren; det förste Sekret er en gul, tynd Ichor, som snart ved Luftens Adgang bliver tyk og gulgrön og lettelig indtörrer til tykke, gulgrönne, usædvanlig haarde Skorper. Det nylig aabnede Saars Rande ere callöse, ophovnede, tydelig afrundede, men Saarets Bund og Sider have, saalænge Ulcerationsprocessen tiltager, en constant flæskagtig Farve. Rödheden omkring det nydannede Saar er forskjellig fra den cutane Radesygeforms kobberröde eller brunlige Farve, i det den er livligere, ikke indskrænket til en mindre begrændset Areola men diffus, lignende et sædvanligt Erythem; den foröges og aftager i Intensitet og Omfang tilligemed Ulcerationsprocessen, og holder især lige Skridt med Callositeten i

Saarets Rande, den er sandsynligviis et ved Irritationen paa de nærliggende Hudpartier fremkaldt tilfældigt Symptom, hvortil i Sygdommens Begyndelse ikke findes nogetsomhelst Spor, og er aldeles forsvunden för Ulcerationsprocessens fuldkomne Afslutning. Hvad der i övrigt bestemmer Ulcerationens Varighed, er vanskeligt at afgjöre. Stundom naar Saarenes Antal er ringe, findes den at forlöbe samtidigt ved dem alle, og efter faa Ugers Forlöb begynde allerede Granulationer at voxe op fra Bunden. Oftere finder et successivt Udbrud af Tuberklerne Sted, saa at, naar nogle ere i Begreb med at læges, fremkomme uophörligt andre nye gjennem en vedvarende Infiltration af Tuberkelmasse i det tilgrændsende Bindevæv. Disse sidste uddanne sig hurtigere end de foregaaende og have i Almindelighed et acut Forlöb, saa at de sædvanligen, saasnart de bemærkes, ere sammenvoxne med den bedækkende Hud, inden faa Dage allerede ere meget ömme og ofte inden en Uges Forlöb gaae over i Ulceration.

Hvad nu Ulcerationens videre Fremgang angaaer, da har man tænkt sig Forlöbet af Radesyge-Tuberklen omtrent paa samme Maade som af en Furunkel, at nemlig den modnede Tuberkel aabnede sig, og naar den ligesom encysterede Tuberkelmasse da var bortgaaet ved Suppuration, ophörte Ulcerationen efterhaanden. Dette er imidlertid ikke Tilfældet, thi istedetfor at Randene under en Blödgjören af hele Tuberklens Omfang skulde sænke sig, blive de tvertimod mere ophævede, mere callöse og flæskede, Tuberkelsaarets peripheriske Grændselinie svulner, hvorfor ogsaa Randene ikke synes skarpt afskaarne, som f. Ex. paa et syphilitisk Saar; det i Förstningen graagule tynde Saarsekret bliver tykkere og gröngult, og gjennem den constitutionelle Aarsags fortvarende Indvirkning paa den locale

Proces infiltreres fremdeles nyt Tuberkelstof i Saarets Omfang, saa at Tuberklen, istedetfor at bortsuppurere og formindskes, under Ulcerationens Fremgang tvertimod forstörres og griber om sig, ofte til den dobbelte Störrelse. Man seer paa denne Maade en Tuberkel, som ved Ulcerationens Begyndelse var af en Hasselnöds Störrelse, ved dens Slutning ofte at have udviklet sig til en Valdnöds Omfang. Naar Saaret under denne Periode ikke behandles med irriterende Midler, bemærkes sjelden nogen betydeligere Smerte i det eller dets Omkreds; först længere hen naar Saarsekretet bliver sparsommere og Skorperne haardere, samt Granulationsprocessen begynder, blive de sensible for Beröring og kunne undertiden blöde lidt. Sidde flere ulcererede Tuberkler tæt sammen, som ofte er Tilfældet, er Huden imellem dem aldrig degenereret som omkring sædvanlige Bensaar, kun udstrækker det ovennævnte Erythem sig da over Mellemrummene. De af Andre omtalte Sinuositeter under den infiltrerede Hudflade findes neppe, ikke heller have Saarene nogen Tendens til at confluere. — Naar endelig efter en ubestemt Tids Forlöb af en indre Aarsag Tuberkelinfiltrationen i Saarets Omfang formindsker sig, begynder Granulationsprocessen med friske Kjödvorters Fremskyden fra Bunden, og Saaret formindskes i Dybde, medens dets Rande endnu holde sig haarde og flæskede; disse sænke sig dog snart, blive blödere, og fra den ene eller anden Kant eller fra hele Omfanget paa een Gang trækkes lidt efter lidt Hud over Saaret. Hudens Regeneration udgaaer altsaa fra Randene, skjöndt de förste Kjödvorter altid opkomme fra Bunden. Den Linie, som udgjorde Saarets Grændse, da det var störst, bliver altid stærkt markeret rundt om samme, og Cicatrisen bliver ubevægelig, hvid og glat, noget ujevn, paa Fladen og nedsænket under den omgivende Huds Niveau.

Dette er den subcutane Radesyges normale Fremgang til Helbredelse, hvad enten denne skeer ved Kunsten, eller sjeldnere, under gunstige Omstændigheders Indtræden, ved Naturens Kræfter. Undertiden kan den dog, selv under Lægebehandling, antage et abnormt Forlöb, som fortjener at bemærkes. Dette bestaaer deri at den ulcererede Tuberkel læges paa sædvanlig Viis i et Parti, medens den övrige Del ligesom indtörres og læges strax derefter, men med tilbageblivende Forhærdelse i Arret; dette Ar har da samme Egenskab som en med Forhærdelse lægt Chanker, at den ufeilbarligt inden kort Tid atter bryder op. Dette Tilbagefald indfinder sig inden faa Uger, og forud for det gaae, mærkeligt nok, samme Slags fixe Bensmerter som i Forlöberstadiet, sædvanligviis i nærliggende Ben.

Det er ikke blot paa den ydre Hud at denne Radesyge iagttages, den viser sig ogsaa paa Mundens Slimhinde, og sandsynligviis er ogsaa her det subcutane Bindevæv Sygdommens Udgangspunkt, da Forlöbet er ganske det samme, som naar den har sit Sæde paa den ydre Hud. Med Undtagelse af Læberne, den haarde Gane og Kindernes Indside kunne Tuberklerne udbryde paa et hvilketsomhelst Sted i Svælget, enten isolerede eller efter et lignende Udbrud paa den ydre Hud eller vexlende med et saadant, bebudet af en lignende fix Bensmerte, hvortil her kommer en meget besværlig Otalgi, der exacerberes om Natten. Naar Tuberklerne ikke sidde paa Tungen, ere de mere smertefulde og have et mere acut Forlöb end paa den ydre Hud. Sædvanligen er der en enkelt, aldrig overstige de 4—5; hyppigst sidde de paa Uvula, derefter paa Tonsillerne, mindre ofte paa den blöde Gane, hvilke Dele da næsten ganske destrueres. Naar de vise sig paa Tungen, som var Tilfældet

6 Gange af 105, synes de primært at udgaae dybere fra dens Substans og forholde sig forresten ganske som Tuberklerne paa Huden, kun at de have et mere chronisk Forlöb end paa andre Steder i Munden; paa Grund af Tungens Bygning udbryde de med flere smaae Aabninger, efterlade ikke runde Ar men hvide haarde Tverstriber. Naturligviis er Talen og Nedsynkningen meget besværet. De skjelnes fra Kræft i Tungen eller Syphilis derved, at de forefindes samtidigt med den beskrevne Lidelse af Huden, at tydelige Radesyge-Forlöbere gaae forud, og at de helbredes ved den sædvanlige Behandling af Radesyge.

For Fuldstændigheds Skyld maa her omtales en tredie Sygdomsform, der i Almindelighed gaaer under Navnet Radesyge, har megen Lighed med den af Hjort beskrevne Thæria phlegmonosa, men vist maa ansees forskjellig fra de ovenbeskrevne Sygdomme. Den synes ogsaa at udgaae fra det subcutane Bindevæv, begynder uden noget Slags almindeligt Ildebefindende med en Art phlegmonöse Svulster fra en Hasselnöds til en Valdnöds Störrelse, dér, saasnart de bemærkes, ere blaagtige, ömme, smertende og fluctuerende, som om de strax indeholdt Pus. De holde sig mest til Yderlemmerne og sidde især i Nærheden af Leddene; de respective Lyske- eller Axel-Kirtler ere da gjerne sympathisk svulne. De bryde hurtigt op, ofte efter faa Dages Forlöb, og udtömme en Mængde tynd Ichor, blandet med faste Stykker som af udskilt Bindevæv. Saarets Form er altid yderst uregelmæssig. Ulcerationen foregaaer saaledes at Saaret alt meer og meer æder om sig, dets Bund bliver uren og synes ligesom oversaaet med smaae blaaligé Granulationer, Randene blive slappe, blaaröde, ujævne, undermínerede ofte til ½ Tommes Afstand fra Saarets Kant; den nærliggende Hud bliver pletviis blaa som Forbud paa

at Sygdommen griber videre om sig. Naar disse Saar efter en eller flere Maaneders Forløb begynde at læges, skeer det derved, at Randene ophöre at være underminerede, fæste sig og trækkes sammen over det med friske Granulationer sig udfyldende Saar, og Arret, som dannes derover, er ujævnt, i Formen noget afvigende fra den övrige Hud, men gaaer dog i Omfanget umærkeligt, uden skarp Grændse, over i frisk Hud. — Disse Saar findes udelukkende hos skrophulöse Constitutioner, og ere muligen at betragte som en Yttring af Scrophulosis; den sikkreste Behandling anseer Dr. K. at være Omslag og indvendig Brug af Oleum jecinoris aselli.

En nöiere Betragtning af den saakaldte cutane og den subcutane Radesyge, deres Udbredning, Aarsager og Forhold til andre Sygdomme o. s. v. vil nærmere oplyse Forskjellen imellem disse to Sygdomsformer og enhvers særegne Beskaffenhed.

De Sygdomstilfælde af begge Former, som ligge til Grund for denne Beskrivelse, udgjöre tilsammen 171 i Antal, deraf hörte 66 til den cutane, 105 til den subcutane Form. Det synes altsaa som om den cutane kun er lidt mere end halvt saa hyppig som den subcutane. En statistisk Beregning af begges Forhold med Hensyn til Alder og Kjön viser, at ingen Alder er fritagen for dem, og at Fruentimmer oftere angribes end Mandfolk. Næsten Halvdelen (49) af de af den subcutane Form Angrebne vare under 30 Aar. Samtlige Tilfælde forekom hos Proletairclassen, paa nogle faa Undtagelser nær, der alle hörte til den cutane Form.

I Henseende til deres Udbredning i den Landstrækning, hvorom Dr. K.'s Optegnelser gjælde, viser Optegnelserne af Patienternes Hjemstavn, at den subcutane eller egentlige Radesyge er en Kystsygdom, saaledes dog, at den trives

saa langt inde i Landet, som Kystklimaet kan gjöre sig gjældende, hvorimod den er udelukket fra de Egne, hvor et Fastlandsclima maa antages at herske; netop de Egne, som grændse til Havet, afgave det störste Antal af Patienter. Hyppig forandret Barometerstand, kolde fugtige Somre, milde regnfulde Vintre, overveiende sydvestlige Vinde synes at være væsentlige Betingelser for dens Optræden. Vedvarende tör Luft, stærk Varme og östlig Vind synes derfor ofte at virke hemmende paa den egentlige Radesyges Udbrud, ja kan endog undertiden bevirke spontan Helbredelse. Dette forklarer ligeledes et ofte iagttaget Phænomen, at den egentlige Radesyge forekommer sjeldnere og forlöber meget langsommere, ja kan endog være stationær under Aarets förste Halvdel, paa hvilken Tid östlig Vind kan blæse uafbrudt i flere Uger, og Luften er tör og skarp. Ere derimod Midsommerens Storme forbi, og dermed sydvestlige Vinde igjen blevne overveiende, saa indfinde sig alt flere og flere Tilfælde med Radesygens Forlöbere, og ere Veirforholdene særdeles gunstige derfor, saa kunne Tuberklerne begynde at ulcerere för Julen. Det fortjener at mærkes, at under disse for Radesygens Opkomst gunstige Forhold er den övrige Sygelighed mindst i disse Egne, en Erfaring, som hvert Aar bekræfter; ligesom ogsaa at Sygeligheden er langt större i Aarets förste Halvdel end i den sidste. — Da den lavere Classe i disse Egne for det meste lever af saltet, tör, ofte halvraadden Fisk, er det en meget gjængse Anskuelse, at Radesygen hidröret fra Ernæring ved daarlig Fisk, men en nærmere Undersögelse viser, at denne Mening neppe kan være riglig; thi dels findes Sygdommen ikke hyppigere hos de fattige Fiskere paa Kysten, hvor Brödet ofte erstattes af tör Fisk, den mangler endog aldeles paa nogle Fiskerleier, dels omtales den ej i de

indre, til Kystegnene grændsende Provindser, hvor den fattigere Classes Föde for störste Delen bestaaer i den fra hine udförte Fisk, som oftest er af slet Beskaffenhed.

Ingen af de her nævnte Forhold gjælde for den cutane Form; den forefindes ligesaavel i det Indre af Landet som nærmere ved Kysten.

Begge Former af Radesyge synes at udelukke andre Hudsygdomme, med Undtagelse af Scabies, og træffes, mærkeligt nok, aldrig i Forening med Lepra sqvamosa eller Psoriasis, som dog i mange Henseender staae den cutane Form nær. Kun 3 Gange har K. seet denne hos svage Pattebörn afvexle med Rupia.

Efter denne Bestemmelse af nogle af Radesygens ydre Betingelser gaae vi over til at fremstille disse Sygdommes Vexelforhold til andre Sygdomme og skulle ogsaa her betragte hver Form for sig.

Den cutane Form. Af de 66 til denne henhörende Individer havde 31 havt Syphilis, de övrige 35 have benægtet eller vare uvidende om de nogensinde havde havt denne Sygdom. Hos 11 af disse fandtes imidlertid meer eller mindre tydelige Spor af tidligere syphilitiske Tilfælde, saasom Ar efter primære eller secundære Chankre, Spor af Öiensygdomme, der tydede paa Syphilis, som Staphylomata corneæ o. s. v. Föies disse til de 31, saa bliver Antallet 42 Syphilitiske af 66 Syge. Det bliver nu et Spörgsmaal, om Syphilis hos disse har været Grunden til Sygdommen, eller en meer eller mindre væsentlig Complication ved samme, d. e. om cutan Radesyge er ren Syphilis, eller en anden deraf modificeret Sygdom. Följende Grunde tale saa stærkt for den förste Anskuelse, at der neppe kan være nogen Tvivl tilbage:

Sygdommens Symptomer ligne fuldkomment de, som

höre til den saakaldte tertiære Syphilis, navnlig er, som Dr. K. bemærker, den af Prof. Larsen i Hospitalsmeddelelser, Mai 1848 p. 268, opgivne Beskrivelse af de „tardive, tertiære syphilitiske Hudtuberkler" saagodtsom fuldkommen tilsvarende til Radesygens saakaldte cutane Form.

Forud for Sygdommen er i de fleste Tilfælde gaaet Symptomer af primær eller secundær Syphilis.

Den er arvelig og contagiös med samme ydre Phænomener som Syphilis, om ikke altid, saa dog oftest; det Symptom, under hvilket Sygdommen viser sig hos den Smittede, er ofte lig det, som findes hos den, der har meddelt Smitten, stundom et andet syphilitisk Symptom. Til Bekræftelse heraf anförer Dr. K., at han to Gange har seet Koner, behæftede med cutan Radesyge men ikke noget andet syphilitisk Symptom, föde Börn, som nogle Uger efter Födselen angrebes af den sædvanlige exanthematiske Form af Syphilis congenita. Ligeledes har han seet et Barn af en med cutan Radesyge beladt Fader (Moderen var tilsyneladende frisk) födes med Syphilis congenita. Herhen hörer ogsaa följende mærkelige Tilfælde. En Gjördemoder, over 70 Aar gammel, blev nogen Tid efterat en fuldvoxen Datter, som led af et ikke nöie angivet Hududslet, var kommet hjem til hende, angrebet af cutan Radesyge. Sygdommen tog Sæde paa den ene Haandryg, den ene Overarm og omkring Munden. Hun forlöste i en Tid derefter 6 gifte Koner: disse fik alle kort derefter samme Sygdom, alle Börnene, der samtlige diede Mödrene, ligeledes; Börnene döde alle; den ene Kone smittede sin Mand, der foruden Tuberklerne i Huden fik Saar i Halsen. Det angaves udtrykkeligt, at ingen af de nævnte Syge vitterligen nogensinde havde havt primær eller secundær Syphilis.

Följende Omstændigheder, skjöndt ikke saa bevisende

som de ovenstaaende, tale dog meget for den cutane Radesyges syphilitiske Udspring; nemlig, at de Patienter, der nægtede at have havt Syphilis, for störste Delen hörte hjemme paa Egne, hvor Syphilis i de senere Aar havde været meget almindelig, og dernæst, at flere Medlemmer af samme Familie eller samboende Individer ofte samtidigt eller successivt findes angrebne af Sygdommen.

Antages saaledes den cutane Radesyge for at være Syphilis, saa er den dog en eiendommelig Form deraf, der frembyder blandt Andet den mærkelige Beskaffenhed, at den synes at fordre en saa usædvanlig lang Incubationstid. Blandt de 31 antegnede Tilfælde af cutan Radesyge daterede denne Art af Recidiv sig ikkun hos 3 fra 6—10 Aar iforveien forlöbon Syphilis, hos alle de övrige var Mellemtiden derimod fra 10—20 Aar, ja hos nogle overskred den endog to Decennier. Da de ved Recidiver af Syphilis, som indfinde sig efter Maaneders, höist et Aars Forlöb, optrædende secundære Symptomer sjelden ligne cutan Radesyge, og hvor det skeer, altid ledsages af andre syphilitiske Symptomer, som Papulæ, der aldrig findes ved cutan Radesyge, saa opstaaer det Spörgsmaal, hvorfor cutan Radesyge, som en syphilitisk Sygdom, ikke ligner den sædvanlige Form, og hvorfor de tertiære Symptomers Incubationstid kan udtrækkes til et saa særdeles langt Tidsrum. Dette kan vistnok vanskeligen besvares tilfredsstillende; da imidlertid de fleste af disse Syphilitiske paa hin Tid synes at være blevne behandlede med Zinnoberrygninger, en Del ogsaa muligen af Qvaksalvere med Merkurialsalver, antager Dr. Kjerrulf, skjöndt disse Oplysninger naturligviis ingenlunde gjöre Krav paa nogensomhelst Fuldstændighed, at Radesygens cutane Form muligen kunde ansees for en ved Complication med Mercurialsygdom udartet venerisk Sygdom, som

den anförte Behandling vel har kunnet dæmpe i flere Aar, men ikke formaaet at udrydde for bestandigt.

Med Hensyn til den subcutane Radesyges Vexelforhold til andre Sygdomme, da træder Complicationen med Syphilis mere i Baggrunden og synes ikke at indvirke anderledes paa denne Sygdom end til Forandring eller Forværrelse af nogle enkelte Symptomer, saasom en stærkere Exacerbation af Knokkelsmerterne för Tuberklernes Udbrud og en större Ömfindtlighed i den blödgjorte Tuberkel. Blandt de 105 Patienter med Radesyge havde 26 havt Syphilis ulige lang Tid, 5—10—20 Aar iforveien, og vare behandlede med Zinnoberrygninger og Sublimat. Da imidlertid Radesygens Symptomer hos alle dem, der ei havde lidt af Syphilis, ganske lignende de andres, paa ovennævnte Forskjel nær, synes den syphilitiske Complication at være uvæsentlig. Endvidere viser selv en flygtig Betragtning af den subcutane Radesyge, at den aldeles ingen Identitet har med Syphilis. Som væsentlige Forskjelligheder maa især bemærkes, at Radesygen mangler tre fra Syphilis uadskillelige Egenskaber: den kobberröde Farve, Contagiositeten, der med fuldkommen Vished kan fradömmes al subcutan Radesyge, endelig total Mangel paa Tilböielighed til at recidivere. En Lighed finder vistnok Sted med Hensyn til de natlige Exacerbationer, men en saadan Periodicitet iagttages ogsaa f. Ex. ved Neuralgierne. Endvidere er Fremgangen i Radesygens Ulcerationsstadium meget forskjelligt fra den syphilitiske Destruktionsproces, ligesom ogsaa de abnorme Produkter (Condylomer, Slimtuberkler) ved Syphilis aldeles ikke have noget Tilsvarende i Radesygen. De i tertiær Syphilis isoleret forekommende Tuberkler i Cellevævet under Huden suppurere som en sædvanlig Furunkel og have et acut Forlöb; Forholdet ved de

subcutane Radesygetuberklers Emollition er, som ovenfor viist, ganske anderledes.

Derimod synes Radesygen at være i nærmere Slægtskab med Scrophulosis og Tuberculosis. Herfor taler ikke blot den Kjendsgjerning, at den egentlige Radesyge udelukkende træffes hos den Klasse, hos hvem alle de Aarsager i Forening indvirke, som ansees for at betinge hine Sygdomme, saasom utilstrækkelig og daarlig Föde, slet Beklædning, daarlige Bopæle o. s. v.; den forekommer ogsaa i en Landstrækning, som ved sin lave Beliggenhed og sit yderst fugtige Clima maa ansees for særdeles at disponere for Udviklingen af deslige Sygdomme. I Overensstemmelse hermed er skrophulös Habitus bemærket hos de Fleste af denne Sygdom Angrebne.

Med Tuberkulosen frembyder Radesygen forresten saavel Uligheder som Ligheder. Til de förste maa regnes den Erfaring, at Radesyge ikke træffes sammen med Tuberkulose i andre Organer, idetmindste ikke med den almindeligste Form deraf, Lungetuberkulose, thi blandt de 105 Patienter iagttoges ikke hos Nogen Spor deraf. Individer med blondt Haar og rödt Skjæg synes fritagne for denne Sygdom.

Som Ligheder maa anföres, at Rachitiske, hvoraf et ikke ringe Antal findes i disse Egne, angribes ei af Radesyge; de i nogle Aar hyppigt forekommende Koldfebre have vitterligen ikke angrebet Radesygepatienter, eller omvendt Radesyge dem, som nogle Aar i Forveien havde Koldfeber.

Det fortjener endvidere at mærkes, at Mæslinger og Skarlagensfeber selv under heftige Epidemier ikke have angrebet Radesygepatienter, om de end vare unge Individer og opholdt sig i Smittens umiddelbare Nærhed. Med

Typhus finder samme Forhold Sted; kun under usædvanlig stærke Epidemier kan en Combination iagttages mellem disse Sygdomme. Kræft, en i denne Egn almindelig Sygdom, udelukker ganske og aldeles Radesyge, men efterfölger den hyppigt hos ældre Fruentimmer.

Skjöndt de ovennævnte Kjendsgjerninger ere för faa til at begrunde nogen bestemt Dom, synes de dog at henlede Tanken paa den Mulighed, at den subcutane Radesyge kunde være en Modification af den almindelige tuberkulöse Sygdom.

Hvad Behandlingen angaaer, da er denne for den saakaldte cutane Radesyge i alt Væsentligt overensstemmende med den imod tertiær Syphilis brugelige, saaledes som den ogsaa er angivet af Prof. Larsen imod tertiære Hudtuberkler, nemlig indvendig Brug af Jodkalium, Kjöddiæt og Dampbade, saa ofte Patienten taaler dem, som adjuvans til Jodmidlet, i det de bekjendte Jodisationstilfælde, bestaaende i Irritation af Luftrörets og undertiden Öiets Slimhinde, bedst forebygges ved paa denne Maade at befordre Hudens Afsondringer. Efter en halv Snes Dages Forlöb begynder Saaret sædvanligen at faae et renere Udseende, der bemærkes godt Pus paa Tuberkelaggregatets concave Side, medens Ulcerationen paa den convexe Side begynder at standse. Curens Middelvarighed er imellem 7—8 Uger, sjelden maa Brugen af Jodkalium fortsættes i 3 Maaneder, inden Helbredelse opnaaes. Denne befordres endvidere ved en local Behandling af Saarene, bestaaende i stærk Toucheering med Helvedessten, der gjentages med nogle Dages Mellemrum, i hvilke den toucherede Flade bedækkes med varme Omslag. Derved betages ogsaa Cicatrisen det charakteristiske Udseende. Undertiden kan dog Jodmidlet ikke fortsættes uafbrudt paa Grund af de almindelige Jodisations-

symptomer, men behöver da sjelden at udsættes længere end nogle Dage, i hvilke man da kan bruge et mundificerende Decoct. Wallaces ved deslige Tilfælde anbefalede sure Chininopløsning har ikke svaret til Hensigten. Et herhen hörende Symptom hos sensible Fruentimmer, som sjelden bliver anfört, er Sövnlöshed, der let hæves ved et drastisk Afföringsmiddel. Under hele Curen holdes Patienten i en varm Temperatur.

Denne Cur er imidlertid efter Dr. Kjerrulfs Erfaring ofte kun palliativ, forsaavidt som ikke sjelden efter faa Maaneders Forlöb et Recidiv indtræder, og den gamle Hudsygdom paany udbryder, ofte paa Grændsen af den gamle Cicatrise, stundom paa andre Steder. Over en Fjerdedel af de af denne Radesygeform angrebne Patienter fik Tilbagefald og maatte underkastes en ny Cur enten med Jodkalium eller Jodjern, og denne ny gjentagne Behandling har da sædvanlig medfört varig Helbredelse, i det nye Tilbagefald, saavidt kunde erfares, ikke indtraadte. Jo yngre Sygdommen var, desto lettere recidiverede den; var den derimod flere Maaneder eller Aar gammel, eller hvis den fra Begyndelse havde viist en erratisk Charakter, blev Helbredelsen snarere varig. Det Samme finder Sted ved Complication med Exostoser eller Caries. Naar Sygdommen gaaer fra Huden over paa Slimhinderne, bliver den ikke derved forværret og helbredes i Almindelighed förend paa Huden, hvad Mundens og Næsens Slimhinde angaaer. Strækker den sig derimod til Struben eller Luftröret, og den charakteristiske Hæshed er indtraadt, saa er Prognosen slet; Jodmidlerne ere da contraindicerede, ligesom ved Anlæg til Phthisis; mundificerende Decocter eller Cicut med ½ Sulphuret. antimonii crudi kunne vel bringe en temporær Bedring, men Patienten döer alligevel tidligere eller senere af Strubelæsning. Hvad Mercu-

rialmidler, navnlig Sublimat, anganer, da har Dr. Kjerrulf ikke benyttet dem, da han anseer Jod for sikkrere, om man end derved langsommere naaer Maalet.

Mod den egentlige eller subcutane Radesyges Forlöbere er ethvert Lægemiddel saagodtsom unyttigt, thi man anvende hvadsombelst, saa bliver Patienten dog ikke befriet for den omvankende eller fixe Smerte, förend Tuberkeleruptionen, hvorpaa hine ere et Forbud, tidligere eller sildigere indfinder sig, som en Slags Pseudocrisis for Sygdommen. Indtil denne er indtraadt, bör man kun anvende Opiater imod den besværlige Nattesmerte eller flyvende Vesicatorier i Nærheden af det svulne Ben. Naar Tuberklernes P[illegible]nition forestaaer, bedækkes det syge Hudparti med et Omslag, Patienten sættes paa Kjöddiæt og faaer Jodkalium, der er indiceret saalænge som den callöse Haardhed er tilstede i Saarenes Omfang, og ny Infiltration af Tuberkelmassen foregaaer i Nærheden, hvorhos Saarrandene have et flæsket Udseende. Da Sygdommen har en uregelmæssig Gang, saaledes at ny Tuberkler opbryde paa en anden Legemsdel, medens ældre ulcererende læges, maa Jodkalium gives uafbrudt og i længere Tid, idetmindste i 6 Uger. I denne Radesygeform taales det meget bedre ind i den förste, og Irritationssymptomer ere her yderst sjeldne; det virker mere radicalt, thi efter en i tilstrækkelig lang Tid fuldendt Jodcur ere Recidiver ikke iagttagne. Have Forlöberne varet usædvanligt længe, og Bensmerterne været meget besværlige, eller Menstruationen hos Fruentimmer er bleven forstyrret, gives istedetfor Jodkalium, enten strax eller efter nogle Ugers Forlöb, Jodjern i Oplösning, sjeldnere over 9 gr. daglig, hvormed da vedblives, og er dette Middel fuldt saa velgjörende som hint i denne Sygdom. Det bedste gavnlige locale Middel er Omslag fra Begyn-

delsen til Enden. Saavel Toucheringer som enhver irriterende, törrende og comprimerende Forbinding er unyttig.

Om Brugen af Colchicum i rheumatisk Feber.

(Af praktiserende Læge Biering i Marstal).

Den Skildring, som Herr. Professor Trier har givet i Hospitalsmeddelelsers 3die Binds 2det Hefte af den rheumatiske Febers Behandling, opfordrer mig til at tale et Ord til Fordel for et Medicament, som har staaet, og vel tildels endnu staaer i stort Ry, men som synes at være aldeles udgaaet af denne Sygdoms Behandling paa Frederiks Hospital — jeg mener Colchicum. Som saakaldet Antirheumaticum tvivler jeg ingenlunde paa, at det ikke har kunnet svare til de Fordele, man har tilskrevet det; thi man har vistnok tillagt det for stor Betydning. Men dersom Middet, uden at kunne stilles ligeoverfor den rheumatiske Feber saaledes som China mod Koldfeber, Jern mod Chlorose eller Merkur mod Syphilis, dog besidder en betydningsfuld gavnlig Virksomhed i den nævnte Sygdom, bör det ikke overgives Forglemmelsen. Saa liden Vægt jeg end tör tillægge min personlige Mening, grundet paa en kort og indskrænket Erfaring, kan jeg dog ikke undlade at udtale min Overbeviisning om dette Middels Gavnlighed. Ligesom de mangfoldige Theorier om Sygdommens inflammatoriske, neu-

ralgiske, dyshæmiske Væsen o. s. v. have fremkaldt tilsvarende therapeutiske Forsög med antiphlogistica, narcotica, alterantia o. s. v., saaledes maatte Erkjendelsen af disse Theoriers Uholdbarhed for den praktiske Prøve, og Mangelen paa andre, som kunde ansees for bedre begrundede, lede til en mere symptomatisk Behandling af Sygdommen; og naar Bouillaud, Corrigan og mange andre, som have anbefalet en egen Methode eller egne Antirheumatica, hverken have opnaaet at gjöre den rheumatiske Febers Behandling kortere eller sikkrere, saa följe vi vistnok hellere Sygdommens symptomatiske Behandling, og i denne Henseende er den paa Frederiks Hospital fulgte meget tiltalende. Kun forekommer det mig, at der mod eet Symptom kan gjöres mere, og det er mod Smerten. Naar Sygdommen optræder i en saadan Grad, at et passende Regimen ikke kan ansees tilstrækkeligt, ere Feberen med Hede og Törst, Sveden og Smerten de Symptomer, som gjöre Fordring paa Lindring. I store Doser af Salpeter oplöst i en betydelig Qvantitet Vand have vi et ypperligt Middel til at moderere Feberen og Sveden, men kun i enkelte Tilfælde formaaer det at formilde Smerten. Mod denne anvendes Værk eller Lignende i Forbindelse med et passende Leie; men hvorvel Smerten derved kan lindres, vender den dog almindelig snart med föroget Heftighed tilbage, og svinder oftest först med Feberen. Ligesom Smerten er et af de mest charakteristiske og stærkest fremtrædende Symptomer paa denne Sygdom, saaledes er den ogsaa det, der volder den Syge den störste Lidelse; der er derfor stor Opfordring til at henvende særdeles Opmærksomhed paa dette Symptom under Sygdommens Behandling, især naar denne er symptomatisk. At betragte Smerten som Udtrykket af en inflam-

matorisk Lidelse, og ifölge heraf at imödegaae den med Antiphlogose, hjælper jo ikke alene ikke, men skader endog; og at ville lindre Smerten ved narcotica er heller ikke altid tilraadeligt. Blandt de Midler, som iövrigt have fundet Anvendelse, troer jeg derimod, at Colchicum i denne Henseende har nogen Betydning. Jeg har ikke havt Leilighed til at gjennemgaae hvad der er skrevet om Colchicum, og skal derfor ikke udtale nogen Mening om det virker gavnligt som Narcoticum eller ved dets Afledning gjennem Nyrerne eller Tarmkanalen; eller om det, som Eisenmann skal angive, frembringer en antirheumatisk Stemning. Kun har jeg troet praktisk at finde megen Sandhed i Canstatts Yttring, at Colchicum er anvendelig ligesaavel i febrile som afebrile, i acute som chroniske, i Led- som Muskel- og Nerverheumatismer; uden at jeg dog tör modsige Schönleins Bemærkning, at det i Muskelrheumatisme skulde gives næsten uden Nytte; medens jeg derimod har troet at finde Bekræftelse paa hans og Seymours Paastand om Colchicums fortrinlige Virkning ved Ledrheumatisme. Ligesom Canstatt, har jeg ogsaa anvendt vinum colchici, men med den Forskjel, at jeg ikke udelukkende har givet den i Forbindelse med Laudanum. Det er nærmest Methoden paa Fréderiks Hospital, jeg har fulgt, og til den anvendte Salpeteroplösning har jeg da sat vinum colchici i Dosis af 10 Draaber bihorio. Selv i Forbindelse med en Oplösning af sal. angl., hvor jeg fandt det indiceret at begynde Curen hermed, har jeg troet at kunne anvende det uden at befrygte Skade af dets afförende Virkning. Det er oftere hændet, at jeg har begyndt Behandlingen af en rheumatisk Feber med en Salpeteroplösning, og först en halv eller en hel Dag senere kunnet tilsætte vinum

colchici; men allerede efter et Par Indgifter heraf har jeg da iagttaget en saa paafaldende Remission af Smerterne, at jeg derved har funden en Forpligtelse mod den Syge til ikke at undlade Anvendelsen af et Lindringsmiddel, hvorefter jeg aldrig har seet anden Ulempe, om jeg tör kalde den saa, end en forbigaaende Diarrhe. Jeg betragter det derfor som et Medicament, som kun undtagelsesviis bör være borte fra den rheumatiske Febers som fra enhver rheumatisk Affections Behandling, og forbinder det med de Midler, som jeg efter Omstændighederne finder indicerede, medens jeg kun forsaavidt betragter Colchicum som et specifikt Antirheumaticum som det er et antirheumatisk Anodynum. Min Erfaring er naturligviis for indskrænket til at jeg tör lægge stor Vægt paa min Mening; jeg har kun troet ved disse Linier at burde opfordre til Udtalelse over, hvorvidt Forsög med dette Middel i denne Henseende ere anstillede uden at före til et for Midlets Brugbarhed anbefalelsesværdigt Resultat.

Cholera.

Ifölge Indberetning til Sundhedscollegiet viste sig den 16de og 17de October i Korsöer to Sygdomstilfælde, begge med dödeligt Udfald, der af Landphysicus Justitsraad Guldberg vel ikke med Bestemthed betegnedes som asiatisk Cholera men dog som i den Grad mistænkelige, at Physicus bemyndigedes til paa Stedet at træffe de i den An-

ledning lovbestemte Forholdsregler. Endvidere blev Cand. Panum af Justitsministeriet anmodet om at begive sig til Physicus for, om fornödent, i Korsöer at overtage et lignende Hverv som tidligere paa Bandholm. — Da der imidlertid senere (indtil den 20de October) ingen mistænkelige Tilfælde have viist sig, og derhos Landphysicus har indberettet, at Sectionen af den Sidstafdödes Lig synes at have ledet til det Resultat, at denne Afdöde ikke er död af asiatisk Cholera, har Collegiet i Skrivelse til Finansministeriet af 21de October ikke anseet sig berettiget til at ansee Korsöer for cholerasmittet, saa meget mindre, hedder det, som selv under Antagelsen af at det förste Tilfælde har været asiatisk Cholera, Haabet er meget begrundet, at Sygdommen ved de tagne Foranstaltninger ikke har udbredt sig videre. — Senere ere, indtil den 24de, ingen mistænkelige Tilfælde anmeldte.

Da Cholera i forrige Uge er udbrudt i Christiania, er ifölge Finansministeriets Bekjendtgjörelse af 21de October, Christiania Stift ogsaa erklæret for cholerasmittet; endvidere er Qvarantænen for den svenske Kyst udvidet fra Gothenborg til Döderhultsvik, begge Stæder inclusive.

Ordensdecorationer i Armeens Lægestat. Divisionslæge Dr. med. L. G. Thune, Ridder af Dannebrog, er tildelt Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Til Riddere af Dannebrog ere udnævnte: Overlægerne A. Goos, G. F. Eschricht og H. C. M. Hviding; de constituerede Overlæger V. Collstrup, E. T. Schou, P. J. Poulsen, Lic. med. H. Lehmann og E. L. Hauschultz; de constituerede Underlæger: C. Fibiger, N. C. Meinert og H. Tolderlund.

Udnævnelser. Charakteriseret Bataillonschirurg C. H. Gottschalck, Ridder af Dannebrog, under 10de October til Distriktslæge i Vestervig. Dr. med. C. Saxtorph til Læge ved Børnehospitalet i Kjøbenhavn.

Vacance. Reserveaccoucheurposten ved den Kongelige Fødselsstiftelse bliver ledig til 1ste November. Posten besættes paa 3 Aar, og Gagen er 300 Rbd., fri Bolig paa Stiftelsen og 2 Favne Brænde. Ansøgninger indgives inden Udgangen af denne Maaned til Stiftelsens Direction.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 2. November. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 19.

Redigeret af C. Hempel.

Undersögelse om Tungens Belægning, dennes Oprindelse og forskjellige Modificationer.

(Af Dr. Miquel i Prager-Vierteljahrschrift, 4. Bd. 1850).

Allerede siden Videnskabens ældste Perioder har man tillagt Tungens Belægning en stor Vigtighed med Hensyn til Diagnostiken, og neppe er vel noget andet Phænomen i det menneskelige Legeme gjort til Gjenstand for saa mangfoldige Iagttagelser og Beskrivelser som dette. Et flygtigt Blik paa hvad der læres derom viser imidlertid, at man hidtil endnu ikke er kommet til bestemte Resultater om den det tilkommende Betydning, hvilket maaskee vel for en Del har sin Grund i Sagen selv, men vistnok ogsaa er en Følge af den Maade, hvorpaa man hidtil har behandlet det. Saa nöie man nemlig end har skjelnet imellem og beskrevet de forskjellige Former af Tungens Overtræk, og tillagt dem en bestemt Betydning, saa lidt har man gjort sig Umage for at efterforske de nærmeste Aarsager dertil. Piorry er den förste, der, om end paa en noget ensidig Maade, har forsögt rationelt at forklare Oprindelsen til Tungens Belægning,

og at eftervise, hvorledes bestemte Sygdoms Tilstande afgav Betingelser derfor; en videre Forfölgelse af denne Methode vilde, selv om der ikke vandtes noget betydeligt positivt Udbytte for Diagnostiken, dog være af physiologisk Interesse. Man maatte saaledes först eftergrandske de nærmeste Aarsager til at en saadan Belægning dannes, dernæst undersöge, hvorledes bestemte Sygdoms Tilstande betinge Forandringer af disse Aarsager og bevirke saa forskjellige Former af Belægning.

Ved en saadan Undersögelse gaaer man mest passende ud fra den Art Belægning, der med nogen Ret kan kaldes den normale, og der fornemmeligen om Morgenen findes hos en Mængde ellers sunde Individer paa den bagerste tredie Del af Tungen. Som bekjendt er denne Belægning meer eller mindre fuglig, tynd, af en hvidliggul Farve, og strækker sig fra den ene Rand til den anden, i en Bue med Convexiteten fortil, over den bagerste tredie Del af Tungen, i det den efterhaanden taber sig henimod dens forreste Del. Betragtet under Mikroskopet viser den sig som bestaaende af följende Elementer:

1. Epithelialceller, der udgjöre den störste Del deraf og for det meste have deres Oprindelse fra Slimhindens Pladeepithelium, medens de fra andre Dele af Mundhulheden stammende Former ogsaa forekomme. Man finder dem dels liggende ved hinanden i deres normale Tilstand, saaledes som paa Slimhinden, dels ere de enkelte paa mangfoldige Maader forandrede og afleirede, i det nogle ere fyldte med Fedtdraaber, andre med en brunlig, finkornet Masse; nogle have antaget en mere langagtig Form, som det synes, ved Foldning; andre dække hinanden halvt og ere saaledes sammenvoxede; ogsaa forekomme lange Striber, der synes at være opstaaede ved Sammenvoxning eller

Sammenklæbning af flere Celler, i det mindste seer man endnu undertiden de enkelte Celler med deres normale Former og Contourer.

2. En utallig Mængde smaae Stave af forskjellig Længde, fra $\frac{1}{300}$ til $\frac{1}{800}$ Linie, og af jevn Tykkelse, omtrent $\frac{1}{800}$ Linie. Det er de samme Legemer, som allerede af Leewenhook ere beskrevne og fundne i Tændernes Belægning. De oplöses hverken i Syrer eller i Kalilud og synes lidt efter lidt at dannes paa de Steder, hvor man finder dem, i det mindste forekomme de ikke eller kun yderst sjeldent i den friske catarrhalske Belægning, hvorom senere.

3. Store, brunligtfarvede Plader af stribet Udseende. De ere af forskjellig Störrelse og Form, langagtige, runde, eller kantede, og bestaae, foruden af Epithelialceller og de nys omtalte Stave, af en amorph, klæbrig Masse og et kornet, brunt Farvestof, hvilket enten udfylder de enkelte Celler, eller ogsaa omgiver de forskjellige Bestanddele af Pladerne, og efter al Rimelighed skyldes Blodets Farvestof, der efterhaanden er udsvedt paa Slimhinden og forandret; det forandres hverken ved Eddikesyre eller Saltsyre, men synes for en Del at oplöses af Kalilud, i det mindste affarves det derved. Pladernes lyse, stribede Udseende begrandes uden Tvivl i at enkelte Celler ikke ere omgivne af dette Farvestof, hvorved Randene vise sig for Öiet som Striber. Formen synes at være rent tilfældig. At de saa ofte findes af en meer eller mindre constant Form og Störrelse, synes at hidröre fra, at disse Ansamlinger fortrinsviis danne sig imellem Tungepapillerne, hvor de ere mest sikkrede mod en Bortskylning, og derfor antage disse Fordybningers Form og Störrelse.

4. Fedtdraaber samt hist og her en Krystal af Cholestearin.

5. Kalksalte, hvilke man ved Anvendelse af Saltsyre kan see decomponeres.

6. Smaae Vibrioner, tilfældigen tilbageblevne Rester af Födemidler, macererede Muskelbundter, Amylumkorn, Plantecellevæv.

Af det her Anförte fremgaaer, at man i en saadan Belægning finder meer eller mindre tydelige Spor af de faste Bestanddele, der indeholdes i Mundhulhedens Sekreter; der spörges nu, hvorledes det gaaer til, at de afsætte sig paa Tungen, og just fortrinsviis paa den bagerste tredie Del, saaledes som ovenfor er beskrevet. Den vigtigste Anledning til at der danner sig Bundfald i Vædsker, hvori faste Dele holdes oplöste eller suspenderede, er en livligere Fordunstning. Nu er Spyttet ved sin store Vandmængde bedst skikket til at skylle de i Sekreterne oplöste eller suspenderede faste Bestanddele med sig over i Fordöielsesorganerne, men bliver det paa denne Vei bragt under Omstændigheder, hvorved en hurtig Fordunstning bevirkes, saa maa det der efterlade en stor Del saavel af sine egne som af de fra andre Steder hidrörende faste Dele. En saadan Fordunstning maa det undergaae paa visse Steder af Tungen formedelst den der forbifarende Luft. Ved at trække Veiret gjennem Næsen, hvilket sædvanligen de fleste Mennesker gjöre, træffer Luftcolonnen kun den bagerste tredie Del uden at naae synderligt hen foran denne, hvorom man overbevises dels ved at see hen til Mund- og Næse-Hulhedens Bygning, dels ved i kold Luft at gjöre dybe og rolige Aandedrag gjennem Næsen, da man saa föler den kolde Lufts Indvirkning paa den nævnte Del. Idet Ganebuerne beskytte alene Randene, har Luften et noget friere Spillerum omkring Tungens

Middellinie, og herved betinges den beskrevne Form af Belægningen, medens den gjennemfarende Luft og Slimhindens Sekretion ere de Momenter, hvorved dens Dannelse bevirkes, der ellers vilde forhindres ved det afsondrede Spyt. Da Slimhinden her er den eneste i Legemet, der bestandig er udsat for en direkte udvendig fra indfört Luft, trænger den nödvendigviis til en rigeligere Befugtning af vandholdige Sekreter, dels for at svangre den indförte Luft med Vanddampe og saaledes betage den dens Törhed og Skarphed, dels for at forhindre en for stærk Udtörring af selve Slimhinden og dens Sekret. Ved Hjælp af Spyttet opnaaes denne nödvendige Fugtighed, og Slimhindens Sekret kan tillige blive skyllet bort; kun paa Steder, hvor det træffes af et vedvarende og stærkt Lufttræk, danner der sig en Belægning, naar ikke en meget foröget Spytafsondring finder Sted. Den större Ruhed og Ujevnhed af den bagerste tredie Del af Tungen, hvorved denne lettere kan holde paa saadanne faste Dele, der blive skyllede hen over den, spiller maaskee ogsaa en Rolle herved. Man finder denne Belægning tydeligst og hyppigst om Morgenen, dels fordi Aandedrættet gjennem Næsen foregaaer roligt under Sövnen, dels fordi en Mængde Omstændigheder om Dagen indtræde, der kunne forandre det og bringe det til at forsvinde, saaledes, som anfört, en foröget Spytafsondring. Derfor lykkes det ogsaa let meer eller mindre at skaffe det bort om Morgenen ved at tage 1 Gran Chinin i Munden eller ved irriterende Spiser og Drikke.

Saavidt om Tungens normale Overtræk. Vi vende os nu til Undersögelsen angaaende de ved Forandring af de omtalte Aarsager bevirkede Forandringer i Belægningen. De vigtigste Factorer ere her igjen forandret Tilförsel af Luft ved Respirationen samt foröget, formindsket eller for-

andret Afsondring. Sædvanligen er det en Samvirken af flere af disse Momenter, men ved en Undersögelse synes det rigtigst saa meget som muligt at skille dem fra hverandre.

Medens Aandedrættet hos de fleste sunde Mennesker sædvanligen antages at gaae for sig gjennem Næsen, respirere Nogle dels formedelst Forstoppelse af Næsehulheden, dels af Vane, Andre, der lide af Brystsygdomme, saaledes Pneumoni, Emphysem, Phthisis, alene gjennem Munden, formodentlig fordi de derved kunne trække Luften til sig med större Kraft. Herved træffer Luftströmmen omtrent ½ Tomme bagved Tungens Spids, da denne meer eller mindre bliver dækket af Underlæben og Tænderne i Undermunden, saaat den sig dannende Belægning lader Spidsen fri og findes stærkest paa og omkring Middellinien, idet den efterhaanden taber sig ud imod Randene, dels fordi disse Dele mindre blive trufne af Luftströmmen, dels fordi de bestandigen blive beskyllede af Vædskerne i Munden, der forhindre Dannelsen af Belægningen. En hos Phthisikere, af de ældre Læger omtalt, i diagnostisk Henseende charakteristisk Belægning findes tillige hos Individer med Emphysem eller Asthma, med andre Ord, hos alle, der lide af uregelmæssige, af- og tiltagende Aandedrætsbesværligheder; idet disse nemlig paa forskjellig Maade prøve paa at lette Respirationen og derfor snart aande gjennem Næsen, snart gjennem Munden, dens Midte eller snart den ene snart den anden Sidehalvdel, bliver Følgen, at Luftströmmen nu træffer et, nu et andet Sted paa Tungen, og saaledes en uregelmæssig Belægning kan dannes. Ved Paralyser af det halve Ansigt trækkes ofte Veiret alene gjennem den sunde Halvdel af Munden, og heri maa söges Grunden til Dannelsen af den ofte omtalte halvsidige Belægning.

Forandringer i de forskjellige af Mundhulhedens Se-

kreter, og i Særdeleshed af Slimhindens, frembringe flere efterviselige Former af Belægning; hvilke igjen efter den kortere eller længere Tid, de blive liggende paa Tungen, antage et forskjelligt Udseende. Vi have ovenfor seet, hvorledes et bestemt Forhold var nödvendigt mellem Spytets Mængde og de af Slimhinden bortstödte Epithelialceller, forat disse kunde blive skyllede bort, samt hvorledes en foröget Spytafsondring formaaede at rense Tungen fra en allerede dannet Belægning. Det lader sig derfor formode, at saavel en foröget Slimhindesekretion uden samtidig rigeligere Spytafsondring, som ogsaa en Formindskelse af denne sidste maa kunne fremkalde en abnorm Tungebelægning. Det Förste er det hyppigste; det er en Mundhule-Catarrh, under hvilken en Belægning afsættes, der næsten strækker sig over hele Tungen, kun lader Spidsen og de yderste Rande frie, er lös, fugtig, tynd, og tiltager af ovenfor anförte Grunde henimod Tungeroden i Consistens og Törhed. Under Mikroskopet viser det sig som næsten alene bestaaende af Epithelialceller fra Slimhinden, der ere yngre, mindre og blegere end i den saakaldte normale Belægning; imellem dem findes ingen Stave eller de brunligt farvede Plader, kun enkelte Fedtdraaber og saa kaldte Slimlegemer (unge Epithelialceller), saaat Belægningen ogsaa fra denne Side betragtet kun viser sig som en simpel foröget Epithelialafsondring fra Slimhinden. For Semiotiken er dette Phænomen kun af ringe Værd, da det ledsager de mest forskjellige Affectioner, saaledes Catarrher i Respirationsorganernes Slimhinde, og Begyndelsen af mange febrilske Sygdomme. I förste Tilfælde beroer dets Forekomst maaskee paa en Forplantelse af Affectionen, medens man i det andet mangler en fyldestgjörende Forklaring. Det vilde imidlertid være af Interesse, hvis det kunde constateres, at der her ogsaa

fandt en foröget Epithelialafstödelse Sted saavel paa de andre Slimhinder som paa den ydre Hud.

Hos Dyspeptikere forekommer en Belægning, der sædvanligen bliver forvexlet med den sidst omtalte, og dog saavel i Formen som i de nærmeste Aarsager til dens Oprindelse væsentlig skiller sig derfra. Som oftest er det af en svag gulagtig Farve, ligner mest den normale Belægning paa Tungeroden, og man finder deri baade Stave og Plader, et Beviis for at den ikke skyldes alene Epithelialceller. Den forekommer ved den Art af Indigestion, under hvilken Vædskerne i Munden vise alkalisk Reaction, medens ved Syredannelse Tungen i Reglen er fugtig og röd. Ved den förste Form af Fordöielsesbesværligheder synes en betydelig Formindskelse af baade Spyttets og Mavesaftens Sekretion at være tilstede, hvorfor Følelsen af Törhed i Munden, den vedholdende faste Aabning tale, medens ved Syredannelse den fugtige Tunge, de flydende Fæces tyde hen paa en Forögelse af disse Sekretioner. Rigtigheden af dette Forhold synes ogsaa at bestyrkes derved, at den alkaliske Reaction fornemmeligen forekommer hos torpide, Syredannelsen derimod hos irritable, fuldblodige Individer, samt at irriterende Spiser mest passe for den förste Art, milde, ikke irriterende derimod for den anden. Som Frerichs har eftervist, er ved den förste Afsondringen af den oprindeligen sure Fordöielsessaft indskrænket, hvorfor i den samlede Vædske fra Mundhulheden og sandsynligviis ligeledes i den samlede Vædske fra Maven en alkalisk Reaction af Slimhindens Sekret bliver overveiende, og omvendt ved Syredannelsen.

I Ptyalismus kjende vi en Tilstand, hvori vi, skjöndt Spytafsondringen er betydeligen foröget, dog constant finde Tungen tykt belagt. Aarsagen hertil maa söges i den ledsagende Glossitis mucosa. Belægningen i dette Tilfælde

skiller sig væsentligen fra de tidligere beskrevne; den udmærker sig ved en stor Mængde Fedtdraaber, kornet Fedt, den i Begyndelsen omtalte amorphe, klæbende Masse, samt endnu ikke uddannede Epithelialceller (Spyt- og Slim-Legemer); dertil sædvanligen enkelte Krystaller af Cholestearin, hvorimod fuldt udviklede Celler kun forekomme i ringe Antal, ofte aldeles ikke. I det Væsentligste forholder altsaa denne Belægning sig som Sekretet fra andre Slimhinder under profuse Afsondringer; der viser sig heller ikke i de sidste Stadier af en Catarrh fuldt udviklede Epithelialceller, men alene saakaldte Slim- eller Pus-Legemer, Fedt og en amorph Masse, som man kan trække ud i Traade.

Alle disse omtalte Belægninger kunne, naar de i længere Tid blive liggende paa Tungen, forandres, og den sædvanligste Metamorphose er, at de lidt efter lidt begynde at blive gule og tilsidst faae en brun Farvning, hvilket først og fornemmelig er Tilfældet med den acute Sygdomme ledsagende catarrhalske Belægning. Dette synes at gaae saaledes for sig: i de senere, især de saakaldte torpide Stadier foregaaer ingen Afstödelse af Epitheliet meer; Spytsekretionen er ligesom alle andre meer eller mindre undertrykt, saaat den ei formaaer at skylle den engang dannede Belægning bort. Derimod udsveder lidt efter lidt en vis Mængde Blodfarvestof fra Tungens Slimhinde, hvilket enten afsætter sig paa Cellerne eller ogsaa danner et selvstændigt Væv, saaat man finder dels det större Antal Celler fyldte med den tidligere beskrevne brunlige Masse, dels sammenhobede brune Smaakorn. Sjeldent derimod træffer man Farvestoffet afsat som et af de krystallignende Væv, Virchow har tillagt Navnet Hæmatoidin-Krystaller; endnu sjeldnere er det amorph. Stave og Plader mangle aldrig paa de bagerste Dele af Tungen. Om dette Farvestof ved Udsved-

ning træder ud af Karrene, eller snarere en Sönderrivning af enkelte Capillærkar finder Sted, er vanskeligt at afgjöre; dog synes den Kjendsgjerning, at det findes som en finkornet Masse, og at det dannes lidt efter lidt, at tale for det Förste. Saa Meget er i det mindste vist, at denne Udsvedning staaer i et bestemt Forhold til Tungens Törhed. I de senere Stadier af den abnormt forögede Spytsekretion findes Farvestoffet langt sparsommere, hvorimod Fedtmassen tager meer og meer til, og den smudsig gule Farve saaledes kommer istand. Indtræder igjen Bedring under Forlöbet af de acute Sygdomme, tiltager snart baade Hudens og Nyrernes Virksomhed; der paafölger sædvanligen snart en frisk Afstödelse af Epitheliallagene og samtidig en foröget Spytafsondring. Den tidligere brune Belægning antager igjen en mere i det Hvide faldende Farve, og bliver fugtig, hvilket da tilligemed de andre Tegn afgiver en god Prognose.

Paa en herfra væsentlig forskjellig Maade dannes den sorte Belægning, der baade kan vise sig paa en i Forveien aldeles ren Tunge, og tillige kan följe efter ethvert af de nu omtalte; det opstaaer ved en hurtig Hendöen og Afstödelse af de imod Overfladen nærmeste Epitheliallag samt en Bristning af smaae overfladiske Capillærkar, og viser sig under Mikroskopet som dannet af endnu temmelig uforandrede og sammenhængende Celler af en ensformig, brunlig Farve. Har der i Forveien været en brunlig eller hvidlig Belægning, finder man ogsaa her de charakteristiske Bestanddele i stor Mængde. Om nu den sorte Farve hidrörer fra det af Capillærkarrene udgydte Blod eller fra denne særegne Hendöen af Cellerne, lader sig ikke med Vished afgjöre. Denne Cellernes Hendöen og Afstödelse synes for en Del at hidröre fra, at Ernæringen af de yderste

Lag formedelst den betydelige Synken af Kræfterne er ophört, at disse saa at sige necrotiseres og lösnes, men for en Del ogsaa derfra, at de overfladiske Capillærkar ved Tungens Törhed undergaae en unaturlig Stramning, hvorved disse briste og udgyde Indholdet under de yderste Cellelag, saaat disse, hvad vi ogsaa see paa den ydre Hud, blive hævede i Veiret i Form af Blærer og endelig lösnede. Den samme Proces kunne vi nöie iagttage paa Læberne, hvor det foruden i lignende Tilfælde som paa Tungen, ogsaa kan opstaae af en aldeles local Aarsag, som f. Ex. Indvirkning af en kold, bidende Vind, hvorved Følgende skeer: Slimhinden bliver först tör og gulagtig; der opstaaer Rynker og Ridser; enkelte Stykker af de saaledes mortificerede Cellelag lösne sig, hvorpaa följer en ringe Udgydelse af Blod, der snart ved Luftens Indvirkning indtörrer og danner den sorte Belægning paa Læberne. Man kan derfor let, naar sligt hidrörer alene fra locale Aarsager, forhindre dets Dannelse ved at indgnide Læberne med noget Fedt. Indfinder det sig derimod i Löbet af acute Sygdomme, bliver det altid anseet for et slet Tegn, da den standsede Ernæring af de ydre Epitheliallag viser, hvor dybt Kræfterne allerede ere sunkne.

En af det Offentlige (ɔ: Kjöbenhavns Politi) imod mig anlagt Sag vakte i sin Tid en Del Omtale, især da samme, efterat Criminal- og Politiretten havde aldeles frifundet mig og paalagt det Offentlige samtlige Sagens Omkostninger, af Justitsministeriet blev beordret indanket for Höiesteret. Denne Ret har nu paadömt Sagen og, ved at stadfæste Criminalrettens Dom in terminis og paalægge det Offentlige

samtlige Omkostninger, vedkjendt sig saavel Præmisserne som Conclusionen i den først afsagte Dom, og saaledes givet mig al den Fyldestgjörelse, Loven hjemler nogen Mand mod en uforskyldt Anklage.

At Störstedelen af mine Colleger, der have gjort sig den Ulelighed at gjennemlæse det i Bladene leverede Udrag af Sagen, meget vel have indseet det aldeles Grundlöse i Actionsordrens Paastand, „at jeg havde vægret mig ved at tilsee en Syg i et Tilfælde, hvor öieblikkelig Lægehjælp var nödvendig," derom er jeg fuldkommen overbeviist; men da muligen Enkelte ikke have kunnet fatte, at Kjöbenhavns Politi troede sig competent til paa egen Haand, uden at raadföre sig med Stadens medicinale Politiembedsmand (Stadsphysicus), i et givet Tilfælde at afgjöre, hvorvidt öieblikkelig Lægehjælp var nödvendig, og, stöttet ene paa sin egen Formening desangaaende, beordrede Sag anlagt mod en Læge, og disse saaledes maaskee endnu staae i den Formening, at der dog vel maatte have været nogen Grund til Anklage, eftersom Politiet beordrede Action anlagt imod mig, vil jeg tillade mig at meddele nedenstaaende Erklæring, der paa mit Forlangende gjennem min Defensor, Hr. Etatsraad Blechingberg, er afgiven til Höiesteret af det kongelige Sundhedscollegium, en Autoritet, hvis Competence til at dömme i nærværende Tilfælde Enhver vistnok vil sætte langt over Kjöbenhavns Polities.

Da denne Sag af Justitsministeriet blev beordret indanket for Höiesteret, vare samtlige Blade strax paa rede Haand til at meddele Publicum Underretning herom; men nu ere næsten 3 Uger forlöbne, siden samme Ret paadömte Sagen i min fuldkomneste Faveur, og endnu har intet Blad omtalt Dommen. End ikke Berlingske Tidende, der dog i sin Tid saa lydelig annoncerede „den

Stützerske Sags" Indstævning for Höiesteret, har i sin officielle Liste over Höiesteretsdommene med et Ord omtalt den, men med den fuldkomneste Taushed forbigaaet de Sager, der bleve paadömte den 10de October, medens den har anfört alle den 9de, 11te o. s. fremd. paakjendte Sager. Jeg har derfor troet gjennem „Ugeskriftet" at burde meddele mine Collegeer Underretning om Udfaldet af en Sag, der vel for saavidt kan have Interesse for Lægestanden, som den viser, hvilken Fremgangsmaade Vedkommende have anseet passende mod en Læge, uden först at raadföre sig med, eller tage nogetsombelst Hensyn til Stadens medicinale Politiembedsmand eller Landets överste medicinale Autoritet.

Kjöbenhavn den 28de October 1850. Stützer.

Sundhedscollegiets Skrivelse til Etatsraad Blechingberg.

Som Defensor for Höiesteret for Overlæge Stützer i en Sag, der ifölge Klage fra Tömmersvend Lund er anlagt mod ham, for, som det i Ordren hedder, „at have vægret sig ved at tilsee en Syg i et Tilfælde, hvor öieblikkelig Lægehjælp var nödvendig," har Herr Etatsraaden, i Skrivelse af 18de f. M., anmodet Sundhedscollegiet om at besvare de af Overlæge Stützer i den tilbagefölgende Skrivelse til Herr Etatsraaden af 17de s. M. fremsatte Spörgsmaal, samt at yttre sig over Sagen i det Hele.

Foranlediget heraf skulde Collegiet, efter at have gjennemgaaet Sagens hermed ligeledes tilbagefölgende Acter, tjenstlig bemærke:

1) at man, efter de Oplysninger, disse give om den Tilstand, i hvilken Patientinden maa have befundet sig paa den Tid, da Stützer kunde komme tilstede, ikke antager, at Nærværelsen af en med Patientindens Tilstand ukjendt Læge vilde have været nödvendig eller til nogen Nytte;

2) at Overlæge Stützer, efter de Oplysninger, han havde erholdt, ikke med nogen skjellig Grund kunde antage, at hans öieblikkelige Nærværelse var nödvendig;

3) at i Almindelighed kan en Læge her i Staden, hvor Læge-Antallet er saa stort, ansees at have Ret til at vægre sig ved enhver Praxis, hvortil ikke specielle Grunde binde ham, og Placaten af 4de August 1819 ikke finder Anvendelse. Hvad Stützer i nærværende Tilfælde specielt angaaer, maa Collegiet tilföie, at ved de Oplysninger, Armeens Stabslæge har meddelt det, er det Collegiet bekjendt, at Stützers Forretninger paa det militære Hospital paa den Tid, hvorom her er Tale, var af megen Vigtighed og betydeligt Omfang, da der dengang henlaae circa 200 Syge og Saarede, hvis Behandling medtog saameget mere Tid, som Overlæge Stützer dengang kun havde een Underlæge til Disposition;

4) at Collegiet ikke antager, at den af Underlæge Woldby paaberaabte Aareladning, forsaavidt der kan skjönnes af de erholdte Oplysninger, vilde in casu have været paa rette Sted eller til rette Tid.

Som Følge af det Foranstaaende og de övrige tilveiebragte Oplysninger maa Collegiet udtale den Anskuelse, at det ikke kan skjönne, at der har været nogen skjellig Grund til at anlægge Sag mod Overlæge Stützer, og at, hvis dets Betænkning i Sagen paa et tidligere Standpunkt

var bleven indhentet af det Offentlige, vilde det alene have kunnet fraraade, at der reflecteredes paa den indgivne Klage.

Kjöbenhavn, i det Kongelige Sundheds-Collegium, den 20de Juni 1850.

Cholera.

Efter de i forrige Nr. i Henhold til Sundhedscollegiets officielle Bekjendtgjörelser anförte Beretninger om de to i Korsöer indtrufne, for asiatisk Cholera mistænkelige Sygdomstilfælde og om de sammesteds trufne Foranstaltninger, ere senere ingen officielle Bekjendtgjörelser udstedte angaaende denne Sag, og af en af Cand. Panum afgiven og i flere offentlige Tidender optagen Annonce sees ogsaa, at der i Korsöer siden den Tid ikke har viist sig noget Sygdomstilfælde, der kunde mistænkes for at henhöre til asiatisk Cholera.

Læge-Examen ved Kjöbenhavns Universitet i Efteraaret 1850.

De skriftlige Opgaver ved denne Examen vare följende:

Chirurgisk Opgave.

Ved hvilke Egenskaber adskille Skudsaar sig fra andre Saar, og hvorledes forklares Skudsaarenes særegne Egen-

skaber? Hvilke ere de almindelige Regler for Skudsaarenes Behandling, og hvorledes behandler man i Særdeleshed de ved disse Saar indtrædende Blödninger?

Therapeutisk Opgave.

Hvad kan give Anledning til Lunge-Emphysemets Udvikling? Hvilke ere Sygdommens Symptomer, Kjendetegn og cadaveriske Phænomener? Hvorvidt kan den helbredes og ved hvilke Midler?

Medico-forensisk Opgave.

Hvor lang Tid over 280 Dage tör et menneskeligt Svangerskab antages at kunne vare? Hvilke Omstændigheder kunne tillade Antagelsen af en længere Varighed i enkelte Tilfælde? Hvorvidt beroer Bestemmelsen af Svangerskabets Varighed paa sikkre Undersögelser?

Examen absolveredes af 2 Candidater, af hvilke Bentzen erholdt Hovedcharakteren Laudabilis, Wroblewsky Haud illaud 1mi gradus.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 9. November. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 20.

Redigeret af C. Hempel.

Nogle Bemærkninger om Indvoldsorm.

(Tildels efter en Beretning af Raikem til Academie de medicine de Belgique. Gaz. medic. de Paris Nr. 22. 1850).

Om Betydningen af Indvoldsorms Tilstedeværelse i Tarmkanalen og deres Forhold til de Sygdomssymptomer, der pleie at ansees for Følger deraf, har der i den senere Tid hersket forskjellige Anskuelser, i det Nogle antage, at de aldeles ikke udsætte det paagjældende Individ for nogen videre Ulempe. De Symptomer, der tilskrives Indvoldsorm, paastaaes der, ere kun tilfældige og, naar de optræde, afhænge de ligesaameget af andre Aarsager, af Svækkelse, af forhöiet Sensibilitet i hele Legemet, fornemmelig i Tarmkanalen, som af disse Snyltedyrs Tilstedeværelse alene. I en stor Mængde Tilfælde fremkalde de ingen Forstyrrelse i Helbredstilstanden, og hvad navnlig Bændelorm angaaer, den Art som pleier at frygtes mest, erholder man ofte först Formodning om dens Tilstedeværelse, naar man iagttager Afgang af Stykker af dem ved Stolegangen. Kun under de nylig angivne Omstændigheder kunne Ascaris lumbricoides

og Tænia foraarsage Convulsioner og andre krampagtige Tilfælde; Ascaris vermicularis giver Anledning til Stikken ved Endetarmen og Kjönsdelene; alle andre Sygdomstilfælde, som man har tilskrevet Indvoldsorms Tilstedeværelse i Tarmkanalen, ere imaginaire. I sit classiske Værk over Indvoldsorm hos Mennesket synes Bremser ogsaa at tillægge dem en ringe Betydning i pathologisk Henseende, naar han giver at forstaae, at den fornemste Grund til Anvendelsen af Lægemidler imod dem ligger i Patientens Ængstelse og Önske om at befries for dem, naar han er vidende om deres Tilstedeværelse.

Hvad nu den her fremsatte Anskuelse angaaer, saa bemærker Raikem, at skjöndt en lang Erfaring har overbeviist ham om, at mange af de Forstyrrelser i Helbredstilstanden, der i Almindelighed tilskrives Tilstedeværelsen af Orm i Tarmkanalen, ere ganske uafhængige deraf, saa gives dog sikkre Erfaringer for, at de Symptomer, der ledsage Tilstedeværelsen af Indvoldsom i Tarmene, navnlig Bændelorm, ikke altid ere imaginære, men undertiden have saa stor Betydenhed, at de kunne blive farlige, ja endog dödelige.

Et saadant Tilfælde er fortalt af Dr. Salathé (Strasburg 1803) om en Mand paa 40 Aar, der indlagdes paa Hospitalet i meget udmagret Tilstand som Følge af en chronisk Tarmlidelse; 2 Aar i Forveien havde han qvitteret en stor Mængde Spolorm. Han döde 6 Uger efter Indlæggelsen, og ved Obduktionen fandtes 8 Bændelorm, der opfyldte næsten hele Tyndtarmen; ved dem alle vendte Hovedet op imod Maven, de vare omgivne af en gulagtig seig Slim, og paa Slimhinden saaes paa forskjellige Steder brune Pletter af forskjellig Störrelse. Ved nogle af Ormene var Hovedet fastheftet paa Slimhinden og skjult under dens Klapper.

En 70aarig Mand, meget mager men tilsyneladende ved godt Helbred, blev pludselig angrebet af voldsomme Coliksmerter, ledsagede af Tympanitis og galdeagtige Brækninger, lille Puls. Under voldsomme Smerter udtömte Patienten per anum en over 3 Alen lang Bændelorm; ikke desto mindre vedbleve Tilfældene, og han döde efter 24 Timers Forlöb under skrækkelige Lidelser. Ved Obduktionen fandtes i Tyndtarmen 3 Spolorm og en hel Bændelorm med korte, meget mörke Led, der af Iagttageren, Guidetti, antoges for at höre til en anden Art Bændelorm end den, der kort iforveien var udtömt i levende Live. Andre Exempler paa farlige og dödelige Følger af Indvoldsorm ere fortalte i Bremsers Værk, i Roux's Journal de medicine (T. 34), i Recueil d'observations de medicine des hopitaux militaires (T. III) og andre Steder.

En i andre Henseender ret mærkelig Iagttagelse er nylig meddelt af Dr. Brasseur. En stærk Mand paa 20 Aar, af lymphatisk Constitution, havde i flere Aar lidt af Svindelhed, Besvimelser, krampagtige Sammensnöringer af Svælget og stikkende Smerter i Underlivet, for hvilke Tilfælde han længe var behandlet uden Held. Da han kom under Brasseurs Behandling, iagttoges følgende Symptomer: Hovedsvindel og Synshallucinationer, Sövnen forstyrret af Uro og idelige Drömme, omskiftelig Ansigtsfarve, mörke Rande under Öinene, udvidede Pupiller, uren Tunge, tör Hoste, uregelmæssig Appetit, hyppige Opstöd og Ræben, til sine Tider en voldsom Gastralgi og Colik med en Fornemmelse af Kryben i Underlivet; som oftest slimede, gulgrönne eller blodblandede Stolgange, indeholdende Ascarider. Efter nogle Dages Forlöb udtömtes i Forbindelse med slimede Excrementer en stor Mængde Ascarider, tre Spolorme og Stykker af Bændelorme. Patienten underkastedes da en

methodisk Cur, hvori det væsentligste Middel var et Decoct af lige Dele cort. rad. granat. og rad. fil. maris; derved adtömtes en stor Mængde Ascarider, 6 Spolorm og en hel levende Bændelorm, hvorefter Patienten följte en mærkelig Bedring. Men efter nogle Ugers Forlöb viste sig igjen Stykker af Bændelorm i Excrementerne, hvorpaa Curen gjentoges og bevirkede Afgang af 7 Spolorm og 2 Bændelorm. Derefter fulgde varig Bedring.

Ligesom i det nysnævnte Tilfælde kan man stundom træffe flere Indvoldsorm af forskjellige Arter samlede hos et og samme Individ, ja endog flere Bændelorm af samme Slags.

Som bekjendt höre enhver af de to forskjellige Arter af Bændelorm hjemme hos forskjellige Folkeslag, og Botryocephalus latus skal saaledes næsten udelukkende forekomme i Polen, Rusland og være hyppigst i Schweitz, hvorimod Tænia solium er den sædvanlige Art i Engelland, Frankerig og Tydskland; dog kan der træffes Undtagelser fra denne Regel. De fleste Forfattere paastaae endvidere, at man aldrig har forefundet disse to Arter i det samme Individs Tarmkanal. Der ere imidlertid uomtvistelige Kjendsgjerninger, der tale imod denne Paastand.

Brera beretter saaledes en Iagttagelse herom hos en Schweitser, der i 2—3 Aar havde været bosat i Boulogne og led af Symptomer paa Bændelorm. Ved en derimod rettet Behandling qvitterede han en hel Botryocephalus, en Art der især træffes hos Beboerne af det nordlige Schweitz. Men istedetfor at formindskes tiltoge Tilfældene i Heftighed, og man blev nödt til at gjentage Behandlingen med de kraftigste Anthelmintica, hvorved denne Gang bevirkedes Afgang af nogle lange Stykker Bændelorm, der

vare fuldstændig udviklede og fremböde de charakteristiske Kjendemærker paa Tænia.

Breton (i Medico-chir. Transact. 1821) iagttog en ung Pige, som led af Bændelorm og efter Brugen af Cort. rad. granatorum udtömte en stor Botryocephalus af 2 Alen og 9 Tommers Længde og den följende Dag en Tænia af næsten 5 Alens Længde.

Dr. Wawruch fortæller om en Guldsmed i Genf, der efter at have qvitteret en Botryocephalus i sit Hjem, senere nedsatte sig i Wien og der 2 Aar efter blev syg af Tænia. Endelig fortæller Rudophi som en meget sjelden Iagttagelse, at en Kone qvitterede flere af begge Arter til samme Tid.

Med Hensyn til Behandlingen navnlig af Bændelorm bemærker Raikem, at, istedet forat holde sig til et enkelt Middel, kan man undertiden spore gavnlige Virkninger af at anvende flere af de mest anpriste Anthelmintica paa samme Tid; og til disse henregner han fornemmelig Præparaterne af Cortex radicis granatorum og Rad. filicis maris.

Der er endnu et Lægemiddel, som nylig har faaet Plads i Therapien og som man tillægger meget kraftige Virkninger til at fordrive Bændelorm, nemlig Kousso, d. e. Blomsterne af Brayera anthelmintica, der for nogle Aar siden er indfört til Frankerig fra Habyssinien. Det har fra umindelige Tider været et Folkemiddel blandt dette Lands Beboere, og dets Virksomhed er nylig lovprist af franske og italienske Læger, navnlig Chomel, Sandras, Delpech o. Fl.

Ved denne Leilighed fortjener tillige at omtales nogle Iagttagelser af H. E. Richter*) over Indvoldsormenes Æg, der have Hensyn til disse Snyltedyrs Forplantelsesmaade.

---

*) Sachses allgem. naturhist. Zeitung 1846. 1—1.

Om det nemlig end kan antages, at Læren om Selvdannelse ikke mere har noget fast Fodfæste i Videnskaben, og at Indvoldsormene, om hvilke denne Lære fornemmelig er bleven gjort gjældende, forplante sig ligesom Dyrene i Almindelighed, saa hersker dog megen Ubekjendtskab om den Maade, hvorpaa Forplantelsen af Indvoldsorm gaaer for sig, den Vei og Udvikling, de gjennemgaae, inden de antræffes som saadanne i Moderdyrets Legeme. Kun ved nogle enkelte Arter er man kommet paa Spor efter deres Forplantelsesmaade, hvilken man, at slutte efter disse Erfaringer, maa antage i Reglen at være höist indviklet. Det lader sig heraf formode, at den Spire, hvoraf Udviklingen af Dyret maa antages at udgaae, deres Æg, maa besidde en særegen Evne til at modstaae ydre Potensers Indflydelse, og dette har Richter efterviist ved Æggene af nogle af de almindeligste Indvoldsorm. Æggene af Tænia solium og Ascaris lumbricoides saavelsom af flere Indvoldsorm hos Fisk bleve nemlig opbevarede i Glas fyldte med Vand og tilproppede; de bibeholdt i hele Aar deres friske Udseende. I Vand, hvortil var sat ætsende Ammoniak, Eddike eller Svovlbrinte og Svovlammoniak, vedligeholdtes de mindre godt, nogle dog igjennem et Tidsrum af flere Maaneder. Endvidere conserveredes de i hele to Somre og to Vintre udsatte i en Flaske Vand for Solstraalerne. Ogsaa naar de igjen opblödes efter at være törrede, iagttages enkelte af disse Indvoldsormes Æg at have vedligeholdt sig. Det sees heraf, at de i Tidsrum af hele Aar modstaae Forraadnelse og fremmede Stoffers Indvirkning; sandsynligviis bortskylles de med Vandet og blive derved förte vidt omkring uden at udvikle sig deri, men kunne paa denne Maade bringes hen til en for dem gunstig Jordbund, vel ogsaa i Menneskers

eller Dyrs Legemer, og da först udvikle sig. — Disse Forsög over Indvoldsorme-Ægs Seiglivethed, om det kan kaldes saaledes, fortjene sikkerlig at forfölges videre, da de ere i Stand til at afgive nyttige Vink om Indvoldsormenes Oprindelse og Udbredning. Hertil maae endnu föies, at en stor Del af disse Dyrs Æg ere bestemte til at gjöre lange Reiser, i det de aldrig komme til Udvikling i de Dyr, i hvilke de ere afsatte af den udviklede Indvoldsorm. Ved Ascaris lumbricoides, Oxyuris vermicularis, Trichocephalus dispar, Tænia solium og Botryocephalus latus er dette utvivlsomt Tilfældet, thi man træffer aldrig i Menneskets Tarmkanal de ovennævnte Indvoldsorm i en Rækkefölge af Udviklingstrin fra Æg, Embryo til et ungt Dyr og endelig til et fuldkommen udvoxet forplantelsesdygtigt Dyr, stedse findes kun begge Extremerne, det udvoxede Dyr og Æggene alene i Menneskets Tarmkanal. Hvis en saadan Udvikling af Indvoldsorm kunde komme istand paa det Sted, hvor de bleve nedlagde som Æg, saa vilde det, paa Grund af det uhyre Antal af Æg, som et eneste saadant Snyltedyr bringer til Verden, meget ofte blive Tilfældet, at Tarmkanalen hos et af Orm lidende Menneske fra Ende til anden kunde findes udstoppet af Spolorm eller Bændelorm. Men heldigviis beroer det ganske paa Tilfældet, om de med Excrementerne udtömte Indvoldsorme-Æg igjen ad en eller anden lang Omvei, som de ved deres Seiglivethed ere skikkede til at gjennemvandre, enkelte eller i större eller ringere Mængde, muligen i en anden Skikkelse, komme ind i et andet Menneskes Tarmkanal og her först kunne fortsætte deres Udvikling. Kun paa denne Maade bliver det forklarligt, som saa hyppigt iagttages, at en eneste hermaphroditisk Bændelorm, der i flere Aar kan have opholdt sig i et Men-

neskes Tarmkanal og i denne Tid har afgivet Millioner af Æg, trods sin uhyre Frugtbarhed, stedse bliver ene i Tarmkanalen.

Forbeningspunktet i Laarknoklens nedre Epiphyse benyttet til retslægevidenskabelige Formaal.

(Dr. E. Mildner: Prager Vierteljahrschrift. 4. Bd. 1850).

Ved at undersöge de forskjellige Forbeningspunkter hos Nyfödte og Spæde, er Dr. Mildner kommen til det Resultat, at det i Laarknoklens nedre Epiphyse tilstedeværende Forbeningspunkt afgiver et værdifuldt Phænomen for Retslægen, saaat en Beskrivelse deraf aldrig burde mangle i nogen Protocol, der optoges over döde Nyfödte.

Ifölge paalidelige Iagttagelser er Forbeningen i den nævnte Epiphyse allerede synlig under Mikroskopet i den sjette Maaned, til hvilken Tid Brusklegemerne begynde at gruppére sig med mellemliggende Spalter, hvori den förste Benmasse bliver afsat. Den chemiske og mechaniske Afsætning af Kalksalte og den dermed forbundne organiske Forandring af Brusken er imidlertid först i de sidste Maaneder af Svangerskabet skredet saavidt frem, at man kan benytte Produkterne heraf til retslægevidenskabelige Formaal. I Begyndelsen af den tiende Maaned i Svangerskabet bemærker man nemlig henimod Midten af den mælkehvide, glatte, glindsende Gjennemsnitsflade af Brusken et

mörkere og mere blodrigt Parti, hvori nogle fine Blodkar slynge sig. I dette Parti findes ligesom indsprængt en mörkeröd, flöielsagtig Plet, den er af Störrelse som et Valmuefrö eller et Fluehoved, har et straalet Udseende, bliver hvidt ved at törres og viser sig ikke alene under Mikroskopet men ogsaa for det uvæbnede Öie som nyligen dannet Benmasse. Denne Iagttagelse gjordes i 8 Laarknokler af Nyfödte, der vare döde apoplectisk strax efter Födslen, ligeledes i 6 andre af Spæde, der vare döde 8, 14 eller 20 Dage efter Födselen paa Grund af Debilitas congenita; i alle disse Tilfælde vare Tegnene paa en fortidlig Födsel mellem den niende og tiende Maaned umiskjendelige.

Imod Slutningen af den sidste Maaned i Svangerskabet er Omfanget af Forbeningen tydeligt större, og hos det fuldbaarne Foster er den omtalte Benkjærne allerede af en Ærts Störrelse. Den helt igjennem poröse, blodige Benmasse er da indesluttet af en tynd, fastere Benskal, ligger snarere noget opad og bagtil end i Midten af Epiphysen, og stöder undertiden med sin Benskal umiddelbart op til Laarknoklens spongiöse Substans. Paa Overfladen er den ujevn og forsynet med fine Porer, hvilket man især tydeligt kan iagttage paa törrede Præparater, medens den i frisk Tilstand viser sig paa Gjennemsnitsfladen som en uregelmæssigt rund, mörkeröd, undertiden flöielsagtig glindsende, men som oftest overalt porös Plet med en omgivende hvid Rand. Den övrige Substans af Epiphysen er gjennemtrukken med et större eller mindre Antal uregelmæssigt, slangeformigt forlöbende mörke Striber. Ved Maalning fandt man i 18 Tilfælde Tværdiametren af Benkjærnen = 2 Linier, i to andre = $2\frac{1}{2}$ Linie. Knoklerne tilhörte Nyfödte, der alle havde de sædvanlige Kjendetegn paa Fuldbaarenhed, vare komne velnærede og livsdygtige til Verden, men vare döde under

eller strax efter Födslen paa Grund af en langvarig og haard Forlösning. Af 10 Tilfælde, hvor Knoklerne tilhörte meget afmagrede, strax efter Födselen döde fuldbaarne Fostre, var Tværdiametren derimod fire Gange = 1¼ Linie, tre Gange = 1¾ Linie og ligeledes tre Gange = 2 Linier.

Efter Födslen beholder Benkjærnen de samme Egenskaber, kun tiltager den i Störrelse, jo længere Barnet lever. Ollivier angiver dens Tværdiameter hos 7 Börn, der bleve födte for tidligt og döde mellem den 13de og 26de Dag efter Födslen, til 6 Millimetre (omtrent 2¾ Lin.), og han troer ifölge disse Maal at kunne paastaae, at Livet har vedvaret nogle Uger efter Födslen, naar Tværdiametren udgjör over 8 Millimetre. Ved Mildners Undersögelser fandt han denne af forskjellig Störrelse; saaledes var den hos en Pige, der döde af Atrophi 9 Dage efter Födslen, = 2 Linier, — hos en 10 Dage gammel Dreng, der var af et velnæret Udseende og döde af Lungebetændelse, = 2¾ Linie — hos en 12 Dage gammel Dreng, der var meget afmagret af en Intestinal-Catarrh, = 2 Linier — hos et 14 Dage gammelt, ligeledes stærkt afmagret Pigebarn, = 2¼ Linie — hos et Barn paa 14 og et paa 17 Dage, begge meget afmagrede, = 2¾ Linie — hos et Barn, der döde af Blodgang 19 til 20 Dage efter Födslen, men som endnu havde beholdt et velnæret Udseende, = 3 Linier — hos 3 Pattebörn paa 21, 24 og 26 Dage, der alle havde lidt af Intestinalcatarrh og vare meget afmagrede, = 2¾ Linie — og endelig hos et 29 Dage gammelt, velnæret, af Lungebetændelse bortrevet Barn, = 3 Linier. Desforuden havde Benkjærnen hos de ovenfor omtalte for tidligt födte Fostre, hvilke först vare döde 8, 14 eller 20 Dage efter Födslen, en Længde af neppe ¼ Linie i Diameter.

Sammenfatte vi nu i Korthed Resultaterne af disse lagt-

tagelser, og betragte vi den Nytte, den nöiagtige Kundskab til dette Benpunkt under visse Omstændigheder forskaffer Retslægen, viser sig forelöbigt Følgende. En Abort viser ved Obuktion ligesaalidt som et for tidlig födt Foster, der endnu ikke er i 10de Maaned, nogen Benkjærne; hos et Foster i Begyndelsen af 10de Maaned er denne allerede kjendelig for det blotte Öie, og hos et Foster, der er velnæret og ikke er bleven tilbage i sin Udvikling, har den en Störrelse af et Valmuefrö eller et Fluehoved, i Slutningen af denne Maaned derimod er den som en Ært. Et fuldbaaret, livsdygtigt og velnæret Barn har endvidere en Benkjærne, hvis Tværdiameter udgjör fra 2 til 2½ Linie, men som tiltager meer og meer, eftersom Livet fortsættes efter Födslen.

Det er disse i bestemte Tidsrum iagttagelige Forhold, der afgive Retslægen et værdifuldt Kjendetegn. Vel lader det sig ikke nægte, at ogsaa dette er underkastet individuelle Afvigelser, men dog vist langt sjeldnere end de fleste andre af Retslægevidenskaben opstillede Mærker paa det fuldbaarne eller ikke fuldbaarne Foster; thi for det Förste undergaaer Knokkelsystemet i denne Alder meget sjeldent pathologiske Forandringer, der kunne indflyde paa Forbeningsprocessens normale Fremgang, og for det Andet have Almenlidelser en lagt ringere Indvirkning paa Uddannelsen af Benpunktet end paa de övrige Organer i Legemet. Man fandt saaledes hos 4 Pattebörn, hvis Længde strax efter Födslen udgjorde fra 20 til 21½ Tomme, hvis Vægt varierede mellem 6 Pund 8 Lod og 6 Pund 29 Lod, der havde alle Kjendetegn paa Fuldbaarenhed, men som snart bleve sygelige, magrede stærkt af og tilsidst döde 14, 17, 21 og 26 Dage efter Födslen, at Vægten var sunket til imellem 5 Pund 3 Lod og 4 Pund 6 Lod, at Legemets Længde var uforan-

dret, men at Tværdiametren af Benkjærnen i Laarknoklens nedre Epiphyse var fra 2½ til 2¾ Linie. De omtalte individuelle Afvigelser i Störrelsen, hvortil Moderens urigtige Angivelser over Fosterets Modenhed, den uregelmæssigt runde Benkjærne, og endelig Vanskeligheden ved altid at gjöre Tværsnittet i den störste Diameter ikke lidet kunne bidrage, maa imidlertid ikke afholde Retslægen fra at optage en nöiagtig Beskrivelse over denne Benkjærne, da, som vi strax ville vise, Nytten deraf er saa iöinefaldende. Tegnene paa Fuldbaarenhed blive fornemmeligen hentede fra Kroppens Længde og Vægt, fra Beskaffenheden af Huden, Haaret, Brusk- og Negle-Dannelsen, fra Hovedets og Fontanellernes Forhold til den övrige Krop, fra Kjönsdelenes Udvikling, samt fra Navlesnorens Insertion. Men hvormange individuelle Afvigelser alle disse Kjendetegn ere underkastede, er Enhver bekjendt, saaat man kun ved en nöie Sammenstillen og Sammenligning bliver berettiget til en sikker Paastand. For Retslægen maa det derfor altid være en Vinding, naar han i den optagne Protocol finder et Phænomen beskrevet, der saa nöie angiver ham Fostrets Alder i de sidste Maaneder af Svangerskabet.

En særegen Betydning erholder dette Benpunkt i Tilfælde, hvor Barnets Lig paa en eller anden Maade er destrueret, og kun Levninger eller Dele deraf kunne forelægges Retslægen; han vil da i Mangel af andre Kjendemærker være istand til alene af dette Benpunkt at kunne besvare adskillige vigtige Spörgsmaal. Antage vi til Exempel, at alene Laarknoklen er os givet ved en retslig Undersögelse, vil man af den complette Mangel paa noget synligt Forbeningspunkt i den nederste Epiphyse med Sikkerhed kunne slutte, at Barnet er kommet umodent eller for tidligt til Verden. Er da Laarknoklen fuldstændig tilstede,

vil det strax vise sig af dens forskjellige Dimensioner, om man har en Abort eller et for tidlig födt Foster for sig. Har Benpunktet allerede opnaaet en Störrelse af et Hampefrö eller en Ært, er det rigtignok sandsynligt, at Barnet er födt i den sidste Maaned af Svangerskabet, uden at e dog lader sig afgjöre med Vished, efterdi Barnet kan være blevet födt för den 10de Maaned og have levet saa længe, til Kjærnen har opnaaet den iagttagne Störrelse. Det samme er Tilfældet, naar Tværdiametren allerede er 2, ja selv 3 Linier, i det man her kun med Sandsynlighed kan paastaae Barnets fuldkomne Modenhed og dets fortsatte Liv efter Födslen; man maa dog gjöre opmærksom paa, at enten er Barnet kommet fuldkomment udviklet og levende til Verden, men har kun levet kort Tíd efter Födslen, eller at det er kommet for tidligt, men har levet i nogle Uger, eller, hvad der er det sjeldneste, at det er kommet for sildigt. Derimod kan man under alle Omstændigheder paastaae, at Barnet har levet efter Födslen, naar Tværdiametren af Benpunktet i Laarknoklens nedre Epiphyse overgaaer 3 Linier. Laarknoklens övrige Dimensioner komme herved ligeledes i Betragtning, og tjene end mere til at bestyrke vort Antagende.

Anderledes forholder det sig, naar man foruden Laarknoklen endnu har Rester af de blöde Dele, især af Laarets Hud, hvor man kan finde, om der er Spor til Lanugo eller til Vernix caseosa, i hvilket Tilfælde man ikke alene kan bevise, at Fostret nyligen er födt, men ogsaa derved erholder det bedst controllerende Kjendetegn for Benmassen i Laarknoklens nedre Epiphyse; thi af Benpunktets Störrelse kan man da med Sikkerhed bevise, om Barnet er kommet for tidligt til Verden, eller i den 10de Maaned af Svangerskabet, om det har været fuldbaaret, samt om det, efterat være kommen levende til Verden, har levet nogle Dage.

Vigtigheden af en nöie Kundskab til tidt omtalte Forbeningspunkt maa saaledes antages at være tilfulde godtgjort, og her skal endnu kun omtales den hensigtsmæssigste Maade at opsöge dette paa. Efter at Skinnebenet er böiet stærkt op under Laaret, aabner man Leddet ved et horizontalt Indsnit saa vidt, at Epiphysen med Lethed kan luxeres fortil, hvorved dens Ledbrusk kommer tilsyne. Dernæst gjennemkjærer man denne sidste paa tværs, hvorved Spor af Benkjærnen sædvanligviis komme tilsyne. Skeer det ikke, arbeider man sig opad ved at bortskjære det ene tynde Lag efter det andet, indtil man har overbeviist sig om dens Tilstedeværelse og Störrelse.

Om Brugen af Tannin.

(Med. Centralzeit. 1850. Nr. 29).

Alison har nyligen offentliggjort Resultaterne af sine fortsatte Forsög med Tannin eller Acidum tannicum, et Middel, der i den nyere Tid er blevet anbefalet af mange Læger, uden at de tendnu har fundet nogen almindelig Indgang. Som bekjendt indeholdes det i forskjellige Kjökkenurter og i The, i störst Mængde i Catechu, G. Kino, Galæbler og Egebark, er af en lysegul Farve, uden Lugt, af en noget bitter og intensiv styptisk Smag, let oplöseligt i Vand og ikke altfor concentreret Alcohol, hvilken Oplösning rödmer Lakmuspapiret; det decomponerer de kulsure Alkalier, og bundfælder i de fleste Oplösninger af Metalsalte tanninsure Forbindelser. Oplöst i Vand kan det holde sig længe uforandret, naar blot Indvirkningen derpaa af den atmosphæriske Luft forhindres; thi ellers trækker det snart Ilt til sig, og udskiller

sig som Galæblesyre. Nytten deraf viste sig især i chroniske Bronchialcatarrher hos gamle, svækkede Individer, hvor der ikke var nogen Complication med Sygdomme i Hjertet eller de store Kar, ved copiös, udmattende Expectoration, i en Dosis af 1—3 gr. 2—3 Gange daglig. Opspytningen og Hosten tog af, og Ernæringen forbedredes. Samme Resultat fandt han i andet Stadium af Phthisis tuberculosa med betydelig Bronchialcatarrh, og ved store Caverner, hvis Vægge vare Sædet for en profus Sekretion; Fremdeles ved Leukorrheer, der ikke beroede paa en inflammatorisk Irritation, ved Menorrhagier uden almindelig Plethora eller local Congestion, ved den profuse Sved i Phthisis og de senere Stadier af andre Sygdomme, ved Prolapsus ani i Clysterer, ved ikke betændte Hæmorrhoidalknuder, blandet med Fedt til en Salve, imod Slappelse i Mundens Slimhinde med svampet, blödende Tandkjöd, oplöst i Vand som Gargarisma. Indspröitet i Urinröret ved chroniske Drypperter viser det sig meget virksomt, og fremkalder ingen Smerter selv ved fortsat Brug i flere Dage. Det gives enten i Pulverform, blandet med Sukker, i Piller, eller bedst i en vandagtig Oplösning, og man kan lade det bruge i Maaneder, uden at frygte for nogen Formindskelse i de normale Sekretioner. En Oplösning af 3—4 Gran i Vand danner en stærk styptisk Solution, og kan bruges til Clysterer, Injectioner etc. Ved den chroniske Dryppert injicerer man saaledes en Oplösning af 5 Gran til hver Unce Vand (eller Rödvin). I faretruende Tilfælde, som ved Hæmatemesis, Hæmoptysis o. a. har Alison steget til 5—10 Gran hver Time. Contraindicationer for Tannin blive: inflammatorisk eller congestiv Tilstand, haardnakket Forstoppelse, og fornemmelig en Irritationstilstand i Maven og dens Slimhinde.

Cholera.

Da Choleraen, ifölge de seneste modtagne officielle Rapporter antages at være ophört i Skaane, ere nu samtlige skaanske Havne udtagne af de smittede Steders Tal i Finansministeriets Bekjendtgjörelse angaaende smittede og mistænkte Steder af 2den November; dog skulle de fra Skaane til dansk Havn kommende Fartöier være forsynede med svensk Sundhedspas samt Attest fra vedkommende danske Consul, at samtlige ombordværende Personer ikke have været paa noget cholerasmittet Sted i de sidste 5 Dögn. I Mangel af slige Documenter ville Fartöi og Passagerer blive underkastede anordningsmæssig Qvarantæne ved Ankomsten til dansk Havn.

Udnævnelser. Under 27de October ere Underlægerne M. Haar R. af D., J. F. Jörgensen R. af D., N. C. Caröe R. af D., C. A. Hedemann R. af D., C. D. Hahn R. af D., O. Lang R. af D., C. H. Gottschalck R. af D., H. P. H. Gradmann udnævnte til Overlæger i Armeen fra 1ste November.

— Dr. med. Hassing er udnævnt til Reserveaccoucheur ved den Kgl. Födselsstiftelse.

Ordensdecorationer. Overlæge Hedemann er af Kongen til Sverrig og Norge udnævnt til Ridder af St. Olafs Ordenen, Underlægerne Dessauer og Hauschulz til Riddere af Vasa Ordenen.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 23. November. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 21.

Redigeret af C. Hempel.

Perichondritis laryngea og denne Sygdoms Forhold til andre Sygdomsprocesser.

(Dr. Dittrich i Prager-Vierteljahrschrift für die praktische Heilkunde 3. Bd. 1850.

Til Grund for denne Sygdom ligger, som Navnet allerede antyder, en Betændelse i det eiendommelige Væv (Perichondrium), der beklæder det bruskede Luftrörshoved. Navnet skriver sig fra Albers, der ogsaa var den förste, der erkjendte denne Sygdom (tidligere bekjendt under forskjellige Navne, som vomica laryngis, necrosis laryngis, laryngitis submucosa) for en Betændelse i det Struben omgivende Perichondrium, hvilken Mening Rokitansky senere tiltraadte. Det Exsudat, der i Sygdommens Begyndelse afsættes enten alene i selve Bruskhinden, eller imellem denne og Brusken selv, er af meer eller mindre plastisk Beskaffenhed, saaledes at det enten medförer en Fortykkelse af det angrebne Væv, en foröget Dannelse af fibröst Væv, eller det gaaer over til Pus eller Ichor og fremkalder en större eller min-

dre Forstyrrelse af de blöde Dele og en forskjelligartet Forandring af Brusken selv.

Paa et eller andet Sted af Struben, hyppigst i Egnen af Ringbrusken, mindre hyppig ved Skjoldbrusken og endnu sjeldnere omkring cartilagines arytaenoideæ, finder man en Absceshulhed af forskjellig Störrelse, for det meste dannet af et tæt, hvidliggraat, fibröst Væv, der dels er ganske nydannet, dels nöie sammensmeltet med det omgivende muskulöse og bindevævsagtige, ofte ukjendelige Væv. Denne Sæk indeholder en tyk purulent eller ichorös Vædske; til Bruskhinden findes intet Spor mere, og Brusken selv er snart i sit hele Omfang, snart paa et begrændset Sted omgivet af Pus, og svömmer ofte ganske frit i denne Væske. Sækken selv er enten endnu hel eller har aabnet sig ud i en eller anden Hulhed, hvorved en Del af Indholdet bliver udtömt og fört bort med Dele af den forstyrrede Brusk. Paa hvilken Brusk Sækken end findes, kan den ved sin Fremtræden forsnevre ja endogsaa aldeles tilstoppe Luftrörshovedets Hulhed, og afgiver saaledes en mekanisk Hindring for Aandedrættet og Stemmens Dannelse. Undertiden, naar Abscessen ligger udenpaa Ringbrusken, medförer den ingen Forsnevring af Luftröret, men udbreder sig ned mod den nederste Del af Svælget og udtömmer sig i dettes Hulhed, hvorved den da afstedkommer Besværligheder ved Synkningen. Stundom kommer Abscessen, naar den f. Ex. ligger par Skjoldbrusken, tilsyne under Huden som en begrændset fluctuerende Svulst. Albers paastaaer, at Abscessen hyppigst aabner sig i Struben, sjeldnere i Svælget, hvorimod det sidste efter Dittrichs Erfaring skal være det hyppigste.

I mange Tilfælde opdages Abscessen först efter Döden, idet den ligger paa et Sted, hvor den ikke har afstedkom-

met nogen væsentligere Besværlighed, eller Patienten har været ude af Stand til at iagttage et eller andet Symptom. Naar Abscessen endnu ikke har aabnet sig, indeholder den gjerne tykt, grönagtigt Pus; er den derimod bristet, og Luften har erholdt Adgang, saa afsondrer den foruden det tykke Pus en smudsigbrun stinkende Ichor.

Hvad Brusken angaaer, da kan den hel eller oplöst i flere Stykker ligge enten lös og fri som et fremmed Legeme i Sækken, eller, hvad der er det hyppigste, paa et eller flere Steder hænge fast ved Bruskhinden. Den kan endvidere have beholdt sin normale Textur, hvilket er Tilfældet hos unge Subjecter og hvor Sygdommen kun har varet kort, eller den kan være forbenet. Forbeningen har da enten været tilstede förend Sygdomsprocessens Optræden, eller er indtruffen efter denne; at dette sidste virkelig finder Sted, seer man tydeligst ved unge, kraftige Individer, der anfaldes af denne Perichondritis: alle de övrige Luftrörets og Strubens Brusk have ganske Bruskens Udseende og Egenskaber, kun den Del af Ringbrusken, der ligger blottet for Bruskhinden i Absceshulheden, er forvandlet til en gulagtig, Benjord indeholdende Masse.

Foruden den egentlige Forbening foregaaer der undertiden i den blottede Brusk andre vigtige Forandringer. Den kan saaledes miste sin Glands og Gjennemsigtighed, faae en smudsiggul Farve og forandres til en geleeagtig Masse; undertiden antager den et granuleret Udseende, eller dens Intercellulærsubstans bliver under en ringere Grad af Sygdommen, i de Partier af Brusken, der ligge fjernere fra det tilstedeværende Pus, forandret til en trevlet fibrös Masse, eller der iagttages en Fedtdannelse (Atrophi) i Brusken. Undertiden see vi Brusken, især naar den er forbenet, at være i en Slags carieret Tilstand, i det den er bleven cor-

roderet af den omgivende Vædske; undertiden findes den atrophisk eller forandret til en osteagtig eller blöd, smörlignende Masse.

Abscessens Vægge ere forskjellige alt efter Sygdommens Varighed, der som oftest beroer paa, hvor Abscessen udtömmer sig. Aabner den sig i Luftrörshovedet, er Sygdommens Forlöb altid mere kortvarigt, aabner den sig derimod udad eller i Svælget, bliver det mere langvarigt. Har Sygdommen kun varet i kort Tid, bestaae Abscessens Vægge kun af de sig paa dette Sted befindende Blöddele, der vise sig blöde, meer eller mindre infiltrerede af Vædske, affarvede og paa Indsiden beklædte med et dels graat og seigt, dels puriformt Exsudat. Ved længere Varighed af Sygdommen har dette Exsudat allerede undergaaet en Forandring og danner Abscessens Vægge som et fast, een til to Linier tykt, blaaliggraat fibröst Væv. Muskulaturen kan da ikke mere eftervises som saadan.

De i Nærheden af Abscessen liggende Partier blive infiltrerede med en serös Vædske, hvilket især er vigtigt og farligt, naar Svulsten indtager Slimhinden og det submucöse Væv i Luftrörshovedet, Stemmeridsebaandene eller paa Strubelaaget. Udbreder Abscessen sig opad eller nedad fra Egnen af Ringbrusken, saa bliver naturligviis Forbindelsen mellem denne og Skjoldbrusken eller Cartilago arytæniodea i kort Tid tilintetgjort. Et Phænomen, som ikke er omtalt af nogen af de Forfattere, der ellers temmelig fuldstændig have beskrevet denne Sygdomsproces, er Forholdet af den bagerste Væg af Svælget i de Tilfælde, hvor Abscessen omkring Ringbrusken har gjennembrudt den forreste Væg af Svælget og udtömt sit Indhold i dets Hulhed. Da den bagerste og forreste Væg af denne Hulhed bestandig ligge op imod hinanden, med Undtagelse af den korte

Tid, da Födemidlerne passere igjennem, kan man ikke undre sig over, at den bagerste Væg under en ulcerativ Destruktionsproces af den forreste, ogsaa bliver angreben paa lignende Maade, hvilket vil skee saa meget desto hurtigere, naar den ru, takkede, forbenede og overalt underminerede Brusk rager frit ind i Svælgets Hulhed, altsaa stöder op imod dennes bagerste Væg. Det paa denne ulcererede eller af Suppuration angrebne Sted svarer altid med sit Centrum til den lige over for liggende Aabning i den forreste Væg, men kan dog opnaae en större Udbredning, og man har iagttaget det löse Cellevæv mellem denne Kanal og Rygraden i en stor Udstrækning infiltreret med Pus og undermineret deraf. Flere Læger (Gendrin og Trousseau) ville have seet, at denne Sygdom er endt med Helbredelse, og at den dels udstödte, dels oplöste Brusk er bleven erstattet af en benlignende Masse, men dette Udfald er vistnok meget sjeldent, og er aldrig blevet iagttaget af Dittrich.

Hvad den pathologiske Betydning af denne Sygdomsproces angaaer, saa kan det ikke benægtes, at den kan optræde og forlöbe primært, selvstændig, uden nogensomhelst Complication. I Flertallet af Tilfælde er det dog sat udenfor al Tvivl, at den har en secundair Betydning. De Forhold og Betingelser, under hvilke den kan optræde, skulle nu være Gjenstand for nærmere Omtale.

1. Forskjellige, aldeles paalidelige Forfattere have iagttaget Tilstedeværelsen af Perichondritis laryngea som selvstændig Lidelse, hvor hverken de anamnestiske Momenter eller de Sygdomsyttringer, hvormed Affectionen tilkjendegav sig i levende Live, eller endelig Obduktionsresultaterne efter Döden have afgivet nogen plausibel Grund til at ansee Sygdommen for at complicere eller staae i nær-

mere Sammenhæng med nogen anden Sygdomsproces. I Almindelighed har den paagjældende Patient i nogen Tid lidt af Hæshed eller Forandring af Stemmen, tör Hoste, nogen Smerte i Halsen eller Egnen af Struben, stundom Synkebesværligheder, hvilke Tilfælde efterhaanden ere tiltagne, eller ogsaa, uden at man har anseet dem for synderlig faretruende, temmelig pludselig ere gaaede over til en heftig Dyspnoe, Aphoni, Qvælningsanfald og hurtig indtrædende Död. Ikke sjelden er der under disse Omstændigheder foretaget Laryngotomi eller Tracheotomi, men denne Operation har sjelden kunnet forebygge det dödelige Udfald. Enkelte Gange har man iagttaget Sygdommen hos Individer, hvis Beskjæftigelser have medfört stærk Raaben og Skrigen, og troet at kunne udlede Sygdommen heraf; andre Gange har Patienten i længere Tid lidt af chronisk Rheumatisme eller Gigt; men for det meste har man ikke været istand til at paavise nogetsomhelst Aarsagsmoment. Ved Obduktionen fandtes i de allerfleste Tilfælde den ovenbeskrevne Affection af Struben med forskjellige Modificationer, uden at den ledsagedes af nogen anden pathologisk Tilstand, ialfald ikkun af Symptomerne paa en suffocativ Död; een Gang fandt Cruveilhier tillige Pleuritis i den ene Side, sandsynligviis betinget af en Absces ved Lungens Basis.

2. Som bekjendt er det hyppigst Tilfældet, at den omhandlede Lidelse i Struben forener sig med andre Sygdomsprocesser og staaer i nöie Sammenhæng med dem. Blandt disse er det Typhusprocessen, med hvilken den oftest findes combineret. Her maa allerförst Opmærksomheden henledes paa to Punkter, om hvilke der endnu hersker meget usikkre og uklare Anskuelser.

Det ene Punkt angaaer den Paastand, at Typhusprocessen i dens ægte Form localiserer sig saaledes, at der paa

Luftrörshovedets Slimhinde afsættes en eiendommelig typhoid Masse lig den, man træffer i Tyndtarmen (den ægte Laryngotyphus). Denne Anskuelse stötter sig fornemmelig til Rokitanskys Autoritet, men om Sagen virkelig forholder sig saaledes, turde vistnok være underkastet nogen Tvivl, da de fleste lagttagere ikke have kunnet overbevise sig derom ved Obduktion af Cadavere, hvor der er fundet Affection af Struben i typhoid Feber, og selv Rokitansky bemærker, at man kun höist sjeldent har Leilighed til at see den typhoide Infiltration i dens crude Stadium eller under dens Metamorphose, men næsten altid finder en allerede dannet Ulceration. Rokitansky omtaler tillige Croup og Gangræn af Luftrörshovedets Slimhinde som den saakaldte uægte Laryngotyphus, og mener, at Brandskorpen, efterat være udskildt, efterlader en Ulceration, der ikke lader sig adskille fra et om sig gribende typhoid Saar. Dittrich har ofte havt Leilighed til, paa den bageste Væg af Luftrörshovedet over musc. transversus og paa Siderandene af Strubelaaget, at iagttage Dannelsen af en Brandskorpe endog i forskjellige Tidsrum af dens Udvikling, men altid fandtes den paa en Slimhinde, om hvilken det med Bestemthed kunde siges, at den ikke havde været Sæde for en typhoid Infiltration. Imod den ovenomtalte Paastand af Rokitansky taler endvidere den Omstændighed, at man ikke paa noget andet Sted af Luftveienes Slimhinde finder en Afsætning lig den paa Slimhinden i Tyndtarmen. Skulde da blot det lille Sted over musc. transversus laryngis være det eneste Punkt i Luftveiene, hvor den ægte Laryngotyphus localiserer sig? Naar Ulcerationen i Struben griber om sig i Dybden og blotter selve Brusken, saa skeer dog denne Udbredning kun ved en fortsat gangrænös Proces af Ulcerationens Bund, og det

er derfor mest sandsynligt, at en lignende Proces ligger til Grund fra Begyndelsen.

Det andet Punkt angaaer det Spörgsmaal, om den Blottelse, Nekrosis og Exfoliation af Strubens Brusk, der er en Følge af at typhöse Slimhindesaar paa den bagerste Væg af Struben gribe om sig i Dybden, ere forskjellige fra den egentlige Perichondritis laryngea, der fra först af er optraadt som saadan i Forlöbet af en typhoid Feber, med eller uden samtidigt tilstedeværende typhöse Ulcerationer i Struben. Jansen mener, at begge disse Processer ere forskjellige i deres Væsen, og anseer Betændelsen af Bruskhinden ved de typhöse Ulcerationers Udbredning i Dybden for noget Tilfældigt, for en secundær Tilstand, der altsaa kun har en underordnet Betydning. Rokitansky derimod synes ikke at adskille disse to Processer, men beskriver den typhöse Laryngophthisis som betinget i typhöse Saar, der langsomt gribe om sig. Det synes som om han ikke har iagttaget noget Tilfælde, hvor en Perichondritis laryngea var optraadt som en saakaldet udartet Typhusproces uden Affection af Strubeslimhinden.

Efter Dittrichs Mening ere disse to Processer vel i Begyndelsen af deres Optræden at opfatte som forskjellige fra hinanden, men i deres videre Forlöb og Udvikling have de den samme Natur, de samme Følger og den samme Vigtighed. Ja man kan endogsaa i Modsætning til Jansen tillægge den Form af middelbar Perichondritis, der betinges af Slimhindesaar i Struben, som gribe om sig i Dybden, en langt större Vigtighed og Farlighed, som bestaaer deri, at den ikke alene næsten altid er ledsaget af en höi Grad Oedem i Slimhindens Folder og Baandene i og omkring Luftrörshovedet, men endog pludseligen kan medföre Döden ved Qvælning, idet Pus og nekrotiske Bruskstykker udtömmes

umiddelbart i Strubens Hulhed; da derimod den umiddelbare eller oprindelige typhöse Perichondritis sædvanlig gjennembryder Svælgets Hulhed, og saaledes ikke saa öiensynligen formaaer at fremkalde en Forsnevring af Luftrörshovedets Hulhed. Begge Processer have forövrigt næsten altid et dödeligt Udfald. Hvilken Proces af disse to man i det concrete Tilfælde har for sig i Cadaveret, vil i de fleste Tilfælde ikke være saa vanskeligt at afgjöre, som man skulde troe, da man ved den middelbare Perichondritis i Almindelighed samtidigt iagttager det typhöse Saar, det paa Randene af Strubelaaget stedfindende Substanstab og i det Hele taget en langt större Forstyrrelse af Slimhinden, medens ved den umiddelbare Perichondritis laryngea i Typhus Brusken sees blottet i et langt större Omfang, og i det Tilfælde at Abscessen har aabnet sig ind i Strubens Hulhed, en uregelmæssig, sieformet Gjennemboring iagttages af Slimhinden.

Da den umiddelbare typhöse Perichondritis i de fleste Tilfælde angriber Ringbrusken, saa kan det ikke være nogen synderlig Tvivl underkastet, at man har med den af et Slimhindesaar foraarsagede Perichondritis at gjöre, naar Ringbrusken ikke er angreben, men derimod cartil. arytænoidea er destrueret og nekrotiseret, og naar man forefinder Substanstab paa den indvendige Væg i Egnen omkring M. transversus.

Dog maa det indrömmes, at det ved udbredte Destruktioner kan være vanskeligt nok at bestemme, hvilken Form man har for sig.

Ligesom en Perichondritis kan optræde umiddelbart i Følge med en typhoid Feber, saaledes har man ogsaa iagttaget Periostitis paa et eller andet Sted under Forlöbet af samme Sygdom. Dog synes saadanne Tilfælde at være

sjeldne, skjöndt det er muligt, at de ikke altid opdages. Dittrich iagttog hos en 29aarig Mand en Periostitis paa det 4de og 5te Ribben, der opstod i 5te Uge af en typhoid Feber, og gik over i Suppuration; en af Abscesserne bristede ud i den venstre Lungesæk og havde tilfölge en Pleuritis og Pericarditis med en stor Mængde purulent Exsudat. Patienten döde 7 Uger efter at denne Periostitis var opstaaet.

3. Ved Siden af Typhusprocessen staaer Kopperne, i hvilke Perichondritis laryngea ligeledes kan optræde som en dödelig Complication. Betændelsesprocessen i Bruskhinden indtræder sandsynligviis i Koppernes Suppurationsstadium, giver sig dog ikke strax tydelig tilkjende, men först naar der er indtraadt en Forsnevring eller Perforation i Strubens Hulhed. Medens Abscessens Uddannelse foregaaer omkring Brusken, gjennemlöber Exanthemet sine sædvanlige Stadier. At denne Koppesygdommen ledsagende Betændelsesproces virkelig udgaaer fra Strubens Bruskhinde og ikke har forplantet sig dertil fra Slimhinden, derom overbevises man dels ved Iagttagernes Beskrivelser af Delenes pathologiske Tilstand omkring Struben, hvorved Sygdomsprocessen i Henhold til de ovenfor fremstillede Kjendemærker skjönnedes oprindelig at være udgaaet fra Bruskhinden, dels ved de analoge Tilfælde, i hvilke der istedetfor Perichondritis iagttages en Periostitis paa et eller andet Sted. Dittrich har saaledes hos en 10aarig Dreng iagttaget en Absces af Störrelse som et Hönseæg under Brystbenets Periosteum, der optraadte i Koppernes Exsiccationsstadium, havde medfört Caries i Benet og tydelig var Fölgen af en Periostitis.

4. Endvidere iagttages denne Sygdom at optræde som Fölge af den secundære Syphilis og, som Rokitansky

tilföier, ogsaa af Merkurialsygdom. I saadanne Tilfælde er Affectionen af Struben ikke nogen egentlig oprindelig Perichondritis, men et Biphænomen af den de övrige blöde Dele i Struben fra först af angribende Lidelse, der förer til den egentlige syphilitiske Forsnevring af Struben. Her forvandles hele Exsudatet eller en stor Del deraf til et fibröst arlignende Væv, der forsnevrer Strubens Hulhed; ofte bliver en Del deraf omdannet til Pus, hvorved Raadsaar af forskjellig Udbredning og Dybde dannes paa den indvendige Flade af Slimhinden. Gaaer nu en Del af det dybere liggende Exsudat, der omgiver Bruskhinden, over i Pusdannelse, saa bliver Bruskhinden destrueret, Brusken nekrotiseret, og saaledes fremkommer da Abscesser omkring Strubens Brusk. Saaledes er da den ved Syphilis optrædende Perichondritis laryngea ikke en blot til Bruskhinden indskrænket Betændelse, men viser sig forskjellig fra de övrige Arter af denne Sygdomsform derved, at de övrige Strubens Væv samtidigt ere traadte over i en pathologisk Tilstand.

5. Ikke saa almindelig bekjendt eller omtalt er Combinationen af Tuberculose, fornemmelig i Lungerne, med den her beskrevne Lidelse af Struben. Enkelte Forfattere have omtalt Caries eller Necrosis i en af Strubens Brusk som Följe af Tuberkelafsætning paa Slimhinden og den derved fremkomne Ulcerations Indtrængen i Dybden; Rokitansky angiver ogsaa, at en saadan Proces kan finde Sted. Men i Almindelighed findes Strubens Slimhinde aldeles fri for Tuberkelafsætning eller er kun besat med overfladiske Erosioner, saaledes at Bruskens Affection vistnok i de allersjeldneste Tilfælde betinges af virkelige tuberkulöse Strubesaar, der trænge i Dybden. Den nöiere Aarsagsforbindelse imellem Tuberculosen i Lungerne og den i samme indtrædende

Perichondritis laryngea lader sig derfor vanskelig paavise. Som en Omstændighed, der langt fra i alle, men dog i nogle Tilfælde kunde være af Vigtighed, angiver Dittrich det Tryk, der udöves af Ringbrusken imod den forreste Flade af Rygraden. Hvor nemlig Ringbruskens bagerste Del, navnlig dens skarpe Rand, er forbenet, og Patienten i höi Grad afmagret, saa at de blöde Dele ere betydelig indsvundne, der antager han, at de to haarde Flader komme temmelig nær i Berøring med hinanden, saa at det Tryk, de derved udöve imod hinanden, kan, naar Livskraften i Sygdommens sidste Stadium er dybt sunken, have samme Virkning, som man iagttager paa andre Steder af Legemet, der ere underkastede et jævnt Tryk under lignende Forhold, hvorved en Decubitus opstaaer. Til Stötte for denne Formodning anförer han nogle Obduktions-Iagttagelser, i hvilke den forbenede og blottede Ringbrusk ragede ind i den nederste Del af Svælget, hvis bagerste Væg ligesaavelsom den forreste var gjennemulcereret paa det ligeoverfor Ringbrusken liggende Sted; Muskelvævet forpaa Rygraden deltog ogsaa i Destruktionsprocessen, og engang fandtes selve Rygraden blottet. Det er altsaa kun hvor Affectionen har sit Sæde omkring Ringbrusken, at denne Forklaring kan gjöres gjældende; men selv i dette Tilfælde turde der kun være liden Sandsynlighed for, at Affectionen af Brusken oprindelig skulde hidröre fra det mekaniske Tryk, der ifölge Delenes anatomiske Beskaffenhed hverken kan være vedholdende paa et og samme Sted, eller udöves i nogen betydelig Grad; hvorimod Irritationen eller Trykket af den blottede eller ujævne Ringbrusk vistnok kan have sin Andel i den i ethvert Fald secundære Lidelse af Svælget.

Det maa endnu bemærkes, at denne Art af Perichondritis laryngea sjeldnere medförer saa faretruende Sympto-

mer i levende Live, som visse andre Arter; der danner sig sjelden nogen Svulst ind imod Strubens Hulhed, og da de tilstedeværende Symptomer som oftest ere mindre fremtrædende ved Siden af de besværlige Phænomener af den tuberkulöse Lungesvindsot, træffer det stundom, at man först ved Obduktionen kommer til Kundskab om Sygdomstilstanden i Struben.

Om den oxalsure Diathese.

Det er bekjendt, at Oxalsyren kan forekomme i den menneskelige Urin, nemlig som en egen Art Sten, de saakaldte Morbærsten, der bestaae af oxalsur Kalk, ligeledes at den, bundet til Kalk, kan findes i den udtömte Urin efter Nydelsen af visse sure Planter, som af rumex acetosella o. fl. I sidstnævnte Tilfælde er den kun et forbigaaende Phænomen uden pathologisk Betydning; ogsaa ellers har man stundom eftervist oxalsur Kalk i Urinen hos Individer, der befandt sig ved godt Helbred, eller led af Sygdomme, der ikke kunde henföres til dette Phænomen. Men der er ogsaa iagttaget et ikke ringe Antal Sygdomstilfælde, charakteriserede ved en eiendommelig Gruppe af Symptomer, som vedvarede i lang Tid og stode i nöie Forbindelse med Oxaluri, og derfor maatte antages at beroe paa Tilstedeværelsen af dette Stof i Blodet, en oxalsur Diathese. Det er fornemmelig J. Begbie (on stomachand nervous disorder, as connected with the oxalic diathesis, i monthly journal of med. Sciences. Aug. 1849), som har givet en Skildring af denne

Sygdom, der vistnok fortjener praktiske Lægers Opmærksomhed.

De Sygdomsyttringer, som i det mindste en vis Klasse af de af oxalsur Diathese lidende Patienter frembyde, træffes ifölge Begbie isærdeleshed hos Personer i Livets kraftfuldeste Alder, oftere hos Mandfolk end hos Fruentimmer; sædvanligviis ere Patienterne af melancholsk eller sangvinsk Temperament, ikke vante til energiske Anstrængelser, höre til Samfundets höiere Classer, före et overdaadigt Liv, og navnlig angriber Sygdommen Individer, som ere hengivne til Taffelets Glæder og især nyde sukkerholdige Sager i Overmaal. De lide af Fordöielsesbesværligheder fra den mildere til den stærkere Grad; ofte ere ingen mere iöinefaldende Forstyrrelser i Sundheden tilstede, men kun den Slags Ildebefindende, som er en Følge af en ufuldkommen Fordöielse og mangelfuld Assimilation: en Følelse af Tyngde og Trykken i Mavegruben med Flatulens og Hjertebanken nogle Timer efter Maaltidet. Hyppigere ere dog alvorligere Symptomer tilstede, der ikke lade sig henföre alene til Fordöielsesorganerne, men udöve en alvorligere Indflydelse paa Nervesystemet og paa Patientens psychiske Tilstand. Saadanne Individer ere sædvanligviis egensindige og melancholske. Til sine Tider plages de af en dunkel Frygt og mörke Ahnelser, nære en höi Grad af Mistillid til deres egne Kræfter, pines af Frygt for en i Baggrunden liggende farlig Sygdom, som Svindsot eller organisk Hjertesygdom, og over Alt dette henfalde de ikke sjelden i en nedstemt og ulykkelig Gemytstilstand. I de mildere Former af Sygdommen iagttages en ængstelig Holdning og et Udseende som af forstyrret Helbredstilstand, en belagt Tunge og en inciteret Puls; i mere indgroede og haardnakkede Tilfælde en skidengraa, mörk Ansigtsfarve, maaskee en röd hudlös

Tunge, fremdeles tiltagende Afmagring, Affalden af Haarene, Furunkler, Carbunkler, Psoriasis og andre chroniske Hudsygdomme, trykkende Smerter over Ryggen og Lænderne, Blodafgang fra Tarmene og fra Blæren, uvilkaarlig Afgang af Urinen og Ophör af Kjönsdriften. Forlöbet af denne Sygdom kan være meget vexlende og langvarigt; ved passende Diæt og under iövrigt hensigtsmæssigt Forhold i den friske Landluft kunne disse Onder bringes til at aftage, og ved passende Lægemidler kunne de ganske hæves. Forsömmes de derimod eller behandles urigtigt, saa udsættes Patienten for alle de Farer, som en Nyre- eller Blære-Sten förer med sig, eller muligen endog for en ondartet organisk Sygdom.

Kilden til alle disse Lidelser ligger i en Tilstedeværelse af Oxalsyre i Blodet. Denne Gift udskilles af Blodet igjennem Nyrerne, og da dette skeer under Formen af oxalsur Kalk, have vi herved et Middel i Hænde til at kjende Sygdommen, og kunne da helbrede den ved en temmelig sikker og simpel Fremgangsmaade.

Desaarsag er Undersögelse af Urinen ved Tilstedeværelsen af disse Sygdomsyttringer af stor Vigtighed, og hvor den, som hyppigt skeer, forsömmes af Lægen, kan selv den omhyggeligste symptomatiske Behandling medföre i det Höieste kun en forbigaaende Lindring, og ofte bliver Patienten et Offer for Sygdommen.

Med Hensyn til Kjendetegnene paa en Urin, som indeholder oxalsur Kalk (den Form, under hvilken Oxalsyren altid forekommer) bemærker Begbie Följende. Farven er ofte, dog ikke altid, mörkere end i normal Tilstand, omtrent som af Rav. Den specifike Vægt fandt han i de fleste Tilfælde mellem 1028 og 1030, (i normal Tilstand pleier den at være mellem 1015—1020) een Gang 1040, men da

var der tillige et stærkt Overskud af Urinstof tilstede. – Lugten er aromatisk, undertiden lig Lugten af Hyben; ved jævn Opvarmning bliver denne Lugt tydeligere; i bleg eller grönlig Urin bemærkes den stærkest; i den mörkere Sort af denne Urin skjules den ved den fremtrædende urinöse Lugt, der hidrörer fra det tilstedeværende Overskud af Urinstof. — Denne Urin er langt mindre tilböielig til Forraadnelse end anden Urin. — Hvad Urinens Mængde angaaer, da var denne i Reglen normal eller i det mindste ikke meget overskydende, naar den specifike Vægt var höi, og denne stod igjen i ligefrem Forhold til den indeholdte Qvantitet af Urinstof; ved formindsket specifik Tyngde indeholdtes mindre Urinstof, og da var ogsaa Urinens Mængde for det meste foröget. — Urinens Reaction var i de fleste Tilfælde sur, sjelden neutral, og da vare tillige phosphorsure Salte tilstede. — For det meste ledsages den oxalsure Kalk af en rigelig Afgang af Epithelialceller. Den indeholdes enten svævende overalt i Urinen eller udgjör Sedimentet tilligemed Slim og Urinsyre. Isærdeleshed fandt Begbie den oxalsure Kalk som et traadformigt Bundfald, der forsvandt ved Omrystning af Urinen og ved stærk Belysning fremböd en Mængde glindsende Punkter.

For dog bestemt at eftervise den oxalsure Kalk anbefales fornemmelig Mikroskopet; da Krystallerne sædvanligen ere smaa, adspredte overalt i Urinen og derfor vanskelige at finde, maa Urinen filtreres igjennem et meget fint Filtrum; de blive da tilbage paa dette, kunne saaledes let findes og vise sig som smukt uddannede gjennemsigtige Octaedre.

Den Behandling, som Begbie anbefaler imod den oxalsure Diathese, fremgaaer af 3 blandt et större Antal lagttagelser udförlig meddelte Tilfælde. I alle disse blev Syg-

dommen fuldstændig hævet, efterat den tildels havde bestaaet i Aar, ved en længe fortsat Anvendelse af en passende Diæt, navnlig Udelukkelse af alle Substanser, der indeholde eller med Lethed forvandles til Oxalsyre, saaledes især af alle sukkerholdige Stoffe, derhos varm Beklædning, varme Bade eller Vadskninger. Hovedmedicamentet bestaaer i Brugen af Salpeter-Saltsyre i Dosis af 20 Draaber 2—3 Gange daglig i et bittert Infus, eller i følgende Formel: Acidi muriatici diluti, Acidi nitrici diluti, Syrupi cort. aurant. ää ʒβ, Aqvæ destill. ʒjβ, hvoraf nogle Gange daglig tages en Theskefuld i et Glas Vand, bedst kort før Maaltidet. Desuden gives jævnlig et let Afføringsmiddel, og tillige iagttages den fornödne symptomatiske Behandling.

Imidlertid har Begbie ogsaa fundet Oxaluri som Complication med andre Sygdomme, saaledes i 3 Tilfælde af Albuminuri ved den Brightske Sygdom; i 2 af disse var Oxalsyren endog i rigelig Mængde tilstede. Ligeledes har han fundet oxalsur Kalk i sukkerholdig Urin, 2 Gange ved Phthisis og enkelte Gange ved acute Sygdomme som Pneumoni, Typhus o. fl.

Til Bestyrkelse af de ovenfor fremsatte Anskuelser af Begbie skal her tillige nævnes nogle andre Forfattere, der i det Væsentlige stemme overens med ham. Saaledes angiver Christison (p. a. St.), at han ofte har iagttaget Oxaluri ligeledes hos Individer af de höiere Stænder, der förte en stillesiddende Levemaade og led af dyspeptiske Besværligheder; to Gange dog ogsaa hos stærke, kraftige og virksomme Mænd. Den ene af disse havde ingen Dyspepsi, men klagede dog over Smerter i Nyreegnen og lod en Urin af en meget höi specifik Vægt. Alle Patienter helbredtes ved Anvendelsen af Salpetersyre og ved en passende Diæt. Med Hensyn til denne anbefaler han især at undlade Nydel-

sen af Sukker, sure Frugter og navnlig Rhabarber, der som bekjendt indeholder færdigdannede Krystaller af oxalsur Kalk; fremdeles tilraader han Bevægelse i den friske Luft. Den oxalsure Kalk forekommer hyppig samtidig med et Sediment af urinsur Ammoniak.

Dr. Frick (Gaz. des hopitaux, 27. Sept. 1849) slutter sig ligeledes i det Væsentlige til det Ovenanförte. De Symptomer, som han iagttog i Forbindelse med Oxalurien, vare overordentlig mangfoldige; i alle Tilfælde en usædvanlig Aftagen af Kræfterne, psychisk og moralsk Nedstemthed, almindeligt Ildebefindende uden bestemt stedbunden Smertesfornemmelse, hyppige Fordöielsesforstyrrelser, Følelse af Trykken og Tyngde efter Maaltidet, Forstoppelse, belagt Tunge. Dog vare disse Phænomener ikke alle bestandige. Stundom vare ogsaa lette Smerter i Nyreegnen og Ömfindtlighed i Blæren tilstede. Nogle Patienter angave, at de aldrig kunde nyde visse, ellers let fordöiclige Sorter Æbler (der netop indeholde Oxalsyre), uden at deres Lidelser forværredes. — Mængden af oxalsur Kalk i samme Individs Urin var forskjellig; sædvanlig indeholdt Aftenurinen störst Qvantitet. Til at opdage den var stedse Mikroskopet nödvendigt, og Krystallernes Form var sædvanligen regelrette Octaedre. Den oxalsure Kalk dannede aldrig alene Sedimentet, sædvanlig fandtes desuden et Bundfald af Epithelialskjæl eller urinsur Ammoniak; tillige var der oftest et Overskud af Urinstof og phosphorsure Salte.

Frick anförer 4 Sygdomstilfælde, der alle endtes med Helbredelse. De anvendte Midler vare: beroligende Medicamenter, lette Afföringsmidler, Piller af Oxegalde og Sölvilte; disse havde ingen bestemt Indvirkning paa Oxalurien; men Helbredelsen skete under Brugen af Salpeter-Saltsyre, 4—10 Draaber 3 Gange daglig i et styrkende Infus, ved

omhyggelig Regulering af Diæten, Forbud imod alle hidsende Drikke, ved Bevægelse i fri Luft, Bade.

Endelig har Garrad (Medical Times 4. Juli 1848) tydelig efterviist Oxalsyre tilligemed Urinstof i Blodet hos en Patient, der döde af Albuminuri; i 4 andre Tilfælde kunde han iagttage Spor af Oxalsyre i Blodet.

Indgnidninger med Tinct. Belladonnæ imod Tetanus traumaticus.

(Gaz. med. de Paris 1849. Nr. 46),

Imod traumatisk Tetanus har Bresse, chirurgien-sous-aide-major ved det militære Hospital i Rennes, to Gange anvendt Indgnidninger af Tinct. Belladonnæ over hele Legemet med et heldigt Resultat, saa at denne Fremgangsmaade fortjener at paaagtes, til hvilken Ende det ene af ham berettede Tilfælde her skal anföres. Sygdommen opstod efter et knust Saar paa den ene Fods store Taa, der ikke videre paaagtedes og allerede var i Begreb med at cicatriseres, da der 15 Dage efter Læsionen begyndte at vise sig en Trismus, hvilken meget snart gik over i almindelig Tetanus med Opisthotonus og toniske Kramper i Extremiteterne, den eiendommelige Forandring i Physiognomi og Stemme, rigelig Sved, Forstoppelse og formindsket Urinafsondring. I enkelte Öieblikke kunde der indtræde en Remission i Tilfældene, men Kramperne forögedes strax ved Tiltale til Patienten eller ved enhver stærkere Lyd i hans Nærhed. Der

benyttedes da Indgnidninger med Tinct. belladonnæ, bestaaende af 5 Dele af Extractet oplöst i 11 Dele Vinaand paa 34°; deraf indgnedes halvanden til to Unzer over hele Legemets Overflade, fornemmelig paa de Partier, hvor den krampeagtige Stivhed var stærkest. 5 Minuter efter den förste Indgnidning paafulgde en almindelig Remission, og omtrent i en Tid af 2 Timer var Smerten og Contracturen aftaget, men efter denne Tids Forlöb tiltoge de igjen med næsten lige saa stor Heftighed. Indgnidningen gjentoges da, og nogle Minuter efter indtraadte igjen Remission; Tilfældene indtraadte igjen, men efter et længere Mellemrum og i en ringere Grad. I de to följende Dage efter denne Behandling vare Contractionerne sjeldne og svage, dog var der endnu en ubetydelig Stivhed i Musklerne tilstede, der kun veg for gjentagne Indgnidninger. Under hele Behandlingen bibeholdt Saaret sit tidligere Udseende. 6 Dage efterat disse Indgnidninger vare begyndte troede Patienten sig udenfor al Fare, omendskjöndt Bevægelserne i Underkjæven, Kroppen og Lemmerne endnu ikke havde erholdt den naturlige Lethed; han udsatte sig da uforsigtigen for Morgenkulden og blev strax angrebet af meget smertefulde tetaniske Sammentrækninger i Lændemusklerne, medens Kjævens og Brystkassens Bevægelser vedbleve at være frie. Der anbragdes nu paa de smertende Steder Blodkopper, Igler og Spanske Fluer, som forbandtes med Belladonnasalve, men Tilfældene veg kun meget langsomt for denne Behandling, og man maatte igjen tage sin Tilflugt til Belladonna-Tincturen, der ogsaa frembragde en hurtig Virkning, saa at Patienten nogle Dage efter var helbredet.

Det synes saaledes, at Indgnidningerne med Tinct. belladonnæ have en kraftigere Virkning end dette Middels en-

dermatiske Anvendelse, hvilket maaskee beroer paa den mindre Overflade, hvormed det i sidste Tilfælde kommer i Beröring. Hvad Værd denne Behandlingsmaade har, kan naturligviis alene en yderligere Erfaring godtgjöre. Bresse anförer endnu, at en anden Læge, som kjendte denne Erfaring, ved det samme Middel med en mærkelig Hurtighed helbredede en Trismus, der lod befrygte en universel Tetanus.

Angaaende de sidste Udnævnelser af Overlæger i Militær-Etaten.

I Forordningen af 15de Juni 1813, der omhandler Sundhedscollegiets Organisation, lyder § 25 saaledes: „Alle forefaldende Vacanser i Lægeembeder i Danmark, saavel medicinske som chirurgiske, baade i civil og militær Etaterne, anmeldes af Vedkommende for Sundhedscollegiet i Kjöbenhavn, der besörger Vacansen offentlig bekjendtgjort og modtager Ansögninger om Embedet, hvorefter Sundhedscollegiet gjör Forslag til vedkommende Steder om Embedets Besættelse."

Det vil ikke være nödvendigt at udvikle for et lægekyndigt Publikum Hensigtsmæssigheden af ovenanförte Forordning og Nödvendigheden af dens Overholdelse, saavel ved Udnævnelser til Legeembeder i Almindelighed som med Hensyn til Overlægeembeder i Armeen. Seer man hen til Maaden, hvorpaa Underlægeposterne besættes, til Nödvendigheden af Eenhed i Lægestanden og Forebyggelsen af en ny Adskillelse i en civil og militær Lægeetat, tilsvarende den tidligere i en medicinsk og chirurgisk, hvis Ophævelse

omsider efter saa mange Anstrængelser lykkedes, endelig til Önskeligheden af, at en sagkyndig, alsidig og fordomsfri Autoritet udöver Indstillingsretten til Embeder af en saadan Betydning, som de militære Overlægeposter, da vil der neppe blandt Læger blive nogen Tvivl tilbage angaaende dette Punkt, og man skulde heller ikke troe, at der herom kunde findes nogen afvigende Mening hos overordnede Regjeringsmænd, naar de ikke af et indskrænket Hensyn til en enkelt Forvaltningsgren tabe det Heles Vel af Syne. Men uagtet dette synes saa indlysende, og uagtet hin Anordnings Ord ere saa tydelige og bestemte, har Hs. Excellence Krigsministeren ikke desto mindre fundet det i sin Orden, at udnævne 8 nye Overlæger i Armeen uden ringeste Hensyn til den i hiint Lovbud udtalte Forpligtelse, at „anmelde" disse Poster for Sundhedscollegiet og modtage sammes „Forslag" om deres Besættelse, saa at disse Udnævnelser altsaa ere forelagte Hs. Majestæt Kongen til Underskrift, skjöndt de ere udfærdigede imod den lovbestemte Form. Vi skylde Sandheden at tilstaae, at Exemplet paa en saadan Tilsidesættelse af den gjældende Anordning ikke er det förste, idet nemlig en lignende Krænkelse af Sundhedscollegiets Autoritet skete ved den militære Reduktion i 1842 af det daværende överste militære Collegium; men man vil ogsaa mindes den almindelige Misbilligelse, som denne Mangel paa Agtelse for vor överste lægekyndige Autoritet og vor Stands velforstaaede Interesser vakte, ligesom det heller ikke vil være vanskeligt at paapege lidet önskelige men naturlige Følger deraf. Uvillien mod en saadan Fremgangsmaade maa nödvendig tiltage, i samme Grad som Udviklingen af Lægestandens Forholde iövrigt skrider frem, og Sandsen vækkes for de gjældende Lovbestemmelsers Ukrænkelighed mod den personlige Vilkaarlighed, selv om denne

formeentlig maatte have baade god Villie og Dygtighed til sin Raadighed. Vi behöve ikke at paapege Resultatet, dersom en lignende Vilkaarlighed maatte gjöre sig gjeldende ogsaa i de andre Ministerier. Det vil derfor utvivlsomt finde almindelig Anerkjendelse, at Sundhedscollegiet denne Gang har gjort, hvad der staaer i dets Magt, for at varetage Lægestandens Interesser og dets egen Værdighed, idet Collegiet har indgivet en Forestilling angaaende denne Sag til Justitsministeren. Naar denne Minister, som speciel Repræsentant for Retfærdigheden og Tilsynet med de givne Loves Overholdelse, maatte finde Anledning til at forhandle Sagen med Krigsministeren, vil man fra dennes Side rimeligviis ikke undlade at minde om de „særegne Omstændigheder og Forholde," hvorunder hine ikke lovmedholdelige Udnævnelser ere foregaaede, men vi haabe da at Justitsministeren vil fremhæve for sin höit ærede Collega, hvor stor Pris man sætter paa den ubetingede Agtelse for Lovene, der ikke tager Hensyn hverken til Forhold og Omstændigheder eller nogen personlig Mening eller Tilböielighed, men tvertimod sætter sin Ære i at efterkomme dem, endog hvor dette kun synes at være en Formsag. Maaske turde det ogsaa ved hin Forhandling fortjene at tages under Overveielse, at det isærdeleshed er i den constitutionelle Stat, hvoraf Hs. Excell. Krigsministeren har den Ære at være et saa höitstaaende Medlem, at man lægger megen Vægt paa, at givne Lovbestemmelser holdes hellige ikke blot af Folk i Almindelighed, men selv af dem, der rage mest frem og have störst Krav paa Anerkjendelse. Ministerens Tilsidesættelse af det omtalte Lovbud lader sig i nærværende Tilfælde saameget mindre undskylde, som her aldeles ikke har været nogen Grund til at forhaste sig, men tvertimod god Tid til at lade Sagen gaae sin retlige og formelle Gang, hvorved Forslag om Udnæv-

nelserne vilde været afgivne af Sundhedscollegiet, af hvilket, som man vil erindre, den herværende Stabslæge for den militære Lægeetat er Medlem. Denne Kjendsgjerning, at der ikke engang har været særlige Grunde til at paaskynde hine Udnævnelser, i Forbindelse med at Armeens overordnede Læger skulle have antydet Ministeren den rette Vei, giver unægtelig den brugte Fremgangsmaade et Præg af blot Egenraadighed, som ikke lader sig forene med den Agtelse, vi iövrigt nære for et af Regjeringens överste Medlemmer.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 30. November. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. *Nr. 22—23.*

Redigeret af C. Hempel.

Om Bronchiectasis.

(Dr. Rapp i Verhandlungen der physicalisch-medicinischen Gesellschaft in Würtzburg. 1ster Bd. Nr. 10.

Uagtet den Fuldkommenhed, der siden Laennecs Tid er opnaaet i Diagnosen saavelsom i Therapien af Brystsygdommene, gives der dog stedse nogle Affectioner, som hidindtil i ingen Henseende ere blevne tilstrækkelig oplyste. Til disse mindre bekjendte Processer hörer blandt andre Bronchiectasis eller den Forandring i Bronchialrörene, hvorved de under den progressive træformige Forgrening i Lungeparenchymet, istedet for at formindskes, enten beholde den samme Caliber eller endog udvides i forskjellige Grader og Former, hvorhos samtidig stedse ere opstaaede pathologiske Forandringer saavel i Bronchialrörenes enkelte constituerende Bestanddele som ogsaa i det omgivende Lungevæv. Man har hidindtil fornemmelig tillagt denne Forandring Betydning som et pathologisk-anatomisk Phænomen; de efterfölgende Betragtninger, der stötte sig til Resulta-

terne af 24 Tilfælde, hvis Diagnose for störste Delen var stillet i levende Live, have til Formaal saavel at gjöre Diagnosen af Bronchiectasis bestemtere, som og at lede til en sikkrere Behandling af denne Sygdom. I diagnostisk Henseende tilkommer Bronchiectasis en forskjellig Vigtighed, alt eftersom den optræder som en combineret Proces til en allerede i længere Tid bestaaende Sygdom, eller er den eneste for sig bestaaende Hovedlidelse. Som combineret Proces finde vi den hyppigst forbunden med Lungetuberculose, ved hvilken den i en stor Del Tilfælde udgjör Hovedgjenstanden for Behandlingen. Her skal dog Bronchiectasis som en selvstændig Lidelse fornemmelig være Gjenstand for Betragtningen, hvorved da de diagnostiske og therapeutiske Grundsætninger for den combinerede Bronchiectasis let ville blive indlysende.

Hvad de pathologisk-anatomiske Forandringer angaaer, saa ere disse allerede tilstrækkelig efterviste af Laennec, Corrigan, Stokes og Rokitansky, og der staaer kun tilbage at give nogle Oplysninger af praktisk Betydning om Sygdommens Oprindelse saavelsom over de enkelte Formers Forekomst i særegne Afdelinger af Lungen. Med Hensyn til Bronchiectasiens Form gjör man Forskjel imellem en cylinder-, kölle-, kolbe- og rosenkrandsformig Udvidning. Denne Inddeling efter Form er forsaavidt af Interesse, som Udvidninger af ringere Caliber frembyde ganske andre physicalske Tegn end de sækformige, og den ene eller anden af disse Arter forekommer hyppigen i en bestemt Afdeling af Lungen.

Saaledes fandtes i de 24 Iagttagelser den mere cylindriske og den herved nærstaaende kölleformige Art 8 Gange i de nederste Lungelapper, deriblandt 2 Gange efter forudgaaende Pleuritis, 6 Gange efter Pneumoni; den sækfor-

mige Bronchiectasis fandtes 2 Gange efter Pneumoni, derimod aldeles ikke efter Pleuritis.

Den hyppigere Forekommen af den cylindriske og de med denne beslægtede Former i de nederste Lungelapper beroer udentvivl derpaa, at Betændelsesprocesser her forekomme hyppigst, og Brochierne her have et lige og mere langstrakt Forlöb, medens de ere kortere i de överste Lapper og forgrene sig under spidsere Vinkler; her forefindes ogsaa mest den mere rosenkrandsformige Art som Følge af Tuberculose. Hvad de sækformige Bronchiectasiers Forekomst paa forskjellige Steder af Lungen angaaer, saa forefinder man disse enten alene for sig eller i Forbindelse med de andre Former lige ofte i samtlige Afdelinger af Lungerne. Oftere finder man Hulheder dannede i Centrum af Lungen, som, at slutte efter Beskaffenheden af deres indvendige Flade og deres Forbindelse med Bronchierne, vise sig som en Bronchialudvidning, nemlig naar ethvert Spor til Tuberculose mangler, og samtlige övrige Bronchialrör befinde sig i normal Tilstand. Saadanne Hulheder, af Störrelse som en Hasselnöd til et Hönseæg, med samtidig omgivende normale Luftrörsgrene, og uden paaviselig Forandring i det hosliggende Lungevæv have sandsynligviis deres Oprindelse fra forudgaaende begrændsede Pneumonier, der ere gaaet over i begrændsede Abscesser, hvilke senere have udtömt sig udad. Denne Slags Hulheder frembringe fordetmeste formedelst deres centrale Beliggenhed ingen paafaldene physicalske Tegn, heller ikke fremkalde de særegne funktionelle Forstyrrelser. Blandt de 24 lagttagelser fandtes den Slags Hulheder to Gange i de nederste Lapper efter forudgangne Pneumonier. — Langt hyppigere forefindes Bronchialudvidningen som sækformig i Forbindelse med de mindre Grader af Udvidning, og saaledes meer eller

mindre fordelt over hele Lungen; i sjeldnere Tilfælde (een Gang blandt de 24) findes een eneste Hulhed, strækkende sig fra Lungens Spids til dens Basis, hvilken i forskjellige Sideudbugtninger staaer i direkt Forbindelse med mange Bronchier og paa sin indvendige Flade ganske har Charaktererne af Bronchialslimhinden. En saadan Bronchialudvidning, som fordetmeste er beliggende mere i Centrum af Lungen, kan næsten indtage den störste Del af en hel Lunge, hvorhos dog det over samme liggende övrige Parenchym er meer eller mindre perviabelt. En Art af den sækformige Udvidning af Bronchierne, som man kunde benævne ved den blæreformige, har derimod sit Sæde i Lungens Peripheri, sædvanlig i dens hele Udstrækning. Derhos findes den hele Lunge forvandlet til en Mængde runde, glatte, nær ved hveranden liggende, hyppig indbyrdes communicerende, ved tynde Skillevægge fra hinanden adskilte Hulheder, hvilke samtlige staae i Forbindelse med Bronchierne.

En Inddeling, som turde være af större Interesse for den cliniske Læge, er den, som begrundes paa den særegne Forandring af de udvidede Bronchiers Væv. Efter dette Princip lader sig uden alt Hensyn paa Formen adskille to Hovedarter. Stundom finder man nemlig Bronchiernes longitudinelle elastiske Fibre saavelsom ogsaa Ringfibrene i betydelig Grad hypertrophiske, allerede kjendelige med det blotte Öie og ofte divertikelagtig udvidede. Som en saadan Art af Bronchialudvidning optræder fordetmeste den cylindriske og kölleformige, saavel som den mere i Centrum af Lungen forekommende sækformige. I andre Lunger finder man tvertimod samtlige Elementer af Bronchialvævet i en Tilstand af Atrophi; paa denne Maade fremtræder den blæreformige Udvidning af Bronchierne, som fordetmeste indtager den

hele Lunge. Medens Slimhinden ved den förste hypertrophiske Form hyppig iagttages hyperæmisk i Cadaveret, forefindes den ved den sidste fordetmeste bleg, tynd, glat og glindsende. En Forandring, der dog tilkommer begge Former i Fælledskab, er en Forvandling af Epithelialovertrækket, der er forsvunden som Flimmerepithelium og gaaet over til et Pladeepithelium, hvis enkelte Plader ofte ere endnu större end de, der findes paa Mundens Slimhinde. Det andet, som begge have tilfælleds, er Slimhindens Sekret, der ved begge Former forefindes i saa stor Mængde, at samtlige Hulheders Rum ofte fuldstændig ere fyldte deraf. Dette Sekret optræder for det ubevæbnede Öie som en ensformig, gul, puslignende Masse, der besidder en stærk Cohærens, sædvanligviis coagulerer som Æggehvide og efter dets Ælde afgiver en forskjellig Lugt. Naar dette Sekret i længere Tid har været stagnerende, udvikler sig en specifik stinkende Lugt, der har sin Grund i den organiske Decomposition og i Dannelsen af forskjellige Fedtsyrer.

Hvad Oprindelsen til Bronchialudvidningen angaaer, saa kunne samtlige Anskuelser derover henföres til tre. Den ældste Forklaring, der skyldes Laennec, gik ud derpaa, at det i stor Mængde ansamlede Sekret mekanisk udvidede en Bronchus og ved dets længere Ophold i Luftrörene tillige blev Kilden til en ny catarrhalsk Irritation. De Iagttagelser, hvorom Laennec giver denne Forklaring, höre fornemmelig til den blæreformige Art med Atrophi af Slimhinden. Corrigan udleder Udvidningen af en Hensvinden, Atrophi af det omkring Bronchierne liggende Væv, hvilket han fandt i en forhærdet Tilstand, og kaldte denne paa Grund af den tilfældige gule Farve Cirrhosis. Her har Corrigan iagttaget den mere cylindriske, hyppig i de nederste Lungelapper forekommende Form, der stedse meer eller mindre træffes

sammen med forhærdet Lungevæv. Stokes, Rokitansky og Engel föiede til disse to Forklaringer endnu en tredie, der gaaer ud paa, at den i en længere Tid bestaaende Catarrh betinger en Forandring i Bronchialslimhinden, der skulde afgive Hovedgrunden til Udvidningen. Fra det pathologisk-anatomiske Standpunkt synes virkelig ogsaa Catarrh i mange Tilfælde at være det foranledigende Moment. Vil man derimod ved Forklaringen af Bronchialudvidningens Oprindelse holde sig til Sygdomsprocessens Forlöb, saa finder man, at enhver af de ovenanförte Aarsager kan afgive Foranledning dertil, men at Catarrhen fordetmeste er en tilfældigviis tilkommende Forandring. At en simpel Bronchialcatarrh vist ikke ofte bliver Aarsag til en Udvidning af Bronchierne, kan allerede udledes deraf, at de fleste Patienter med en chronisk Bronchitis sædvanligviis faae Lungeemphysem, hvilket man maaskee kunde ansee for en alveolær Bronchiectasis; men fra det cliniske Standpunkt maa dog Emphysemet stedse holdes borte fra Bronchiectasis. At antage Catarrh for et betingende Moment til Bronchiectasis, kan udentvivl kun tillades i det Tilfælde, at der i levende Live ere iagttagne Phænomener af den i et længere Tidsrum, og derpaa efterhaanden ere tiltraadte Symptomer af Bronchialudvidning. En saadan Rækkefölge af Sygdomsyttringerne forefandtes imidlertid ikke i de her til Grund liggende Iagttagelser, hvorimod det flere Gange skete, at en Catarrh hver Gang blev tilbage efter gjentagne Pneumonier i de nederste Lapper, og tiltog efter hvert Tilbagefald af Betændelsen og tilsidst förte til Bronchiectasis. Den sandsynligste Forklaring er her, at den oprindelig optrædende Pneumoni har efterladt Forandringer ikke alene i Bronchierne men ogsaa i Lungevævet, som have afgivet den fjernere Foranledning

til Bronchialcatarrh; i de her iagttagne Tilfælde bleve idetmindste, efterat Pneumonien var aflöben, Symptomerne af en delviis Forhærdelse i Parenchymet tilbage, hvormed Patienten sædvanligviis forlod Behandlingen; naar samme Patient senere vendte tilbage, oplystes det, at han siden den förste Pneumoni bestandig havde lidt af catarrhalske Tilfælde, som ved Undersögelsen fandtes at have Sæde i det oprindelig angrebne Lungeparti. Ved 4 saadanne Iagttagelser med dödeligt Udfald viste Obduktionen hvergang i de nederste Lungelapper den mere cylindriske Form af Udvidningen med Hypertrophi af de elastiske Fibre og stærk Udvidning af Slimhindens Follikler; det omkring de udvidede Bronchier nærmest liggende Lungevæv fandtes snart i en Tilstand af den röde, gule, snart af den graa Forhærdelse, og denne fortættede Masse bestod for störste Delen af Bindevæv. Saaledes giver altsaa oprindelig en Pneumoni Foranledning til en tilbageblivende Forandring i Lungevævet og til chroniske Catarrher, der saa meget desto lettere frembringe yderligere Forandringer i Slimhinden, som Expectorationen i dette oftere angrebne Parenchym bliver besværlig formedelst den formindskede Elasticitet.

Foruden Pneumoni iagttoges ogsaa 5 Gange hos Individer, som ikke tidligere havde lidt af Brysttilfælde, pleuritiske Udgydninger som Forgjængere for Bronchialudvidningen. Efterat Absorptionen af det friske Exsudat var indtraadt efter en ubestemt Tids Forlöb, kom de samme Individer paany under Behandling for Symptomer, tydende paa et nyt Exsudat i samme Side af Brystet. Ved Siden af en betydelig Kortaandethed med vedvarende kort Hoste (der indfandt sig, hvergang den Syge laa paa den sunde Side) uden nogen Expectoration, saavelsom en vedholdende Feber, iagttoges kun en stinkende Lugt udaf Munden. Efter nogen

Tids Forlöb ophostede enhver af disse Patienter en betydelig Mængde af det ovenfor beskrevne eiendommelige Bronchialsekret, hvorefter Patienten följte sig paafaldende lettet, og den stinkende Lugt udaf Munden formindskedes betydeligt. Ved den derpaa igjen foretagne Undersögelse af den angrebne Side af Brystet, opdagedes mod Forventning den matte Percussionslyd forvandlet til en mere klar, og ved Auscultationen hörtes normalt vesiculært Aandedræt med fugtig Rallen. Ved nærmere at udspörge Patienten oplystes, at han efter den först forlöbne pleuritiske Proces kun följte en let Kortaandethed ved stærkere Legemsbevægelser, dog uden al Hoste og Expectoration, indtil denne ny Sygdoms Optræden. Da Patienterne fra dette Tidspunkt indtil Döden fremböd de almindelige Symptomer af Bronchiectasis, saa kan Forklaringen af dens Oprindelse neppe være nogen anden end följende. Det först fremkomne Exsudat medförte formedelst dels langvarigere Tilstedeværelse en saadan Compression af Lungevævet, at der efter dets paafölgende Absorption kun for en Del kunde skee en Tilbagevenden til den normale Tilstand, en anden Del af Lungevævet mistede meer eller mindre sine vitale Egenskaber. Efter den paafölgende Udvidning af de for Aandedrættet igjen restituerede Lungeceller, trænger Luften paany ogsaa ind i de Bronchier, der indeholdes i det partielt imperviable Væv, og fremkalder en catarrhalsk Irritation, hvis Sekret paa Grund af disse Luftrörs formindskede Contractilitet efterhaanden ansamles til en betydelig Qvantitet og ved den stadige Beröring med den atmosphæriske Luft lider en organisk Decomposition. Denne Bronchialsekretets Forandring giver sandsynligviis Anledning til de gjentagne Sygdomsanfald hos saadanne Personer, da samtlige Symptomer forsvandt med Udtömmelsen af disse forraadnende Masser, og

Patienterne følte sig vel, saalænge som en bestandig Expectoration forhindrede en ny Ansamling af saadanne. Hos disse Patienter gjör altsaa Hosten Nytte som et helbredende Symptom og maa, som senere skal udvikles, paa ingen Maade undertrykkes. Ogsaa ved denne Udvikling af Bronchiectasis er Catarrhen kun et secundært Phænomen, der har sin Grund i en delviis Paralyse af Lungevævet. Paafaldende er det, at denne efter Pleuritis følgende Catarrh först optraadte med subjective og objective Tegn, efterat dens Produkt var ansamlet i en saa betydelig Mængde. Denne latente Udvikling af Bronchiallidelsen kan kun forklares ved en formindsket Sensibilitet af Bronchialslimhinden, der maa blive desto betydeligere, jo mere udstrakt Paralysen er i det Lungevæv, der efter Empyemet er bleven uskikket til Aandedrættet, medens den Imperviabilitet, der bliver tilbage efter Pneumonier, sjeldnere har et saa betydeligt Omfang.

Hvad der fremdeles viser, hvorledes en Bronchiectasis kan udvikle sig uden nogen forudgaaende Catarrh, er Betragtningen af, hvorledes denne Proces udvikler sig efter en Kighoste. At catarrhalske Tilfælde gaae forud for Kighosten, ledsage eller ogsaa følge efter denne, er en Kjendsgjerning, der ikke lader sig bestride; derimod vil ogsaa enhver praktisk Læge, som har havt gjentagen Leilighed til at iagttage Epidemier af denne Sygdom, og derhos har anstillet nöiagtige physicalske Undersögelser, indrömme, at Phænomenerne af en capillær Bronchitis kun meget sjelden og i ringe Grad ere tilstede, hvorfor ogsaa den for længe siden opstillede Anskuelse, at Kighosten er en Neurose i Nervus vagus, synes paa en Maade at være retfærdiggjort. Iblandt de 24 Tilfælde iagttoges 4 Gange Bronchiectasis som en Følgesygdom af denne Neurose; tre Gange forfulgdes Syg-

dommen i dens Uddannelse fra den begyndende Kighoste. I det ene Tilfælde udvikledes Bronchiectasen inden 6 Uger, i de to andre inden et Fjerdingaars Forlöb; i det fjerde iagttoges en Bronchiectasis af samme Oprindelse hos et Individ, der tidligere var behandlet for en Pneumoni med samtidig Angina gangrænosa. I de tre foran nævnte Tilfælde vare de catarrhalske Phænomener efter Kighostens Ophör forholdsmæssig meget ubetydelige, og kun den middelbare Auscultation viste, at den visiculære Aandelyd i den ene eller anden Lunge, ved Siden af normal Percussionsklang, var svagere og ledsagedes af en fjerntliggende bronchial Gjenlyd. Först efter et Fjerdingaars Forlöb indfandt sig efterhaanden Symptomer af en uddannet Bronchialudvidning, nemlig den blæreformige Art, hvilken havde angrebet Lungen i en saadan Udstrækning, at samme snarere kunde ansees for en Batrachier-Lunge. Den sandsynligste Forklaring af denne ved Kighosten fremkaldte Form turde være följende. Under Mangelen af en oprindelig tilstedeværende Catarrh ere de paroxysmeviis optrædende, heftige Hosteanfald det mest fremtrædende Symptom, og disse kunne hos unge Individer, hvis Lunge ikke besidder en saa stærk Elasticitet, ved deres Voldsomhed sönderrive nogle Skillevægge imellem de fine Lungeceller og derved frembringe en Communication mellem disse indbyrdes. Hvorvidt tillige den ved Kighosten antagne forandrede Virksomhed i N. vagus kan betinge en paafölgende Forandring i Lungevævet, en Forsvinden af de enkelte Lungeceller og saaledes en Dannelse af större Hulheder, lader sig ikke bestemme, dog maa en saadan Indvirkning ialfald tages med i Betragtningen.

Ved alle de anförte Arter af Bronchiectasis, hvilken end deres Oprindelse kunde være, fandtes constante Forandringer i Lungevævet, i Bronchialslimhindens Fladeind-

hold og i dens Afsondring; Forandringer, der vel have forskjellig Intensitet i Forhold til selve Bronchialudvidningens Form og Grad, men dog som Grundaarsag til den hele Gruppe af Symptomer, der charakteriserer denne Sygdomsproces, ere af störste Interesse for den praktiske Læge.

I Lungevævet er især deleshed en Atrophi iöinefaldende, der er desto mere udtalt, jo betydeligere Bronchiernes Udvidning er. Om end Parenchymets Hensvinden i mange Tilfælde er den primære Foranledning, saa er det dog ingen Tvivl underkastet, at den engang tilveiebragte Udvidning, hvis stadige Tiltagen betinges af den bestaaende Catarrh, paa den anden Side endmere föröger denne Atrophi i Vævet. Den hele atrophiske Lungemasse viser sig sædvanlig bestaaende af Bindevæv, hvad enten dette nu udvikles af et forudgaaende Exsudat, eller er et Resultat af selve Compressionen paa Lungevævet. Jo mere udbredt denne Lungesubstansens Atrophi finder Sted, desto mindre maa naturligviis ogsaa Respirationsoverfladen blive, og deraf afhænger ogsaa Patientens större eller ringere Respirationsbesværligheder; paa den anden Side ville de endnu perviable Lungepartier, paa Grund af deres vicarierende Funktion, befindes i en meer eller mindre Congestions Tilstand og saaledes være disponerede for nye Catarrher og Betændelser. Deraf de saa hyppige Lungebetændelser saavel i det Lungevæv, der endnu er perviabelt imellem de til Aandedrættet utjenlige Partier, som ogsaa den oftere Optræden af Betændelse i den sunde Lunge, hvor den ene i sin Helhed er angrebet af Bronchial-Udvidning. Parenchymatös Betændelse i Nærheden af udvidede Bronchier gaaer ikke sjelden over i Gangræn, der sandsynligviis tillige bliver fremkaldt ved det ichoröse Bronchialsekret; saaledes döde blandt de

24 Iagttagelser 21 Individer af en tiltrædende Betændelse i Lungevævet, hvoriblandt der 12 Gange fandtes Gangræn paa de forskjelligste Steder i Nærheden af Bronchierne.

Strækker Bronchialudvidningen sig til en Lunge i dens Helhed, saa kan Forskjellen i begge Lungers Störrelse blive saa betydelig, at derved indtræde Formforandringer af Brystkassen, Dislocationer af Hjertet og Mellemgulvet, og paa denne Maade kan den give Anledning til videre funktionelle Forstyrrelser.

Hvad Bronchialslimhindens Overflade angaaer, saa bliver dennes Omfang mindre i samme Grad, som Bronchiectasis tiltager, og ved den hele Lungen indtagende blæreagtige Form opnaaer denne Formindskelse af Fladeindholdet sin höieste Grad. Man kunde nu maaskee formode, at Mængden af Slimhindens Sekret aftog i samme Grad, som dens Overflade formindskedes. Men her finder netop det Modsatte Sted, thi i Reglen tiltager Sekretionen tilligemed Bronchialudvidningens Störrelse og Udstrækning. Denne profuse Sekretion af Bronchialslimhinden, der bliver til en sand Bronchialblennorrhe, kan for en Del have sin Grund i en forandret Tilstand af Slimhindens Kirtler; derfor findes disses Afsondring ogsaa rigeligere i alle de Tilfælde, i hvilke en divertikalagtig Udvidning af Slimhindekirtlerne er tilstede. Men ogsaa ved den anden Form af Bronchialudvidningen, der optræder med Atrophi af Slimhindens Væv, er en profus Sekretion tilstede, hvortil vi have en Analogi i den chroniske Blennorrhe fra Moderskeden. En anden Aarsag til denne Slimhindens forögede Afsondring er muligen at söge deri, at ved Atrophien af Lungeparenchymet erholder det övrige tilbageblevne Slimhindevæv den hele Mængde arterielle Blod fra Arterierne, hvilket ellers forbruges til hele den sunde Lunges Ernæring. Tilströmningen af en

större Qvantitet arterielt Blod til en relativ mindre Slimhindeoverflade kan altsaa med nogen Sandsynlighed ansees for en anden Grund til denne constante Blennorrhe. Desuden bliver denne chroniske Catarrh bestandig vedligeholdt og foröget ved den Irritation, som det afsondrede og meer eller mindre stagnerende Sekret udöver.

Hvad nu de Sygdomsyttringer angaaer, hvorved Bronchialudvidningen tilkjendegiver sig i levende Live, saa ere disse samtlig begrundede paa de forhen angivne pathologisk-anatomiske Forandringer. Alene af de physikalske Tegn at diagnosticere en Bronchialudvidning, maa med Rette ansees for en Umulighed, men det Samme gjælder jo næsten om alle andre Brystsygdomme. Hvorledes lader en Pneumoni sig diagnosticere fra et pleuritisk Exsudat ved de physicalske Tegn alene, naar ikke Diagnosen först sikkres ved Combinationen af de anamnestiske, subjective og alle objective Phænomener? Paa samme Maade forholder det sig ogsaa med Bronchiectasis, hvis Diagnose ikke frembyder större Vanskeligheder end enhver anden Lungelidelse. Det följer af sig selv, at naar Processen er meget indskrænket, kommer den ligesaalidt til Diagnose og Behandling, som en til enkelte Lungeceller begrændset croupös Pneumoni eller en Pleuritis af ringe Omfang. Kun naar Sygdommen har naaet en vis Udstrækning, bliver den Gjenstand for Læge-Behandling. — Patientens subjective Klager gaae sædvanligviis först ud paa Kortaandetheden. Denne staaer i lige Forhold til Sygdomsprocessens Udstrækning og til Mængden af det stagnerende Sekret. Expectorerer Patienten i nogen Tid kun Lidet eller Intet, saa kan Luften formedelst Ansamlingen af Sekretet ikke saa godt trænge ind til det imellem de syge Bronchier liggende, endnu funktionsdygtige Lungevæv, og saaledes opstaaer en Tiltagen i

Kortaandetheden, der sædvanligviis falder sammen med en Standsning af Expectorationen. Denne Aandenöd stiger fornemmelig ved legemlige Anstrængelser, hvorved Hyperæmien i de til Aandedrættet skikkede Lungepartier kan blive saa stærk, at der indtræder en Sönderrivning af enkelte Lungehaarkar, og saaledes opstaaer Blodspytning. En saadan Forstyrrelse i Respirationsacten indfinder sig ogsaa ved alle ny opkommende catarrhalske Affectioner, som saadanne Patienter ikke sjelden ere underkastede, ligesom ogsaa ved enhver tiltrædende heftigere Feber. I sidste Tilfælde kan den praktiske Læge let begaae den Feil, at ansee den allerede i lang Tid bestaaende Bronchialsygdom for det eneste Aarsagsmoment, og ganske at oversee den ny feberagtige Lidelse i dens særegne Aarsagsforhold. Den modsatte Feiltagelse kan ikke saa sjelden indtræde ved de Tilfælde af Bronchialudvidning, der combineres med Tuberculose, hvor Lægen, tilfreds med at have diagnosticeret Phthisis tuberculosa, overseer hin Affection, der i mange Tilfælde medvirker til det dödelige Udfald. — Hyppig angiver Patienten en brændende Smerte paa et vist Sted af Brystet, hvilken sædvanlig sammenlignes med en Fölelse af Hudlöshed. Stedet for denne Smertefornemmelse svarer gjerne til selve Bronchialudvidningens Sæde. Hyppigst iagttages denne Fölelse, naar de afsondrede Masser i længere Tid tilbageholdes, og Lidelsen har sit Sæde mere imod Lungens Centrum. Ligesaa indtræder ofte en Fölelse af Trykken og Tyngde i det angrebne Lungeparti, hvilket Symptom lindres, saasnart en rigelig Opspytning er indtraadt. Patienternes sædvanligste Klage er over en bestandig stinkende Lugt udaf Munden, der taber sig, saasnart Bronchialsekretets Stagnation i Lungen forebygges ved en rigelig Opspytning. Meget besværes ogsaa Patienten af den hyppige Hoste med den rige-

lige Expectoration. Denne Hoste frembyder mangfoldige Forskjelligheder efter Udvidningens Art og Udbredning. Er denne begrændset, saa ophoster Patienten sædvanlig kun ved Opvaagnen om Morgenen nogle Skefulde puriform Materie, hvilket skeer med stor Lethed, hvorefter han den övrige Tid af Dagen er fri for Hoste. Har Lidelsen et et stort Omfang, saa följer Hosten i uregelmæssig indtrædende Mellemrum, til forskjellige Tider af Dagen og paa forskjellige Foranledninger. Til disse sidste höre fremfor Alt Leieforandringer af den Syge. Han holder sig gjerne liggende i længere Tid paa den angrebne Side. Skeer nu en Forandring af Leiet til den modsatte, sunde Side, saa flyder det rigelige Bronchialsekret efter Tyngdens Love henimod Lungens Rod og fremkalder strax stærke Reflexbevægelser fra Bronchierne. Dette Hosteanfald kan være saa voldsomt, at Patienten neppe faaer Tid til Expectorationen, men med foroverböiet Hoved udtömmer en paafaldende stor Mængde puriform Materie i kort Tid. Denne Materie udbreder ofte, naar den har stagneret i længere Tid, en saa stinkende Lugt, at hele Værelset fyldes deraf, hvorved Lægen let kan forledes til at antage en tilstedeværende Gangræn. Efter en saa rigelig Opspytning indtræder sædvanligviis Ro, saalænge indtil en ny Qvantitet er ansamlet. Har Bronchialudvidningen ikke naaet en saadan Grad, at den danner et stort Reservoir for Sekretet, og följelig endnu et större Parti af Lungevævet, begavet med behörig Contractilitet, kan fungere ved Aandedrættet, saa ophoster Patienten efter en dyb Indaanding, efter en Latter, uden mindste Anstrængelse en ganske lös, let afgaaende Materie under en hult klingende, rallende Hoste. Denne saavelsom Opspytningen træder ofte tilbage, saasnart en ny Sygdomsproces tager Sæde i de sunde Lungepartier,

eller andre afkræftende Sygdomme angribe Patienten, hvilke formindske hans Sensibilitet i det Hele. Saaledes kan det skee, at et vigtigt diagnostisk Tegn mangler i Begyndelsen.

Hvad Brystkassens Figur angaaer, saa indtræde kun Forandringer i denne, naar Sygdomsprocessen er vidt udbredt. Denne Forandring i Form optræder sædvanlig som Formindskelse af Brystkassens Omfang, der staaer i lige Forhold til den ved Udvidningen betingede Lungeatrophi. Ved Bronchialudvidning i en hel nederste Lungelap kan denne Aftagen i den tilhörende Brystsides Rummelighed være saa betydelig, at den, i Sammenligning med det tilsvarende Parti paa den anden Side, kan faae Udseende af at være en Følge af et absorberet Empyem. Ligeledes findes hyppig Rummet under Kravebenet indsunket, saaledes som denne Tilstand charakteristisk uddannes ved den tuberculöse Atrophi af Lungens Spids, dog sikkres ogsaa Diagnosen her ved andre Phænomener. De indfaldne Partier af Brystkassen udvise constant en formindsket Expansion ved Indaandingen, dog er denne aldrig fuldstændig ophört, saaledes som ved Pneumoni, tuberculös Infiltration og et frisk pleuritisk Exsudat; den charakteriserer sig stedse derved, at den voxer i lige Forhold, som Ophostningen finder Sted, formindskes naar denne standser. Percussionen afgiver kun da en dæmpet Lyd, naar en udbredt Udvidning har frembragt en betydelig Compression af Lungevævet, og desuden det tilbageholdte Sekret ikke fuldstændig tilsteder den atmosphæriske Lufts Indströmning. Er Udvidningen sækformig og udstrakt over en stor Flade, saa er Tonen mat, saalænge de enkelte Hulheder ere opfyldte med Sekretet, og den forandres efterhaanden til en mere klar, i Forhold som Hulhederne udtömmes ved tiltagende Expectoration. Saaledes er Percussionslydens forskjellige Klarhed

til forskjellige Tider paa et og samme Sted af Brystkassen et afgjörende Moment til Diagnosen, forudsat at alle andre Symptomer tages i Betragtning. Er Udvidningen derimod en begrændset og ikke intensiv, men mere kolbe- eller kölleformig, saa findes hyppig det nærmest omgivende Lungevæv i en Tilstand af vesiculært Emphysem, og Lyden kan da her blive ganske klar. Dog vil i dette Tilfælde Diagnosen kunne sikkres ved andre Phænomener, navnlig ved Auscultationen.

Har Sygdomsprocessen udstrakt sig til en hel Lunge, saa udvikles paa den sunde Side et vicarierende Lungeemphysem, hvortil da svarer et större Omfang af denne Side af Brystet i alle dets Diametre samt en abnorm klangfuld Percussionslyd. Sammenlignet med denne klare Lyd i den emphysematöse Side kan da Tonen paa den syge Side, ved samtidig tilstedeværende Overfyldning af de udvidede Bronchier, blive saa mat, at man, i Betragtning af den syge Sides formindskede Omfang, let kunde forledes til at diagnosticere et absorberet pleuritisk Exsudat. Hvad der her sikkrer for diagnostiske og therapeutiske Misgreb er, som ovenfor antydet, Lydens Foranderlighed, sammenholdt med de auscultatoriske Phænomener. Ligger en sækformig Udvidning meget nær ved Overfladen, tæt under Brystvæggen, saa kan Lyden, ved Indhold af Luft i Hulheden, blive tympanitisk og meer eller mindre klar. Har denne Hulhed sit Sæde i Lungens Spids, saa forledes man let til at diagnosticere en tuberculös Caverne, hvilket dog kan undgaaes ved at tage andre Momenter i Betragtning.

Af störste Vigtighed i Forbindelse med de allerede anförte Symptomer ere Resultaterne af Auscultationen. Disse ere forskjellige, eftersom Udvidningen er af en mindre Form (cylindrisk-, kölle- eller rosenkrandsformig) eller mere

danner Hulheder, er sækformig. I förste Tilfælde iagttager man en Combination af to Aandedrætslyd, som vist neppe höres ved nogen anden Lungelidelse, nemlig en tydelig vesiculær Aandedrætslyd med samtidig fugtig Rallen af store Blærer. Kun den Omstændighed, at de udvidede Bronchier gjennem et perviabelt Lungevæv naae ud til Lungens Peripheri, gjör en Forbindelse af disse to Aandedrætslyd mulig, medens man i en sund Lunge aldrig kan höre en Rallen af store Blærer ved Siden af vesiculært Aandedræt. Mest Betydning have disse to Aandedrætslyd, naar Percussionstonen tillige er klar. Bliver denne mat, det være ved en cirrhotisk Tilstand i Lungevævet eller ved en partiel Overfyldning af nogle Bronchier, saa kan man desuagtet, tilligemed vesiculær Aandelyd under Indaandingen, bemærke en fjerntliggende bronchial Respiration under Udaandingen, hvorhos endnu stedse en Rallen af större Blærer lader sig höre. — Er Bronchiectasien mere sækformig og udbredt, saa forandres Auscultationslydene, eftersom Hulhederne ere fyldte med Luft eller med flydende Stoffer. I förste Tilfælde bemærker man alle Phænomener af en Hulheds Tilstedeværelse, fra den simple cavernöse Respiration til den amphoriske Gjenlyd og den metalliske Klingen, hvorhos sædvanlig tillige höres Rallen med store Blærer. Standser Expectorationen i nogen Tid, saa ville Tegnene paa en Hulhed efterhaanden forsvinde, og tilsidst slet ingen Aandedrætslyd blive hörlig, en Vexlen i Phænomenerne, der ikke lettelig iagttages i Phthisis. Afvexle imidlertid Auscultationstegnene ved en tuberculös Hulhed, saa bliver her dog stedse Percussionsresultatet eens.

Blandt de Sygdomme, med hvilke Bronchiectasis hyppig forvexles, hörer fornemmelig Lungegangræn. Man forledes dertil alene ved den stinkende Lugt af Udaandingen og ved

Expectoratet, i den Forudsætning, at denne stinkende Udaanding maa være constant tilstede ved Lungegangræn. Men den særegne ubehagelige, gjennemtrængende Lugt af Lungegangræn viser sig kun, naar denne er diffus og communicerer med Bronchierne; i andre Tilfælde iagttages den neppe, for hvilket bestemte Erfaringer tale. Denne Stank ved Bronchiectasis hidrører, som allerede er angivet, fra det decomponerede Bronchialsekret, der vistnok i nogle Tilfælde kan foranledige en begrændset Gangrænescens i Bronchialvævet. Ogsaa afgiver Individets universelle Tilstand under disse to forskjellige Processer Holdepunkter for Diagnosen. Medens ved Lungegangræn Patientens Kræfter ere meget svagere, og altid Symptomer af stor Mathed ere tilstede, er ved Bronchiectasis Individet i Reglen ved ret godt Huld, og der udtaler sig ikke i hans Udseende nogen særegen Dyscrasi. Dette Hensyn til Patientens Individualitet kan ligeledes betragtes som et Moment til den differentielle Diagnose imellem Bronchiectasis og Lungetuberculose. Medens der ved den sidste Sygdom under en ringe Expectoration næsten altid forefindes samtlige Phænomener af hectisk Feber, holder Patienten sig ved Bronchiectasis i en ret god Sundhedstilstand, omendskjöndt Mængden af de ophostede Masser kan være enorm. Saalænge det Tab, som Patienten lider ved Expectorationen, erstattes ved en tilbörlig Ernæring, nyder han et ganske godt Almenbefindende. Naar derfor Phthisis i kort Tid förer til et dödeligt Udfald, saa kan en Bronchiectasis ofte bæres fra den tidlige Ungdom til en meget höi Alder. Hvis derfor de physicalske Auscultationstegn under et af Nöglebenene ganske tale for Phthisis, saa vil paa den anden Side Expectoratets Mængde, Beskaffenhed og Lugt, saavelsom Patientens Individualitet i Reglen sikkre Diagnosen. Det maa

endnu bemærkes, at ved enhver tuberculös Phthisis udvikles denne Bronchiallidelse endnu mere, og det ofte i den Grad, at den faaer en væsentlig Betydning og kan blive en Hovedgjenstand for Behandlingen (dette er den af de Ældre saakaldte Phthisis pituitosa), medens Tuberculosen træder mere i Baggrunden.

Bronchiectasis bliver fremdeles hyppig forvexlet med et pleuritisk Exsudat, naar den nemlig strækker sig til en hel nederste Lungelap, og samtlige sækformige Hulheder ere fyldte med Sekretet. Naar Patienten paa een Gang udtömmer disse Masser, saa synes hele Lungen igjen at være bleven perviabel, og saadanne Tilfælde blive da ansete for helbredede Empyemer, som have udtömt sig udad igjennem Bronchierne. Men det er overhovedet meget usandsynligt, om et Empyem kan udtömmes igjennem Bronchierne, det er snarere troligt, at en primært opstaaende Perforation af Pleura bliver Aarsag til et senere opkommende Empyem.

Har et Extravasat bestaaet i længere Tid i Pleurasækken, saa vil den herved betingede Compression af Lungevævet stedse afgive en Hindring for Perforationen af Pleura og det sammentrængte Væv. Selv om det indrömmes, at en Perforation kan komme istand, saa vil denne Communicationsaabning aldrig blive saa vid, at Extravasatet kan udtömmes gjennem denne i kort Tid og i saa stor Qvantitet paa een Gang. Kunde endog en successiv Udtömmelse igjennem Bronchierne finde Sted, saa vilde stedse en Pneumothorax blive den nærmeste og nödvendige Følge, og det er derfor ganske forunderligt, at bestandig ny Iagttagelser fortælles, hvor pleuritiske Exsudater ere udtömte igjennem Bronchierne med paafölgende Helbredelse. I et af de her iagttagne Tilfælde optraadte i gjentagne Gange tilbagevendende Episoder tilsyneladende Symptomer af et pleuri-

tisk Exsudat, hvilke dog hvergang hurtig forsvandt med Ophostningen af det specifike Sekret. Den senere foretagne Obduktion udviste nu, at denne foranderlige Symptomgruppe kun foranledigdes af en vidt udbredt sækformig Bronchiectasis. Paa samme Maade forholder det sig med de saakaldte bristede Lungeabscesser: de bestaae for det meste kun i Ophostningen af et Bronchialsekret, der efterhaanden havde ansamlet sig i en udvidet Bronchus.

Hvad nu Behandlingen af Bronchiectasis angaaer, saa kan Bronchiernes Udvidning naturligviis ikke mere reduceres, men der bliver dog to Indicationer at opfylde, först nemlig at underholde Expectorationen, og dernæst at formindske den stærke Sekretion fra Slimhinden. Til at opnaae det förste Öiemed have vi i vore almindelige Expectorantia en Mængde Midler til Raadighed, medens en Indskrænkning i Afsondringen lettest opnaaes ved Gummata og Gummata ferulacea. . Indaanding af Tjæredampe var det Middel, der hurtigst og for længere Tid end de övrige Midler bragte den profuse Sekretion til at ophöre. Kun maa man forsigtig afpasse Indaandingernes Styrke efter Individualiteten, at der ikke skal opstaae Blodspytning og en let Betændelse i Bronchierne. Brugen af Svovlvande bringer kun en palliativ Hjælp som Expectorans. Dertil maa man ved en rigelig og kraftig Næring söge at opretholde Patientens Kræfter. Hvad der ombyggelig maa undgaaes, er alle Narcotica, fordi disses Virkning nedstemmer Sensibiliteten i hele Legemet saavelsom ogsaa i Bronchialslimhinden, hvoraf den nærmeste Fölge bliver en Formindskelse i Expectorationen. Mest iöinefaldende er den skadelige Virkning af Opium og Morphin ved en tillige tilstedeværende Tuberculose. Ved Standsningen af Ophostningen foröges Kortaandetheden, der indtræder Oedem og dettes Fölger i de endnu

sunde Lungepartier, og man forbauses over ved Obduktionen at finde ikkun faa Tuberkler, derimod en rigelig Mængde catarrhalsk Sekret. De af nærværende Afhandlings Forfatter opnaaede Resultater af Behandlingen af Bronchiectasis, have fört ham til den Overbeviisning, at en rigtig ledet Therapi bringer Patienten en snarlig Lindring, og at de fleste Tuberkulöse, der tillige lide af en Bronchialudvidning, derved ofte kunne friste Livet i flere Aar, saa at denne Sygdom vistnok fortjener en större Opmærksomhed i diagnostisk og therapeutisk Henseende, end der hidindtil er blevet den tildelt.

Om Neuritis intercostalis i Phthisis tuberculosa.

(Beau: L'Union medicale 1849, 21. Juli).

Vi have tidligere*) meddelt en Afhandling af Beau angaaende den ifölge med Pleuritis og Pleuropneumoni optrædende Betændelse i Intercostalnerverne og om sammes semiotiske Betydning; nærværende Bemærkninger slutte sig nöie til hvad der er fremsat om dette Phænomen.

Tuberkeldannelsen begynder, som bekjendt, i Lungens Spids og bevirker strax ved en snigende, chronisk Betændelse en Sammenvoxning imellem begge Blade af Pleura paa dette Sted. Denne snigende Betændelse udbreder sig da ogsaa til Nerverne i de överste Intercostalrum. Den saaledes betændte Intercostalnerve har beholdt dens normale Farve, den er ikke röd eller injiceret som ved Pleuritis og

*) Ugesk. f. L. 2. R. IX, Nr. 20—21, 4de November 1848.

Pleuropneumoni; ved disse Sygdomme er Nervebetændelsen nemlig acut, ved Tuberculosen chronisk. Nerverne hænge her saa fast sammen dels med Pleura dels med de blöde Dele, der omgive dem, at de ofte meget vanskeligt og neppe uden Sönderrivning kunne lösnes derfra. Er dette nu skeet, saa finder man deres Omfang dobbelt eller tre Gange saa stort som i normal Tilstand. Disse Forandringer i Incostalnerverne staae sædvanligviis i lige Forhold til Sædet og Graden af Forandringerne i Pleura, hvis Blade ikke alene ere sammenvoxne men ogsaa fortykkede, ligesom bruskede.

Den beskrevne Tilstand i Nerverne findes, som anfört, ligeoverfor de Steder af Lungen, hvor Tuberkeldannelsen stærkest gaaer for sig, altsaa i förste, andet og tredie Intercostalrum, og er lettest at paavise bagtil, hvor Nerverne beröre Pleura. Denne Betændelse i Nerverne forklarer de dumpe Smerter, som mange Phthisiske föle i Spidsen af Lungen, og som undertiden blive meget heftige, undertiden udbrede sig til Halsen, til Fossa supraspinata og selv langs med Armen, som ved Angina pectoris. Men i det Hele forekomme disse Smerter ikke saa meget spontant, derimod fremkaldes de i Reglen, naar man med Fingerspidsen udöver et middelmaadigt Tryk paa den forreste Ende af förste Intercostalrum tæt ved Brystbenet. Er Sygdommen gammel, saa findes denne Smerte paa begge Sider, men sædvanlig er den stærkere paa den ene Side end paa den anden, stærkest nemlig der, hvor Lungetuberculosen har gjort de störste Fremskridt. Naar imidlertid Smerterne fremkaldes ved Tryk paa de forreste Ender af Intercostalrummene, saa kan dog ikke deraf sluttes, at den betændelsesagtige Forandring i Nerverne ogsaa her er stærkest udtalt; dette er tvertimod Tilfældet ved Intercostalrummenes bagerste Ende, hvor Intercostalnerverne ligge i umiddelbar Beröring med

Pleura costalis. Denne Kjendsgjerning beroer nemlig paa den physiologiske Lov, ifölge hvilken en Nerve, der paa et Sted af sit Forlöb har lidt en Forandring, tilkjendegiver dette ved Smertesfornemmelse i dens peripheriske Ende. Nervebetændelsen ved Intercostalrummets bagerste Ende behöver ikke at have opnaaet nogen höi Grad forat blive kjendelig af en Smerte ved Tryk paa Nervens forreste Ende; det er tilstrækkeligt, at den betændelsesagtige Proces, der har tilveiebragt Sammenvoxning imellem begge Pleuras Blade, udbreder sig til den hosliggende Nerve; ogsaa bemærkes den allerede i Begyndelsen af Phthisis, förend de physicalske Tegn ere indtraadte. Dette Symptom er, om ikke ganske constant, saa dog sædvanligt ved Lungetuberculose. Blandt 15 af Beau undersögte phthisiske Patienter manglede Smerten ved Tryk kun hos een, derimod var den spontane Smerte ikkun tilstede hos een. — Denne Smerte er saaledes et vigtigt diagnostisk Kjendetegn, navnlig i de Tilfælde, hvor der ved Siden af Tuberculosen er en udbredt Bronchitis tilstede, og de fra denne hidhörende Rallelyd maskere Tuberculosen; fremdeles i Sygdommens Begyndelse, hvor andre rationelle Tegn tyde paa Tuberculose, men de physicalske Tegn endnu mangle.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 7. December. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. Nr. 24.

Redigeret af C. Hempel.

Det paa Skraa forsnevrede Bækken.

(Das schräg verengte Becken, nebst einem Anhange über die wichtigsten Fehler des weiblichen Beckens etc. von F. C. Nægele. Mainz 1850).

Det er allerede næsten 2 Decennier siden Nægele første Gang gjorde opmærksom paa en særegen Deformitet af Bækkenet og antog at kunne opstille denne som en ny, ved eiendommelige Charakterer bestemt Art af Bækkenmisdannelse, som han gav den ovenanførte Benævnelse. Ved de vedholdende Efterforskninger efter Præparater og Iagttagelser af Tilfælde af lignende Beskaffenhed, som N. siden har ladet sig være magtpaaliggende at fortsætte, er han kommet til bestemtere og i flere Henseender fuldstændigere Resultater angaaende denne Gjenstand, og det er disse Iagttagelser og Resultater, han nylig har fremsat i ovennævnte Skrift. Da denne af N. fremstillede Art af Bækkenafvigelse herved maa antages for bestemt constateret, og Kjendskab dertil er af ligesaa stor Vigtighed i obstetricisk Henseende som f. Ex. til det rachitiske og osteomalaciske Bækken, turde

en Beskrivelse af denne Bækkenform, dens Betydning og hvad videre hörer herhen, efter Opdagerens Fremstilling være paa rette Sted.

De eiendommelige Charakterer for det paa Skraa forsnevrede Bækken ere följende:

1. Fuldstændig Anchylose (Synostosis) af den ene Symphysis ilio-sacralis eller en fuldstændig Sammensmeltning af det hellige Ben med det ene Hofteben.

2. Mangelfuld Udvikling af det hellige Bens tilsvarende Sidehalvdel og en ringere Vidde af denne Sides foramina sacralia antica.

3. En ringere Brede af samme Sides os innominatum og en ringere Vidde af dets incisura ischiadica; Afstanden imellem spina ilium ant. et sup. og spina post. et sup. saavelsom den saakaldte linea ilio-pectinea (en Linie trukken fra Stedet for symphysis ilio-sacralis langs linea innominata og pecten ossis pubis til Symphysis oss. pubis) er nemlig kortere end paa den anden Side. Den Del af Hoftebenets indvendige Flade, der er sammensmeltet med det hellige Ben, er kortere og strækker sig ikke saa langt ned som paa den anden Side, hvor Synostosis ikke finder Sted, eller som paa et normalt Bækken.

4. Det hellige Ben er forskudt henimod den Side, hvor Sammensmeltningen har sit Sæde, dets forreste Flade er meer eller mindre vendt imod denne Side, medens Symphysis oss. p. er trængt over imod den modsatte Side; denne staaer altsaa ikke ligeoverfor Promontorium, men skraat for samme.

5. Paa den Side, hvor Sammensmeltningen findes, er Bækkenvæggens indvendige Flade mindre udhulet end paa det normale Bækken, d. e. den indvendige Flade af denne Sides os. innominatum, saavidt det bidrager til Dannelsen

af Bækkenhulheden, er fladere, ved höiere Grad af Misdannelse endog i den Grad, at en Linie fra Midten af linea innominata langs med Skambenet til Symphysis o.-p., næsten gaaer i lige Retning.

6. Den anden Sidehalvdel af Bækkenet, hvor en Synchondrosis ilio-sacralis existerer, er ligeledes afvigende fra den normale Beskaffenhed, saavel i Formen som i Benenes Leie og Retning, saaledes nemlig, at en Linie draget paa denne Side fra Midten af Promontorium langs med linea innominata og pecten ossis pubis til Symphysis er paa dens bagerste Halvdel svagere, paa dens forreste Halvdel stærkere böiet end ved et normalt Bækken.

7. Fölgerne heraf ere:

a) Bækkenet er försnevret i den ene skraa Retning, nemlig i den, som krydser Afstanden imellem Synostosen og den ligeoverforstaaende anden Sides Hofteskaal, medens det i sidste Retning (nemlig fra Synostosen til den anden Sides Hofteskaal) ikke er forsnevret eller endog, nemlig ved höiere Grad af Forskydning, videre end sædvanlig.

Som Fölge heraf er Bækkenets överste og den saakaldte midterste Aabning (d. e. den Flade, man tænker sig i Bækkenhulhedens Midte) lig en skraat liggende Oval, hvis mindre eller transverselle Diameter bliver Bækkenindgangens og dets Hulheds forkortede skraa Diameter, hvis större eller Længdediameter bliver den anden skraa Diameter*). Det paa skraa ovale Bækken bliver saaledes en ret pas-

*) Det sees let, at Linier trukne imellem de Punkter, hvor man ved et normalt Bækken tænker sig den lige og transverselle Diameter, paa dette i skraa Retning forskudte Bækken ikke skjære hinanden under en ret Vinkel, og at her altsaa ikke kan være Tale om lige og transverselle Diametre, saaledes som paa et symmetrisk Bækken.

sende Benævnelse for dette Bækken, forsaavidt derved i muligste Korthed betegnes dets Form.

b) Afstanden imellem Promontorium og den ene eller anden Hofteskaal (Distantia sacro-cotyloidea), saavel som Afstanden imellem det hellige Bens Spids og den ene eller anden spina ossis ischii, er kortere paa den Side, hvor Synostosen finder Sted, end paa den anden.

c) Afstanden imellem tuberositas ischii paa den Side, hvor Synostosen findes, og spina ilium post. et sup. paa den anden Side, ligesaavelsom Afstanden imellem proc. spinosus af sidste Lændehvirvel og spina ilium ant. et sup. paa den Side, hvor Sammensmeltningen findes, er mindre end de samme Dimensioner paa den modsatte Side.

d) Afstanden imellem den underste Rand af Symphysis pubis og spina ilium post. et sup. paa den Side, hvor der er Synostose, er större end Afstanden mellem hint Punkt og spina ilium post. & sup. paa den anden Side.

e) Bækkenhulhedens Vægge convergere nedad saa at sige i skraa Retning, og Skambensbuen er meer eller mindre forsnevret, saa at den i Form nærmer sig noget til den mandlige. Begge disse Særegenheder saavelsom Forsnevringen af incisura ischiadica, den formindskede Afstand imellem begge spinæ ischii og den mangelfulde Udvikling af det hellige Bens ene Side staae i ligefrem Forhold til Graden af Forskydningen.

f) Hofteskaalen har paa den applancrede Side en stærkere Retning fortil end paa et normalt Bækken, paa den anden Side staaer den næsten fuldstændig udad.

Det hele Bækken gjör ved förste Öiekast et Indtryk, som om det var forskudt ved et udenfra paa den forreste Bækkenvægs ene Sidehalvdel og Hofteskaalens Omfang anbragt Tryk i skraa Retning nedenfra opad, medens tillige

den anden Halvdel seer ud som om den paa sin bagerste Væg var trykket udenfra indad.

En anden Eiendommelighed ved disse Bækkener er, at de alle ikkun ere forskjellige fra hinanden i Henseende til Graden i Forskydning og til den Side, der er Sædet for Sammensmeltningen imellem Benene, i alt Övrigt derimod, nemlig i alle Misdannelsens væsentlige Særkjender, ligne hverandre paa det Fuldkomneste.

Hvad nu angaaer Bækkenbenenes övrige Beskaffenhed, afseet fra de anförte Afvigelser i Formen, nemlig deres Styrke, Störrelse, Fasthed, Textur o. s. v., saa er denne ganske saaledes som i Knoklerne hos unge og sunde, for enhver Dyscrasi frie Individer. Bensubstansen i den gjennemsaugede Synostose viser sig ved mikroskopisk Undersögelse fuldkommen normal. Navnlig iagttages ikke i Knoklerne, hverken med Hensyn til deres Form eller övrige Beskaffenhed, nogen Spor af Rachitis eller Osteomalaci. Tænker man sig de tilstedeværende Formafvigelser hævede, saa vil Bækkenet i Almindelighed höre til de veldannede, ved Flertallet af Iagttagelserne til Bækkener af middel Störrelse. — I intet af de Tilfælde, hvor Kundskab derom var at erholde, viste sig rhachitisk Habitus; hos ingen fandt saadanne Phænomener eller sygdommelige Forandringer Sted, som ere eiendommelige for den engelske Sygdom eller Osteomalaci efter Pubertetens Indtræden; ingensteds kunde man eftervise en Indvirkning af ydre skadelige Potenser, saasom Fald, Stöd eller Slag; hos ingen vare Smerter gaaede forud i Egnen af Lænderne, Bækkenet, Laarene eller deslige. I ingen af de nærmere bekjendte Tilfælde er det beviist, at Halten har fundet Sted; kun i et troede man ved en nöie Betragtning af Individets Gang at iagttage en svag

Halten, hvilken imidlertid de Nærpaarörende udtrykkeligen benægtede nogensinde at have iagttaget.

Saagodt som ved alle herhen hörende Bækkener er Lændehvirvellegemernes forreste Flade meer eller mindre vendt imod den Side af Bækkenet, hvor Sammensmeltningen har Sæde.

Til nöiere Oplysning vedföies her et Træsnit af et paa Skraa forsnevret Bækken, i formindsket Maalestok.

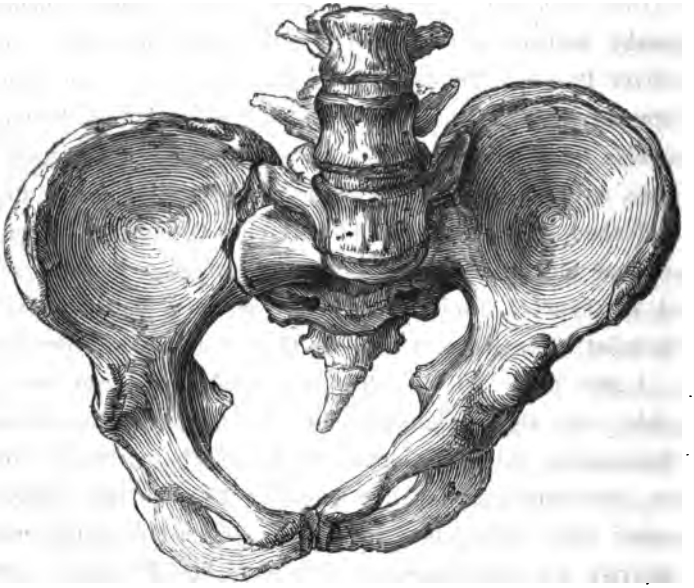

I Henseende til Hyppigheden af denne Bækken-Deformitets Forekomst maa bemærkes, at Nægele i den forholdsmæssig korte Tid, i hvilken denne Afvigelse har været Gjenstand for særegen Opmærksomhed, har paaviist et temmelig

betydeligt Antal af saadanne Bækkener, fornemmelig opdagede i större pathologiske Samlinger og hidrörende fra en Tid, da man ikke kjendte og altsaa ikke bestræbte sig for at eftersöge netop denne Deformitet. (Antallet af de i det nævnte Værk af N. beskrevne belöber sig til 37, af hvilke 2 mandlige). Allerede deraf bliver det sandsynligt, at denne Afvigelse ikke hörer til de store Sjeldenheder. Betænkes endvidere, at denne Bækkenets Beskaffenhed, under den saagodtsom totale Mangel paa diagnostiske Kjendemærker i levende Live, bliver ubekjendt, hvor Konen overlever en besværlig eller ved Kunsthjælp tilendebragt Födsel, at det, hvor Konen döer, ofte ikke bliver muligt at foretage Obduktionen, og at selv hvor Forholdene tilstede denne, Opmærksomheden ikke altid rettes paa en Gjenstand, som endnu ikke er saa almindelig bekjendt, og at derfor denne Feil let kan oversees eller bliver ubekjendt, saa er den Slutning vist ikke for dristig, at den her beskrevne Art af misdannede Bækkener langt hyppigere har været Aarsag til vanskelige Födseler, end man skulde troe efter Antallet af de hændelsesviis bekjendt blevne Tilfælde, og at den i Almindelighed, nemlig uden Hensyn til Kjönnet eller til Forstyrrelsen af Födselen, ikke engang kan henregnes til Sjeldenheder.

Om Oprindelsen til denne Art af Misdannelse er man ikke ganske paa det Rene. Dog synes den af Nægele fra först af opstillede Anskuelse, trods de nylig især af Stein og Martin derimod reiste Tvivl, at have mest for sig, ifölge hvilken denne Bækken-Deformitet er medfödt, begrundet i en oprindelig Dannelsesfeil, og hverken er et Produkt af nogen udvendig fra indvirkende Potens eller af en indre Sygdomstilstand. De Grunde, som tale for denne Mening, ere især följende.

1. Den nöiagtige, fuldstændige Sammensmeltning af det hellige Ben med Hoftebenet saavel med Hensyn til Benenes indre Struktur som til den udvendige Beskaffenhed, saa at der i Omkredsen af Synostosen ikke iagttages noget Mærke, der kunde ansees for Spor af en Sammenvoxning imellem oprindelig adskilte Dele. Og om der endog paa nogle Exemplarer kan findes oventil paa den forreste Flade en svag langagtig Ophöining eller en neppe fölelig Stribe, der kunde forklares som Levninger af en forhen tilstedeværende Synchondrose, saa er der dog paa den övrige Del af den forreste Flade, nedentil saavelsom bagtil og opad, aldeles Intet at opdage, som tyder paa en forhenværende Adskillelse, tvertimod er Omkredsen, hvor Synchondrosen maatte antages at have været, jævn, glat, kort af samme Beskaffenhed som de Steder, hvor de 3 Stykker, hvoraf os innominatum har bestaaet, ere forbundne med hinanden. Alt er som dannet af eet Stykke: det hellige Ben og os innominatum er een eneste Knokkel. Vistnok opstaae ogsaa i en senere Tid Sammenvoxninger, der i deres Struktur ikke efterlade tydelige Kjendemærker paa en tidligere Adskillelse; men vilde man antage denne Sammensmeltning af det hellige Ben med Hoftebenet for en acqvisit Synostose som Följe af Betændelse, Tryk eller deslige, saa kunde en saadan neppe være saa fuldstændig og ensartet, som den er fundet paa alle herhenhörende Bækkener. Det var endog ikke umuligt, at der kunde paavises Bækkener, ved hvilke Synostosen, om end den samme Betingelse, Hemmingsdannelse, laae til Grund, kun var uddannet delviis og ufuldstændig, og disse vare da at ansee som Overgangstrin.

2. Den mangelfulde Uddannelse af det hellige Bens ene Sidehalvdel efter hele Længden, saavelsom den ringere Brede af samme Sides os innominatum og fornemmelig

den Omstændighed, at det Parti, hvor Sammensmeltningen mellem det hellige Ben og Hoftebenet finder Sted, ikke rækker saa langt ned, som Synchondrosen paa den anden Side og paa normalt dannede Bækkener i det Hele.

3. Synostoser med consecutive Deformiteter forekomme, som bekjendt, ogsaa paa andre Ben som oprindelige Dannelsesfeil; saaledes har Tortual beskrevet en deform Hjerneskal, hvor der, ved Siden af total Sammensmeltning af Hjernehvælvingens Ben til eet Stykke, findes Atrophi af Hjerneskallen, der er yderst tynd og næsten gjennemsigtig, Forsnevring af Rummet for Hjerne-Hemisphærerne og Asymmetri af Basis.

4. Den paafaldende, særdeles store Lighed, som alle saadanne Bækkener have med hinanden i alle væsentlige Henseender, der finder Sted i den Grad, at det har truffet sig, at en Sagkyndig, der een Gang havde seet et Exemplar, og senere paa et andet Sted fik et andet for Öie, neppe kunde bringes fra den Mening, at det var det samme Bækken, han tidligere havde seet. Denne Identitet taler dog for, at en almindelig Aarsag ligger til Grund, og oprindelige Dannelsesfeil have hyppigere Lighed med hinanden end senere erhvervede.

5. I ingen af de bekjendte Tilfælde vare pathologiske Tilstande eller ydre Indvirkninger at paavise, der kunde have givet Anledning til Deformiteten.

Skjöndt saaledes Meget taler for N.'s Anskuelse, vil han dog ikke hermed have bragt Spörgsmaalet paa det Rene. Til dette Öiemed udkræves en Række af Undersögelser, der vel fornemmelig maatte rettes paa följende Punkter: 1) den nöiagtige Udviklingshistorie af det hellige Ben og os innominatum lige til Mandbarhedstiden; 2) en Sammenligning af Anchylose i Symphysis ilio-sacralis uden denne skraa For-

snevring med den her beskrevne Sammensmeltning; 3) en Betragtning af forskjellige Anchyloser, hvis Oprindelse saavel hos Mennesket som hos Dyr kunne eftervises af Udviklings-Historien.

Det skraat forsnevrede Bækkens Indflydelse paa Födselens Fremgang under forresten normale Forhold referere sig naturligviis saavel til Hovedets (ligesom enhver anden Dels) progressive Bevægelse, som til de övrige Bevægelser, navnlig de Dreininger, som det er underkastet ved Gjennemgangen gjennem det normale Bækken. Er det nu af sig selv indlysende, at Vanskelighederne for Hovedets fremadgaaende Bevægelse ere saa meget desto större, jo stærkere Bækkenforsnevringen er, og at denne igjen staaer i lige Forhold til Forskydningen, saa kan der dog fra denne almindelige Regel gjöre sig Undtagelser gjældende, der fortjene Födselshjælperens hele Opmærksomhed. Det kommer nemlig an paa, om det fordreiede Bækken efter dets oprindelige Anlæg hörer til de store eller smaae Bækkener. Er det förste Tilfældet, saa kan det være fordreiet i betydelig Grad, men derhos i Henseende til Muligheden for Hovedets Gjennemgang være videre, end et til de smaae henhörende Bækkener med en ringere Grad af Fordreining. Disse Bækkeners relative Sneverhed afhænger altsaa ikke alene af Fordreiningens Grad men ogsaa af den oprindelige Störrelse. At Fornevringen kan være saa stor, at den ved forresten normal Beskaffenhed og Fuldbaarenhed af Fosteret kan indicere Keisersnit, viser enkelte af de hidtil bekjendte Erfaringer.

Hvilken Indflydelse denne Deformitet vil have til Hovedets Stilling ved Indgangen til Bækkenet og paa de Forandringer i Leie, det er undergivet ved Gjennemgangen gjennem et normalt Bækken, bliver tydeligt ved en Betragtning

af Födselens naturlige Fremgang. Et Exempel vil oplyse dette. Antage vi f. Ex., at Forsnevringen finder Sted i Retningen af den venstre skraa Diameter, at altsaa Bækkenet er rummeligst i Retningen af den höire skraa Diameter, og at Hovedet stiller sig i Indgangen med den store Fontanelle fortil og tilvenstre, hvorhos Bækkenet har Plads nok til at Hovedet kan fremdrives gjennem dets Hulhed og til Udgangen — saa er det klart, at Hovedet under disse Omstændigheder ikke kan fuldföre den Dreining, som det pleier at undergaae ved Gjennemgangen gjennem et normalt dannet Bækken, nemlig med sin lige Diameter fra Bækkenhulhedens höire skraa Diameter i Tværdiametren og fra denne i den venstre skraa Diameter o. s. v.

Det fremgaaer ligeledes, at særegne Hensyn her maae komme til Anvendelse ved Tangens Anlæggelse, hvor denne er indiceret, og ligeledes, at det ved Muligheden for Hovedets Gjennemgang gjennem Bækkenet, saavelsom ved Tangens Brug ikke alene kommer an paa Bækkenets Indgang, men ogsaa paa dets Hulhed og Udgang, der paa Grund af Væggenes Convergens ovenfra nedad ved denne Deformitet kunne frembyde större Vanskeligheder end hin; at man ved Vending paa Födderne eller Extraction maa bestræbe sig for at lede Operationen saaledes, at Hovedets lige Diameter falder i den skraa Retning, i hvilken Bækkenet afgiver störst Plads o. s. v.

Ligesom Diagnosen af Bækkenforsnevring i Almindelighed, dens Grad og Beskaffenhed hörer til Kunstens vanskeligste Opgaver, saaledes gjælder dette om den her afhandlede Misdannelse i langt höiere Grad end om alle de andre Arter. I de nöiagtigere bekjendte Tilfælde vare ingen Sygdomstilstande, ingen Lidelser, ingen ydre Foranledninger gaaede forud, ifölge hvilken en Bækkenmisdannelse stod til

at formode. De Personer, der döde paa Grund af de med den kunstige Forlösning forbundne Besværligheder, eller endog uden at være forlöste, vare for det meste unge Individer, havde alle i Forveien nydt en fuldkommen Sundhed, alle vare iövrigt velskabte, kort Intet lod endog i fjerneste Maade ahne en feilagtig Beskaffenhed af Bækkenet, Intet opfordrede til en nærmere Undersögelse af Födselsveiene. Hertil kommer, at de som brugelige anerkjendte Fremgangsmaader til Bækkenets Udmaaling aldeles ikke kunne före til noget Resultat ved denne Deformitet. Den bekjendte Baudelocqske Fremgangsmaade (til Udmaaling af Conjugata) vilde, som det lettelig indsees, före til store Vildfarelser, og det samme gjælder om de hidindtil bekjendte udvendige Undersögelsesmaader. Det bekjendte Mærke paa et veldannet Bækken, Umuligheden at naae Promontorium med Pegefingeren, er her sikkert tilstede, og dog kan Forsnevringen ved dette Bækken være i den Grad, at Keisersnit bliver nödvendigt.

Af Alt dette bliver det forklarligt, hvorfor Bækkenforsnevringen i ingen af de bekjendte Tilfælde har været diagnosticeret för Födselen. Sæt ogsaa, at en Födselshjælper af Födselens Gang, af mislykkede Forlösnings Forsög ved Hjælp af Tangen eller af den Omstændighed, at Konen ved en tidligere Födsel er bleven forlöst med megen Besværlighed ved Tangen eller endog ved Perforation, kommer til den Anskuelse, at en Bækkenforsnevring virkelig er tilstede, saa vil han dog i Tilfælde, henhörende til denne Classe, hvor Intet tyder paa en foregaaende Rachitis eller Osteomalaci, og hvor den Baudelocqske eller nylig omtalte Undersögelsesmaade ikke leder til noget Resultat, let forledes til at ansee Forsnevringen for ringere, end den virkelig er,

og derved indslaae en Fremgangsmaade, som ikke er indiceret efter den tilstedeværende Grad af Misdannelse.

Tager man nu i Overveielse hvad der er anfört om Hyppigheden af denne Misdannelse, at den endnu ikke nogensinde er diagnosticeret paa Levende, at i alle de Tilfælde af vanskelig Födsel foraarsaget ved denne Deformitet, som ere blevne nöiere bekjendte, saavel Moderen som Barnet ere döde selv under de dygtigste og mest erfarne Födselshjælperes Hænder, saa lader det sig ikke benægte, at denne Sag i praktisk Henseende er af stor Vigtighed, og at denne Misdannelse fortjener Födselshjælperens Opmærksomhed i lige saa höi Grad som de övrige Bækkenfeil, f. Ex. det rachitiske og osteomalaciske Bækken.

For nu at kunne komme til en Diagnose af den omhandlede Bækken-Deformitet har N. foretaget forskjellige Maalingsforsög paa flere Exemplarer af skraat forsnevrede Bækkener og derpaa begrundet nogle Forslag til deres Diagnose i levende Live. Det maatte herved fornemmelig komme an paa: 1) at maale fra lét tilgjængelige og kjendelige Punkter; 2) at undgaae sammensatte mekaniske Fremgangsmaader, der give utilforladelige Resultater paa Levende; 3) at vælge Dimensioner, som paa veldannede og symmetriske Bækkener ere hinanden lige eller kun ubetydeligt forskjellige, men derimod paa disse misdannede asymmetriske Bækkener afvige betydeligt og i en saadan Grad, at de kunne benyttes til at diagnosticere Misdannelsen. Följende ere de Dimensioner, som N. ved sine Undersögelser fandt tjenlige til dette Öiemed, hvorved maa bemærkes, at de naturligviis ingensinde ere foretagne paa en levende Person med den omhandlede Bækken-Misdannelse, men at de med Lethed lade sig bestemme paa Levende ved Hjælp af den krumbenede (Baudeloqves) Passer.

1. Afstanden fra Tuber ischii paa den ene Side til Spina ilium post. et sup. paa den anden. Denne er paa veldannede Bækkener af Middelstörrelse (uddraget af mange Maalninger) i Reglen 6¼ Tomme. Ved Maalning af de 8 skraat forsnevrede Bækkener, der ere benyttede ved denne og de följende Bestemmelser, fandtes en betydelig Forskjel i Afstanden paa begge Sider, saaledes at Afstanden fra den anchyloserede Sides tuber ischii til den modsatte Sides spina post. et sup. var i Middeltal 1½ T. mindre end det tilsvarende Maal fra den normalt udviklede Sides tuber ischii. Denne Forskjel, hvis Störrelse stod i ligefrem Forhold til Graden i Fordreiningen hidrörer fra en dobbelt Aarsag: nemlig, at den anchyloserede Sides tuber ischii staaer mere bagtil end paa den anden Side, og at spina il. post. et sup. paa den for Anchylosen fri Side staaer lavere end paa den anden Side, hvorved Afstanden imellem begge disse Punkter bliver saa betydelig formindsket. Findes altsaa den störste Afstand mellem spina post. sup. os. ilium sinistri og tuber ischii dextri, saa er Anchylosen paa venstre Side og omvendt. Denne let udförlige Maalning leder altsaa til at kjende saavel den skraa Forsnevring af Bækkenet som den Side, hvor Anchylosen finder Sted, og altsaa ogsaa Retningen, hvori Bækkenet er forsnevret.

At finde Spina post. et sup. paa levende Individer er ikke vanskeligt. Er Konen mager, iagttager man let en Fremragning ved Siden af det hellige Ben, hvorfra Höftebenets Kam lader sig forfölge; og hos fede Personer danner der sig paa Stedet for spina, hvor Huden lægger sig saa fast til Benet, en Fordybning eller flad Grube med en haard Bund, der er tydelig at föle. Rigtignok kan man ikke vide, om Spidsen af Instrumentet nöiagtig sættes paa samme Punkt af tuber ischii paa den ene Side som paa den

anden; men den Feil, som herved kunde fremkomme, er for ringe til at skjule den Forskjel i Afstanden, der finder Sted ved denne Slags skjæve Bækkener.

Grunden til Forskjellen ved de efterfölgende Dimensioner vil let indsees af hvad der er fremsat om denne Slags Bækkeners eiendommelige Charakterer.

2. Afstanden fra spina ant. sup. af det ene Hofteben til spina post. sup. af det andet. Denne er ved Bækkener af Middelstörrelse 7″ 10‴; ved det skraat forsnevrede Bækken er Afstanden fra den anchyloserede Sides spina ant. sup. til den anden Sides spina post. sup. mindre end den anden tilsvarende, Middelforskjellen ved 8 af disse Bækkener udgjorde 1″ 4‴.

3. Afstanden fra sidste Lændehvirvels proc. spin. til spin. ant. sup. oss. ilium paa hver Side. Maalet for denne ved almindelige Bækkener er 6″ 7‴; ved denne Art Bækkener er Afstanden kortere til den anchyloserede Sides spina ilium ant. et sup. Middelforskjellen var 1″ 1‴. Med Hensyn til Afstandsforskjellen kommer det her naturligviis ikke saa nöie an paa, om det bagerste Punkt, paa hvilket Passeren ansættes, ligger noget höiere eller lavere, naar dette kun skeer paa et i Midtlinien af Lænde-Egnen liggende fælleds Punkt.

4. Afstanden fra den nederste Rand af Symphysis pubis til sp. post. sup. paa hver Side. Dennes Længde paa sædvanlige Bækkener er 6″ 3‴; ved det skraat forsnevrede Bækken er Afstanden fra symph. p. til den anchyloserede Sides sp. post. sup. större end til den anden Sides; Middelforskjellen var 9‴.

Ved disse Fremgangsmaader til at udfinde Misdannelsen maa det ikke lades af Sigte, at Bækkenets Sneverhed, som forhen bemærket, betinges ikke alene af Fordreiningen men ogsaa af den oprindelige Störrelse, hvorfor ogsaa maa lægges Mærke til Afstandens absolute Længde.

Endnu et andet Middel til Diagnosen af denne Bækkenmisdannelse fortjener at anföres. Lader man et Individ med veldannet Bækken stille sig med Ryggen imod en lodret Flade f. Ex. en Væg, saaledes at Skuldrene og den överste Del af Nates lige fast beröre denne, og lader man da to Blylodder synke, det ene fra proc. spin. af det sidste Lændehvirvelben eller af det hellige Bens förste Hvirvel, det andet fra den nederste Rand af symph. pubis, saa vil det sidste meer eller mindre dække det förste, d. e. en lodret Linie paa Væggen vil træffe begge Lodder, thi paa normale Bækkener maa naturligviis saavel symphysis pubis som Midtlinien af det hellige Ben og proc. spinosi falde sammen med

Legemets Midtlinie. Ved det skraat forsnevrede Bækken bliver dette ikke Tilfældet, thi en af dets væsentlige Egendommeligheder bestaaer i, at Symphysis er skudt over imod den ene Side, det hellige Ben imod den anden, saa at Midten af symphysis staaer ligeoverfor foramina sacralia anteriora eller endog for symphysis sacro-iliaca paa den for Synostosen fri Side. Giver man altsaa Individet den ovennævnte Stilling og sænker Lodderne fra de angivne Punkter, fixerer man derpaa med Öiet det forreste Lod i en paa Væggen lodret Retning, saa vil det bagerste ikke blive dækket, d. e. det vil ikke falde i den Flade, som man tænker sig imellem Öiet og Væggen gjennem det forreste Lod, men staae enten til höire eller venstre Side af samme, eftersom Anchylosen er paa den ene eller anden Side, og Störrelsen af denne Afstand vil staae i lige Forhold til Graden i Bækkenets Fordreining. Eller tydeligere: for i det skraat forsnevrede Bækken at kunne see hen over begge Lod, maa man tage en saadan Stilling med Öiet, at dets Axe danner en Vinkel med den Flade, som tænkes gjennem det ene Lod perpendiculært paa Væggen. Falder Vinkelen paa venstre Side af den Person, paa hvilken Maalningen foretages, saa er Anchylosen til höire Side og omvendt.

Vilde man lade det bagerste Lod falde fra Spidsen af os coccygis istedetfor det angivne Sted, saa vilde Resultatet med Hensyn til Graden af Forskydningen imellem Basis af det hellige Ben imod Symphysis ikke blive paalideligt overalt, da det hellige Ben paa nogle af disse Bækkener enten ligger skjævt eller efter Længden er krummet noget til Siden.

Med Hensyn til Adskillelsen mellem dette Bækken og det rachitiske eller osteomalaciske, da vil Anamnesen, de kjendelige Følger af de nævnte Sygdomme og de brugelige Undersögelsesmaader som oftest lede til at kjende disse. Men om end et saadant ikke kunde diagnosticeres ved de nævnte Midler, og der muligen i en eller anden af dets her angivne Dimensioner kunde vise sig nogen Forskjel, saa vilde denne dog neppe nogensteds naae den Grad som ved det skraat forsnevrede Bækken, saa meget mere som alle de opgivne Dimensioner maae tages med i Beregningen, for at Diagnosen kan blive nogenlunde sikker.

Det er disse Fremgangsmaader til Diagnosen, som Nægele har foreslaaet til Sagkyndiges Paaagtelse og Prövelse.

Ordensdecoration. Under 24de November er Cand. med & chir. Panum udnævnt til Ridder af Dannebroge.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.
Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Den 21. December. 1850.

Ugeskrift for Læger.

2den Række XIII. *Nr. 25—26.*

Redigeret af C. Hempel.

Bidrag til Leverens Physiologi.

(Efter Cl. Bernard: l'Union medicale 1850).

Meddelt af Cand. med. & chir. Morville.

A. *Om Dannelsen og Decompositionen af Sukker i den dyriske Organisme.*

Der er tidligere her i Ugeskriftet (v. Nr. 5 i dette Halvaar) bleven omtalt en Række Forsög af Bernard, ifölge hvilke han var kommen til det Resultat, at der foruden det Sukker, der allerede tilberedt indbragtes i Organismen, og det, der under Fordöielsen dannedes af de melholdige Födemidler, endnu gaves en tredie Art, der frembragtes i selve Leveren, uafhængigt af Nydelsen af sukker- og melholdige Stoffer, at denne Art endog kunde eftervises hos Fosteret, syntes at beroe paa Lungemavenervernes sunde og uskadte Tilstand, samt optoges saavel af det venöse som af det arterielle Blod i Leveren, hvorfra det förtes til höire Hjertekammer, hvor det constant kunde fremstilles. Vi skulle hertil i al Korthed föie nogle yderligere Oplysninger samt

de Modificationer, denne ny Lære har undergaaet i det sidste Aar.

Som bekjendt skyldes Sukkerdannelsen i Planteverdenen et Stof, der kaldes Diastase og tillægges en catalytisk Virkning, man ikke nöiere kan angive. Da man nu chemisk kan frembringe Sukker, der har samme Egenskaber, som det, der dannes i den dyriske Organisme, var det sandsynligt, at der ved begge Leiligheder skete noget Analogt. Ved Undersögelser har Magendie godtgjort, at næsten alle Stoffer i Organismen have Diastasens Indvirkning paa Stivelse, saaledes: det i Munden ansamlede Spyt, medens hverken Spyttet fra Parotis eller det fra Gl. submaxillaris hver for sig har denne Egenskab; Mavesaften, naar den er alkalisk; thi den sure forhindrer Omdannelsen, medens det paa den anden Side er den, der oplöser de qvælstofholdige Födemidler; fremdeles Tarmsaften, Urinen, Blodet, ja endog enhver Oplösning, Infusion eller Decoct af Hjernen, Milten, Pankreas etc. etc.

Af de mange Reagenser paa Sukker foretrækker Magendie ved sine Undersögelser saavel af Urinen som af andre stærkt farvede Stoffer följende Sammensætning:

℞ Natri carbon.
Kali carbon. āā ptt. iv
Crem. tart. ptt. v
Aq. ptt. xl.

samt ℞ Cupri sulph. ptt. jjj
Aq. ptt. x

Disse to Oplösninger blandes og filtreres. Hvis man nu vexelviis til en Oplösning af Rörsukker og en anden af Druesukker tilsætter af den omtalte Oplösning, der har faaet Navn efter Opfinderen Bareswill og har en stærk blaa Farve, vil man ingen Farveforandring see i förste Tilfælde, hvorimod i andet Vædsken först vil faae et grönagtigt Skjær, dernæst en gul og endelig en rödlig Farve, og der vil ved

Afkōling bundfældes Kobbertveiltehydrat. Det samme skeer med en Oplösning af Leversukker. Ved Hjælp af denne Oplösning kan man tillige med nogen Sikkerhed beregne Mængden af det i diabetisk Urin indeholdte Sukker, hvad der under en eller anden Behandling i Sygdommens Löb altid er af Vigtighed. En bestemt Mængde Druesukker oplöses nemlig i et bestemt Maal Vand i et gradueret Rör. Man tilsætter nu af Oplösningen, og seer da, hvormeget Sukker der behöves for at frembringe Forandringerne i Farven. Naar nu den samme Mængde af Oplösningen blandes med diabetisk Urin, viser det sig let, i hvad Forhold denne indeholder Sukker.

Der er tidligere omtalt, at man ved at irritere eller galvanisere Lungemavenerverne kunde opnaae samme Resultater, som ved at berōre et bestemt Sted i fjerde Ventrikel. Dette har ikke bekræftet sig, tvertimod have Resultaterne af de senere Forsōg været meget tvivlsomme, og ved fortsat Galvanisation har man alene destrueret Nerverne uden i mindste Maade at forōge Sukkerdannelsen i Leveren. Bernard har meget mere godtgjort, at man ved at overskjære Lungemavenerverne umiddelbart efter at have berört Oliverne ikke forhindrede Sukker-Dannelsen. Det er altsaa ikke igjennem disse Nerver at Evnen til den forōgede Virksomhed ledes. Igjennem Rygmarven kan det heller ikke være, da man ikke kan frembringe samme Phænomen ved at irritere dens forskjellige Strenge. En sidste Maade at forklare det paa bliver endnu tilbage i den sympathiske Nerve og Plexus coeliacus. For at bevise, at det heller ikke var herigjennem, at Ledningen gik, maatte man borttage dette Ganglion; men denne Operation er meget vanskelig og istand til at dræbe Dyret næsten ōieblikkeligen. En Opdagelse af Duncan synes at tale for denne Vei. Han fandt

nemlig hos et Individ, der var död af Diabetes, at den Del af den sympathiske Nerve, der ligger under Mellemgulvet, havde en 3 à 4 Gange större Diameter end sædvanligt i normal Tilstand. Da Intet i den dyriske Organisme staaer isoleret, maa der ogsaa her være et ledende Medium; at finde dette, staaer altsaa endnu tilbage.

Efterhaanden som Sukkeret föres til eller dannes i Leveren, optages det af Levervenerne for derfra at föres gjennem den nedre Hulaare til höire Hjerte. I disse Kar kan Sukkeret constant eftervises, men derimod hverken i den nedenfor Levervenerne liggende Del af den nedre Hulaare, Miltvenen eller paa noget andet Sted i Circulationen, med mindre Forsöget foretages med et Dyr, der i nogen Tid alene er næret med Melspiser, og selv da kun i omtrent de fem förste Timer efter Fordöielsens Ophör. At man kun finder Sukkeret i hele Blodsystemet inden dette Tidsrum, beviser, at dette Produkt decomponeres lidt efter lidt, og da det fra Lungerne tilbagevendende Blod ikke indeholder Spor deraf, maa det være i Lungerne, at Decompositionen foregaaer. Foruden Luftens Tilgang virker herved ogsaa Blodets særegne Egenskaber. Frem for alt maa dette være alkalisk; thi reagerer det surt, bliver Sukkeret uforandret. At det imidlertid ikke er tilstrækkeligt til Sukkerets Decomposition, at Blodet har Overskud af Alkalier, sees deraf, at denne ikke gaaer for sig ved at sætte et Alkali til det Blod, man har udtaget af Leveren. Sukkeret forsvinder först efter nogen Tids Forlöb ved at henstaae under Luftens Tilgang. For at vise, at Decompositionen var rent chemisk og uafhængig af Nervevirksomheden, overskar Bernard Lungemavenerverne og injicerede en Oplösning af Druesukker i Blodet, uden derved at kunne frembringe en Standsning i Omdannelsen. Ved Blodets og Luftens Indvirkning i For-

ening forandres Druesukkeret til Kulsyre, der gaaer bort med Udaandingen og altid staaer i et bestemt Forhold til det dannede Druesukker. Paa denne Maade indvirker Respirationsacten ikke paa Rör- Manna- eller Mælke-Sukker; thi har man injiceret en Oplösning heraf i V. jugularis, vil man finde det aldeles uforandret og i samme Mængde i Urinen, saaat disse Arter ikke blive decomponerede i Lungerne. Hvis man derimod har anvendt oplöst Druesukker, vil dette ikke kunne eftervises i Urinen, med mindre man har injiceret en betydelig Mængde deraf, saa at Lungerne ikke have havt Kraft eller Tid nok til at omdanne det Hele. Anderledes forholde de först omtalte Sukkerarter sig, naar de gaae gjennem Fordöielsen. Under denne omdannes de nemlig til Druesukker, decomponeres som saadant i Lungerne og udskilles altsaa ikke gjennem Urinen.

For at eftervise de forskjellige Sukkerarter i Urinen, maa man injicere dem i Blodet i följende Forhold:

Rörsukker . . . . . 0,05.
Mælkesukker . . . . . 0,25.
Druesukker eller hvad der er det samme, diabetisk Sukker 2,50.
og Leversukker . . . . . 12,00.

Den physiologiske Forskjel mellem de to sidste bliver herved tydelig, og den viser, at det sidste decomponeres med langt större Lethed i Lungerne. Chemisk skille de sig ikke fra hinanden.

Dannelsen af Leversukkeret kan standses af forskjellige Aarsager, saaledes under heftige Febre, Pneumonier etc., efter heftige Smerter, navnligen bevirkede ved Operationer paa Nervesystemet. Bernard fandt saaledes ved at gjentage sine Forsög med at irritere Lungemavenerverne, at Sukkerdannelsen langtfra at foröges snarere formindskedes, undertiden endog ganske ophörte, og at det samme indtraf ved at

blotte Rygmarven eller ved at berøre N. ischiaticus, saa at der finder en paafaldende Forskjel Sted imellem Oliverne, ved hvis Irritation Sukkerdannelsen aabenbart forøges, og hele det övrige Nervesystem, ved hvis Irritation netop en Standsning indtræder.

Efter disse nye Opdagelser vil det maaskee ikke være uinteressant at kaste et Blik paa de Sygdomme, i hvilke Sukkerdannelsen er abnormt forøget. Man har længe vidst, at de Svindsottiges Urin, Opspyt, Sved o. s. v. undertiden indeholdt Sukker; men da Lungesvindsot ikke sjeldent er en Følgesygdom efter Diabetes (Glykosurie), er det nödvendigt med Vished at vide, at denne ikke i de anförte Tilfælde er gaaet forud for hin. I den seneste Tid har Bernard godtgjort, at Urinen hos saadanne Syge, der alene lide af Phthisis, ikke indeholder Sukker, men at dette derimod var betydeligen forøget i Blodet. Da han engang havde aareladt en ung Pige, hos hvem der ikke fandtes noget Spor til Phthisis, men i hvis Blod han opdagede en Mængde Sukker, forudsagde han, hvad ogsaa senere indtraf, at hun vilde döe af denne Sygdom (?). Eftersom man nu veed, at det hörer til Lungernes Funktion at decomponere Sukkeret, kan man forstaae, hvorfor disse saa let lide hos Syge med Diabetes, hvor Dannelsen af Druesukker er saa abnormt forøget, at Lungerne ikke kunne omdanne det Hele, men Qvantiteter deraf gaae bort gjennem Urinen og de andre Excreter. Hvad Oprindelsen til denne særegne Sygdom angaaer, da er den tidligere Theori om en Irritation, Hyperæmi eller Hypertrophi af Nyrerne allerede for længe siden forladt. Ifölge Bouchardat skal det i den diabetiske Urin indeholdte Sukker altid staae i et bestemt Forhold til det Brød eller de Melspiser, den Syge har taget til sig. Denne Anskuelse lægger han til Grund for sin Behandling. Han forordner fede Spi-

ser, vinaandholdige Drikke, og unddrager saa meget som muligt den Syge fra Nydelsen af Melspiser. Therapeutiske Midler blive efter hans Mening kun en Biting, og det maa være saaledes, saalænge man ikke har opdaget noget Stof, der kan forhindre Stivelsens Omdannelse til Sukker. Man har nok bemærket, at Kalkvand i det mindste noget forsinkede denne Omdannelse, medens det tillige for en Del mildnede flere af Sygdommens mest fremtrædende Symptomer, men forhindre den formaaer det ikke, ligesaalidt som brændt Magnesia. Omendskjöndt de stærkere Syrer have samme Egenskaber som Alkalierne i denne Retning, have de dog heller ikke viist synderlige Resultater i Praxis. Uden Tvivl stötter Bouchardat sine Anskuelser paa fortrinlige Undersögelser og heldige Cure; men man kan for Tiden væsentligen indvende mod hans Theori hvad der tidligere er udviklet om den naturlige Sukkerdannelse i Leveren samt om Forsögene med Oliverne.

En anden Theori af Mialhe gaaer ud paa, at den mangelfulde Decomposition af Sukkeret og dettes Overgang i Urinen skyldes Blodets formindskede alkaliske Egenskaber. Efter ham skulde nemlig Blodet hos Syge med Diabetes reagere surt eller i det mindste være neutralt. Vi skulle ikke videre indlade os paa hans Anskuelser og Behandling, da umiddelbare Forsög af Magendie tilstrækkeligen have beviist Urigtigheden af den Sætning, hvorfra han er gaaet ud. Man kan dertil endnu gjöre ham de samme Indvendinger, som ovenfor anförtes mod Bouchardat. Bernard er derfor nu snarere tilböielig til at sætte Grunden til Diabetes i en eller anden Leversygdom, som man endnu ikke har kunnet eftervise.

B. *Om Fedtdannelsen i Leveren.*

Paa samme Maade som Sukker dannes der Fedt i Leveren, og ligesom hint stammer alt det, der findes i den dyriske Organisme, enten udvendigt fra eller fra en selvstændig Dannelse, hvilken, som man vil faae at see, staaer under Nervernes Indflydelse. Förend vi gaae over til den selvstændige Dannelse, bliver det nödvendigt at omtale de Födemidler, der bidrage til at frembringe det. Saavel i Dyre- som i Plante-Verdenen finder man forskjellige fede Substanser, saaledes hos de fiirföddede Dyr det egentlige Fedt, Flæsk, Talg. Hos Fiskene ere Fedtet olieagtigt. Det vegetabilske er af forskjellig Beskaffenhed, vanskeligere at fremstille, men indeholdes i de fleste Planter, selv i Hö og Straa. Uagtet der saaledes hersker en betydelig Forskjellighed mellem Fedtarterne, der indföres i Organismen, frembringer denne af dem alle kun een Slags. For at denne senere kan absorberes, danner den i Forening med Pankreassecretet en Emulsion. Vi tale her alene om de neutrale Fedtstoffer, der ikke ere omdannede til Syrer. Dette neutrale Fedt kan ikke i og for sig selv absorberes, thi det forsvinder ikke ved at indbringes i Cellevævet eller i Blodet. Man veed, at Olie eller Fedt kunne, ved at injiceres i Blodet, virke dræbende, i det de standse Blodomlöbet; thi selv om det ved Hjertets Indvirkning bliver delt i de fineste Draaber, ere disse dog endnu for store til at gaae igjennem Haarkarnettet i Lungerne, der derved bliver tilstoppet. For at det kan absorberes maa det altsaa gjennemgaae en Omdannelse i Tarmkanalen. Hvorledes denne bevirkedes, var man længe i Tvivl om. Man vidste vel, at den fandt Sted i de överste Stykker af Tarmkanalen, i hvis Chyluskar indeholdtes en hvidlig Vædske; men man vidste ikke at skjelne imellem de forskjellige Vædsker, der udgyde sig der. Paa Grund af Galdens Egenskab at oplöse fede Legemer, sluttede man, at det

maatte være den, der bevirkede Omdannelsen. Denne Mening har ogsaa hidtil været den gjældende, indtil Bernard rent af en Hændelse opdagede, at den alene skyldtes Pankreassaften. For nemlig at undersöge, om de planteædende Dyr fordöiede paa samme Maade som de kjödædende, tvang han ved Sult en Kanin til at fortære Kjödstumper. Efter at have dræbt den, fandt han ikke den hvidlige Vædske i Chyluskarrene för temmelig langt nede i Galdetarmen. Ved at sammenligne dette med den anatomiske Forskjel mellem Udmundingsstederne for Udföringsgangen fra Pankreas og for Galdegangen, hvilke hos Hunden ligge i samme Flade uden som hos Mennesket at forene sig, men hos Kaninen have et temmelig betydeligt Rum imellem sig, kom han snart til Erkjendelsen af det rette Sammenhæng, som han dernæst sögte at begrunde ved umiddelbare Forsög. I den Hensigt blandede han först Fedt, siden Olie med Saften fra Pankreas; i begge Tilfælde dannedes der en virkelig Emulsion, der kunde absorberes og havde Udseende som Flöde, medens han ved Underbinding af Udföringsgangen altid hindrede Fedtets Omdannelse og Absorbtion. Grunden til at man ikke tidligere har gjort denne Opdagelse, ligger vistnok i, at man af Pankreas's Lighed med Spyttekirtlerne var bleven staaende ved Ideen om en Bugspyttekirtel. Man seer, hvor langt fra dette er Tilfældet, og hvor lidet vor Benævnelse passer til Organet.

Da Sekretet fra Pankreas har været Gjenstand for en tidligere Artikel (v. Ugeskrift for Læger förste Halvaar 1850 Nr. 6—7), skulle vi endnu her kun omtale, hvori den Egenskab ligger, at det med Fedtet danner en Emulsion. Det kan ikke ligge i et Alkali, der ligesom Kali eller Natron ved en Forbindelse med Olie eller Fedt skulde danne Sæbe, thi ligesom man kan forhindre denne Indvirkning ved at mætte

Kaliet med en Syre, saaledes vilde ogsaa Pankreassaften blive neutraliseret ved at komme sammen med den i Tarmkanalen afsondrede Syre, hvis den skulde virke blot som et Alkali. Virkningen afhænger derfor af et særegent organisk Stof, der er analogt med Gjæringsstofferne, og som ikke bliver destrueret ved Syrer. Det er ved Hjælp af dette Stof, at Emulsionen dannes, og at Fedtets nödvendige Decomposition i Fedtsyre og Glycerin foregaaer, uden hvilken ingen Absorbtion vilde være mulig. Efterat Fedtet saaledes er forandret, optages det af Chyluskarrene, medens Sukkeret og Albuminet gaaer over i V. mesentericæ.

Spörgsmaalet bliver nu, om der foruden det i Næringsmidlerne indeholdte Fedt gives en anden Kilde dertil i selve Organismen. Vel har man tidligere villet paastaae, at Fedtet i Legemet alene skyldtes Födemidlerne; men saavel umiddelbare Forsög af Magendie, der fodrede Hunde alene med Fedt, Smör og Olie, og derefter vel fandt Cellevævet overfyldt med en olieagtig Masse, der dog langtfra var virkeligt Fedt, som især ligefremme Slutninger fra Forholdet mellem det i Legemet indbragte Fedt og de Masser, som deraf kunde findes hos forskjellige Subjecter, tyde bestemt hen paa, at en selvstændig Dannelse er tilstede. Som bekjendt udmunder Ductus thoracicus i V. subclavia. Undersöger man det i denne Vene indeholdte Blod hos et Dyr, hvis Fordöielsesorganer ere i Virksomhed, vil man finde det blakket og ligesom blandet med Mælk; er Blodet coaguleret, vil Blodvandet ligeledes være hvidligt. Der er imidlertid nogen Forskjel heri hos de forskjellige Dyr, thi hos de kjödædende er Chylus tyk og hvidlig, hos de planteædende derimod gjennemsigtig og kun af en svag hvidlig Farve. I begge Tilfælde indeholder Blodet dog næsten samme Mængde Fedt; man finder ligesaameget hos Kaninen, der har levet

af Kaal, som hos Hunden, der har faaet Kjödspiser. Kommer nu dertil, at det ved utallige Forsög er bleven beviist, at der ikke indeholdes Spor til Fedt i Veneblodet, der gaaer fra Underlivet til Leveren, men derimod en betydelig Mængde i det Blod, der gaaer ud af dette Organ, behöver man ikke meer for at vide, at der her maa skee en selvstændig Fedtdannelse. At denne i Analogi med Sukkeret alene finder Sted under Fordöielsen, men ophörer udenfor samme, er ligeledes ved Forsög bleven godtgjort, ligesom at Mængden af det dannede Fedt undertiden kan være meget foröget, som f. Ex. hos Hunnen, der giver Patte, hvoraf man kan forklare sig Oprindelsen til Mælkens Rigdom paa Fedt, da Leverfedtet just i dette Tilfælde ganske har Udseendet af Smör.

Hvad Charakteren af det saaledes dannede Fedt angaaer, da er den vanskelig at bestemme. Det ligner ikke Chylus; thi under Mikroskopet viser det sig ikke at indeholde de i hint saa kjendelige meget fine Kugler; det udskilles vanskeligen af Leveren og Blodet, selv ved Æther, hvorved derimod det i Chyluskarrene indeholdte letteligen fremstilles. Man veed kun, at det smelter ved en lavere Temperatur end almindeligt Fedt, og at det, som sagt, har sit nærmeste Analogon i Smör.

Vi have allerede omtalt Fedtets Decomposition under Fordöielsen til Glycerin og Fedtsyre, samt at det kun var paa de neutrale Fedtarter at Sekretet fra Pankreas indvirkede, for at de kunde absorberes af Chyluskarrene. Om Fedtsyrerne föres gjennem V. mesentericæ over i Leveren, eller de destrueres ved at blandes med Galden, veed man ikke. Vist er det, at man aldrig finder dem i Blodet, og at gjentagne Undersögelser af dette baade i Frankrig og England aldrig have kunnet constatere det mindste Spor

af de Syrer, der dannes ved Fedtarternes Iltning (Oliesyre, Smörsyre etc.). Dette Spörgsmaal maa derfor indtil videre forblive uafgjort. Tidligere har man vel sagt, at man kunde frembringe Forgiftningstilfælde ved at injicere Fedtsyrer i Blodet; men da man ikke kan gjenfinde disse Stoffer, selv efterat man har bragt dem ind i Blodet, kan denne Virkning neppe tilskrives Syren i og for sig.

Efter at være dannet i Leveren, gaaer Fedtet over i Blodet. Det bliver i det mindste ikke i sin Helhed decomponeret i Lungerne, efterdi det endnu findes i rigelig Mængde i Arterierne. Da Veneblodet kun indeholder lidt deraf, Hulaaren aldeles intet, maa man formode, at den störste Del deraf omdannes i Haarkarnettet. Noget afsætter sig som Fedt, Flæsk eller Tælle, andet frembringer maaskee ved sin Decomposition endnu ukjendte Stoffer. Ligesom Sukkeret tjener det til Ernæring for Organismen, men forskjelligt fra hint, der aldeles decomponeres, afsættes noget af dette. Hos Vintersoverne opdynges det for at tjene dem til Næring under deres lange Sövn.

Fedtdannelsen i Leveren foregaaer paa samme Maade hos alle Dyreklasser og synes ligesom Sukkerdannelsen at staae under Nervernes Indflydelse, i det mindste standser den aldeles ved Overskjæringen af Lungemavenerven ligesaavel som ved enhver heftig Indvirkning paa Nervesystemet; men modsat Sukkeret, der betydeligen foröges ved at irritere Oliverne, aftager Fedtet derved og just i samme Forhold, som hint foröges. Det samme finder Sted ved Diabetes, thi Bernard har i den hypertrophierede Lever hos et Subject, der var död af denne Sygdom, fundet 57 Gram Sukker, men ikke det ringeste Spor til Fedt, saaat den forögede Sukkerdannelse syntes at være skeet paa Fedtets Bekostning.

Man veed, at Urinen i sund Tilstand indeholder Fedtstof, samt at dette sygeligt kan forøges. Allerede Rayer har omtalt dette, og senere har man ofte havt Leilighed til at overbevise sig om, at man ved Hjælp af Æther fik endog en betydelig Mængde Fedt, der nærmest lignede Smör og altsaa det i Leveren dannede, til at svömme ovenpaa Urinen. Ved Undersögelser af Veneblodet i saadanne Tilfælde fandtes dette ogsaa at indeholde usædvanlig meget Fedt, hvad der i normal Tilstand ellers ikke er Tilfældet, saa at det næsten synes, at den forögede Fedtdannelse constituerede en særegen Form af Diabetes, man maatte kalde Fedturin, D. adiposus i Analogi med D. mellitus.

C. *Om Fibrinedannelsen i Leveren.*

Foruden Sukker og Fedt, Repræsentanter for Kulstof og Brint, dannes der endnu i Leveren et tredie, qvælstofholdigt Stof, nemlig Fibrine. Hvis man undersöger det Blod, der föres til Leveren, vil man let finde, at det selv hos kjödædende Dyr indeholder kun lidt Fibrine, at det vanskeligen coagulerer, samt at Blodkagen er meget blöd. Dette hidrörer fra, at Fibrinen i Næringsmidlerne bliver oplöst af Mavesaften og forandret til et særegent Stof, Albuminose, der er analogt med Albuminet, men som ikke coagulerer ved Varme, derimod ved Beröring med Mineralsalte. Medens det er dette Stof, der indeholdes i Portaaresystemet, findes derimod Fibrinen i rigelig Mængde i Levervenerne, saa at man maa formode, at hint bliver omdannet i Leveren til en fibrinös Masse. Det er ligeledes under Fordöielsen, at Leverblodet optager den betydelige Mængde Fibrine, der altid findes i det Blod, der föres bort derfra, og som

strax viser sig ved Blodets hurtige og fuldkomne Coagulation.

D. *Om Galdesekretionen.*

Der er den væsentlige Forskjel mellem Produktionen af de tre allerede omtalte Stoffer og Galdesekretionen, at denne bestandig finder Sted, medens hin alene viser sig under Fordöielsen. Den Antagelse, som enkelte Physiologer have villet gjöre gjældende, at nemlig Galden ikke tjente til noget, men blot var et Exkret fra Leveren efter Blodets Rensning og Tilberedning i dette Organ, for hvilket den da blev, hvad Urinen var for Nyrerne, Kulsyren for Lungerne etc., er Bernard ikke tilböielig til at stemme for. Han troer, at den bidrager til Fordöielsen, og det ikke alene af den Grund, at Galdegangen aabner sig ud i den överste Del af Tarmkanalen, hvilket vel ikke er uden Hensigt, men ogsaa fordi Galden ved sin Forening med Pankreassekretet og Mavesaften danner en Vædske, nemlig Tarmsaften, der fortrinligen udmærker sig ved sine, alle Næringsmidler oplösende Egenskaber, men langtfra virker i den Grad, naar Galden mangler. Saavel denne som Mave- og Tarm-Saften ere alkaliske, men den sidste bliver dog sur ved Beröring med alkaliske Stoffer. Man kan ikke forklare sig dette Phænomen; sandsynligviis dannes der en særegen Syre. Under Indvirkning af denne Saft forandres Fedtet til Glycerin og Fedtsyrer, Kjödet til ammoniakalske Forbindelser og Gas, Stivelsen til Dextrin og Sukker. Mavesaften spiller langtfra den Rolle under Fordöielsen som Tarmsaften, hvilket man allerede kan slutte af Næringsmidlernes korte Ophold i selve Maven; den synes snarene at skille de enkelte Partikler fra hverandre end at oplöse dem. Dette kan man ved Hjælp af Mikroskopet lettest iagttage hos Hunden.

Galdens væsentligste Egenskab synes at være, at den forhindrer Forraadnelsen. Ved at udgyde sig i Begyndelsen af Tarmkanalen, hvor dennes Indhold er alkalisk, og under Fordöielsen at regulere de chemiske Reactioner, forebygger den Gjæringen samt Udviklingen af Gasarter, hvilke begge ellers vilde være uundgaaelige. Dette bevirkes ved de i Galden indeholdte Syrer, hvad allerede Spallanzani har viist; ved disse bliver Ammoniakluften mættet. Blander man Ölgjær med Sukker, vil Gjæren indvirke paa dette og bevirke Dannelsen af Kulsyre og Alkohol; men hverken i Maven eller i Tarmkanalen vil dette skee, omendskjöndt der er meer end tilstrækkelig Luft. Det er Galden, der har forhindret Gjæringsstoffernes Indvirkning.

Vi have i det Foregaaende seet, hvorledes Sukker, Fedt og Fibrine bleve dannede under Fordöielsen og i selve Leveren, samt at disse særegne Produkter svarede til de tre Elementer i Næringsmidlerne. Ved at blandes med Blodet bidrage de til at vedligeholde dettes normale Beskaffenhed. Hvorledes altsaa end Kosten er, omdanner Leveren hele den store Forskjellighed af Næringsmidler til Stoffer, der ere skikkede til Ernæringen, og man maa derfor tillægge dette Organ den vigtige Forretning at vedligeholde de for Blodet nödvendige Egenskaber til Sundhedens Bevarelse. Det er med Hensyn til denne rent chemiske Virkning, at Leveren med Rette kan betragtes som et Blodberedningsorgan. Medens Leveren afsondrer mindre Sukker hos de planteædende Dyr, hvis Næringsmidler ere mere sukkerholdige, og det samme er Tilfældet med Fedtet hos de kjödædende, finder en saadan Forskjel ikke Sted hos

Mennesket, hvis Födemidler ere saa uendeligen afvigende. Her maa Organets Virksomhed i den ene eller anden Retning afhænge af det öieblikkelige Misforhold mellem de forskjellige Stoffer. I den Forstand kan det tillige ansees for et Ligevægtsorgan. Hvis de omtalte Produkter bidrage til at danne Blodet og til at vedligeholde den Blanding, der gjör det bedst skikket til Ernæringen, virker Galden med til samme Hensigt, men paa den modsatte Maade, ved nemlig at bortskaffe de Bestanddele, hvoraf det har Overflod, og navnligen Kulstof. Paa den Maade bliver der en vis Analogi mellem Lungerne og Leveren, ligesom man i denne Henseende ogsaa har villet bemærke en Antagonisme i Virksomheden af disse Organer saavel i de forskjellige Aldre som gjennem de forskjellige Dyreklasser. Ifölge dette tilkommer Leveren ogsaa Navnet af et Blodrensningsorgan.

E. *Om Blodets Circulation i Leveren.*

Da Leverens arterielle Blod kun höist ubetydeligen kan paavirkes af Hjertet (vis a tergo), og Levervenerne ingen Klapper have, vilde Circulationen her næsten være umulig, hvis ikke to vigtige Omstændigheder samtidigen indvirkede med, nemlig 1) det Tryk, hvorunder Underlivets Organer befinde sig, og 2) Indvirkningen af Hjertets sugende Kraft paa Venerne, hvilken ikke indskrænker sig blot til Venæ cavæ, men endnu er kjendelig paa Levervenerne. Trykkets Indflydelse kjendes let derved, at Circulationen i Leveren ophörer, naar Underlivsvæggen aabnes. Saasnart dette Tryk ophörer, strömmer Blodet tilbage til det övrige Underliv, saaledes som det ofte sees hos Vattersotige, paa hvem man har anvendt Punktion, og hvor Trykket paa Organerne var större end normalt; de falde nemlig i Syncope og befinde

sig omtrent i samme Tilstand, som et Dyr, paa hvem man har aabnet Underlivet.

Disse to Grunde ere imidlertid ikke tilstrækkelige til at bevirke nogen Regelmæssighed af Circulationen i Underlivsorganerne, da denne mere end andre er udsat for talrige, forstyrrende Indvirkninger. Medens nemlig det af Venæ mesentericæ samlede Blod med Lethed gaaer over i Leveren, naar ingen Fordöielse finder Sted, og Venernes Rolle saaledes er meget simpel, bliver denne sidste mere compliceret under Fordöielsen. Venerne absorbere da en Del af de flydende Vædsker, der findes paa Tarmenes indvendige Overflade, og som især hos visse planteædende Dyr, hvis Tarmkanal har en usædvanlig Længde, kunne være tilstede i betydelig Mængde. Jo rigeligere Absorbtionen er, desto rigeligere bliver Circulationen; men da Blodet opholder sig længere Tid i Leveren, og der altsaa vilde skee en Standsning her, maatte dette Organ letteligen kunne blive Sæde for Congestioner og andre deraf betingede Forandringer, hvis der ikke gaves Midler til at modvirke dette. Det er disse Midler, Bernard har fundet, i det han har efterviist, at der gives Kar, der före Blodet umiddelbart over fra Venaportasystemet til V. cava, uden at dette altsaa i Forveien har undergaaet nogen Forandring i Leverens Haarkarnet. Disse Kar ligge noget under V. hepaticæ, der hvor V. cava inferior ligger op imod Leversubstansen. Man finder dem lettest hos Hesten ved at indblæse nogen Luft, hvorved denne saa sees at gaae over fra Vena porta til Vena cava, eller ved at injicere en eller anden farvet Vædske i en af Underlivets Vener, da man saa tidligere vil finde Spor til denne i disse directe Kar end i Levervenerne. Bernard foreviste hertil Tegninger og Præparater, der fuldkomment godtgjorde Antagelsen. Ved förste Öiekast friste-

des man let til at ansee disse Kar for vasa vasorum *), men man overbeviste sig ved Forsög snart om, at de hörte til Portaaresystemet; man saae, hvorledes de pludseligen dannede Udvidninger, der med temmelig store Aabninger mundede ud i den nedre Hulaare. Ved saaledes at aabne en forbindende Vei mellem Venesystemet i Underlivet og den almindelige Circulation, forebyggedes en altfor stræk Congestion til Leveren og deraf fölgende Virksomhed, hvorved de forskjellige Sekretioner her meer eller mindre kunde lide.

Ved særegne Bestemmelser forhindres paa den anden Side en altfor rigelig Congestion til Hjertet. Der gives nemlig Omstændigheder, under hvilke ikke alt det Blod, der er gaaet igjennem Leveren, söger hen til Hjertet; men en Del deraf stiger, efter at have passeret igjennem V. hepaticæ, ned i V. cava inferior for at udgyde sig i Venæ renales. Lader man saaledes en Hest, der i længere Tid er bleven negtet enhver Drik, pludseligen sluge adskillige Spande Vand, vil man vanskeligen kunne forstaae, hvorledes denne Masse skulde kunne gaae igjennem Hjertet. I det Höieste gaaer en Femtepart denne Vei, Resten den nylig omtalte. Denne særegne Circulation kan tydeligst eftervises hos de Dyr, der tage et betydeligt Qvantum af lidet nærende Föde til sig, saaledes Kaninen og Hesten. For bedre at forstaae, hvorledes Alt bidrager til at lette denne Communication, maa man fölge Forholdet af de forskjellige Dele i den Orden, hvori Blodet gjennemlöber dem. Port-

*) Ifölge de dueligste Anatomers Undersögelser af Leverens Bygning kan det vist neppe antages, at der existerer anden Forbindelse imellem Portaaren og Hulaaren end det fælleds Haarkarnet, hvori saavel Portaarens som Leverarteriens Forgreninger tabe sig, og hvorfra igjen Levervenerne, der gaae over i Hulaaren, tage deres Begyndelse.

aarens Vægge have samme Beskaffenhed som de almindelige Vener, men med dens Forgreninger i Leveren følger et meget slapt Cellevæv (capsula Glissonii), hvori Nerver, Arterier og Galdegange udbrede sig. Man indseer let, hvorledes en saadan Organisation begunstiger Optagelsen af et endog betydeligt Qvantum Blod. Dette er ikke Tilfældet med Venæ hepaticæ. Deres Vægge ere paa det nöieste forenede med Leverens Substans, hvorfor deres Mundinger forblive aabne paa Gjennemsnitsfladen, medens Portaarens ikke ere kjendelige. I Levervenerne findes der tillige tydeligt longitudinelle Muskelfibre, der ved at sammentrækkes bevirke en Forkortelse af Venerne, og denne bidrager til at forøge Circulationen, eftersom Tilströmningen bliver större. Men det er især i Vena cava inferior, at denne Muskeltextur findes. Man vil saaledes her ved nöiagtig Undersögelse overbevise sig om Tilstedeværelsen af næsten ligesaa udviklede Muskelfibrer som i Forkamrene, og navnligen mellem de Steder, hvor V. hepatica og V. renales udgaae. Bernard fremviste til Oplysning heraf den nedre Hulaare fra en Hest, hvor man fandt Fibrene i den Grad udviklede, at de næsten syntes at danne et andet Hjerte, der var Organet for denne specielle Circulation. Paa dette Sted pulserer i Virkeligheden Venen, naar den driver Blodet tilbage imod Venæ renales. Det lykkes undertiden ved hurtigen at dræbe en Kanin, at man endnu kan iagttage nogle Sammentrækninger i den nævnte Del af Hulaaren, hvorved Blodet drives saavel opad som nedad, men i det Forhold, at kun Tredieparten gaaer opad imod Hjertet, de to Tredieparter derimod nedad. Man vil ikke kunne forvexle denne Venens Sammentrækning med Forkammerets, da disse Dele just hos Kaninen, paa hvem Experimentet lettest udföres, ligge temmelig langt fjernede fra hinanden. For at nu det

ved Hulaarens Contraction tilbagedrevne Blod kan tvinges ind i Venæ reales, findes der under disse flere Klapper, der hindre Blodet i at trænge ind i Venæ iliacæ, saa at det nödes til at söge den eneste aabne Udvei, nemlig gjennem V. renales, der derved komme til at fungere som Arterier *).

Det omtalte Muskelapparat er ikke lige udviklet hos de forskjellige Dyr. Vi have ovenfor seet, at det tydeligst fandtes hos Hesten og Kaninen; i mindre Grad have Hjorten, Hunden og Oxen det. Det synes som om Udviklingen deraf staaer i Forhold til den Evne, Hesten har til at taale et forceret Löb i længere Tid, uden at dens Lever overfyldes med Blod, hvilket ikke finder Sted hos Hunden eller Hjorten. Ved Undersögelsen fandt Bernard, at Vægten af Oxens Lever var mellem 12 og 20 Pund, men hos Hesten næsten et constant Forhold, og ved at udspörge Slagtere i denne Hensigt, fik han at vide, at Leveren hos Oxen altid fandtes af et desto större Volumen, jo mere Dyret var anstrengt over Evne. Da denne Organisation kun er ringe udviklet hos Mennesket, vil man ogsaa her finde stærke Congestioner til Lever, Milt og de andre Underlivsorganer efter et Löb eller anden stærk Legemsbevægelse.

Det er imidlertid kun under visse Omstændigheder, at denne særegne Circulation, som man kan kalde C. hepatico-

*) Denne af Bernard opstillede Hypothese om en eiendommelig Form for Blodkredslöbet i Hulaaren og Nyrevenerne er det neppe lykkedes ham at vise Sandsynligheden af, og den maa vistnok ansees for höist problematisk. Dersom Nyrevenerne saaledes temporært kunde forvandles til Arterier, maatte Nyrearterierne komme til at fungere som Vener; og dette kunde ikkun skee derved, at Blodet i hine erholdt en stærkere Impuls fra dette temporære Hjerte, end Blodet i disse modtager fra det venstre Hjertekammer.

renalis, finder Sted. Da det Qvantum Blod, der udenfor Fordöielsen föres hen til Leveren, ikke er betydeligt, gaaer det Hele gjennem Lever og Levervenerne op imod Hjertet; det arterielle Blod i Nyrerne er under det almindelige Tryk, og Urinen er klar, syrlig og indeholder en Mængde Urinstof. Anderledes forholder det sig under Fordöielsen. Blodet följer da en kortere Vei, föres i Overflödighed til Nyrerne, hvilke gjennem Urinen skynde sig med at udskille de mere flydende Dele; Urinen bliver rigeligere, plumret, alkalisk, med salinske Bundfald, men meget lidt Urinstof. Allerede Magendie har viist Faren ved pludselig at indföre et altfor stort Qvantum Blod i den almindelige Circulation, medens derimod en lignende Masse Vand indsprötet i Maven, hvor det dog hurtigen forsvandt, aldeles ikke indvirkede paa Dyret, hvilket alt tyder hen paa, at der udenfor den almindelige Circulation gives Midler til at udskille det Overflödige. Man kunde maaskee ledes til at troe, at den nedre Hulaare maatte i det mindste for nogen Tid kunne aldeles tilstoppes, naar Blodet saaledes kan ansamles i denne Vene, at det endog flyder tilbage gjennem V. renales, og at följelig det fra Underextremiteterne kommende Blod nödtes til at standse i Bækkenets Vener og den nedre Del af Hulaaren. Dette vilde virkelig ogsaa finde Sted, hvis der ikke fandtes en Sidevei i V. azygos, hvorigjennem det ellers tilbageholdte Blod kunde afledes. Hvis man nærmere undersöger disse Eiendommeligheder, vil man snart blive vaer, at det kun er Spor af, hvad der skeer hos de lavere Dyr. Man har saaledes længe været i Vished om, at der hos Fuglene, Fiskene og Krybdyrene finder en særegen Modification *) Sted i Portaaresystemet, i det en vis Mængde

*) Det var Jacobson, der opdagede hos Fröerne, at alt det Veneblod

Veneblod gaaer direkte gjennem Nyrerne, medens det övrige passerer Lungerne. Skulde man ikke paa en mere eller mindre udtalt Maade hos Pattedyrene finde nogen Analogi hertil, især da man overalt i den dyriske Organisme Trin for Trin kan forfölge enhver Udvikling?

Til alle Tider har man været forbauset over den Hurtighed, hvormed visse i Maven indbragte Stoffer kunde vise sig i Urinen, saaledes Cyanjernkalium endog efter 5 Minuters Forlöb. Paa den anden Side har Döring fundet, at man först efter 30 Minuters Forlöb kunde eftervise dette Stof ved den övre Ende af V. jugularis, efter i Forveien at have indspröitet det i den nedre. Denne Erfaring lod ham allerede formode, at der fandtes ubekjendte Veie, gjennem hvilke flydende Ting kunde föres, for hurtigen at udskilles gjennem Nyrerne. Behöver nu virkeligen et i Blodet indbragt Stof en halv Time, inden det igjen viser sig paa samme Sted, hvorledes vil det da efter 5 Minuters Forlöb kunne absorberes i Tarmkanalen, passere Venaportasystemet, Leveren, höire Hjerte, Lungerne, venstre Hjerte, Arterierne og endelig Nyrerne? Dette vil ikke, som Nogle have gjort, kunne forklares af Circulationens Hurtighed, i det mindste ikke mere end af Antagelsen af hemmelige Veie. Tiedemann og Gmelin vare endnu i Uvished. Æren for at have löst dette Problem tilkommer Bernard.

Efter saaledes at have udviklet Bernards Theori, skulle vi gaae over til at fremsætte adskillige Forsög, der tjene til at bestyrke hans Lære, og der ville forklare flere

---

fra Bagbenene, Bugmusklerne og Halen, der ikke gaaer til Leveren, samler sig i Nyrerne, fordeler sig her og forener sig derpaa atter med Blodet fra Nyrearterierne i de egentlige Nyrevener.

Phænomener, man ikke tidligere har kunnet gjöre sig Rede for.

Det var ved at gjöre Forsög med, hvorvidt Nyrerne vare istand til at udskille alle Stoffer, at Bernard lededes til Opdagelsen af denne særegne Circulation. Han havde til den Ende indbragt noget Cyanjernkalium i Maven paa en Hund, og kunde allerede efter 10 Minuter eftervise det i Urinen. Efter at have dræbt Dyret, samlede han Blodet fra Arteria renalis og fra Vena renalis hvert for sig. Istedetfor, som man skulde vente, at finde Saltet i det arterielle Blod og ikke i det venöse, var det Omvendte Tilfældet. Hændelsen vilde, at Hundens Fordöielse just skulde være i fuld Virksomhed. Forundret over dette Tilfælde, gjentog Bernard flere Gange samme Forsög, og det viste sig bestandig, at Stoffet indeholdtes i det arterielle Blod, naar Dyret var fastende, men derimod i det venöse, hvis Fordöielsen var i Gang. Som bekjendt behöver man blot at tilsætte et Jerntveiltesalt for at faae Vished om Cyanjernkalium indeholdes i Urinen eller i Blodvandet, da den charakteristiske blaa Farve (Berlinerblaat) strax viser sig. For nu at forklare det omtalte Phænomen, forfulgte han Saltet paa dets Vei fra Maven til Nyrerne. Det fandtes bestandigt i det Blod, der samledes fra Maven og Tarmene, altsaa i Vena porta, men aldrig i det almindelige venöse System. Der maatte följelig under Fordöielsen foregaae en Forandring i Blodomlöbet, som ikke fandtes udenfor samme. Herved forklares de modstridende Resultater, de forskjellige Undersögere kom til, med Hensyn til at eftervise Salpeter i Blodet. Selv efter store Indgifter af dette Salt lykkedes det ikke altid at finde det i det udladte Blod, saaledes som Tilfældet var for Tiedemann og Gmelin. Ifölge det Foregaaende bliver det nu indlysende, at en Del af det

Blod, hvormed Portaaresystemet er overfyldt under Fordöielsen, ikke fölger den almindelige Circulation, men bliver drevet tilbage til Nyrerne, medtagende det oplöste Salt, der snart igjen udskilles med Urinen, hvor man altid vil kunne eftervise det. I det Tilfælde, at det er fundet i det store Blodomlöb, kan man være vis paa, at det er bleven givet Dyret eller den Syge, medens ingen Fordöielse foregik. Man vidste, at Absorbtionen af Gifte fremskyndedes ved Fasten og Blodudtömmelser, at den derimod standsedes ved Indspröitning af Vand i Venerne, og man indskrænkede sig, ved at söge Forklaring herom, til en Mangel paa Tonus eller en Tilstand af Overfyldning i Karrene. Nu veed man, at Giftmængden skal staae i et bestemt Forhold til Blodmassen, for at man kan spore nogen Indvirkning, og fremfor alt at det er nödvendigt, at Giften gaaer igjennem det arterielle System, det vil sige, gjennem alle Organer. Hvis derfor Gifte ikke altid virke, beroer det paa denne dobbelte Omstændighed. Ligeledes er det urigtigt at paastaae, at visse Stoffer ere Gifte for nogle Dyr, for andre ikke. Naar saaledes Kaninen ikke bliver forgiftet ved Atropin, den virksomme Bestanddel i Belladonna, medens Hunden altid bliver det, hidrörer dette fra, at Kaninen, selv om den i nogen Tid har fastet, bestandig har Födemidler i sin Tarmkanal, og at dens Fordöielse altid er i Virksomhed. Det skadelige Stof bliver her absorberet af Portaaresystemet, gaaer gjennem Leveren, stiger gjennem V. cava inferior ned til Nyrerne og udskilles der med Urinen. Det er saaledes ikke, eller i det mindste kun for en ringe Del, gaaet over i den almindelige Circulation, at man kan regne, at af 1 Gran, der bliver fordöiet, gaaer maaskee neppe $\frac{1}{50}$ Del gjennem Hjertet, saaat det ingen Indvirkning medförer. Beviset for at dette Phænomen maa forklares saaledes, lig-

ger deri, at man snart vil bemærke Forgiftningstilfælde, hvis Giften bliver indsprøitet i en Vene eller blot bragt ind under Huden. I begge Tilfælde virker det ligesaa godt paa Kaninen som paa Hunden.

Følgende Forsög tjene til at vise, hvorledes man endog i Overflödighed kan eftervise Cyanjernkalium i V. renales paa en Kanin, i hvis Mave man har indbragt det under Fordöielsen, medens der neppe findes Spor deraf i det almindelige venöse System, Beviis nok for, at dette Stof næsten i sin Helhed har passeret denne særegne Circulation. Han tog en Oplösning af Cyanjernkalium, hvortil der var tilsat noget kulsurt Natron for at neutralisere Syren i Mavesaften, og bragte den gjennem et Rör ind i Kaninens Mave. Da der i Kaninens Mavesaft findes rigeligere Syre end i Hundens, maa man ved Forsög paa det förste Dyr tage mere Natron, da man ellers risikerer Dannelsen af Blaasyre, der vil dræbe Dyret, inden man kan kjende Resultatet af Forsöget. Man havde i Forveien forsikkret sig om, at Urinen ikke indeholdt noget Cyanjernkalium. Efter 10 Minuters Forlöb fik man ved Tilsætning af mælkesurt Jern Vished om, at det nu fandtes. En halv Time senere blev Dyret dræbt, hvorpaa man samlede Blodet fra V. renales og fra V. jugularis hvert for sig. Begge Dele bleve spædte med Vand, og der tilsattes mælkesurt Jern, hvorved det förste tydeligen farvedes blaat, det sidste derimod ikke. V. cava inferior syntes meget udspændt.

Ved Forsögene med Atropin er der i det Foregaaende omtalt, at denne Gift virkede paa Hunden og ikke paa Kaninen. Vi skulle nu vise den forskjellige Indvirkning af et af Naturen lidet giftigt Stof, eftersom det bliver injiceret i Vena porta eller i det almindelige Venesystem. Igjennem en Incision paa Underlivet af en Kanin lader man en Tarm-

slynge falde frem, og indsprøiter i en af Nettets Vener en Oplösning af Cyanjernkalium ($\frac{5}{100}$), der da snart, uden at have indvirket skadeligt paa Dyret, vil vise sig i Urinen. Paa en anden Kanin indsprøiter man derimod i V. jugularis en langt svagere Oplösning ($\frac{2}{100}$), og Dyret vil döe inden föie Tid. Det samme skeer med enhver anden Gift, og det beroer ikke paa, at Leveren har tilintetgjort Stoffets giftige Egenskab, saasom dette næsten ganske gaaer over i Urinen, men alene paa denne særegne Circulation.

Tilsidst indbragte Bernard en Oplösning af mælkesurt Jern under Huden paa Ryggen af en Kanin, og samtidig ligeledes en Oplösning af Cyanjernkalium under Huden paa Laaret. Dette sidste bliver hurtigen absorberet, gaaer over i den almindelige Circulation, og man vil tilsidst finde Jernsaltet under Huden paa Ryggen, hvor der danner sig en blaa Plet (Berlinerblaat), der er et sikkert Tegn paa, at Stofferne ere stödte sammen. Dette bliver ikke Tilfældet, naar Cyanjernkaliet indföres i Maven, hvilket er et yderligere Beviis for, at dette Salt ikke er optaget i det arterielle Blod, men at det, paa Grund af den vedvarende Fordöielse hos Kaninen, har fulgt den beskrevne Circulation. Dette Resultat bliver noget modificeret ved at aarelade Dyret, da den derved bevirkede mindre Spændkraft i Hjertet tillader en lille Del af Saltet at optages i det Blod, der passerer dette Organ. I det först udladte Blod vil man ikke opdage Saltet; men venter man lidt, og da gjentager Aareladningen, vil det sidst udladte indeholde Spor deraf. Der er saaledes vel blevet optaget noget Cyanjernkalium i den almindelige Circulation, men ikke i tilstrækkelig Mængde for at frembringe den blaa Plet paa Dyrets Ryg. Derimod vil det i rigelig Mængde findes i Urinen.

Man kan ikke nægte, at alle disse Forsög jo tyde hen paa Virkeligheden af den ved Bernard opdagede eiendommelige Circulation, ligesaa lidt som at flere hidtil uforklarlige Phænomener herved letteligen forstaaes. De vise tillige Vigtigheden af med Omhu at vælge mellem de forskjellige Maader at bibringe Medicamenter paa, da man, til Exempel, undertiden har seet mere indgribende Virkninger af et Middel, anvendt endermisk, end af det samme, givet indvendigt. Vi skulle endnu blot omtale, hvorvidt Circulationen gjennem Leveren kan ansees som en Grund til den dyriske Varme. De Forsög, Bernard har anstillet i denne Retning, synes ved bestemte Resultater at begrunde denne Antagelse. Han fandt saaledes hos et Dyr, hvis Fordöielse var i fuld Virksomhed, at Blodets Varmegrad efter at være gaaet igjennem Leveren var i det mindste een Grad höiere, end för det traadte ind, hvilket man ogsaa à priori maa slutte, da det er rimeligt, at de af Blodet under Fordöielsen optagne faste eller flydende Stoffer bidrage til at afköle Blodet i Portaaren. Holdt dette 38° eller 38½° (C.), steg Thermometret i Levervenernes Blod til mellem 39½° og 40°. Foretager man derimod disse Undersögelser paa et Dyr, der har fastet et Par Dage, finder man en lavere Temperatur saavel af Blodet som i det övrige Legeme. Örene ere kolde, og Endetarmens Varmegrad er sunket et Par Grader. Synes alt dette ikke at vise, at Blodet faaer en höiere Temperatur ved at gaae gjennem Leveren under Fordöielsen? I det mindste stötte de almindeligen antagne Grunde til Varmeudviklingen sig ikke paa saa positive Forsög. Man kjender Lavoisier's Theori, ifölge hvilken Luftens Ilt ved at forene sig med Blodets Kulstof til Kulsyre, der gik bort ved Udaandingen, vedligeholdt Legemets Temperatur. Da man med Rette indvendte herimod, at Lungerne

maatte blive forbrændte ved denne Proces, hvis den ene skulde være Aarsag til den dyriske Varme, nödtes man til at sætte denne Forbrænding i Aaresystemet. Alle Forsög paa at godtgjöre Varmen i Hjertets venstre Hulheder ere imidlertid meget vanskelige og tvivlsomme. For 4 à 5 Aar tilbage anstillede Magendie Forsög paa Hesten i denne Retning ved at bringe et Thermometer gjennem V. jugularis ned i höiere Forkammer og et andet gjennem Carotis ned i Arcus aortæ. Han fandt ingen synderlig Forskjel i Temperaturen, og da endog Veneblodet forekom ham mere varmt, var han tilböielig til at troe, at dette blev noget afkölet ved Berörelsen med Luften i Lungerne, hvis dets Temperatur virkeligen skulde være lavere ved dets Udgang deraf. Det er altsaa alene ifölge Analogien, at Blodet skulde stige i Varme ved at gaae igjennem Hjertet og Lungerne, efterdi det Blod, der kommer fra Underextremiteterne, bringer Temperaturen i V. cava inferior til at synke næsten en Grad, og Blodet fra Hulaaren igjen bliver afkölet ved at gaae gjennem Lungerne. For aldeles at omstyrte Lavoisier's Theori, er det tilstrækkeligt at tilföie följende paafaldende Kjendsgjerning. Bliver Ilt paa en eller anden Maade indbragt under Huden paa en Kanin, absorberes det ligesom i Lungerne, men heraf följer ingen Forhöielse, men just det Modsatte, en Formindskelse af Temperaturen i Dyrets Vædsker.

Spörger man nu, hvad Resultat man kan uddrage af det her Anförte, bliver Svaret, at om man end ikke kan sætte Leveren som den eneste Aarsag til den dyriske Varme, maa man dog ansee den som en af de vigtigste. Ved alle Sekretioner udvikles der Varme; men den betydelige Virksomhed, Leveren udöver, samt den levende og rigelige Cir-

culation under Fordöielsen maa nödvendigviis tilskynde Undersögeren til at tildele dette Organ Hovedrollen.

Om den granulære eller den saakaldte ægyptiske Öienbetændelse.

(Thiry og Buys i Annales d'Oculistique, T. XXI.)

Ovennævnte Sygdom, der forhen har været saa ödelæggende blandt de franske og engelske Tropper, har i de senere Aar faaet Indpas i den Belgiske Armee, hvorved dette Lands Militærlæger have erholdt Leilighed til at iagttage og nöiere at undersöge denne Sygdom. Som en Frugt af disse Undersögelser maa ansees en Afhandling om denne Öienbetændelses Pathologi af Thiry og om en ny og efter Angivelse virksom Behandlingsmaade af samme efter Buys, hvorpaa det udentvivl kunde være af Interesse at henlede Opmærksomheden.

Thiry anseer denne Sygdom for en særegen betændelsesagtig Lidelse, med sine eiendommelige Kjendetegn, blandt hvilke det mest charakteristiske er Granulationerne, hvilke tidligere Forfattere feilagtigen have anseet for en hypertrophisk Tilstand af visse normal-anatomiske Væv; de ere derimod, ifölge hans Anskuelse, et nyt og særegent Produkt. Tilstedeværelsen af disse Granulationer kan formodes, naar Öienlaagene ere svulne, lidt inverterede og have et blaaligt ligesom venöst Farveskjær. Omdreier man

Öienlaagene, iagttages en Masse af smaae röde Fremragninger paa en meget lyseröd Overflade, fornemmelig under det överste Öielaag og tæt ved Öieæblets Palpebral-Fold. Er Sygdommen lidt ældre, saa har Öiets Bindehud en svag bronzeagtig Farve, og de smaae röde Fremragninger, der ligge tæt i Forening med hverandre, frembyde et Udseende, der ligner Overfladen af et Jordbær eller ophævet Flöicl. Imellem disse ligge Furer, der straale ud i alle Retninger, og i enhver af disse opdages ved Loupen en Stribe af purulent Materie, der paa visse Steder er saa rigelig, at den skjuler Granulationerne. Ved et svagt Tryk paa Granulationerne faae de en bleg Farve, hvilken igjen bliver rödere, naar Trykket fjernes; dette anseer Thiry for et pathognomonisk Tegn, der hidrörer fra den stærke Blodcongestion til Delene, paa Grund af hvilke ogsaa Furerne findes besatte med Blodstriber. De Ujævnheder, der iagttages ved Betragtningen, ere ikke Granulationerne, men alene Spidserne af dem. Granulationerne ligge nemlig imbricat, og for at see dem fuldstændig maa man lade Fingeren passere i den modsatte Retning af den, i hvilken de saaledes ere ordnede. Spidserne af Granulationerne have altid en Retning imod Öiets indvendige Vinkel, hvorfra ogsaa den purulente Materie udflyder. Ved mikroskopisk Undersögelse findes Granulationerne at bestaae af et meget tæt Væv af Kar, omgivne af en bindevævslignende Substans. Naar de ere af ældre Oprindelse, vise de sig mindre spidse og have en höiere Grad af Organisation; man iagttager da nogle Epithelialceller, og de spidse Fremstaaenheder have et mere bronzefarvet Udseende; ere Granulationerne meget gamle og talrige, saa udgjöre de en betydelig Masse, og Slimhinden samt det submucöse Væv er tillige i en forhærdet Tilstand; denne granulære Forvandling af Slimhinden gjör Sygdommen meget haard-

nakket. I en Afstand af een til to Linier fra Öienlaagenes fri Rand findes en utallig Mængde smaae Haarkar overfyldte med Blod; de anastomosere i forskjellige Retninger og foranledige den charakteristiske Svulst og Udseende af Bindehuden. Det er af dette Complex af Kar at de saakaldte Granulationer udvikles under en særegen betændelsesagtig Proces; og det er denne overordentlige Karrigdom at vi maa tilskrive det eiendommelige Resultat af Betændelsesprocessen, den Hurtighed, hvormed Granulationerne frembringes, den saa hyppige Complication med Pannus og den mærkelige Foranderlighed, der finder Sted med de ledsagende Congestioner til Öienlaagene og Öieæblet, eftersom saadenne kunne fremkaldes i Löbet af een eller to Timer.

Skjöndt Granulationerne saaledes maae antages at være Produkter af en ganske ny Dannelse, aldeles forskjellige fra Papillerne eller Kirtlerne i Bindehuden, saa forekommer dog en Udvidning og Hypertrophi af disse sidste i forskjellige andre Former af Ophthalmier, og kunne forvexles med den granulære Öienbetændelse. Dog kunne Granulationerne ved nöiere Agtpaagivenhed let adskilles fra disse forskjellige hypertrophiske Tilstande. Hypertrophiske Papiller fremtræde under en rund Form istedetfor at være tilspidsede eller coniske. Selv naar de ere ansamlede i Grupper, kan hver enkelt adskilles fra den nærliggende; de ere ikke imbricate, men udspringe direkte fra Slimhinden, af hvilken de udgjöre en integrerende Del. De ere mindre righoldige paa Kar, og da de ere beklædte med Epithelium, blöde de ikke, saaledes som Tilfældet er med Granulationerne. Ikke heller finder nogen betydelig Afsondring Sted fra dem; hvis en saadan er tilstede som Complication, saa er den ikke purulent, men slimet. De findes ogsaa udviklede i stor Mængde i Nærheden af Öienlaagets fri Rand. Hypertrophiske

Kirtler ere kugleformige, og ved Hjælp af Loupen kan man opdage Aabningen til deres Udföringsgange. De ere större end Papillerne og Granulationerne, have omtrent Omfanget af et Knappenaalshoved eller kunne endog overgaae dette. Hvad der har nogen Lighed med Granulationerne, er de saakaldte Kjödvorter paa et frisk Saar, der ligeledes ere et bindevævsagtigt, tilspidset, lyserödt Produkt, der er meget righoldigt paa Kar, mangler Epithelium, blöder lettelig og afsondrer Pus; men uagtet denne tilsyneladende Lighed, ere de forskjellige eller snarere modsatte i följende Henseende: den ene er at regenererende, det andet et destruerende Produkt.

Thiry antager endvidere, at Contagiositeten, som han tilskriver denne Sygdoms Oprindelse, kan variere med Hensyn til Intensitet, og saaledes i Graden af den pathologiske Virkning, som derved kan frembringes; samt at Smittestoffet reproduceres ved Granulationerne, og dets Virksomhed staaer i ligefrem Forhold til den mere eller mindre acute Beskaffenhed af den betændelsesagtige Proces. Om end en chronisk Beskaffenhed af Betændelsen kan være en Följe af den acute Form, saa er dette dog ingenlunde nödvendigt og langtfra det Sædvanlige. I sidste Tilfælde har Virksomheden af det giftige Smittestof ikke været tilstrækkelig til at fremkalde en acut Betændelse. Ved den acute Form dannes Granulationerne ikke umiddelbart; Bindehudbetændelsens heftige Charakter forsinker Indtrædelsen af de pathologiske Forandringer, der ere i Begreb med at indtræde; men den följende Dag kan man iagttage de imbricat liggende Ujævnheder, der stærkt reflectere Lyset og foranledige et eiendommeligt glindsende Udseende der formindskes eftersom de blive mere chroniske. Nu forsvinde de isolerede Kar i Bindehuden og undergaae den pathologiske For-

andring, nu som er forestaaende; og denne Charakter er saa eiendommelig, at paa ny indtrædende Spor til nogen Regelmæssighed i Karforgreningen paa en med Granulationer besat Bindehud, er et sikkert Tegn til Bedring.

I den chroniske Form ere Granulationerne udvidede fornemmelig ved deres Basis, saaledes at de mellemliggende Furer udglattes; Spidsen af dem bliver mere rund, medens Farven er brunladen istedetfor lyseröd. Slimhinden bliver ligeledes forvandlet til en forhærdet Masse, gjennemskaaret af uregelmæssige og overfladiske Furer, omendskjöndt de, der oprindelig adskilte Granulationerne, ikke længere bestaae. Der indfinde sig habituelle Anfald af Conjunctivitis og endelig Epiphora. Eftersom disse chroniske Granulationer ere en Følge af Sygdommens acute Form, eller ikke, benævnes de secundære eller primære, hvorimod Udtrykkene chronisk og acut ere mere passende til at betegne Graden og Beskaffenheden af den ledsagende Betændelse.

Da Sygdommen rasede meget ikke alene blandt Militæret i Belgien, men ogsaa blandt de lavere Classer af den civile Befolkning, blev der anvendt megen Omhu for at udfinde den hensigtsmæssigste Behandling. Det salpesure Sölv, enten i Substans eller i Oplösning, syntes ifölge Resultatet af talrige sammenlignende Forsög at være det Middel, der viste den heldigste Virkning; det var ogsaa det, der i Almindelighed anvendtes hos Soldaterne, men den civile Befolkning vægrede sig ofte ved at underkaste sig den hyppige smertefulde Application af samme, som var nödvendig. En Militærlæge, Dr. Buys, paastod imidlertid, at de gavnligste Virkninger opnaaedes ved Anvendelsen af det eddikesure Bly, og en ved offentlig Foranstaltning anstillet Undersögelse synes virkelig at have fört til det Resultat, at dette Medicament besidder overveiende Fordele.

Senere har en Dr. Cunier behandlet omtrent 100 Tilfælde paa denne Maade med det heldigste Udfald. En meget fin Haarpensel befugtes saaledes, at den er istand til at optage et eller halvandet Gran eddikesurt Bly i Form af et meget fint fordelt Pulver, som da udbredes over Öienlaagets Bindehuds Overflade, hvorefter dette tillukkes, indtil Taarerne have oplöst Saltet. Dettes Oplösning foregaaer langsommere under det överste Öielaag, og den kan befordres ved at bestryge Slimhinden med nogle af de Taarer, der have ansamlet sig ved Öiets Vinkler. Saasnart det eddikesure Bly har gjennemtrængt Vævet, iagttager man, at dette krymper sig mere sammen, og en Art Congestion til Karrene indfinder sig, men det mærkeligste Phænomen er, at Granulationerne, naar disse kun have en middelmaadig Störrelse, forsvinde tilligemed Furerne imellem dem, i det Membranen bliver jævn og glat, saalænge som den er udsat for Luften. Det hvidlige skinnende Udseende, som meddeles af Blysaltet, vedvarer i Almindelighed ikke længere indtil efter at Öielaaget igjen har indtaget dets Plads. Naar Granulationerne have et större Omfang, og Furerne ere dybere, fremkommer det glatte Udseende ikke för efter den anden eller tredie Anvendelse af Blysaltet. Denne foraarsager en tydelig Fornemmelse af Sammensnöring eller Brænden, men sjelden nogen egentlig Smerte. Denne forsvinder snart og indtræder igjen, naar Öielaaget lukkes, hvorefter en Ström af hvidlige og brændende Taarer udgydes i nogle Secunder eller i 2 til 3 Minuter; men derefter kan Öiet i Almindelighed igjen holdes aabent. Den Fornemmelse af Sandskorn i Öiet, som foraarsages af Granulationerne, giver Plads for en Følelse af Overfyldning, som vedvarer for nogen Tid. Den Reaction og Congestion, som fremkaldes, er meget ringe, dog bliver der efter den förste Anvendelse altid en

vis Grad af forøget Svulst eller et Oedem tilbage i Öienlaagene i de paafölgende 24 til 48 Timer. Naar begge Öienlaag ere angrebne, maa Anvendelsen först skee paa det överste og to til tre Dage efter paa det nederste. I Forlöbet af to eller tre Dage kan man fornye Anvendelsen paa visse Partier af den forandrede Bindehud, der muligen ikke ere blevne paavirkede; men nogen egentlig ny almindelig Pensling maa ikke foretages, forinden den ved den förste frembragte Irritation er forsvunden, hvilket skeer med temmelig Hurtighed i Forhold som Sygdommen er acut og Taarernes Afsondring rigelig.

Man har tidligere advaret imod Anvendelsen af Blysalte paa Öiet af den Grund, at de skulde efterlade Incrustationer, der kunde være til Hinder for dette Organs Functioner. Cunier, som ogsaa har delt denne Anskuelse, har benyttet det eddikesure Salt imod Ulcerationer paa Hornhinden, uden at spore skadelige Virkninger, hvilket han tilskriver den Omstændighed, at det ved Taarerne forvandles til et oplöseligt Chlorsalt, medens de sædvanligen anvendte Salte, saasom de kulsure eller meconsure, ere uoplöselige. Han har erfaret, at Helbredelsen af atoniske Ulcerationer paa Hornhinden mærkelig fremskyndes ved at inddryppe i Öiet en Oplösning af neutralt eddikesurt Bly og Chlornatrium, hvoraf ingen Incrustation fremkommer.

Det acute Stadium af Ophthalmien har Cunier ikke havt Leilighed til at behandle med det eddikesure Bly, hvorimod det har viist sig gavnligt i den subacute; men af dets Virkning til at afskjære Sygdomsprocessen i Tilfælde af den gonorrhoiske Öienbetændelse, slutter han, at det ogsaa maa være gavnligt i hin. Baade i det acute og chroniske Stadium af catarrhalsk Öienbetændelse har han benyttet det med heldige Virkninger; den besværlige Lyssky har ogsaa

i andre Arter af Öienbetændelse hurtig veget for dette Middel.

Dödsfald. J. P. Laurent, Cand. med. & chir. död den 6te December.

Entledigelse. Overlæge C. H. Gottschalch, der er befordret til Distriktslæge i Vestervig er forundt Afsked i Naade fra Krigstjenesten.

Ordensdecoration. Under 9de December er Professor, Lector i Anatomi ved det lægevidenskabelige Facultet, J. Ibsen udnævnt til Ridder af Dannebroge.

Vacance. Lægeposten ved Straffeanstalten paa Christianshavn vil blive vacant til 1ste Februar 1851. De, som attraae denne Post, hvortil Udnævnelsen skeer paa 6 Aar og hvormed er forbunden en aarlig Gage af 300 Rbd., ville inden Aarets Udgang have at indlevere deres Ansögninger til Sundhedscollegiets Decanus.

Litteratur. Om Menstruationens Betydning, en physiologisk, pathologisk og forensisk Undersögelse af A. Hannover. Reitzels Forlag. 1851.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Blanco Luno.

41C
630+
(9.56)

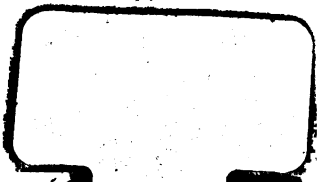

41C
630+
(1956)

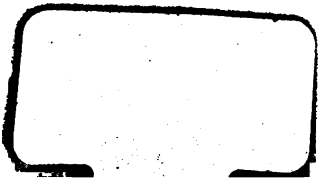

41 C
630 +

(1956)

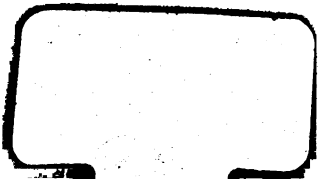

41 e
6307
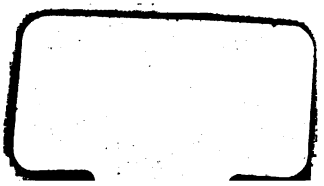
(1956)